

2985. e. 62

T. MACCI PLAVTI
C O M M O E D I A E.

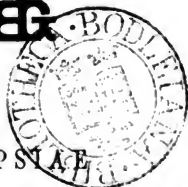
EX RECOGNITIONE
ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS I.

**AMPHITRVONEM CAPTIVOS MILITEM GLORIOSVM
RVDENTEM TRINVMVM COMPLECTENS.**

**PRAEMISSA EST
EPISTVLA CRITICA AD FRIDERICVM RITSCHELIVM.**

LIPSIÆ

SVMPTIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCL.

297. g. 16.

4. P. 722

ALFREDVS FLECKEISENVS FRIDERICO RITSCHELIO S. Quod **TIBI** potissimum, vir summe idemque animo meo carissime, hanc comoediarum Plautinarum recognitionem sive ex parte recensionem dicere mavis inscripsi neminem puto fore qui miretur, quoniam diu inter eruditos constat **TE** opera **TVA** iam per plus tria lustra Plauto emendando atque iulustrando impensa hunc poetam ita quasi **TVVM TIBI** vindicasse ut quidquid a sanioris quidem doctrinae rationibus profectum ad instauranda poetae verba excogitatum sit ad **TE** potissimum auctorem referendum iure videatur. illud contra cum quibusdam aliis tum **TIBI** mirum videri possit quod ego, dum **TV** Plautum **TVVM** pridem enixissime hominum doctorum votis ecclagitatum nuper in lucem edere coepisti et in absolvendo isto ingenii **TVI** ac nominis sempiterno monumento naviter elaboras, eiusdem poetae fabulas ad artis normam correctas in publicum emitte re institui. itaque ne temeritatis a prudentibus vel inhonestae lucri cupiditatis a malevolis arguar, narrandum mihi esse intellego qui factum sit ut hanc ego editionem nunc parare animum inducerem. detulit enim librarius honestissimus ultro mihi munus recognoscendi Plautinas comoedias quas in bibliotheca sua scriptorum Graecorum et Latinorum desiderari nefas esset: dubius primo haerebam nec dubitationes meas dissimulabam: sed cum edoctus essem viri honestissimi firmum ac stabile consilium esse ut hae comoediae in illa quam dixi bibliotheca foras emitterentur antequam **TVA** recensio ad finem esset perducta, quo in negotio nisi ego operam pollicerer alteri cui libet homini docto eandem conditionem oblatum iri, tum omnibus remotis scrupulis et mihi et huic poetae debere visus sum ut provinciam illam ne recusarem: pro sua enim cuique parte acriter enitendum esse arbitrabar ut exempla harum fabularum eaque parvo parabilia in communem usum venirent quae ita essent comparata ut homines literarum Latinarum amantes tandem aliquando falsissimam illam sed plurimorum etiam mentibus insitam de infinitis licentiis metricis ac prosodiis quibus numeri Plautini repleti essent opinionem abicere et summam eorum elegantiam perspicere atque admirari possent. ratio autem qua munere suscepto in hoc quidem primo tomo (quem ut secundus paucorum mensium intervallo excipiat curabo) perfungi studii necessario diversa fuit in eis fabulis quarum **TVAS** in manibus habebam recensiones, quae sunt Miles gloriosus et Trinummus, atque in eis in quibus meo periculo res erat gerenda, quae sunt tres reliquae. atque in illis quidem me tantum non in omnibus rebus a **TVO**

a *

exemplari pendere ipse non mirabere, cum bene scias eas rationes emendationis Plautinae quas TV in Prolegomenis Trinummi eximia arte exposuisti adeo mihi probatas esse ut exceptis singulis quibusdam locis plane TIBI adsentiar. hos autem locos de quibus mihi aliter sentiendum videtur uberius aut tractavi aut propediem tractabo partim in censura Planti TVI quam me Annalibus philologicis a REINH. KLOTZIO et RVD. DIETSCHIO editis inserturum esse promisi, partim in Analectis Plautinis quorum aliquot nova capita in FRID. GVIL. nostri SCHNEIDEWINI Philologo brevi ut spero tempore foras dabo: ex quibus locis qui omnino pauci sunt si mihi fortasse contigerit ut de uno et altero TIBI meam qualemcumque sententiam persuadeam vehementer laetabor. praeterea autem in Trinummo recognoscenda non mediocriter adiutus sum eis quae post TVAM operam THEOD. BERGKIVS et FRANC. V. FRITZSCHIVS in commentationibus quas indicibus scholarum Marburgensium et Rostochiensium proximi semestris hiberni praemiserunt, ille etiam in Diurnis antiquariis a se et IVL. CAESARE editis anni MDCCCXXXVIII p. 1124 sqq. de multis versibus eius fabulae praeclare disputarunt.

Longe igitur alia ratione mihi in expoliendis Amphitruone Captivis Rudente utendum fuit: haec enim comoediae, quamquam priores editores multa in eis scripturae tralatitiae vitia feliciter sustulerant et aut TV aut GOD. HERMANNVS aut RIC. BENTLEIVS aut alii haud paucis versibus veterem nitorem reddideratis, tamen sordibus depravationis quas per saeculorum decursum verba poetae traxerant nondum ita erant perpurgatae quin mihi satis largae emendationum messis peragenda restaret: qua mea opella num effectum sit ut eas comoedias ita instaurarem ut sine graviore saltem offensione legi possent, penes TE, FRIDERICE RITSCHLI, ceterosque paucos harum rerum peritos existimatores iudicium esto. supellex autem critica ex libris scriptis petita mihi praeter eam cuius aditus omnibus patet, h. e. discrepantes scripturas librorum Palatinorum a PHIL. PARBO in editione sua altera enotatas et adparatum a FRID. LINDEMANNO ad Amphitruonem et Captivos, a C. E. CHR. SCHNEIDERO ad Rudentem congestum nulla erat praesto tum quidem cum in negotio verba poetae corrigendi versabar. editionum veterum praeter LAMBINIANAM nullam ad manus habui neque ex recentioribus quasdam quas aegre desideravi, velut GUYETI et primam BOTHII, ullis machinis nancisci potui: Captivorum editiones ab AVELLINO et a BOSSCHA curatas mihi benigne commodavit FRID. OSANNI liberalitas. illis igitur quae habebam subsidiis criticis ea qua par erat diligentia in usum vocatis id potissimum egi ut perpetuo respectu habito earum quatuor rerum quarum observationi TV in praefatione Militis gloriosi p. XXI summo iure plurimum in crisi Plautina tribuisti, quae sunt integritas linguae Latinae concinnitas numerorum sententiae sanitas

consuetudo Plantina', aut manum Plautinam aut certe Plauto non indignam restituerem. ubi vero librorum scripturae adeo erant depravatae ut quid a poeta profectum esset neque priores editores invenisse viderentur neque ego extricare possem, ibi signo corruptelae addito monstra optimi libri servare satius putavi quam verbis poetae aliquid immiscere quod ipsum scripsisse omni probabilitatis specie careret: has igitur maculas cum ceteris quae meos oculos fugerunt **TVQ** eluendas ingenii acumini reliqui, quod quam ingentes ac prope inexplicabiles visas difficultates expedire sciret cum alibi tum maxime nuper in Milite glorioso fabula incredibiliter corrupta luculenter declarasti.

Absolveram autem quinque harum comoediarum emendationem et Amphitruo cum Captivis literarum formis iam erant descriptae, cum novum instrumentum criticum idque maximi momenti ex insperato dono accepi. **CAROLVS** enim **HALMIVS** noster, cuius quod ego quoque in amorem amicitiamque perveni semper inter prosperissimos vitae meae casus duxi, cum fato acerbo (mihi scilicet acerbo, illi quidem hercle exoptatissimo ac paene invidendo) ex hac terra itemque vicinia mea avectus in itinere Monachino forte fortuna **ANTONIO SCHWARZMANNO** veteri amico occurrisset, quem olim de edendo Plauto cogitasse et libros eius scriptos contulisse sciebat, simul atque illum hoc consilium dudum abiectissem comperit, ilico meorum studiorum memor precibus ab amico impetravit ut is quidquid adparatus critici conlegisset sese mihi concessurum esse promitteret. quod quidem promissum vir praestantissimus nuper exolvit: dono enim mihi Vratislavia ubi nunc degit transmisit exemplum suum editionis Amstelodamensis anni **MDCCXXI**, cuius margini non solum in omnibus fabulis Veteris Codicis **CAMBRARIANI** sed etiam in Trinummo Pseudulo Mostellaria libri Ambrosiani discrepantes scripturas admirabili diligentia anno **MDCCCXXXV** a se Romae et Mediolani excerptas nitidissime ascripserat: pro qua singulari benevolentia viro optimo tantas quantas maximas animus meus capere potest gratias ago eoque lubentius quo hodie rariora eius modi testimonia propensae in aliorum studia voluntatis esse solent. hunc igitur adparatum, ut supra dixi, tum demum accepi cum duae illae fabulae iam literarum formis descriptae erant, quo factum est ut in his paucas tantum emendationes quas nova illa optimi libri conlatio suppedicaret, quantum sine maiore operarum molestia fieri posset, postea inserendas curare mihi liceret (velut egregium illud *constat* Amph. v. 234 pro eo quod relicui libri exhibent *constat*) alias infra addituro. in Rudente autem (nam ad Militem et ad Trinumnum **TVQ** iam editio scripturas Veteris Codicis accuratissime excerptas exhibebat) ut plene illum adparatum et iuste ad expolienda verba poetae adhibere possem eo effectum est quod singulae huius editionis plagulae Lipsia corrigendae huc mihi tra-

missae sunt. haec eadem res in causa fuit cur et CAR. FRID. HERMANNI correcturas versuum Trinummi 191 sqq. et 679 TVAMQUE versus 425 quas in praefatione Stichi p. XIX nuperrime prodidisti et MAYR. HAVPTII emendationes eiusdem fabulae quas, dum nuper iucundissimo TVO hospitio Bonnensi utor, manu eius scriptas inspicere licuit, in eorum versuum quos recte correxisset videretur perpetuitatem recipiendi copia esset. doleo quod idem fieri non potuit emendationibus TVIS Militis gloriosi quas in eadem praefatione p. XVII sq. palam fecisti, quarum me aliquot occupasse non sine magna laetitia intellexi, paucas fabulae literis iam descriptae postea inserendas curavi, reliquas quas quidem veras esse mihi persuasisti infra adieci.

Duae autem potissimum res sunt quibus verba poetae ut in hac editione leguntur ab eo habitu quo a TE aut induta sunt aut ex proposito TVO olim induentur differunt: quarum una haec est quod omnia ea vocabula quae in libris scriptis non extant uncis inclusi *), altera quod orthographicum genus ad certam quandam normam dirigere studui. et illud quidem faciendum putavi non quo eos qui hac editione uterentur quasi admonerem ut eis quae sive ego sive alii supplevimus probabiliora substituerent (quamquam si hoc factum videro magno opere laetabor): nam qui artem criticam in his fabulis rite exercere volet plena supellectile critica carere non poterit: sed ut uno quasi oculorum obtutu conspici posset quam multae in libris casu elapsae essent voces ac voculae quae sine maximo aut sententiae aut sermonis aut exploratarum atque indubitatarum legum metricarum damno desiderari non possent, et hinc simul intellexeretur quam rationi convenienter ei facerent qui etiam ob subtiliores leges metricas sed eas artificiose indagatas singulas voces supplere non vererentur: quae quidem artis criticae pars eo minus dubitationis habet quo certius illud est quod TV ex excussis membranis Ambrosianis effecisti 'omnium uberrimum in Plautinis fabulis cor-

---

*) venia mihi petenda est quod hanc legem mea sponte mihi impositam per Amphitruonem non constanter servavi: illic quae praetermisi infra addenda curavi, nam haec voculae uncis includendae erant: arg. I v. 9 *illa*, ipsius fabulae v. 54 *ego*, 59 *haec*, 69 *Nam*, 81 *ille*, 89 *id*, 105 *et*, 114 *cum*, 125 *una*, 143 *hic*, 149 *huc*, 161 *huc*, 162 *ego*, 164 *med*, 166 *magis*, 170 *te*, 171 *ei*, 172 *id*, 180 *nam*, 193 *Qui*, 230 *tum*, 231 *prius et*, 242 *meus*, 245 *ruont*, 253 *ui*, 269 *his*, 284 *tu*, 321 *mihi*, 344 *tu*, 347 *mei*, 374 *At*, 384 *illut*, 404 *huc*, 408 *mi*, 420 *Est*, 520 *pol*, 523 *ego*, 524 *prius ut*, 533 *est*, 553 *tu*, 575 *Tu ea*, 577 *Et*, 578 *ego*, 584 *ex*, 588 *ea*, 593 *prius et*, 623 *te*, 651 *Et*, 675 *me*, 729 *tu*, 770 *i*, 838 *Ain?*, 841 *prius et*, 876 *ut*, 924 *Te*, 948 *ut*, 965 *At*, 968 *is*, 976 *mi*, 1003 *id*, 1015 *mea*, 1032 *in*, 1034 *nunc*, 1040 *ago*, 1075 *alterum est*, 1131 *ego*. item in Captivis aliquotiens in hac re erratum est: nam v. 449 non solum *tu*, sed *Iam tu* includere debebam (quod tamen supplementum inconsiderate a me additum esse infra monui), v. 469 *in*, 499 *de*, 847 *in*, 896 *ego*, 985 *iam*.

ruptelarum fontem non fuisse alium nisi quod, cum in familiari sermone plurimae voces vel abesse vel accedere vel vario sese ordine excipere nullo sententiae atque adeo elegantiae detrimento possent, horum nihil non librariorum quoque levitate imprudenter admitteretur saepissime. quod autem versuum quibus uncis circumdedi alios ut reliquos omnes apicibus insignivi alios non insignivi, hoc ea de causa factum esse scito ut illos me antiquae dittographiae reliquias, hos aut pannos a sciolis explicandi causa consutos aut versus Plautinos quidem sed aliunde petitos et in margine primum adpositos post autem in versuum genuinorum continuitatem casu inlapsos iudicare significarem. et in hoc genere sero vidi me Rud. 56 (cll. v. 541) non recte apicibus insignivisse quos deletos velim ut recte eos delevi Capt. 324 (cll. Aul. II 1 44) et Rud. 594 (cll. Merc. II 1 2 et in universum eis quae **TV** in Philologi tom. I p. 306 sqq. exposuisti): item apices Capt. 48 deletos velim. praeterea ne alii in errorem impellantur hic indicandum arbitror Militis versum 1181 uncis inclusum ad nullum horum generum pertinere sed supplementum esse a **TE** confectum (cf. Mus. philol. VII p. 317 sq.) quod, cum alibi totos versus a **TE** ad explendas lacunas factos, quamvis ingeniose et Plautinae consuetudini convenienter procusi essent, nusquam recipere fas habuissem, illo tamen loco temperare mihi non potui quin inter versus Plautinos asciscerem.

In genere orthographico ad certam constantiam revocando ultro easdem fere rationes secutus eram quas **TV** in praefatione Stichi p. xvi eis qui post **TE** Plautum edituri essent commendavisti. debere autem visus sum eis qui hac opera usuri essent ut potiores eas res quibus orthographia in hac editione ex optimis libris et grammaticorum veterum testimoniis revocata a vulgari recederet hic summatim complecterer, quo in negotio ea quae **TV** Prolegomenon Trinummi capite nono egregie exposuisti stamina esse volui quibus quae et **TV** ipse in reliquis fabulis post Trinummm instauratis ad hoc genus spectantia nova protulisti et quae alii probabiliter investigarunt et quae ipse observavi ita subtexerem ut nihil reconditius quidem praetermissum putem quod non in hoc conspectu explanatum reperiatur. praeterea subiunxi quae dum plagulas harum fabularum retracto me invito non recte scripta animadverti et correcta velim. ut a vocalibus ordiar, pro a suasu **BERGII** scripsi e in *anteperita* Trin. 643 quod ab *anteperiendo* dictum est ut *anteceptus* ab *antecapiendo*, eandemque antistoechiam amplexus sum in *dispenno* et *dispassus* Mil. 1407 et 360 pro *dispando* et *dispassus* et in *aequipero* et *defetigo* verbis quorum vicarias scripturas *aequiparo* et *defatigo* vix usquam boni libri sine discrepantia agnoscunt: o autem pro a posui in *uociuos* Trin. 11 pro *uacuos* de qua forma post eundem **BERGIVM** plura alibi dixi: i pro e in *opstitrix* Capt. 629 et Mil. 695 pro

obstetrix suadente illo versu V. C. auctoritate et analogia *restitrix* et *institor* nominum, et in *dilectus* Rud. 1279 pro *delectus* (cf. Fest. Pauli p. 73 cum MVELLERI adnotatione): *o* pro *e* praecedente *u* consonante in *uorro uorto uoster uoto* cum sua subole ut *euorro conuorro auorto reuortor aduorsum peruorse uniuorsus* et quae sunt similia, quo in genere sero animadverſi levem inconstantiam quam **TR** praeeunte admisi: nam Trin. 707 **uorsus** pro **uersus** etiam sine libris scribendum fuisse mihi concedes si relegeris Quinctil. I 7 25 *): praeterea **controuorsias** mihi reponendum erat Rud. 826, Amph. 326 **interuolli**: *oe* scripsi pro *e* in *oboe-dio*: contra *faenus* pro *fenus* vel *foenus*: at iniuria *praelium* scripsi pro **proelium** quod restitutum velim Amph. 225 255 415 744 Capt. 60 Rud. 1154: *u* pro *e* constanter servavi in omnibus gerundiis et gerundivis tertiae quam vocant et quartae coniugationis ut *agundae edundi dicundum quaerundum fugiundi conueniundus* (minime autem gentium in *uidundi* quam formam ab oscitanti librario Amph. 638 fictam fuit qui non aspernaretur: ceterum Mil. 34 **perhauriundumst** scribendum erat et Trin. 867 **sistundae**: contra non ausim Mil. 1276 *metuondus* restituere): *e* pro *i* in *intellego* et *neglego* quae formae non tantum apud Plautum sed apud omnes Latinos scriptores solae fidem habent, in *Aleus* pro *Alius* (quod ex *Ἀλεῖος* fictum est ut *Philippeus* ex *Φιλίππειος*, *platea* ex *πλατεῖα*, *gynaeceum* ex *γυναικεῖον*, *balineum* ex *βαλανεῖον*, *chorea* ex *χορεία*), in *semul* pro *simul* (notanda etiam scriptura V. C. *adsemulabo* Stich. 84), denique in *labeae* pro *labiae* Stich. 721 (cf. Non. p. 210, unde fortasse Mil. 93 *labeis* restituendum est, praesertim cum Charisius I p. 79 *labris* in hoc versu legerit quod metro respuitur): *u* pro *i* in superlativis et numeralibus ut *decumus uicensumus centensumus* et similibus ut *legitumus maritumus lacruma uictuma aestumo existumo* omnibus (at non in *exumius* quam formam Stich. 381 errori librariorum tribuendam puto), praeterea in *lubet* cum *conlubitum* et *lubido* et relicua progenie, in *clupeus cluens* et *cluenta* (unde etiam **cluentelam** scribendum erat Rud. arg. 4) *mancupium* (me invito Rud. 930 *mancipia* relictum est) *carnufex* cum *carnuficina* *manifestus sacrufico magnuficus* (unde *pontufex* Rud. 1377, *fumuficem* Mil. 412, *opuficina* Mil. 880, *spurcuficum* Trin. 826, *munufica* Amph. 842, *signuficem* Rud. 896, *pacuficari* Stich. 517 et quod sescentiens legitur *luduficare* reponenda videntur) *subrupio* vel *surrupio occupio insulio prosulio desulio* (quas scripturas ra-

*) eadem scriptura **uorsus** num. etiam Amph. 55 et Capt. 56 reponenda sit dubitare licet propter tempus quo hos prologos compositos esse TV edocuisti Paterson vol. I p. 232 sq.: sed ego illic quoque praetulerim.

tione non carere alibi probavi et suspicatus sum hoc genus etiam latius patere), item in *surpiculis* Capt. 816 pro *sirpiculis* (cf. Lucil. ap. Non. p. 490): *u* pro *o* in *adulescens* et *epistula* (quae formae itidem apud ceteros scriptores illa sola haec praeter vicariam fidem habent), in *triobulum glaucuma Acheruns*: *au* pro *o* in *ausculum* et *ausculari* (cf. Fest. Pauli p. 28 et Priscian. I p. 562): *o* pro *u* semper post alteram *u* sive consonantem sive vocalem, ut scripserim non solum *uolt uoltis uoltus uolgus uolpes Volcanus servos nouom uiuont* sed etiam *mortuos mutuom miluom ingenuom praecipuos triduom fluctuom ruont abnuont* et quae sunt similia exceptis *tuus tuum suus suum*, item praecedente *qu* ut in *quouis quoi quor quom* (ubi coniunctio est) *quaequomque utquomque* (non *quomplures* sed *conplures* quoniam in hoc vocabulo praepositio est) *aequom* et *iniquom*, nisi *cu* posui ut in *mendacilocus falsilocus uanilocus conlocuntur pedisecus execuntur*: antiquitus videlicet utrumque genus eodem modo scriptum esse videtur *qviys qvm abqvm pediseqvs* sicut *peqvnia qvra* et quae sunt similia: denique *oe* pro *u* in *moenia inmoenis moenio admoenio conmoenio* (sed non ausus sum *conmoenis* scribere pro *communis*) *circummoenio* (quare etiam Mil. 223 *moeni* scribendum erat): sero intellexi Rud. 998 et 1000 *poeniceo* et *poeniceum* restituendum fuisse cll. Pseud. I 2 92. de Graeca vocali *y* ex Plantinis fabulis prorsus expellenda in eiusque locum ubique *u* reponenda *tv* in Proleg. Trin. p. xcvi nimis caute iudicasse videre, confidentius ibid. p. cccxxv: ego in quattuor primis comoediis hoc tomo comprehensis nisi in *Amphitruo* et *sucophanta* et *magudaris* Rud. 633 et *trugonus* Capt. 851 (qui Graece dicitur *τρυνών* quo de paraschematismo cf. ЛОВЕЦКII Paralip. gramm. Gr. p. 138) submovere non eram ausus, sed in Trinummo hac in re constans esse coepi, scripsi igitur *Lusiteles miropola Olumpichus Surus Iluricus* (v. 852 scripturam Ambrosiani *Iilurica* intactam debebamus relinquere cll. Men. II 1 10), neque in reliquis fabulis literam illam tolerabo quam ne Ennium quidem et Attium adhibuisse Ciceronem et Marium Victorinum testes habemus. *cena* et *paenitet* et *ne* adfirmandi particulam me sic semper scripsisse pro *coena* et *poenitet* et *nae* silentio praeterirem nisi multos homines doctos viderem novicias illas ne dicam barbaras formas etiamnunc amplecti. simplici i duce Ambrosiano (Trin. 17) scriptus est nominativus ille pronominis pro *ii*: 'geminatum enim *i*' ut *tvā* verba faciam mea in pronomine non maiorem fidem habet quam in *dii diis* pro quibus aut *di dis* ut *i is* aut *dei deis* ut *ei eis* veteres probarunt: item semper scripsi *obicio inicio conicio deicio adicio* cum similibus in quibus geminum *i* in nullo bono libro reperitur, contra Trin. 644 non *obex* quod *tv* coniectura alioqui praeclara adsecutus es sed *obicx* de qua scriptura alio loco accuratius dis-

serui. extritas vocales invenies in *conquistor* Amph. 65 et 82 pro *conquisitor*, in *fenstra* Mil. 379 et Rud. 88 pro *fenestra*, in *uitor* Rud. 990 pro *uietor*, in *sorsus* Rud. 1314 et *sorsum* Capt. 710 pro *seorsus* et *seorsum* (unde nescio an Amph. 1108 et Rud. 179 *dorsum* pro *deorsum* restituendum sit). aspiratio aut interaspiratio addita est *holus* et *holitor* et *harundo* (Bacch. 51 non dubito quin **TE** ipsum paeniteat spretae V. C. auctoritatis, cf. Stich. 289 347 Rud. 122 294) et *cantherius* vocibus, dempta *erus* et *elleborus* et *aruspex* et *ario-lus* et *tus* nominibus et *pro* exclamationi (demenda ni fallor etiam *ah* et *oh* et *uah* exclamationibus): non iusto loco interaspirationem insertam esse Amph. 868 et Trin. 132 in *inchoatam* vocabulo sero intellexi quod *incohatam* scribendum esse post WAGNERI disputationem in Orthogr. Vergil. p. 440 et OSANNI adnotationem ad Cic. de re p. p. 111 sq. certum videtur, praesertim cum in Amph. versu V. C. *incoatam* exhibeat. ut ad consonantes progrediatur, ante *s* et *t* nusquam toleravi *b* sed ubique *p* reduxi velut in *aps* *apsum* *apsoluo* *apscedo* *apstuli* *apstineo* *opsecre* *opsero* *opsequor* *opseruo* *opsigno* *opsisto* *opsonium* *opstrictus* *supsequor* *supsulco* *urps*, *optempero* *optestor* *optineo* *optigil* *optusus* *optrunco* *supterduco* *supterfugio*, et semper scripsi *puplicus* et *puplicitus*, item *set* *aput* *illut* *istut* *aliut*: contra molliorem cum duriore sono mutare quod librorum auctoritas fere exigebat non ausus sum in *ad id quid quod* quas scripturas propter usum cui haec editio destinata est 'populo concessi, scientiam mihi reservavi': *haut* dedi ante vocales et *h* litteram et consonantes gutturales, ante labiales et dentales ubique *hau* (itaque etiam *hauscio* et hoc quidem *ὅφ' ἔν* ut *nescio*), de quo discrimine artificiose investigato alibi dixi: pro *quatruiduo* Asin. III 1 19 ex V. C. scripsi *quadruiduo* quae scriptura rationi sola conveniens ubique revocanda est (cf. TREGDERI praef. Cic. Tusc. p. xxii): illud autem me nunc paenitet quod Trin. 1016 **TE** praeceunte cum libris *gurgulios* scripsi pro *curculios*, illa enim recentior est forma apud Vergilium quoque Georg. I 186 in multis libris extans sed neque in Romano neque in Mediceo, haec Varronis auctoritate stabilita apud Servium in versum illum Vergilianum, quo accedit quod Rud. 1325 uterque liber Palatinus tuetur *curculiunculos*, ut taceam nomen *Curculionis* in fabula cognomine. geminatas consonantes **TE** duce probavi in *muccidus* (at *sucidus*) *futilis mustella*, item in *essum* et *comessum* et *essurio* cum similibus (me invito Capt. 912 *esuriens*, ibid. 468 *esuriatis* relictum est)*): praeterea semper

*) huc pertinet etiam quod nunc intellexi scriptura librorum *uissae* Mil. 302 pro *uise* et Ambrosiani *ussurae* Trin. 181, eodem scripturae *cassus* et *diuissiones* apud Quinctil. I 7 20, in quibus omnibus sicut in *essum* aut *i* aut *d* littera est quae ut extrita compensaretur videtur *s* geminatum esse.

scripsi *redduco* (at *redux*, cf. SCHNEIDERVS de elem. ling. Lat. p. 587 sqq. cuius de duobus versibus Capt. 923 et Rud. 909 iudicio non sum obsecutus) *repperi rettuli*: Mil. 26 27 30 1180 sero intellexi non fuisse sollicitandam scripturam optimorum librorum *bracchium* (cf. WAGNERI Orthogr. Verg. p. 419), item Rud. 547 et 1313 *marsuppium* sive *marsippium* quod in libris Plantinis eadem inconstantia scriptum reperitur qua in libris Graecis *μαρσίπιον μαρσύνιον μαρσίππιον*: contra improbandum arbitrari *nollo* quod *tv* nuper in Stichio ubi libri praebebant in continuitatem verborum receperisti et in praefatione p. xv sq. ita defendisti ut quam scripturam antiquos auctores habere ex Diomede grammatico disceremus eam ab editore Plauti obscurari par non esse contenderes. cui sententiae lubenter subscriberem si rationem istius antiquorum doctrinae perspicerem: *tv* quidem 'satis *ἀναλόγως* *nonuolo* transire in *nolla* potuisse' profiteris, sed antequam quae fuerit ista analogia argumentis eviceris non possum non doctrinam illam pravam iudicare ortam fortasse ut SCHNEIDERVS l. s. s. p. 418 scite suspicatur inde quod *malo* a *μᾶλλον* descendere opinabantur: itaque me ipse reprehendo quod praepostero usus iudicio et *tv* ipsius spreta admonitione per totam Trinumum vitiosas scripturas *nollo* et *mallo* induxi: restitutum igitur velim v. 634 685 688 945 979 1060 1157 1170 *nolo*, 762 *malim*: ceterum idem SCHNEIDERVS docet cum Diomede etiam Cornutum apud Cassiod. p. 2283 sq. Papirianum apud eundem p. 2290 Bedam p. 2339 in damnandis scripturis *mallo* et *nollo* conspirare. dixi de geminatis consonantibus. in compluribus vocabulis suadentibus libris eae consonantes quas posterior aetas extriverat restitutae sunt, velut in *quinctus* pro *quintus*, *nactus* pro *nactus* (non autem *pereunctor* vel *perconctor* scripsi sed *percontor*), *corruptus* et *corruptor* pro *corruptus* et *corruptor*, *tempto* *pedetemptim* *contempno* pro *tento* *pedetentim* *contemno*: item *deciens* *centiens* *totiens* *quotiens* cum similibus et *centensumus* *uicensumus* et *thensaurus* quod etiam nentro genere *thensaurum* a Plauto dictum est (velut per totam Trinumum) pro *thesaurus*, *gnatus* pro *natus* ut tamen hanc scripturam non omnino repudiarem sed id discrimen servarem quod NAEKIVS in Opusc. philol. vol. I p. 187 sqq. 'sine libris ipsorum locorum inter se comparatione' effecit, constanter autem *ignatus* pro *innatus* scriberem. simplices consonantes *tv* restituisti in his vocabulis quae vulgo geminatis scribi solent: *hiee huice hicine hucine sicine* cum similibus, *ilico* 'pro reiectaneo *illico*', *ocultus* ubi numeri primam syllabam brevem flagitant pro *occultus*, *sario* pro *sarrio*: addidi *litera* quam scripturam altera potiore esse alibi demonstravi, *pelex* Rud. 1047 pro *pellex*, *pinula* Amph. 143, ut priore manu in V. C. exaratum est, hoc enim ad *pinnam* eandem

rationem habet quam *anulus* ad *annum*, *uilecus* ad *uillam*, *milia* ad *mille*, quod genus etiam latius patere arbitror: *rusum susum prosum* quas formas **TV** Plautino sermoni evidenter vindicasti constanter reduxi, nisi quod *Amph.* 1112 *rusum* reliqui propter iuxta positum *uorsum*, qua de causa etiam *Capt.* 656 *sursum uorsum* intactum debebam relinquere. *ti* pro *ci* servavi in *indutiae infstior* et *infstias nuntius contio conditio suspitio conuitium* vocabulis quorum de plurimis alio loco accuratius disserui, item in *setius* cuius vicariam formam *sectius* Varronis testimonio firmatam **TV** palmari emendatione *Trin.* 130 restituisti. pro *qu* scriptum est *c* in *cotidie* et *cotidianus* et *relicuos* de quibus scripturis in vulgus constat, et in *casso* pro *quasso*. *s* pro *x* reposui in *sescenti*, reponendum fuisse sero vidi in *pausillum* et *perpausillum* *Capt.* 176 et 177, in *pausillulam* et *pausilluli* *Rud.* 729 et 997, in *pausillatim* *Rud.* 929: pro *c* scriptum est in *suscenseo*. pronominum formas *quicque* et *quicquam* scripsi per *c*, *quidquid* per *d*, sed constanter *nequiquam* postulante ratione et consentientibus libris tantum non omnibus. *dispenno* formae *Mil.* 1407 pro *dispando* iam supra mentio facta est: eodem versu *distennite* scriptum est pro *distendite*. formae pleniores quam quas politior aetas probavit sunt *iuenix* *Mil.* 304 pro *iunix* et *praehibeo* pro *praebeo*: semel (*Trin.* 426) libri testantur *dehibeo* pro *debeo*, sed quia constantem scribendi rationem exequi volebam, hoc autem ubique reponere mihi nimiae audaciae videbatur (qua in re nunc **TE** adsentientem habeo in praefatione *Stichi* p. xvii), illo versu vulgarem formam restitui: quod fortasse facere non debui sed potius ubique *dehibeo* ponere, ut nunc me fere paenitet quod non ubique *duellum duellator Duellona duelligero* restitui pro *bellum bellator Bellona belligero*. sed diligentius toto hoc loco peruestigato multa etiam vitia et inelegantiae aperientur quas aequi lectores facile excusabunt, praesertim cum, ut verissime **TV** nuper docuisti, 'suapte natura non tam certis finibus hic locus universus circumscriptus sit quin semper quaedam vagatura sint liberius quae unius normae severitate exaequari aut ratio vetet aut dissuadeat commoditas'. sed non mitto hunc locum antequam de altera litera Graeca *z* quam septimo demum a. u. c. saeculo eoque exeunte relicuis denuo adiectam esse scimus sententiam meam **TIBI** proposuero, cum aliquot in hoc genere peccata admisisse videar quae correctione indigeant. illam igitur litteram ab ipso Plauto non esse adhibitam certum est: extat autem in nostris libris in *zona* cum *zonarius zamia Zeuxis Zacynthus badizo trapezita* vocabulis quae quidem, cum Priscianus I p. 561 referat 'veteres pro *ξ s* vel *d* posuisse *Sagunthum* [an *Sacanthus*, ut grammaticus ipsos versus Mercatoris Plautinae III 4 62 V 2 99 102 in mente habuerit?] *massa* pro *Σάκυνθος*

μαῖζα, odor quoque ἀπὸ τοῦ ὄζειν, *Sethus* pro Ζῆθος [spectat hoc ni fallor ad Pacuvii Antiopam] dicentes et *Medentius* pro *Mezentius*, non dubito quin ita scribenda sint ut omnia exceptis duobus quae ultimo loco posui ab *s* litera incipiant, quae mea sententia eo non mediocriter confirmatur quod Mere. V 2 84 uterque liber Palatinus *sonam* exhibet pro *zonam* (corrigendum igitur Trin. 862 *sonarius*): *badizas* autem Asin. III 3 116 mutandum est in *badissas* ad similitudinem verborum Plautinorum *malacisso Atticisso comissor euathisso* aliorum: *trapezita* denique nomini utrum *trapedita* an *trapessita* (nam *Mezentium* antiquitus etiam *Messentium* dictum esse tradunt Diomedes et Velius Longus aliorumque nubem exemplorum geminati *s* pro *ξ* positi conguessit SCHNEIDERVS l. s. s. p. 384 sq.) substituendum sit ex prosodia huius nominis recte definita pendet: atque hac in re TE, vir doctissime, opinio graviter fefellisset videtur qui Proleg. Trin. p. cxxxvii confusus integritate scripturae librorum in versu Trin. 425 adseveraris 'z litteram in *trapezita* vi positionis exutam esse', quo ego dicto bona fide usus de duobus versibus Captivorum prave iudicavi. evolve enim quaeso hos versus Plautinos quorum vulgata scriptura recte se habet: Asin. II 4 32 Curc. III 50 III 4 3 V 2 20 Pseud. II 4 67 et adde Capt. 449 qui versus restincto meo supplemento (illud 'mea interpolatione' volui dicere) ita restituendus est Séquere me viaticum ut dem á trapessitá tibi et eiusdem fabulae v. 193 qui in hunc modum apicibus consignandus est Quantillum argenti mi áput trapessitám siet et Curc. V 3 43 cui ope V. C. haec forma reddenda est Tú me sequere: Quó sequar te? Ád trapessitám meum et eiusdem fabulae II 3 66 cuius correcturam in Proleg. Trin. p. cxxvi propositam TV mihi probasti praeter apices sic potius dispartiendos [Íbi] 'dedistin tu árgentum?' inquam: 'immo áput trapessitám situmst' (nisi fortasse sic instaurandus est 'Dèdistin tu árgentum?' inquam: 'immo' [inquit] 'áput trapessitám situmst'): illos inquam versus si consideraveris, ne TV opinor mihi astipulabere non solum Trin. 425 in quo versu me TVAM correcturam nuper propositam recepissem supra professus sum nunc sic corrigenti 'Trapéssitac drachumárum mille Olúmpicho vel Olúmpico sed etiam hos versus Curc. II 3 62 III 36 V 3 34 Epid. I 2 40 lenibus transpositionibus in hunc modum redintegranti

Écquem in Epidauro trapessitám Luconem nóuerim.

Trapéssitam [hic] Lucónem quaero: Díe mihi.

Me ípso praesente ét trapessitá Lucone: Nón taces?

**Díc modo, unde auférre úis me? a quó trapessitá
petam?**

toto enim caelo a vero aberravit KAMPMANNVS qui de praep. in usu Plaut. p. 11 sq. primam huius vocabuli syllabam produci posse opinatur. sed redeo unde abripi me passus sum longius et verbo dico de adsimilatione praepositionum cum verbis et nominibus compositarum. in quo quidem genere idem ego institutum tenui (certe tenere volui) quod PHIL. WAGNERVS in Vergilio suo ad pristinam orthographiam revocato se tenuisse professus est Orthogr. Vergil. p. 406 sq.: libros igitur bonos, Ambrosianum potissimum et Veterem Codicem, duces ita secutus sum ut in eis verbis in quibus constanter inflexa esset praepositio retinuerim adsimilationem, respuerim eandem in eis in quibus praepositiones integras a Plauto servatas esse vel pluribus exemplis vel etiam uno satis probabili declaratum videretur, non opus est ut omnia nomina ac verba cum praepositionibus composita hic enumerem, nam si totus hic locus ad liquidum perduci omnino umquam potest, hoc tum demum fieri poterit cum omnes comoediae a TE supellectile critica instructae in publicum prodierint: sed pauca quaedam quae huc pertinent promiscue attingo. ad praepositio semper mutata est ante *t* et *r* literas velut in *attineo attondeo arrideo arrigo arripio* (Rud. tamen 1332 ducibus libris scripsi *adroget*), item in *accedo accipio accuso appello*: non debebam autem *appareo* servare Amph. 793 794 Capt. 457, quia Trin. 218 in Ambrosiano teste SCHWARZMANNO scriptum extat *ADPAREAT*, neque *accumbo* vel *accubo* Amph. 802 804 Mil. 653 753 Trin. 473, quia idem liber antiquissimus Stich. 488 *ADCUMBERE* tuetur: eandem voculam constanter truncavi ante *s* literam ubi hanc una vel duae consonantes excipiunt, ut in *asto ascendo aspicio et aspetto aspernor astringo*: *con* praepositionem semper integram servavi praeter *commodus* et *corrumpo* et *conecto conitor caniveo* cum similibus de quibus TV nuper dissenuisti in Mus. philol. VII p. 318 sq.: *ex* ante *f* ubique mutavi in *ec*: eadem praepositio ubi cum verbo ab *s* litera incipienti composita est, hanc extrivi velut in *exequor exigno exoluo exurgo exupero exscribo expecto*: in semper integra relicta est praeter *impero imperium impetro* (sed in his quoque, ut sero vidi, integra servanda erat): *ab* et *ob* et *sub* praepositiones ut ante *f* consonantem constanter inflecterem sedulo curavi propter rationem Philologi tom. IIII p. 322 a me significatam: scripsi igitur Amph. 322 *afuit* (ubi V. C. *affuit* habet), 646 *offirmato*, 893 *offuit*, 1002 *sufferet*, Capt. 755 *offrenatum* (V. C. *oferenatum*), Mil. 209 *suffigit*, Rud. 588 *suffudit*, 1013 *oflectam*, 1059 *suffringi* (V. C. *subfringi* raro exemplo), Trin. 1092 *offusam* et sic quidem semper nisi contrarium ascripsi conspirantibus optimis libris, absolvero hunc orthographiae in hac editione

receptae conspectum, si pauca addidero de eis verbis quae contra usum vulgarem divisim scribenda duxi: sunt potissimum haec *intro eo, intro mitto, intro specto, intro rumpo, in vicem, dum modo, ad modum et quem ad modum, quo modo, huius modi* cum similibus, *res puplica, ius iurandum* (hinc corrigendus versus Rud. 46), *si quidem* (sic restituendum Mil. 520) et *quando quidem, iam dudum et quam dudum, prius quam, ubi ubi, ne utiquam, tam etsi*: quorum tantum de hoc quod postremo loco posui habeo quod dicam. recte TV in Proleg. Trin. p. cXLIII docuisti *tametsi* compositum esse ex *tam* vicaria forma *tamen* particulae, cuius cum TV adfirmasses praeter illud compositum nulla in Plautinis libris exempla superesse, nuper ipse TR correxisti in annotatione ad Stich. 44 in quo versu liber Ambrosianus illam ipsam formam *tam* pro *tamen* testatur. nunc vero quid tandem obstat quo minus non solum *tamen* particulae hanc breviam formam substituamus ubi numeri illam monosyllabam flagitant (quod feci Mil. 530 1355 Rud. 384 1347 1350, factum vellem Capt. 297 Mil. 585), sed etiam *tam etsi* sic divisim scribamus ubi disyllabum est (quod itidem Trin. 679 feci, neglexi Amph. 21 977 Capt. 321 Mil. 744)? ubi autem *tametsi* bacchium efficit ut Pseud. I 3 16 ὅφ' ἐν scribendum est ut *quamobrem* scripsi Amph. 552 Mil. 360, *quemadmodum* fortasse cum libris scribere debebam Trin. 236 pro *quemnam ad modum* quod de coniectura dedi. contra atque in illis factum est ὅφ' ἐν scripsi *numquid nequis siquis* (peccatum est hoc in genere Mil. 190) cum similibus et *enunquam*.

De numerorum notatione qualem TVO exemplo institui TVIS ipsius verbis utens hoc addo singulari nota velut in *tūo mālum* significari binarum syllabarum pronuntiationem monosyllabam, sive ea fit duarum vocalium sese excipientium synizesi sive unius vocalis ecthlipsi.

Restat ut duobus perfungar muneribus quorum alterum acquitas exigit, alterum mea sponte mihi iniunxi: primum ut profitear quas emendationes in versuum seriem a me receptas quibus viris doctis privatim acceptas referam (nam quas publice ab aliis proditas recepi non est hic locus ut enumerentur), deinde ut quae curis secundis intellexerim in singulis fabulis corrigenda esse quam brevissime potuerim persequar. acceperam autem ab RVD. KREBSIO conlega meo doctissimo eas coniecturas quas FRID. VOLG. REIZIVS margini exempli sui editionis GRONOVIANAE in Captivis Milite glorioso Trinummo ascripserat, ab se anno MDCCCXIII dum Berolini in studia humanitatis incumbit ex exemplo illo quod tunc FRID. AVG. WOLFIVS possidebat diligentissime transcriptas. de quibus coniecturis REIZIANIS nosti quae GOD. HERMANNVS in praefatione Trinummi p. VIII sq. narravit, REIZIVM eas dum legeret Plautum ascripsisse ut aliquando retractaret. quare qui eas

PLAVTVS I.

b

omnes in lucem edere vellet iniuriam facturum esse manibus viri modestissimi: huius ego admonitionis memor (velim eiusdem memorem esse FRID. OSANNVM cum praestabit quod in commentatione sua de pron. IS EA ID formis p. 29 pollicitus est) infra fere eas tantum commemoravi quas ipse recepi exclusis etiam quas iam HERMANNVS aut in praefatione Trinummi aut alibi publici iuris fecerat, fas tamen esse putavi me eas non reticere (exceptis rebus minutissimis) quas ante alios ille occupaverat. praeterhac aliquot emendationes quas infra suis locis memoravi debeo amicitiae FRIDERICI mei OTTONIS, disciplinae TVAR alumni, quas dum proxima hieme has comoedias una legimus mecum communicavit aliquando ut spero uberiores fructus studiorum suorum Plautinorum editurus.

Amphitruonis igitur primum me paenitet versus 46 ita ut in hac editione legitur instaurati, quoniam ars Plautina, quod TV in Proleg. Trin. p. CCX verissime observasti, in fine senariorum iambicorum numquam tria sese iambica vocabula excipere passa est: in libris autem sic scriptus extat *Sed mos nunquam illi fuit patri meo* (in libris LANGIANIS *meo patri*) in qua scriptura quam mancam esse adparet tantum abest ut mihi cum LINDEMANNO (qui cum aliis *illic* scripsit) dativus *illi* frigere videatur ut nunc nihil aptius iudicem: nam sicut *ille Iuppiter* saepe *δείτικῶς* et a Plauto (velut Amph. 26 461 Curc. I 1 27 Most. II 1 51 Pseud. III 1 16) et ab aliis scriptoribus (velut Cic. in Catil. III 12 29 Corn. Nep. epist. Corn. §. 4) dicitur (add. *ille Diespiter* apud Liv. I 24 8, *illum solem* Plauti Bacch. 699), sic hoc versu dativus *illi* coniunctus cum *meo patri* qui ipse Iuppiter est optime se habet, quem dativum etiam si alius quis ac deorum summus significaretur non mutasset, si mihi opportune in mentem venisset versus huius fabulae 858 sq. his de causis hunc versum sic restituendum esse censeo **Set [is] mos illi nūquam fuit mēo patri**, ut *fuit* mensuram spondei exaequet. — V. 69 constructionis ratio (cf. v. 74 *ambiuerit*) postulat ut scribatur *ambissit*, quem eundem singularem v. 71 TV in Proleg. Trin. p. LXXXV ex vestigiis V. C. *ipse ambissent* verissime restitui: ceterum v. 74 initium nunc malim sic transpositum **Magistratum quasi**. — V. 111 revocanda est librorum scriptura **et ex uiro et ex summō Ioue** (quod arti prosodiacae Plautinae non repugnare alibi probabo): item v. 130 **Haut quisquam quaeret quī siem aut quid uēnerim** (ell. Bacch. 762 Mil. 685): v. 333 **Hinc enim mihi dextrā uox auris**: v. 339 **Verum certumst cōfidenter hōminem contra cōloqui** (quem versum deceptus falso PAREI de V. C. testimonio mutaveram):

v. 374 **Qui ego sum?** SO. **Perii:** ME. **Parum etiam:** v. 506 **qui quidem meus sit pater:** v. 950 **qui in mea naui fuit:** v. 1054 **Neque ullast confidentia iam in corde.** — V. 269 additamento *his* facile careas verbis sic transpositis **Atque telo suo sibi hunc malitia a foribus pelleret.** — V. 293 pro librorum scriptura *quom* (aut *qucm*) in mentem uenit quod ineptum glossema esse mihi concedes reposui *quom recogito:* aptius fortasse **quom considero** (cll. Trin. 404), nisi reconditius quid a poeta scriptum fuit quod posteaquam glossemati illi originem dedit expulsum est. — V. 332 rectius puto quam *certo* scribatur **certe.** — V. 384 vides eam correctionem quam olim Philologi tom. II p. 94 proposueram me abiicisse et aliam temptasse quam nescio an ipsam itidem reicere et hanc CAR. LACHMANNI amplecti debeam quam TV quoque nuper adsensu TVO comprobasti **Nam 'Amphitruonis Sosia'** me esse. — V. 395 non recte fecisse videor quod OTTRONIS mei coniecturam **foedus** ici repudiavi. — V. 402 transponendum est **Mihi quod,** v. 446 scribendum **cicatricosumst.** — V. 462 recepi LINGII coniecturam in Quaest. Plant. p. 52 propositam qua hiatum in *ut ego* admisi: sed nunc intellexi TR in Proleg. Trin. p. ccm sq. hoc hiatuum genus iure condemnasse itaque hunc versum sic correctum malim **Vt ego raso capite caluos hodie capiam pileum,** cui correcturae certe non adversatur testimonium Servii in Verg. Aen. VIII 564 qui ex memoria ut adparet haec laudat *quod utinam ille faxit Iuppiter ut raso capite portem pileum,* unde tamen non dubitavi v. 461 *faxit* asciscere pro librorum Plautinorum *faciat.* eadem de causa Rud. 752 initium corruptum esse censeo, ubi aut transponendum videtur **Tuae sunt istae?** aut cum CAMERARIO scribendum **Tuacne istae sunt?** quamquam etiam BOTHIANVM *Tua sunt istaec.* habet quo se commendet. — De v. 487 non ~~videbo~~ ceteris qui hanc epistulam legent TVAM sententiam comiter mecum a TR communicatam. consultus enim de *fieret* vocabulo quo quid facerem nesciebam posteaquam sententia flagitante *curabit* restitui pro eo quod in libris est *curauit,* TV mihi rescripsisti TR quoque ipsum iam diu *curabit* correxisse, sed verba *imo ut fetu fieret tibi* videri ab interprete addita (cll. v. 878) Plautinum hemistichium expulisse quod hoc fere fuisse posset *Iuppiter summus meus.* tum vero cum me monuisses ne versus quidem 489 et 490 ita ut in libris scripti essent a Plauto posse profectos esse unaque plura ad eos perpoliendos a TR temptata mecum ita communicasses ut certum iudicium non proloquerere, denuo pensitatis rationibus ego ne hodie quidem BOTHII sententiae accedere possum qui totum v. 489 eiecit: non

quamquam eadem fere utroque versu exprimitur sententia, tamen id non satis causae esse arbitror ut alterum ex interpolatione irrepsisse statuamus praesertim in hac fabulae parte quae una est ex istis scenis de quibus *tv* Parergon vol. I p. 237 breviter egisti, quae aut prologi vice funguntur (ut *Mil.* II 1 *Cist.* I 3) aut ut haec (v. 463 ad 498) ea quae prologo enarrata sunt suppleant. in his autem scenis ut in ipsis prologis poeta sive Plautus fuit sive alius quis Plautinae quidem artis scientissimus proluxa quadam orationis verbositate utitur quae hoc quidem ambitu a relicuo sermone Plautino aliena est. sed illud *tibi* quidem facile largior vitia tralatioae horum versuum scripturae manifesta esse. ac verum quidem 490 qui in libris Plautinis sic scriptus est *Et clandestina ut celetur suspicio* corruptum esse ipsius antiquitatis testimonio docemur: a Donato enim in *Ter. Adelph.* III 5 32 sic scriptus in editione princeps adfertur *Vt clandestine et celetur consuetudo*, unde iam *Scioptivs* arcessitis his verbis Pauli brevioris Festi p. 61 consuetudinem Plautus pro consuetudine dixit, cum ita restituit ut in hac editione dedi: sed artius etiam premendi erant ductus literarum in Donati editione princeps extantium, unde hunc versum non dubito sic corrigere *Vt clandestina haec (an ea?) celetur consuetio*. tum vero v. 490, quod *tv* quoque proposuisti, et *tvo* suasu paulo immutatus illi postponendus est. en igitur versus 487 ad 490 ut nunc scriptos velim

Patér curabit [Iúppiter summús meus]

Vno út labore apsólvat aerumnás duas,

Vt clándestina haec céletur consuétio,

Ne [illa] in suspitióne ponatúr stupri.

V. 507 ex coniunctis testimoniis librorum Plautinorum qui habent *Observatote quam blande mulieri palpabitur* et Donati in *Ter. Adelph.* prol. 2 *Observat orare ut blande palpetur mulieri* et *Servii* in *Aen.* XI 725 *Observato quam blande suppalpatur mulieri* sic reconcinnandus est *Ópseruatote eum quam blande súppalpatur mülieri*. — V. 514 secundum ea quae *tv* nuper ad *Stich.* 516 de prosodia et scriptura *heri* adverbii docuisti verba sic esse transponenda videntur **Média nocte heri uenisti, núnc abis**. — V. 520 non persuasisti mihi correcturam *tvam* in *Proleg.* Trin. p. *CLXXII* propositam sed praetuli quod *Camerariivs* posuerat: aegre enim *pol* particulam desiderarim quam non solum depravata scriptura V. C. *Quo lego* sed etiam consuetudo Plautina (cf. modo *Amph.* 1030 1043 *Mil.* 371: hinc etiam *Men.* V 5 5 sic redintegrandus videtur *Quém [pol] ego hominem..*) commendat: tamen nunc etiam propius optimi libri memoriae malim **Quos [pol] ego hoc iam scípione..** (scil. *magnum malum dabo*)

cll. Pers. V 2 35). — V. 582 pro tertio bacchio palimbacchium (*sum saluos*) posui quem propter interpunctionem excusari posse putaveram: nunc vero vide num hic versus non incommode sic perpoliatur **Equidém ualeo récte atque sáluos sum, Amphítruo.** — V. 642 sq. cum ita ut p. 31 leguntur instauravi nondum investigaveram eam legem prosodiae Plautinae ex qua tertia singularis persona perfecti activi syllabam ultimam producit, ut *uicit* eodem iure spondeum efficiat quo *fuat* et *uelit* iambos, *audiet* creticum, *adfectat* molossum et quae sunt similia, quam quidem rem adhuc occultam **tv** primus in Proleg. Trin. p. **CLXXXII** sqq. aperuisti: sed ut de istius observationis veritate nemo sanus dubitabit, sic hoc quod ego observasse videor quodque in censura Plauti **tv** de qua supra dixi rationibus stabilivi tidem certum est atque exploratum. propter hanc autem legem in eis quos dixi versibus librorum scriptura quam **HERMANNVS** quoque in Elem. doct. metr. p. 298 sq. (sed dubitanter ille et ex interpunctione quae nulla est excusatione haud probabili petita) retinuit revocanda est

Set hóc me beát saltem, quóniam perdüellis

Vicít et domúm laudís cónpos reuénit.

V. 678 nunc non dubito quin quod Nonius p. 167 servavit **rumiferánt** praefendum sit scripturae librorum Plautinorum **rumificant.** — V. 714 id quod priore manu in V. C. exaratum est *quidem* recepi pro *equidem* quod altera manus correxit, ut intentionem syllabae ultimae vocis palimbacchiacae *ecastor* refugerem, quam arti Plautinae repugnare **tv** in Proleg. Trin. p. **CCXXIX** evicisti: sed erravi quod *ecastor* vocem palimbacchiacam esse opinatus sum, est enim molossica, ut ex Mil. 1041 adparet (cf. Varro de ling. Lat. X 70 cum Proleg. Trin. p. **CLXXIV** sq.): cum vero sermoni Plautino (cf. v. 698 et 730) **Écastor equidém** magis conveniat, sine mora illud restituendum est. — V. 736 sero intellexi revocandum fuisse ordinem verborum quem libri exhibent **Véra dico. AM. Nón de hac quidem hercle ré: de aliis néscio.** alibi autem demonstrabo in hiatu *dē aliis* non esse offendendum. — V. 755 optimorum librorum scriptura **Quí nunc, mulier?** retinenda erat: cf. Pseud. I 2 22 Bacch. 563 Mil. 472 (ubi relicui libri praeter V. C. tuentur **Quí iam?** quod etiam eiusdem fabulae v. 834 et 1203 sententia flagitare videtur: praeterea Mil. 545 Palatinorum librorum scriptura *quis nunc* magis *qui* particulae favere videtur quam pronomini *quid*, sicut Mil. 431 ex librorum scriptura *quispian* non *quidpian* sed quod **tv** in adnotatione proposuisti *quispian* confidenter recepi cll. Capt. 127). — V. 804 me invito scriptura aliquot librorum pessimorum *conce-*

nasti relicta est pro ea quae sola fidem habet *cénauisti*. — V. 917 immerito id quod in libris est uel hunc rogato mutavi, nam quamquam Sosia in proskenio non adest tamen *hic Sosia* dici potest quia in aedibus est, quae significatione pronomen demonstrativum sescentiens a Plauto positum est: de prosodia autem vide quae supra ad v. 111 professus sum. — V. 924 nunc sic malim correctum **Hanc mihi da ueniam:** v. 926 autem sententia flagitare videtur ut scribatur **factis [fui] impudicis apstinens**, nam quod libri habent *factis me impudicis abstines* non minus nihili est quam quae editores nugati sunt. — V. 930 ex emendatione HERMANNI dedi: cum vero in V. C. sic scriptus extet *Ibo egomet comitem mihi pudicitiam duxero*, nunc illud *ibo* ut glossema delere et reliqua sic transponere malim **Pudicitiam egomet duxero comitem mihi**, nisi praestat **Pudicitiam egomet mecum comitem duxero**: quamquam ne sic quidem hunc locum persanatum esse mihi persuadeo, sed totum versum ante v. 930 excidisse puto. — V. 939 aegre fero quod relicta est accusativi forma *uoluptates* pro ea quam sermo Plautinus postulat **uoluptatis**: item Capt. 769 *opimitates* pro **opimitatis**, sic Mil. 12 32 655 1027 **tr** praeunte *uirtutis* scripsi, item Mil. 93 non spernendam putavi *meretricis* quod libri exhibent et ad huius analogiam Mil. 722 *cervicis* vel sine libris restitui: contra repudiavi librorum *imbricis* Mil. 504 et *inopis* Rnd. 257 quae non magis rationem habent quam v. c. *legionis* Mil. 17 et 224 aut *moris* ibid. 40 aut *hominis* ibid. 660 aut *piscatoris* ibid. 1183 aut *melioris* Trin. 707 et qui sunt similes librariorum errores. — V. 953 HERMANNI suasu scripsi *Dum ego*, sed defensione non caret quod libri habent **Quom ego**. — V. 960 cum V. C. *item ipse* habeat, forsitan haec sit vera scriptura **Proinde eri ut sint, item ipse sit**. — V. 1020 et Capt. 830 (item Bacch. 582) corrigendum est **ecqui hoc aperit ostium?** — V. 1128 et 1144 quam V. C. praebet forma **Teresiam** pro *Tiresiam* non videtur spernenda esse.

Captivorum versus 11 quem ex **tr**a emendatione (Parerg. I p. 222) dedi nescio an lenius sic instauretur **Negat hercle illic ultimus**. — V. 28 *possit* pro librorum *posset* ab RERIZIO sumpsit, ab eodem v. 34 *de praeda hosce* pro *hosce de praeda*. nec quod v. 31 dedi *equitem ex Alide* pro librorum *hianti scriptura equitem alium* (V. C. rectius *aleum* ut solet) meum est sed debetur OTTONI qui apte contulit huius fabulae v. 511. — V. 51 me graviter ipse reprehendo quod non significavi ex interpolatione foedissima irrepsisse: primum enim quid languidius ac

frigidius excogitari potest illa sententia et illo quidem loco? deinde numeri clamitant hunc versum non esse Plautina arte compositum: nam 'spondiacam' ut TVA verba (Proleg. Trin. p. CCXVIII) mea faciam 'pro iambica voce tertius pes (senarii iambici) non admisit': consutus autem est hic misellus versiculus ex eis verbis quae Rud. 155 aptissime leguntur et locutione in his fabulis usitatissima. — V. 71 transponendum est dictum apsurde. — V. 208 sq. HERMANNVM (Elem. doctr. metr. p. 210) secutus nisi quod pauca quaedam mutavi duos trochaicos octonarios dedi: sed nescio an RHIZIO potius obtemperandum fuerit (cf. idem HERMANNVS de metris poet. Gr. et Rom. p. 127) qui in quattuor versus anapaesticos eos dividerat, nisi quod primo versu, ut lex illa teneatur de variatione accentus eiusdem iterum positi vocabuli quam LACHMANNVS in Propertio suo p. 111 sqq. et HERMANNVS Opusc. II p. 283 sqq. explanaverunt, quam quidem legem in omnibus vocabulis hyperdisyllabis exceptis unis amphinacris eisque longioribus quorum una omnino voculatio est religiosissime a poetis scenicis observatam esse contenderim, huius igitur legis gratia *Fugiamus nos?* conlocandum est pro librorum *Nos fugiamus?* et quod ultimo versu utique vocula addenda est, quia *occasio* ante *haut* hiare non potest, sed synizesin in hoc quidem genere metrorum admittit ut molossi mensuram exaequet, *dehortor* autem non disyllabum esse non potest, quibus de rebus adeantur TVA Proleg. Trin. p. CLX sq.:

CA. Fugiámus nos? quo fúgiamus?

LO. In pátriam. CA. Apage, hau nos id deceat

Fugitíuos imitari. LO. Immo edepol,

Si erit óccasio, haut [id] dêhortor.

aut siquis ultimum horum versuum pro paroemiaco acatalectum malit

Si erit óccasio, haut [istúc] dehorthor.

V. 246 transponendum est [mihi] quod. — V. 256 sero intellexi et ex analogia formae *favitor* quae Amph. 67 78 79 ex bonis libris pridem restituta est quamque Nonius p. 110 ex Lucillii saturis adfert, et propter adliterationem vocabuli iuxta positi *captus* vel sine libris pro *cautor* scribendum fuisse *cautor*, praesertim cum Paulus breviator Festi p. 61 haec habeat 'cautionem dicebant quod modo dicimus cautionem', unde nescio an etiam v. 253 et Trin. 416 *cautum* pro *cautum* reponendum sit. — V. 316 transposita velim verba *me méus pater*, v. 318 *fáteor* esse. — V. 359 ex scriptura librorum *dice demonstra* duce DISSALDRO potius *dóce demonstra* eruendum erat quam quod cum CAMERARIO posui *dice monstra*: vide infra ad Mil. 256. — V. 398 quod

posui poterit: in rem pro librorum poteris istuc in rem praeiverat REIZIVS. — V. 413 hoc loco ubi in libris extat mirifice languet et tamquam claudicat, qua de causa vide num non incommode inter v. 407 et 408 conlocetur, ut personatus Philocrates ludat in locutionibus *emisisti e uinctis et manu emittat*. ceterum v. 408 verba sic conlocare debebam **quin manū te emittat grātiis**. — V. 418 adquiescere debebam in ΒΟΤΗΛΙΑΝΟ Ὀψε- quiosus mihi fuisti semper, ut REIZIVS quoque correxerat. — V. 594 corrigendum est **fune opus**, Hégio, 'st: v. 672 **Delacerauisti** (pro qua verissima librorum scriptura nescio quo errore *dilacerauisti* in hanc editionem irrepserit): v. 698 **Quid sst hoc negoti** (quod est in libris: cf. supra ad Amph. 111): v. 700 **Nec quisquamst mi [alius] aequē melius quof uelim**. — V. 729 sq. quotiens legi offendi in neglecta figura chiasmi, non tamen ausus sum corrigere: hic tamen non dissimulor (cf. Rud. 6 sq.) poetam sic mihi videri scripsisse

Nam noctu neruo uinctus custodibitur,

Sub térra lapides éximet intérdius.

V. 777 *ipsus* pro librorum *ipse* sumpsit a REIZIO, item v. 783 *mi hodie* pro *hodie mihi*. — V. 798 mirum ni poeta scripserit **omnis mortalis faciā ut quemque**, sicut *omnes (mulieres)* ut quaeque Mil. 1264, *omnia ut quicque* Bacch. 1097 et Pseud. V 2 15 libri testantur, hoc Rud. 1359 REIZIVS restituit et Amph. 599 ego de coniectura dedi pro librorum *omne ut quicque*: quamquam Rud. 1139 sq. dictum est *omnia quidquid insit* (nisi ibi quoque ut *quicque* reponendum est): sed totus hic locus de pronominum *quisque* et *quisquis* usu Plautino accuratiore indiget perscrutatione. — V. 823 in scriptura V. C. quam PAREVS false testatus est ne litera quidem mutanda erat Eúgepae: edíctiones aé- dilicias hic quidem habet. nam hiatus exclamationis nullus est. — V. 831 sic malim transponi **Hic homo recipit se ad me ad cenam**: versu autem sequenti nollem Nonii scripturam *exitium dabo* in orationis ordinem recepissem, praestat enim librorum Plautinorum **exitium ádfero**. — V. 885, si vere **tv** in Proleg. Trin. p. CLXXXIX monosyllabas exclamationes umquam elisas esse negasti, *uae aetati tuae* a poeta scriptum esse non potest: corrigendum igitur videtur **Vae uitae tuae**, quam locutionem **tv** in adnotatione ad Stich. 594 quem versum palmari emendatione eodem mendo aliam etiam ob causam perpurgasti, huius ipsius fortasse versus memor *ὥς ἐν παρόδῳ* commemorasti. — V. 891 et 897 propter adliterationem praestat scribere **uideor**, uera si autumas et uictum, uera si autumas,

ut illo versu in V. C. altera manu correctum est. — V. 975 restituenda est genetivi forma **Philocrati**, qua sola Plautus usus est: cf. v. 528, Rud. 86 *Euripidi*, 822 *Herculi*, Bacch. 938 *Achilli*: eadem de causa Trin. 744 correxi *Charmidi* (Bacch. autem 284 nominativus *Archidemides* restituendus est). — V. 988 me dispudet ita ut in hac editione legitur non instaurati sed foede corrupti, quoniam omni caesura destitutus est: quem ilico sic corrigas velim **Quis mihimet pecūliaris dātus est? ST. Huius filius.**

In Militis gloriosi prima parte ut plura habeam quae corrigenda esse senserim eo inprimis factum est quod et **TVAR** emendationes huius fabulae quarum supra mentionem feci et **FRTZSCHII** praefatio iudicis scholarum Rostochiensium huius ipsius semestris aestivi in qua de aliquot locis eius fabulae disseruit serius in manus meas pervenerunt quam ut in usum meum convertere possem. V. 34 vellem **GvYETI** emendationem quam **TV** quoque in adnotatione commendavisti **Perhaūriunda** [haec] **sūnt ne dentes dēntiant** recepissem: **FRTZSCHIO** autem hunc versum temptanti parum feliciter meo iudicio res cessit. — V. 39 ex Ambrosiano **ānimum tuum** pro *tuum animum* scribere debebam. — V. 58 non fuisse sollicitandum ordinem verborum qui in omnibus obtinet libris **Amānt ted omnes mūlieres neque iniūria** alibi probabo. — V. 69 non dubito quin **FRTZSCHIVS** vere emendaverit **órant ambae et ópsecrant** idemque v. 84 recte praeferendam esse iudicaverit **PYLADIS** correcturam **quām nos acturī sumus**. — V. 87 **TV** verissime vidisti 'interpolationi deberi eiusque loco duos olim lectos esse ipsum nomen Latinae fabulae prodentes, velut tali exemplo *Ei Militi esse glórioso fabulae || Nomén poeta uoluit uorsae bárbarē*'. — V. 117 cum **FRTZSCHIO** nunc sic scribere malim **in áltum, sit quod dī uolunt**: nec possum non eidem astipulari v. 169 praeclare sic redintegranti **Ádgređiar hominem. PE. Éstne aduorsum hic qui áduenit [Palaéstrio]? nisi quod qui uenit praestare arbitrator ut Plautinae consuetudini accommodatius. — Vberius idem disseruit de eis quae v. 185 excipiunt et ita quidem ut contra **TVAM** de hoc loco disputationem in praefatione Militis p. xxiv sqq. editam librorum memoriam in rebus tantum non omnibus sustentare conatus sit. mihi quidem vir doctissimus nec viadicias nec coniecturas suas probavit et ex his quidem unam omnium minime eam qua versui 191 sententiam obscenam supposuit de qua poeta hoc quidem loco ne in somnis quidem cogitavit: sed iterum iterumque pensitalis rationibus a **TE** et ab illo prolatis praeter duas res ad disputationis **TVAR** summam rediit, quarum**

duarum rerum altera haec est quod me non paenitet v. 187 ex Ambrosiani scriptura **NEISTE** et reliquorum librorum *ne esse effecisse ne is se* quod **FRITZSCHIVS** quoque pervidit quodque verum esse ne **TV** quidem hodie opinor negabis: altera quod nunc mihi non recte fecisse videor quod eum versum qui in Ambrosiano inter v. 185 et 186 legitur **TR** praeeunte delevi. est autem hic **PROFECTOUTNEQUOQUAMDBINGENIODEGREDIATURMULIEBRI** quem is qui nunc 186 est excipit in libris sic fere scriptus *Earumque artem et disciplinam optineat colerem* (aut *colorem*) *et quemadmodum*. de quibus duobus versibus **TV** ita sensisti 'pinguissimum interpretamentum in verba poetae irrepsisse idque tale *profecto ut ne quoquam de ingenio mulierum degrediatur earumque...* una constructione conglutinata scriptoris et interpretis oratione', a poeta autem hunc unum versum profectum esse *Ne hercle usquam artem et disciplinam apstineat colere*. **PE**. *Quemadmodum?* at quamvis lubentissime **TIBI** largiar altera ex his duabus sententiis *ne de ingenio degrediatur muliebri* et *ut mulierum artem et disciplinam obtineat colere* facile careri posse, tamen versus illius in solo Ambrosiano servati (modo recte emendatus sit) numeri tam boni sunt ut eum interpolatori quamvis vetusto tribuendum esse vix adducar ut credam. tum vero aliquid inter utramque sententiam intercedere discriminis ipse non negabis. accedit quod in isto versu quem **TV** posuisti *artem et disciplinam* verba nimis nude posita videntur: servus enim ni fallor addere debebat cuius vel qualis ars et disciplina Philocomasio colenda esset, qua de causa illud *earum* i. e. *mulierum* initio huius versus necessarium puto. quaeritur igitur hoc solum quo modo versus ille ex Ambrosiano erutus aptissime et lenissime corrigatur. atqui bene nosti quam saepe in libris Plautinis adfirmandi particulae inter se permutatae sint (cf. Mil. 1270 Bacch. 595 Stich. 243): hinc nescio an huic versui idem adhibendum sit remedium quo huius fabulae versum 290 aliter ac **TV** et paulo propius puto a librorum scriptura instauravi, ut pro *profecto* scribatur *hercle*: quod si feceris nihil profecto desiderabis. altero autem versu nihil mutandum censeo nisi ut alterum *et*, quod iam pridem editores viderunt, deleatur et quod **TV** repperisti pro *colerem* aut *colorem* reponatur *colere*, quod utrumque fragminibus huius versus in Ambrosiano superstitiis confirmatur. at 'ita' inquis 'optinere verbum constructionis ratio respuit'. non habeo quidem exemplum quo *optinere* infinitivo iunctum probetur, sed cum poeta Curc. I 3 24 non veritus sit dicere *mi apstineant invidere*, me non intelligere fateor cur eadem constructione non potuerit uti in *optinendi* verbo. illud autem *ut artem optineat colere* nihil aliud est quam *ut perseueret in colenda arte*. versus igitur 186 loco hos duos vellem in orationis continuitate dedissem

[Héracle] ut ne quoquám de ingenio dégrédiatur mû-
liebri

Earumque artem et disciplinam optíneat colere.

PE. Quem ad modum?

unum est quod in his versibus iure offendere possit, dico eam syntaxin ex qua *carum* dictum est quasi non *muliebri* sed *mulierum* praecesserit, quod siquis revocare volet, ut FRITZSCHIVS fecit, non obstinate adversabor, quamquam necessarium esse mihi nondum persuadeo. — V. 255 sq. TV nunc ita scribi MAVIS — *Intro abi ergo: et sist isti, mûlièrem || Iûbe cito domum transire ac bène ei haec monstra et praécipe* et si recte verba TVA intellexi ea potissimum de causa ut evitetur cito voculae correptione. at in hac re nimis mihi fuisse videris severus, de quo alibi ita disputabo ut totum hoc genus complectar, nec propter istam correptionem ab ea ratione qua hi versus in libris descripti sunt recedere ausim. est autem alia causa cur hos versus hic retractandos duxerim: non enim iam probo eam correcturam quam motus gemello ut mihi videbatur versu Capt. 359 receperam *dice monstra* quod non solum illo versu ut iam supra dixi sed etiam hoc reiiciendum est. verum ne TVAS quidem horum verborum emendationes probare possum, nec priorem *atque haec bène ei monstra et praécipe* nec nuperam quam supra transcripsi, et hac quidem de causa quia *bene monstrare* in Plautino sermone longe aliam vim habet atque quae hic desideratur, vide modo Bacch. 133 Curc. I 3 43 et *recte monstrare* Stich. 146 Pseud. I 3 55 Curc. II 3 20. equidem hic idem desidero verbum quod illo Captivorum versu ex libris restitui inssi *demonstrare* et cum Ambrosianus habeat *HAECKERNEMONSTRA*, relicui libri fere *haec ei monstra*, hanc genuinam huius versus formam fuisse conicio

Cito domum transire: atque haec ei bène demonstra,
praécipe

Vt teneat consilia nostra...

ceterum RBIZIVS hunc versum sic correxerat *Cito domum nostram transire, atque haec ei monstra, praécipe*, sed hoc non magis ad Plautinam consuetudinem quam quod TV v. 484 scripseras *nostrae domi*, quem versum TV nunc ipse aliter perpolvisti. eidem RBIZIO debetur quod v. 279 intexui *hic* quod cum et in antecedenti et in sequenti versu in libris abunde additum sit huc pertinuisse videtur: idem v. 429 ante BOTHIVM invenerat *ne nos nosmet*, v. 472 *qui hanc* quod iam Philol. II p. 88 indicavi. — Sequitur series emendationum TVARVM quam quod ex TVA praefatione Stichi transcripsi non feres moleste: v. 263 sese uidisse: v. 367 *Ac cum alieno*: v. 370 *uiderim*. PH. Ego móra moror mûltum (ab DANZIO): v. 406 *planumst id quidem*:

v. 410 *foris uicini proximi concrepuit*: v. 425 *quid negotist*: v. 426 *Mén rogas homo qui sim* (ab ACIDALIO): v. 484 *cubantem tam modo offendí domi*?. — V. 441 ego nunc malim. *Quid hic in Epheso tibi negotist?* (nisi in scriptura librorum ne literula quidem mutanda est, vide supra ad Amph. 111). — V. 473 nescio an sic sit corrigendus *Mágis pol metuo [míhi]: set numquam* (ell. v. 526 Bacch. 595), quamquam non sum immemor versuum a TE in Proleg. Trin. p. CCXXV congestorum. — V. 481 scribendum est *néque pro nec*. — V. 485 TV propter caesurae defectum ordinem verborum quem libri prodiderunt *Certúmst nunc opservátiōni operám dare* ita mutasti ut ego edidi: at Rud. 525 habes versum plane eodem modo confictum, unde hos duos in vicem se tueri crediderim: nam hunc quoque ob eandem causam sic mutare *Ad uéilitatiōnem me equidem exerceo* profecto audentius sit. — V. 502 verissime TV intellexisti insititium esse eiusque in locum substituendum v. 511, item v. 600 et 601 (quo versu non abs re videtur referre REIZIVM prope afuisse a vera emendatione: correxit enim *aut caute locus*) a Plauto abiudicandos esse, servandum autem proximi initio *Nám pro Et*, denique v. 666 ad 668 transponendos esse post v. 653. — V. 508 vellem pro *Quín* quod TV de coniectura dedisti scripturam Decurtati *Quod servassem*. — V. 552 vide num Ambrosiani scriptura *Aqua aéque sumi* defendi possit talibus exemplis iunctae comparativo *aeque* vel *adaeque* vocis qualia sunt Capt. 700 828 Merc. II 3 1 (nam Bacch. 621 ubi HERMANNVS pereleganter *aeque* invexerat TV et ut videtur iure TVO libris obsecutus es). — V. 613 sq. REIZIVS sic conformavit *Si gerimus rem. PE. Mágis ad rem quam hoc útile esse nón potest. || Quid tibi, Pleusidés? PL. Quod vobis pláceat, displiceat mihi?* v. 649 *Néque ego autem umquam aliénum scortum* —: v. 752 initio *nam* particulam ante TE delevit: v. 865 ante BOTHIVM transposuit *partem infortuni meam*: v. 913 ante TE inseruit *porro* inter *Quem* et *ego*. — V. 627 vellem recepissem quod ex Nonii librorum corruptela LINDEMANNVS eruit (praeiverat tamen MERCORVS) *Quid ais tu? tam tibi ego*. — V. 629 me male habet *praeter* praepositionis usus: quid si ea deleta ordinem verborum quem libri exhibent in hunc modum restituamus *Nám equidem hau sum nátus annos quínquaginta* —? — V. 774 puto corrigendum esse *Quem institui* scil. *dohm*, ut *instituire astutíam* legitur v. 237 et Epid. III 2 27: nam *instituire rationém doli* dubito num Plautus dixerit. — V. 800 *ve-reor* ne incuria librariorum infinitivus *esse* omissus sit (cf. v. 932

et Proleg. Trin. p. cxiii et cccxxv): malim igitur **Ad eum ibo:]** a tua mshi [esse] uxore. — V. 807 paenitet me V. C. scripturam **Quem nōminem?** sprevisse, item v. 1322 id quod ab uno Nonio servatum est **quemuis**: Plautus enim constanter *quis* forma et de maribus et de feminis usus esse videtur, cf. Mil. 925 967 Stich. 237 et alibi *quis* (unde non dubito quin Bacch. 473 pro *quae uocatur?* corrigendum sit *quis uocatur?* cll. Mil. 436), Rud. 1146 Cist. II 3 66 *quisquis*, Cist. I 1 68 *quisquam*, Mil. 1060 Rud. 406 *quemquam*, Rud. 813 *quempiam*, Pseud. I 2 52 *quemque* (ubi verba sic esse transponenda censeo ut suo *quemque* appellem nomine): add. Non. p. 197 sq. et RVHNKENIVM ad Rutinian. p. 268. — V. 985 nescio quo errore factum sit ut emendationem *aperitur foris* TRIVM olim tamquam meum inventum communicarem (cf. praef. Bacch. p. xiii), quam non solum BOTHIVS occupavit sed ante hunc etiam REIZIVS: idem v. 998 nescio an vere sic emendavit *Quae amat hunc hominem nimis lepidum* —: tum ab eodem sumpsī quod v. 1005 scripsi *uidisti*, hoc enim non solum a librorum corrupta scriptura tuis propius abest sed etiam sententiae magis convenit quam quod TV posuisti *uideas*: v. 1008 priorem partem REIZIVS eodem modo transposuerat ac TV: v. 1088 idem ante BOTHIVM scripserat *audin?* pro *audin tu?* v. 1124 *foras* pro *foris*, v. 1127 *ornamenta quae illi pro ornamentaque quae illi*, v. 1217 *sentiat uidere pro uidere sentiat*, v. 1252 *ignoscet animo pro animo ignoscet*. — V. 1176 transpositum velim erit hoc: eodem versu REIZIVM correxisse ut intro quod recepi (nisi quod ille intro ut posuerat) pro librorum *ubi intro* TV iam in praefatione Stichi p. xix retulisti. — V. 1203 idem transposuit *fecit uerba, ut lenta*: v. 1221 sic constituit **Placide ipsa, dum lubitūmst mihi, otiose, meo arbitratu** quod vellem ipse recepissem, cum verba *ut uolui* ab interprete ascripta esse verū sit simillimum. — V. 1222 nunc intellexi scribendum esse **quia te adiit** et v. 1356 **Et si ita sententia esset**, qui hiatus eidem sunt atque ille quem supra ad Amph. 736 me alibi defensurum esse professus sum. — Denique v. 1389 concinnitas numerorum quam TV in Proleg. Trin. p. ccx et cccxxviii duce BENTLEIO commendavisti suadet ut transponatur **senex stat in statu**.

Rudentis versu 194 quod posui *insigne* pro librorum *monstro sibi igni* debeo OTTONI meo, quam conjecturam reicere poterit qui meliorem substituerit, ab eodemque sumpsī quod v. 456 dedi *scelus huc* pro librorum *huc scelestus*, cui praeclarae emendationi facile hanc cedere iussi quam ipse paulo audentius *excoGITaveram ut confugianus antequam || Scelēstus leno huc ueniat* —.

ac nequid celem quod in hac opera mea aliis privatim acceptum referam scito me huius fabulae v. 315 coniecturam praeceptoris mei pie colendi CHR. GVIL. MITSCHERLICHII quae numquam in publicum edita est in orationis continuitatem recepisse: cum enim ante hos novem vel decem annos in alma matre GEORGIA AVEVSTA sodalis seminarii philologici de versibus compluribus Rudentis in eis-que de v. 312 sqq. disputarem, senex ille venerabilis comiter me docuit v. 315 in scriptura 'nonnullorum ex libris veteribus' LAMBINI *qui treis semihomines duceret* nihil aliud latere quam *secum homines*, quod nunc non dubitavi recipere, cum in hac potissimum fabula libros illos LAMBINIANOS vel potius unum librum perbonum ex quo TVRNEBVS et LAMBIVS hic illic scripturas discrepantes excerpserunt (de quo TV data opera egisti in Mus. Rhen. philol. tomo IIII (a. 1836) p. 529 sqq.) haud raro Palatinis praestare intellexissem. ceterum num totum hunc locum unum ex difficillimis aliqua cum probabilitate instauraverim TVVM expecto iudicium. quae autem ipse curis secundis in hac fabula corrigenda repperi haec sunt. V. 528 scribendum est *aps te pro a ted*: v. 608 *me pro med* (vide supra ad Amph. 736): v. 613 servare debebam librorum *hic pro hoc* (vide supra ad Amph. 111): v. 724 velim sic transponi *Nón licet: ita léx est aput nos*: v. 741 fortasse excidit *sum post natus*: v. 1019 non erat quod cum REIZIO *Ast* scriberem pro *At* forma quam libri tuentur (post *mari*? enim hiatus est): v. 1143 vellem sic scripsissem *Hóc habet: solútust. perii*: v. 1173 peccavi quod vocis dactylicae *filia* ultimam syllabam intendi passus sum, quod cum arti repugnet lenissime (praecedat enim *queo*) corrigendum arbitror [Ó] *mea filia, sálue*: v. 1357 sic personis distribuendus videtur GR. Séquere hac. DÆ. Vbi istic lénost? GR. Heus tu: nisi integer versus excidit, nam aegre desidero responsum servi ad eri sui interrogatum, velut ad hoc exemplum

GR. Séquere hac. DÆ. Vbi istic lénost? GR. [Híc ante óstium reliqueram:

Sét eccillum, prope ástat:] heus tu, én tibi, habet hic uídulum.

De Trinummo hic primum eos indicandos duxi versus quos aliter ac TV instauravi ex eo exemplo harum fabularum cuius margini SCHWARZMANNVS, ut supra narravi, scripturas discrepantes libri Ambrosiani ascripserat. qui vir doctissimus quod in aliquot paginis illius libri aliquanto plura legit quam TV non mirabuntur qui reputaverint eum duobis annis ante TE membranas illas excussisse, quarum hodierna conditio quam TV accuratissime

in epistula **TYA** Mediolanensi ad **HERMANNVM** data descripsisti ea est ut facile partes quaedam membranarum aliquot annorum intervallo adeo situ corruptae esse potuerint ut quod anno huius saeculi **XXXV** legi potuerat idem anno **XXXVII** interisset: in ceteris autem rebus fere omnibus illius excerpta cum **TVIS** conspirant. V. 186 initio de quo **TV** 'non satis liquere' proferis ille in Ambrosiano extare adnotavit **HASCINMIPROPTER** quod si cum scriptura reliquorum librorum *Hascine me propter* comparaveris non negabis verissimum esse. — V. 351 idem haec excerptis **ETILLUCQUODNONHABES-HABEAS** || **VELIMMALUM** et ita quidem ut ab **VELIMMALUM** nova pagina (7) incipiat, unde non dubitavi illud *uelim* asciscere, cum adpareat *malum* vetus glossema esse quod in reliquis libris omnibus genuinam vocem *uelim* expulit (cf. v. 361 ubi in Ambros. simili interpretandi genere **MALAMULTA** pro *multa* legitur, quo glossemate libri relicui manserunt liberi): ceterum quod in hoc versu *et nunc quod non habes* scripsi (quod ex Palatinorum scriptura *et illud quod nunc non habes* sumpsi) nunc nollem factum, postquam **illuc** multo aptius esse intellexi, quia id ipsum *quod non habes* quid sit non distinctius nominatur. — V. 442 **SCHWARZ-MANNVS** legit **INTERBEATQ' NOS** quod itidem verissimum esse concedes cum relicui libri omnes habeant *inter se atque nos*, quod cum sensu careret **MERYLA** correxit *inter se atque uos*, quem omnes editores secuti sunt: sed illud longe urbanius est in ore Philtonis contra Lesbonicum. — V. 508 eadem auctoritate nixus delevi *hic* quod in reliquis libris post *sub urbe* scriptum extat. — Ad v. 860 et duos qui hunc excipiunt **TV** nihil ex Ambros. adnotasti, **SCHWARZMANNVS** haec: 860 **IPSUMPLANEESSE** pro *esse ipsum plane*, 861 **QUOMAGIS** pro *Quam magis* et **MIHIRAHOMINIS** pro *mihi haec hominis* (at V. C. *mihi hominis*: cf. v. 852), 862 **HOMOESSET** pro *homost*, quas libri Ambrosiani scripturas praeter ultimam qui merus est librarii error recipiendas duxi omnes (debebam fortasse v. 861 *specto* [eo] minus restituere). — Denique v. 1052 ille non id quod **TV** **TIBI** legere visus es **COAPIASDUARUM** excerptis sed totidem literis id quod **BERGKIVS** l. s. s. p. 1146 coniectura adsecutus est **OCCIPIASDUARUM**: sed utrumcumque reapse in libro illo scriptum extat ego non dubito quin verum sit quod scripsi *occupias duarum* quocum depravata scriptura Palatinorum *cupias duarum* unice convenit. ceterum quid de hoc versu sentiam explicatius alibi exposui. — Deinde infra eas emendationes **REIZIANAS** exprompsi quas praeter eas quae ab **HERMANNO** in praefatione Trinummi p. ix sq. editae sunt a **KREBSIO** transcriptas repperi: ipse quidem vir summus se 'alia multa praeterire' professus est 'in quibus **REIZIVS** veterum librorum lectionem coniectura adsecutus esset', sed multa etiam praeteriit quae ut plerumque certissima sunt ita in nullo veteri libro reperta sunt. sunt autem, nisi quae oculos meos fugerunt, haec emendationes

quibus **TV** in commentario **TVO** critico **HERMANNI** nomen ascripsisti, aliquando cum Trinumnum iterum edes **REIZII** ascribere debebis: v. 120 *posses* pro *possis*: 230 *sit* pro *siet*: 231 *sit uoluptatis* pro *uoluptatis sit*: 308 *seruit* pro *seruabit*: 367 *apiscitur* pro *adipiscitur*: 388 *tuum erit* pro *erit tuum*: 470 *coena sit* pro *sit coena*: 492 *animai* pro *animae*: 557 *ab se* pro *ab sese*: 606 *tu nullus edepol* pro *tu edepol nullus*: 677 *Atque si eris* pro *Atque erit si*: (v. 730 *Pote* pro *Potest* idem correxit ante **BOTHIVM**: v. 742 *Ex ea largiri te illi* quam emendationem Ambrosianus confirmavit: v. 848 *trium nummum* pro *trium nununorum* ante **TR**.) 885 *Ante lucem si* pro *Si ante lucem*: 922 *Char. CH. Chares?* pro *Char. CH. An Chares?* (v. 952 *Norisne* pro *Nouerisne* ut **GVYETVS**:) 955 *Philippum* pro *Philippeum*: 956 *aibat* pro *aiebat*: 969 *te a me* pro *a me te*: 974 *ni obrepisti* pro *obrepisti*: 1115 *hominum omnium* pro *omnium hominum*: 1131 *repetundi id* pro *id repetundi*. — Postremo ipse haec in Trinummo emendari posse iam nunc intellexi: v. 429 vellem sic dedissem ut **TV** in Proleg. p. cxi commendavisti **LE. Factumst. ST.** Vt quidem illud *périerit*: v. 652 *relinqui ob eam rem enixe expeto* cum libris praeter V. C. in cuius mendosa scriptura **TV** nimium quaesivisse videre (cll. Proleg. p. cxciii sq.): v. 707 *Agit hic magis* cum **REIZIO**: v. 718 vellem cum **GVYETO** delevissem *hinc*: v. 766 ascivissem quod **TV** in adnotatione proposuisti *quae [hic] non uisitata sit* quod plane necessarium esse videtur: v. 792 vellem ita dedissem ut **REIZIVS** eum perpolivit *Illum quem habuit perdidit, fecit nouom*: quia *perdidit*, ut alibi probavi, in senario ne potest quidem daetyli mensuram exaequare sed per se creticum efficit (de hiatu autem *quem habuit* non est quod vereare: vide quae supra ad Amph. 736 dixi): tum vero sero intellexi post hunc versum lacunam unius versus significandam fuisse, cum credibile non sit poetam qui sescentas causas conligi posse adfirmasset illam unam adferre satis habuisse, vide modo Mil. 250 sqq.

Haec fere sunt quae **TR**, **RITSCHELI** carissime, et ceteros qui hac mea opella utentur nescire nolui. **TV** vero valeas meque ut facis mutuo diligas. Scribebam mense Iunio anni **MDCCCL** Weilburgi ad Loganam.

T. MACCI PLAVTI
A M P H I T R V O.

GRAECA [ARCHIPPV].

ARGVMENTVM I.

Amóre captus Álcumenas Iúppiter
Mutáuit sese in éius formam cóniugis,
Pro pátria Amphitruo dúm decernit cum hóstibus:
Habitú Mercurius éi supseruit Sósiae:
Is áduenientis séruom ac dominum frástra habet. 5
Turbás uxori cíet Amphitruo: atque ín uicem
Raptánt pro moechis. Blépharo captus árbitet
Vtér sit non quit Ámphitruo decérnere.
Omném rem noscant: géminos illa enítitur.

ARGVMENTVM II.

In fáciem uorsus Ámphitruonis Iúppiter,
Quom béllum gereret cúm Telebois hóstibus,
Aleménam uxorem cépit usuráram.
Mercúrius formam Sósiae seruú gerit
Apséntis: his Aleména decipitúr dolis. 5
Postquám rediere uéri Amphitruo et Sósia,
Vtérque deludúntur in mirúm modum.
Hinc iúrgium, tumúltus uxori ét uiro,
Donéc cum tonitru uóce missa ex aéthere
Adúlterum se Iúppiter conféssus est. 10

P E R S O N A E.

MERCVRIVS DEVS
SOSIA SERVOS
IVPPITER DEVS
ALCVMENA VXOR
AMPHITRVO DVX
THESSALA ANCILLA
BLEPHARO GVBERNATOR
BROMIA ANCILLA
CANTOR.

P R O L O G V S.

MERCVRIVS.

Vt uós in uostris uóltis mercimóniis
Emúndis uendundisque me laetúm lucris
Adficere atque adiuuáre in rebus ómnibus,
Et út res rationésque nostrorum ómnium
Bene éxpedire uóltis peregrique ét domi, 5
Bonóque atque amplo auctáre perpetuó lucro
Quasque inceperitis rés quasque inceptábitis,
Et utí bonis uos uóstrosque omnis núntiis
Me adficere uoltis, ea ádferam, ea uti núntiem,
Quae máxume in rem uóstram comuném sient 10
(Nam uós quidem id iam scítis concessum ét datum
Mi esse áb dis aliis, núntiis praesim ét lucro):
Haec út me uoltis ádprobare, adnítier,
Lucrum út perenne uóbis semper súppetat:
Ita huíc facietis fábulae siléntium 15
Itaque aéqui et iusti hic éritis omnes árbitri.
Nunc quóius iussu uénio et quam ob rem uénerim,
Dicám semulque ipse éloquar nomén meum.
Iouis iússu uenio: nómen Mercurióst mihi.
Pater húc me misit ád uos oratúm meus, 20
Tametsí pro imperio uóbis quod dictúm foret
Scibát facturos, quíppe qui intelléxerat
Veréri uos se et métuere, ita ut aequómst Iouem:
Verúm profecto hoc pétere me precário

A uóbis iussit léniter dictís bonis. 25
 Etenim ille, quouis huc iússu uenio, Iúppiter
 Non mínus quam uostrum quíuis formidát malum:
 Humána matre nátus, humanó patre,
 Mirári non est aéquom, sibi si praétimet.
 Atque égo quoque etiam, qui Iouis sum fílius, 30
 Contágione mèi patris metuó malum.
 Proptérea pacem aduénio et ad uos ádfero.
 Iustám rem et facilem esse óratam a uobis uolo:
 Nam iústa ab iustis iústus sum oratór datus:
 Nam iniústa ab iustis ímpetrari nón decet, 35
 Iusta aútem ab iniustís petere insipiéntiast:
 Quippe illi iniqui iús ignorant néque tenent.
 Nunc húc animum omnes quae loquar aduórtite.
 Debétis uelle quae uelimus: méruimus
 Et ego ét pater de uóbis et re púplica. 40
 Nam quíd ego memorem, ut álios in tragoédiis
 Vidí, Neptunum, Vírtutem, Victóriam,
 Martém, Bellonam, cónmemorare quae bona
 Vobis fecissent? quis benefactis méus pater,
 Deorúm regnator, árchitectust ómnibus. 45
 Set ille numquam mós fuit patrí meo,
 Vt éxprobraret quód bonis facerét boni:
 Gratum árbitratur ésse id a uobis sibi
 Meritóque uobis bóna se facere quae facit.
 Nunc quám rem oratum huc uení, primum próloquar: 50
 Post árgumentum huius éloquar tragoédiae.
 Quid cóntraxistis fróntem? quia tragoédiam
 Dixí futuram hanc? déus sum, conmutáuero.
 Eandem hánc, si uoltis, fáciam ego ex tragoédia
 Comoédia ut sit ómnibus isdem uérsibus. 55
 Vtrúm sit an non uóltis? set ego stúltior,

Quasi nésciam uos uéllé, qui diuós siem:
 Teneó quid animi uóstri super hac ré siet.
 Faciam út conmixta sít haec tragicomoédia:
 Nam mé perpetuo fácere ut sit comoédia, 60
 Regés quo ueniant ét di, non par árbitror.
 Quid ígitur? quoniam hic séruos quoque partís habet,
 Faciám sit, proinde ut díxi, tragicomoédia.
 Nunc hóc me orare a uóbis iussit Iúppiter,
 Vt cónquistores sítgula in supsélia 65
 Eánt per totam cáueam spectatóribus:
 Siquó fautores délegatos uiderint,
 Vt is in cauea pígnus capiatúr togae.
 Nam síqui palmam ambíssint histriónibus:—
 Si quóquam artifici seú per scriptas líteras 70
 Seu qui ípse ambíssit seú per internúntium:
 Siue ádeo aediles pérfidiose quó dunt:—
 Sirémpse legem iússit esse Iúppiter,
 Quasi mágistratum sibi álteriue ambíuerit.
 Virtúte dixit uós uictores uíuere, 75
 Non ámbitione néque perfidia: quí minus
 Eadem hístrioni sít lex quae summó uiro?
 Virtúte ambire opórtet, non fauítoribus.
 Sat habét fauitorum sémper qui recté facit,
 Si illís fides est, quíbus est ea res ín manu. 80
 Hoc quóque etiam mihi ille in mandatís dedit,
 Vt cónquistores fierent histriónibus:
 Qui síbi mandasset délegati ut plaúderent
 Quine álter quo placéret fecissét minus,
 Eius órnaménta et córium uti concíderent. 85
 Mirári nolím uós, quapropter Iúppiter
 Nunc hístriones cúret. ne mirémini:
 Ipse hánc acturust Iúppiter comoédiam.

Quid id éstis admiráti? quasi ueró nouom
 Nunc próferatur, Iòuem facere histryóniam. 90
 Etiam hístriones áнно quom in proscénio hic
 Iouem ínucarunt, uénit: auxilio ís fuit.
 Praetérea certo pródit in tragoédia.
 Hanc fábulam inquam Iúppiter hic hodie ípse aget
 Et égo cum illo una. núnc uos animum aduórtite, 95
 Dum argúmentum huius éloquar comoédiae.

Haec úrps est Thebae: in íllisce habitat aédibus
 Amphítruo, natus Árgis ex Argó patre,
 Quicum Álcumenast núpta, Electri filia.
 Is núnc Amphitruo praéfectust legiónibus: 100
 Nam cúm Telebois béllumst Thebanó poplo.
 Is prius quam hinc abiit ípsemet in exércitum,
 Grauidam Álcumenam fécit uxorém suam.
 Nam ego uós nouisse crédo iam ut sit méus pater,
 Quam líber harum rerum et multarúm siet 105
 Quantúsque amator, si éi quid conplacítumst semel.
 Is amáre ocepit Álcumenam clám uirum
 Vsúramque eius córporis cepít sibi
 Et gráuidam fecit ítidem compressú suo.
 Nunc de Álcumena ut rém teneatis réctius, 110
 Vtrímquest grauida, et éx uiro et summo éx Ioue.
 Et méus pater nunc íntus hic cum illá cubat
 Et haéc ob eam rem nóx est facta lóngior,
 Dum cum ílla quacum uólt uoluptatém capit.
 Set ita ádsimulauit sé quasi Amphitruó siet. 115
 Nunc ne hunc ornatum uós meum admirémini,
 Quod ego húc processí sic cum seruillí schema:
 Veterem átque antiquam rém nouam ad uos próferam:
 Proptérea ornatus ín nouom incessí modum.
 Nam méus pater nunc íntus eccum Iúppiter 120

In Ámphitruonis uórtit sese imáginem,
 Omnésque cum esse cénset serui quí uident:
 Ita uórsipellem sé facit, quandó lubet.
 Ego sérui sumpsí Sósiae mi imáginem,
 Qui cum Ámphitruone una ábiit hinc in exércitum, 125
 Vt praéseruire amánti meo possém patri
 Atque út ne qui essem fámiliares quaérent,
 Vorsári crebro hic quóm uiderent mé domi.
 Nunc quom ésse credent séruom et conseruóm suum,
 Haut quísqum qui sim quaéret aut quid uénerim. 130
 Patér nunc intus súo animo morém gerit:
 Cubát complexus, quóius cupiens máxumest.
 Quae illi ad legionem fácta sunt, memorát pater
 Meus Álcumenae: cénset illa illúm uírum
 Suum ésse, quae cum moéchost. ibi nunc méus pater 135
 Memorát, legiones hóstium ut fugáuerit,
 Quo pácto donis sít donatus plúrumis.
 Ea dóna, quae illic Ámphitruoni súnt data,
 Apstúlimus: facile méus pater quod uólt facit.
 Nunc hódie Amphitruo uéniet huc ab exércitu 140
 Et séruos, quoius égo fero hanc imáginem.
 Nunc ínternosse ut nós possitis fácilius,
 Ego hás habebó usque híc in petaso pínulas:
 Tum mèò patri autem tórulus inerit aúreus
 Sub pétaso: id Amphitruóni signum nóñ erit. 145
 Ea sígna nemo horúnce fámiliárium
 Vidére poterit, uérum uos uidébitis.
 Set Ámphitruonis íllic est seruos Sósia:
 A pórtu illic nunc cúm laterna huc áduenit.
 Abigám iam ego illunc áduenientem ab aédibus. 150
 Adéste: erit operae [uóbis] inspectántibus
 Iouem ét Mercurium fácere híc histrióniam.

ACTVS I.

SOSIA. MERCVRIVS.

SO. Qui me áltér est audácior homo aút qui confidéntior,

luuentútis mores quí sciam, qui hoc nóctis solus ámbulem?

Quid fáciám, si nunc trésuiri me in cárcerem compégerint? 155

Inde crás e promptuária cellá depromar ád flagrum,
Nec caúsam liceat dícere mihi néque in ero quicquam aúxili

Siét nec quisquam sít quín me omnes ésse dignum députent.

Ita quási incudem me míserum homines

Octó ualidi 160

Caedánt: ita peregre huc ádueniens

Puplícitus ego hospítio áccipiar.

Eri haéc inmodéstia me còegit, qui hoc nóctis

A pórtu med íngratíis excitáuit:

Idém nonne mé mittere hóc luci pótuit? 165

Opulénto homini dúra hoc magís seruitús est,

[Hoc magís miser est diuitis seruos]

Quoi nóctis díesque adsiduó satis supérquest:

Facto aút dicto adést opus, quiétatus né sis.

Dominús diues óperis te et éxpers labóris 170

Quodquómque ei lubére accidít posse rétur:

Aequom ésse id putát, non reputát quid labórist:

Nec aequom anne iniquom imperét cogitábit.

Ergo in seruitúte expetúnt multa iníqua:

Habéndum et ferúndum hoc onúst cum labóre. 175

ME. Satiúst me queri illo modó seruitútem:

Qui hodié fuerim líber,

Eúm nunc potúit patér seruitútis:

Hic qui uerna nátust conquéritur.

SO. Sum uéro uere uérbero: nam número mi in mèn-
tém fuit, 180

Dis aduenientem grátias pro méritis agere atque adloqui.

Ne illi édopol, si meritó meo référre studeant grátias,

Aliquem hóminem adlegent, qui mihi adueniénti os
occillét probe,

Quoníam bene quae in me fécerunt ingrátas ea habui
atque ínrita.

ME. Facit ille quod uolgo háu solent, ut quíd se sit
dignúm sciat. 185

SO. Quod núnquam opinatús fui neque álius quis-
quam cíuium

Sibi éuenturum, id cóntigit, ut sálui poteremúr domi:

Victóres uictis hóstibus legiónes reueniúnt domum

Extíncto duello máxumo atque intérnecatis hóstibus.

Quod múlta Thebanó poplo acérba obiecit fúnera, 190

Id ui ét uirtute mílitum uictum átque expugnatum óp-
pidumst,

Império atque auspició mei eri Ámphitruonis máxume,

Qui praéda agroque adóreaque adfécit popularís suos

Regíque Thebanó Creoni régnum stabiliuít suum. 194

Me a pórtu praemisít domum, haec ut núntiem uxoris suae:

Vt gésserit rem púplicam ductu, ímpério, auspició suo.

Ea núnc meditabor quó modo illi dícam, quom illo
aduénero.

Si díxero mendácium, soléns meo more féceró :

Nam quóm pugnabant máxume, ego túm fugiebam
máxume.

Verúm quasi adfuerím tamen simulábo atque audita
éloquar. 200

Set quó modo et uerbís quibus me déceat fabulárier,
Prius ípse mecum etiám uolo hic meditári: sic haec
próloquar.

Principío ut illo aduénimus, ubi prímum terram tétí-
gimus,

Contínuo Amphitruo délegit uirós primorum príncipes.
Eos légat: Teleboís iubet senténtiam ut dicánt suam: 205
Si síne uí et sine belló uelint rapta ét raptóres trádere,
Si quae ásportassint réddere: se exércitum extempló
domum

Redúcturum, abiturós agro Argíuos, pacem atque ótium
Dare íllis: sin alitér sient animáti neque dent quae petat,
Sese igitur summa uí uirisque eorum óppidum oppu-
gnássere. 210

Haec úbi Teleboís órđine iterárunt quos praefécerat
Amphítroo, magnanímí uiri fretí uirtute et uíribus
Supérbi nimis feróciter legátos nostros increpant,
Respóndent bello se ét suos tutári posse, pròinde uti
Properé de finibús suis exércitus dedúcerent. 215

Haec úbi legatí pértulere, Amphítroo e castris íllico
Prodúcit omnem exércitum: contrá Teleboae ex óppido
Legiónes educúnt suas nimis púlcris armis praéditas.

Póstquam utrimque éxitumst máxuma cópia,
Díspertití uiri, díspertití órđines: 220
[Nos nostras more nostro et modo instruximus le-
giones:

Item hostes contra legiones suas instruunt]

Dèinde uterque ímperatór in medium éxeunt,
Éxtra turbam órdinum cónlocuntúr semul.

Cónuenit, uícti utri sít eo praélio, 225

Úrbem, agrum, arás, focos séque uti déderent.

Póstquam id actúmst, tubae utrímque contrá canunt:

Cónsonat térra: clamórem utrimque écferunt.

Ímperatór uterque hínc et illínc loui.

Vóta suscípere, tum exércitum hortárier. 230

Pró se quisque íd quod quisque ét potest ét ualet

Édit, ferró ferit: téla frangúnt: boat

Caélum fremitú uirum: ex spírítu atque anhélitu

Nébula conflát: cadunt uólnere uírí uirum.

Dénique ut uóluimus, nóstra superát manus: 235

Hóstes crebrí cadunt: nóstri contra íngruont:

+ Vicinus ui feroces.

In fugam sét tamen némo conuórtitur

Néc recedít loco quín statim rém gerat:

Ánimam omittúnt prius quá́m loco démigrent: 240

Quisque, ut steterát, iacet óptinetque órdinem.

Hóc ubi Amphiúruo erus cónspicatúst meus,

Ílico equités iubet délixtera inuádere.

Équites parént citi, ab délixtera máxumo

Cúm clamore ínuolant, ímpetu alacré ruont: 245

Foédant et próterunt hóstium cópias

+ Iure iniustas.

ME. Numquam étiam quicquam adhúc uerborumst
prólocutus pérperam.

Namque égo fui illi in ré praesenti et méus quom pu-
gnatúmst pater.

SO. Perdúelles penetrant se in fugam: ibi nóstris
ánimus ádditust. 250

Vorténtibus Telébois telis cónplebantur córpora,

Ipsúsque Amphitruo régem Pterclam súapte optruncauit
manu.

Haec illi ui pugnáta pugnast úsque a mane ad uesperum :
Hoc ádeo hoc commemini magis, quia illo die inpran-
sús fui.

Set praélium id tandém diremit nóx interuentú suo. 255
Postrídie in castra éx urbe ad nos ueniunt flentes prin-
cipes,

Velátis manibus órant, ignoscámus peccatúm suum :
Dedúntque se, diuína humanaque ómnia, urbem et
liberos 258

In dítionem atque in árbitratum cúneti Thebanó poplo.
Post ób uirtutem ero Ámphitruoni pátera donata aúreast,
Qui Ptérela potitáre rex est sólitus. haec sic dícam erae.
Nunc pérgam eri imperium éxequi et mé domum capés-
sere.

ME. Áttat, illic húc iturust: íbo ego illic óbuiam:
Néque ego hunc hominem hasce hódie ad aedis [hínc]
sinam umquam accédere. 264

Quándo imagost huius in me, cértumst hominem elúdere.
Ét enimuero quóniam formam huius cepi in me ét statum,
Décet et facta móresque huius habére me similís item.
Ítaque me malum ésse oportet, cállidum, astutum ad
modum

Átque hunc telo súo sibi, malitia, híis a foribus péllere.
Sét quid illuc est? caélum aspectat. ópseruabo quám
rem agat. 270

SO. Cérte edepol, si quícquamst aliut quód credam
aut certó sciam,

Crédo ego hac noctú Nocturnum óbdomiuisse ébrium.
Nám neque se septéntriones quóquam in caelo cón-
mouent,

Néque se luna quóquam mutat átque uti exortást semel,
Néc iugulae neque uesperugo néque uergiliae óccidunt.
Ita statim stant sígna neque nox quóquam concedít die. 276

ME. Pérge, nox, ut ócepesti: gére patri morém meo:
Óptumo optume óptumam operam dás, datam pulcré
locas.

SO. Néque ego hac nocte lóngiorem mé uidisse cénseo
Nisi itidem unam, uérberatus quám pependi pérpetem:
Ėam quoque edepol étiam multo haec uícit longitúdine.
Crédo edepol equidém dormire Sólem, átque adpotúm
probe: 282

Míra sunt nisi ínuitauit sése in cena plúsculum.

ME. Āin tu uero, uérbero? deos ésse tui similís
putas?

Ėgo pol te istis tuis pro dictis ét malefactis, fúrcifer, 285
Áccipiam: modo sís ueni huc, inuénies infortúnium.

SO. Vbi sunt isti scórtatores, qui soli ínuiti cubant?
Haéc nox scitast éxercendo scórto conductó male.

ME. Méus pater nunc pro huius uerbis récte et sa-
pientér facit,

Qui complexus cum Álcumena cúbat amans, animo óp-
sequens. 290

SO. Íbo ut erus quod ímperauit Álcumenae núnziem.
Sét quis hic est homó, quem ante aedis uideo hoc no-
ctis? nón placet.

ME. Núllust hoc metículosus aéque. SO. Quom
[recógito,]

Íllic homo hoc [meum] dénuo uolt pállium detéxere.

ME. Tímet homo: delúdam ego illum. SO. Péríi,
dentes prúriant: 295

Cérte aduenientem híc me hospítio púgneo acce-
ptúrus est.

Crédo misericórs est: nunc proptérea quod me méus
erus

Fécit ut uigilárem, hic pugnís faciét hodie ut dórmiam.
Óppido interii: ópsecro hercle quántus et quam uáli-
dus est.

ME. Cláre aduersum fábulabor, híc auscultet quac
loquar: 300

Ígitur demum mágis maiorem in sése concipiét metum.
Ágite pugni: iám diust quom uéntri uictum nón datis.
Iám pridem uidétur factum, herí quod homines quáttuor
ín soporem cónlocastis núdos. SO. Formidó male
Né ego hic nomen mèum conmutem et Quíñctus fiam e
Sósia. 305

Quáttuor uirós sopori sé dedisse hic aútmát:

Métuo ne numerum aúgeam illum. ME. Hem, núnc
iám ergo: sic uolo.

SO. Cíngitur: certe éxpedit se. ME. Nón feret quin
uápulet.

SO. Quís homo? ME. Quisquis homo húc profecto
uénerit, pugnós edet.

SO. Ápage, non placét me hoc noctis ésse: cenauí
modo: 310

Pròin tu istam cenám largire, sí sapis, essuriéntibus.

ME. Haú malum huic est póndus pugno. SO. Péríi,
pugnos pónderat.

ME. Quid, si ego illum tráctim tangam, ut dórmíat?
SO. Seruáuēris:

Nám continuas hás trís noctis pérnigilaui péssume.

ME. † Facimus nequit ferire malam male discit manus.
Ália forma opórtet esse quém tu pugnís íceris. 316

SO. Íllic homo me intéropolabit mèumque os finget
dénuo.

ME. Éxossatum os ésse oportet, quém probe percússeris.

SO. Mírur ni hic me quási muraenam éxossare cógitat. 319

Últro istunc qui exóssat homines. péríi, si me aspéxerit.

ME. Ólet homo quidám malo suo. SO. Heí mihi, numnam ego óbolui?

ME. Átque hau longe abesse oportet, uérur longe hinc áfuit.

SO. Íllic homo supérstitiosust. ME. Géstiunt pugní mihi.

SO. Si ín me exercitúru's, quaeso in párietem ut primúm domes.

ME. Vóx mi ad auris áduolauit. SO. Né ego homo infelíx fui, 325

Quí non alas ínteruelli: uólucrem uocem géstito.

ME. Íllic homo a me sibi malam rem arcéssit iumentó suo.

SO. Nón equidem ullum habeó iumentum. ME. Óne-
randust pugnis probe.

SO. Lássus sum hercle e náui, ut uectus húc sum: etiam nunc náuseo.

Víx incedo inánis, ne ire pósse cum onere exístumes. 330

ME. Cérte enim hic nesció quis loquitur. SO. Sáluos sum, non mé uidet:

'Nescio quem' loqui aúumat: mihi cérto nomen Sósiaest.

ME. Hinc enim dextra míhi uox auris, út uidetur, uérberat.

SO. Métuo uocis né uicem hodie hic uápulem, quae hunc uérberat.

ME. Óptume eccum incédit ad me. SO. Tímeo, totus tórpeo. 335

Nón edepol nunc úbi terrarum sím scio, siquís roget,
Néque miser me cónmouere póssum prae formídine.

Ílicet: mandáta eri perierunt una et Sósia.

Vérum certumst cónfidenter [húnc] hominem contra ád-
loqui, 339

Quí possim uidéri huic fortis, á me ut apstineát manum.

ME. Quo ámbulas tu, quí Volcanum in córnu cou-
clusúm geris?

SO. Quid id exquiris tú, quí pugnis ós exossas hómi-
nibus?

ME. Séruosne es an líber? SO. Vtquomque ánimo
conlubitúmst meo.

ME. Áin tu uero? SO. Áio enimuero. ME. Vérbero.
SO. Mentíre nunc.

ME. Át iam faciam ut uérum dicas dícere. SO. Quid
eóst opus? 345

ME. Póssum scire, quó profectus, quõius sis aut quid
uéneris?

SO. Húc eo, mei erí sum seruus. númquid nunc es
cértior?

ME. Égo tibi istam hodié scelestam cónprimam lin-
guam. SO. Haú potes:

Béne pudiceque ádseruatur. ME. Périgin argutárier?

Quíd aput hasce aedís [nunc] tibi negótist? SO. Immo
quíd tibist? 350

ME. Réx Creo uigilés nocturnos síngulos sempér locat.

SO. Béne facit: quia nós eramus péregri, tutatúst
domi.

Át nunc abi sane, áduenisse fáiliaris dícito.

ME. Néscio quam tu fáiliaris sís: nisi actutum hínc
abis,

Fáiliaris áccipiere fáxo hau fáiliariter. 355

SO. Híc inquam habito ego átque horunc sum séruos.

ME. At scin quó modo?

Fáciar ego hodie té superbum, ni hñc abis. SO. Quo-
nám modo?

ME. Aúferere, nón abibis, sí ego fustem sumpsero.

SO. Quín me esse huius fámiliei fámiarem praédico.

ME. Víde sis, quam mox uápulare ús, nisi actutum
hñc abis. 360

SO. Tún domo prohibére peregre me áduenientem
póstulas?

ME. Haécine tua domúst? SO. Ita inquam. ME. Quís
erus est igitúr tibi?

SO. Ámphitruo, qui núnc Thebanis praéfectust le-
giónibus,

Quíscum nuptast Álcumena. ME. Quid ais? quid nomén
tibist? 364

SO. Sósiam uocánt Thebani, Dáuo prognatúm patre.

ME. Né tu istic hodié malo tuo cónpositis mendáciis
Áduenisti, audáciai cólumen, consutís dolís.

SO. Ímmo equidem tunicís consutis húc aduenio, nón
dolís.

ME. Át mentiris étiam: certo pédibus, non tunicís
uenis.

SO. Íta profecto. ME. Núnc profecto uápula ob
mendácium. 370

SO. Nón edepol uoló profecto. ME. At pól profecto
ingrátiis:

Hóc quidem profecto certumst, nón est arbitrárium.

SO. Tùam fidem opsecró. ME. Tún te audes Sósiam
esse dícere,

Qui égo sum? SO. Perii. ME. Át parum etiam, praèut
futurumst, praédicas. 374

Quóius nunc es? SO. Túus: nam pugnis úsu fecistí tuum.
 Pró fidem, Thebáni ciues. ME. Étiam clamas, cárnufex?
 Lóquere, quid uenísti? SO. Vt esset, quem tu pugnis
 caéderes.

ME. Quóius es? SO. Amphitruónis inquam Sósia.
 ME. Ergo istóc magis,

Quía uanilocu's, uápulabis: égo sum, non tu, Sósia.

SO. Íta di faciant, út tu potius sís atque ego te ut
 uérberem. 330

ME. Étiam muttis? SO. Iám tacebo. ME. Quís tibi
 erust? SO. Quem tú uoles.

ME. Quid igitur? qui nunc uocare? SO. Nemo nisi
 quem iússeris.

ME. Ámphitruonis te ésse aiebas Sósiam. SO. Pcc-
 cáueram:

Nám illut 'Amphitruónis socium' me ésse uolui dícere.

ME. Scíbam equidem nullum ésse nobis nísi me seruom
 Sósiam. 385

Fúgit ratio té. SO. Vtinam istuc púgni fecissént tui.

ME. Égo sum Sosia ílle, quem tu dúdum esse aiebás
 míhi.

SO. Ópsecro ut per pácem liceat te ádloqui, ut ne
 uápulem.

ME. Ímmo indutiaé parumper fíant, siquid uís loqui.

SO. Nón loquar nisi páce facta, quándo pugnis plús
 uales. 390

ME. Díc siquid uis: nón nocebo. SO. Túae fide
 credó? ME. Meae.

SO. Quid, si falles? ME. Túm Mercurius Sósiae
 iratús siet.

SO. Ánimum aduerte: nunc licet mi líbere quiduís
 loqui.

Ámphitruonis égo sum seruos Sósia. ME. Etiam dénuo ?

SO. Pácem feci, foédus feci, uéra dico. ME. Vápula.

SO. Vt lubet, quod tibi lubet fac, quóniam pugnis
plús uales. 396

Vérum utut factúru's, hoc quidem hércle haut reticebó
tamen.

ME. Tú me uiuos hódie numquam fácies quin sim
Sósia.

SO. Cérte edepol tu me álienabis núnquam quin
nostér siem:

Née nobis praetér me quisquamst álius seruos Sósia. 400
[Qui cum Ámphitruone hinc una ieram in exercitum.]

ME. Híc homo sanus nón est. SO. Quod mihi praé-
dicas uitium, id tibist.

Quíd, malum, non súm ego seruos Ámphitruonis Sósia ?

Nónne hac noctu nóstra nauis húc ex portu Pérsico

Vénit, quae me aduélix ? nonne me húc erus misít meus ?

Nónne ego nunc sto ante aédís nostras ? nón mist laterna
ín manu ? 406

Nón loquor ? non uígilo ? non hic hómo me pugnis cón-
tudit ?

Fécit hercle : nám mi misero étiam nunc malaé dolent.

Quíd igitur ego dúbito ? aut quor non íntro eo in nostrám
domum ?

ME. Quíd, domum uostram ? SO. Íta enim uero.

ME. Quín quae dixistí modo

Ómnia ementítu's : equidem sum Ámphitruonis Sósia. 411

Nám noctu hac solútast nauis nóstra e portu Pérsico,

Ét ubi Pterela réx regnauit óppidum expugnáuimus,

Ét legiones Téletroarum ut pugnando cépimus,

Ét ipsus Ámphitruo óptruncauit régem Pterelam in
praélío. 415

SO. Égomēt mihi non crédo, quom illac aútumare
illum aúdio:

Híc quidem certe quae illi sunt res géstae memorat
mémoriter.

Sét quid ais? quid Ámphitruoni [dóno] a Teleboís
datumst?

ME. Ptérela rex qui pótitare sólitus est patera aúrea.

SO. Élocutust. ubi [ea] patera núnc est? ME. Est in
cístula, 420

Ámphitruonis ópsignata sígno. SO. Signi díe quid est?

ME. Cúm quadrigis Sól exoriens. quíd me captas,
cárnufex?

SO. Árgumentis úicit. aliut nómen quaerundúmst
mihi.

Néscio unde haec híe spectauit. iám ego hunc decipiám
probe:

Nám quod egomet sólus feci néc quisquam alius ádfuit 425

Ín tabernaclo, íd quidem hodie númquam poterit dícere.

Sí tu Sosíá's, legiones quóm pugnabant máxume,

Quíd in tabernacló fecisti? úictus sum, si díxeris.

ME. Cádus erat uini: índe inpleui hírneam. SO. In-
gressúst uiam.

ME. Éam ego uini, ut mátre natum fúerat, eduxí meri. 430

SO. Míra sunt nisi látuit intus illic in illac hírneam.

Fáctumst illut, út ego illic uini hírneam ebiberím meri.

ME. Quíd? nunc uincone árgumentis, té non esse
Sósiam?

SO. Tún negas med ésse? ME. Quid ego ní negem,
qui egomét siem?

SO. Pér Iouem iuró med esse néque me falsum dícere.

ME. Át ego per Mercúrium iuro, tíbi Iouem non
crédere: 436

Nam iniurato scío plus credet mīhi quam iuratō tibi.

SO. Quis ego sum saltē, si non sum Sósia? te in-
térrogo.

ME. Vbi ego Sosia ésse nolim, tu ésto sane Sósia:

Nūnc quando ego sum, uápulabis, nī hīnc abis, ignóbilis.

SO. Cérte edepol, quom illūm contemplo et fórmam
cognoscó meam, 441

Quem ad modum ego sum (saépe in speculum inspéxi):
nimis similíst mei.

Ítidem habet petasum ac uestitum: tám consimilist
átque ego.

Súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, uél labra,
Málae, mentum, bárba, collus: tótus. quid uerbís
opust? 445

Sí tergum cicátricosum, nīhil hoc similist símilis.

Sét quom cogito, équidem certo idém sum qui sempér
fui.

Nóui erum, noui aédīs nostras: sáne sapio et séntio.

Nón ego illi optémpero quod lóquitur: pultabó foris.

ME. Quó agis te? SO. Domúm. ME. Quadrigas sí
nunc inscendás Iouis 450

Átque hinc fugias, ita uix poteris écfugere infortúnium.

SO. Nón erae meae núntiare, quód erus meus iussít,
licet?

ME. Tūae siquid uis núntiare: hanc nóstram adire
nón sinam.

Nám si me inritássis, hodie lúmbifragium hinc aúferes.

SO. Ábeo potius. di inmortales, ópsecro uostrám
fidem, 455

Vbi ego perii? ubi inmutatus sum? úbi ego formam
pérdidi?

Án egomet me illíc reliquí, si forte oblitús fui?

Nam híc quidem omnem imáginem meam, quae ántehac
fuerat, póssidet.

Víuo fit, quod númquam quisquam mórtuo faciét mihi.
Íbo ad portum atque haéc uti sunt fácta, ero dicám meo:
Nísi etiam is quoque me ígnorabit, quód ille faxit
Iúppiter, 461

Vti ego hodie ráso capite cáluos capiam pſleum.

ME. Bene próspereque hoc óperis processít mihi:

Amóui a foribus máxumam moléstiam,
Patri út liceret túto illam amplexárier. 465

Iam ille ílluc ad erum quom Ámphitruonem aduénerit,
Narrábit seruom hinc sése a foribus Sósiam

Amóuisse: ille adeo íllum mentirí sibi
Credét neque credet húc profectum, ut iússerat.

Erróris ambo ego íllos et deméntiae 470

Conplébo atque Amphitruónis omnem fámiliam,

Adeo úsque satietátem dum capiét pater

Illíus quam amat: ígitur demum omnes scient,

Quae fácta. denique Álcumenam Iúppiter
Redigét antiquam in cóniugis concórdiam. 475

Nam Amphítruo actutum uxóri turbas cónciet,

Atque ínsimulabit eam probri: tum méus pater

Eam séditionem illi ín tranquillum cónferet.

Nunc de Álcumena dúdum quod dixí minus,
Hodie ílla pariet fílios gemínos duos: 480

Altér decumo post mense nascetúr puer

Quam séminatust, álter mense séptumo.

Eorum Ámphitruonis álter est, altér Iouis.

Verúm minori púero maior ést pater,
Minór maiori. iámne hoc scitis quíd siet? 485

Set Álcumenaе honóris huius grátia

Patér curabit úno ut fetu ÷ fieret,

Vno út labore apsóluat aerumnás duas,
 Et ne in suspitióne ponatúr stupri,
 Et cládestina ut céletur consuetío. 490
 Quamquam, út iam dudum díxi, resciscét tamen
 Amphítruo rem omnem. quíd igitur? nemo id probro
 Profécto ducet Álcuménæ: nám deum
 Non pár uidetur fácere, delictúm suum
 Suámque ut culpam expétere in mortalem sinat. 495
 Orátióem cónprimam: crepuít foris.
 Amphítruo subditúos ecceum exít foras
 [Atque] Álcumena [una] úxor usurária.

I V P P I T E R. A L C U M E N A. M E R C U R I U S.

IV. Béne uale, Alcuména, cura rém comunem,
 quód facis, 499

Átque inperce quaéso: mensis iam tibi esse actós uides.
 Míhi necessést ire hinc: uerum quód crit natum tóllito.

AL. Quíd istuc est, mi úr, negoti, quód tu tam subitó
 domo

Ábeas? IV. Edepol haút quod tui me néque domi
 distaédeat:

Sét ubi summus ímperator nón adest ad exércitum, 504
 Cítius quod non fáctost usus fit quam quod factóst opus.

ME. Nímis hic scitust súcophanta, quí quidem sit
 méus pater.

Ópservatote eum, quam blande múlieri palpábitur.

AL. Écastor te expérior quanti fácias uxorém tuam.

IV. Sátin habes, si féminarum núllast quam aequé
 díligam? 509

ME. Édepol ne illa si ístis rebus té sciat operám dare,
 Égo faxim ted Ámplítruo nem mális esse quám louem.

AL. Éxperiri istúe mauellem mé quam memorarí mihi.
Príus abis quam lécti ubi cubuísti concaluít locus.

Hére uenisti média nocte, núnc abis. hocín placet?

ME. Áccedam atque hanc áppellabo et súpparasitabór
patri. 515

Númquam edepol quemquám mortalem crédo ego uxórém
suam

Síc ecclíctim amáre, proinde ut híc te ecclíctim déperit.

IV. Cárnuſex, non égo te noui? ábin e conspectú meo?

Quíd tibi hanc curátíost rem, uérbero, aut muttítio?

Quém pol ego hoc iam scíplone . . . AL. Ah nóli.

IV. Muttító modo. 520

ME. Néquiter paene éxpediuit práma parasitátio.

IV. Vérum quod tu dícis, mea uxor, nón te mi irascí
deceť.

Clánculum abii ego á legione: hanc óperam subrupuí tibi,

Éx me primo ut práma scires, rem út gessissem púplicam.

Éa tibi omnia énarraui. nísi te amarem plúrimum, 525

Nón facerem. ME. Facítné ut dixi? tímídam palpo
pércutit.

IV. Núnc ne legio pérſentiscat, clám illuc redeun-
dúmst mihi,

Né me uxorem praéuortisse dícant praé re púplica.

AL. Lácrumantem ex abítú concinnas tú tuam uxórém.

IV. Tace:

Né corrumpe oculós: redibo actútum. AL. Id actútum
diust. 530

IV. Nón ego te hic lubéns relinquo néque abeo aps te.

AL. Séntio:

Nám qua nocte ad mé uenísti, eádem abis. IV. Quor
mé tenes?

Témpus est: exíre ex urbe práus quam lucescát uolo.

Núnc tibi hanc paterám, quae dono mi illi ob uirtutém
datast,

Ptérela rex qui pótitauit, quem égo mea occidí manu, 535
Álcumena, tibi condono. AL. Fácis ut alias rés soles:
Écastor condígnum donum, quálist qui donúm dedit.

ME. Ímmo sic condígnum donum, quálist quoi donó
datumst.

IV. Pérgin autem? nóne ego possum, fúrcifer, te
pérdere?

AL. Nóli amabo, Amphítruo, irasci Sósiae causá
mea. 540

IV. Fáciam ita ut uis. ME. Éx amore hic ád modum
quam saeuos est.

IV. Númquid uis? AL. Vt quom ápsim me ames, mé
tuam apsentém tamen.

ME. Éamus, Amphitruó: lucescit hóc iam. IV. Abi
prae, Sósia.

Iam égo sequar. numquid uis? AL. Etiam: ut áctutum
adueniás. IV. Licet:

Príus [enim] tua opínione hic ádero: [eo] bonum ánimum
habe. 545

Núnc te, nox, quae mé mansisti, mítto ut concedás die,
Vt mortális ínlucescas lúce clara et cándida.

Átque quanto, nóx, fuisti lóngior hac próxuma,

Tánte breuior dies ut fiat fáciam, dispar út dies

Aéque noctem accédát. ibo ét Mercurium súpsequar. 550

ACTVS II.

AMPHITRVO. SOSIA.

AM. Age í tu secúndum. SO. Sequór, supsequór te.

AM. Sceléstissumúm te arbitrór. SO. Nam quam-
óbrem?

AM. Quia íd quod neque ést neque faít neque fu-
túrumst

Mihí praedicás. SO. Ecceré, iam tuátim

Facís tu, ut tuís nulla apút te fidés sit. 555

AM. Quid ést? quo modó? iam quidem hércle ego
tibi ístam

Sceléstam, scelús, linguam apscídam. SO. Tuís sum:
Proinde út commodúmst et lubét, quicque fácias.

Tamén quin loquár haec utí facta súnť hic,

Numquam úllo modó me potés deterrére. 560

AM. Sceléstissime, aúdes mihí praedicáre íd,
Domí te esse núnc, qui hic adés. SO. Vera díco.

AM. Malúm quod tibi dí dabúnt atque ego hódie
Dabo. SO. Ístuc tibíst in manú: nam tuís sum.

AM. Tun mé, uerbero, aúdes erúm ludificári? 565

Tunc íd dicere aúdes, quod némo umquam homo
ánte hac

Vidít nec potést fierí, tempore úno

Homo ídem duóbus locís ut semúl sit?

SO. Profécto, ut loquór, res itást. AM. Iuppitér te
Perdát. SO. Quid malí sum, ere, tua éx re proméritus?

AM. Rogásne, inprobe, étiam qui lúdos facís me? 571

SO. Meritó maledicás mi, si [nón] id ita fáctumst.

Verum haú mentiór resque utí factast díco.

AM. Homo híc ebriúst, ut [ego] opíno. SO. Egone?

AM. Tu ístic.

SO. Vtínam ésssem ita. AM. Tú ea óptas quae fácta:

ubi bibísti? 575

SO. Nusquam équidem. AM. Quid hoc hóminist?

SO. Equidém deciens díxi:

Et dõmi [nunc] sum ego, ínquam, ecquid aúdis? et
áput te

Adsúm Sosia ídem. satín plane ego hóc nunc,

Satín diserte ésse, ere, uideór tibi locútus? 579

AM. Vahá, apage te á me. SO. Quid [istúc] est negóti?

AM. Pestís te tenét. SO. Nam quor ístuc [mi] dicis?

Equidém ualeo récte et sum sáluos, Amphítruo.

AM. Át ego faciam te hódie, proinde ut méritu's, ut
ualeás minus

Ét miser siés ex saluo iám, domum si rédiero.

Séquare, erum qui síc ludificas díctis delirántibus: 585

Quí quoniam erus quod ímperauit néglexisti pérsequi,

Núnc uenis etiam últro ínrisum dómínum: quac neque
fieri

Póssunt neque fando úmquam accepit quísqum, ea
profers, cárnufex:

Quõius ego hodie in térgum faxo ista éxpetant mendácia.

SO. Ámphitruo, misérruma istaec míseriast seruó bono,

Áput erum qui uéra loquitur, si id ui uerum uíncitur. 591

AM. Quo id, malum, pactó potest nam (mécum ar-
gumentís puta)

Fieri, nunc utí tu et hic sis ét domi, id díci uolo.

SO. Súm profecto et híc et illi: hoc quóuis mirarí licet,

Néque tibi, [Amphitruo,] istuc mirum mágis uidetur
quám mihi. 595

AM. Quó modo? SO. Nihilo, inquam, mirumst mágis
tibi istuc quam mihi:

Néque, ita di me amént, credebam primo mihimet
Sósiae,

Dónec Sosia égomet ille fécit sibi uti créderem.

Órdine omnia, út quicque actumst, quóm aput hostis
sédimus,

Édissertauit: tum formam una ápstulit cum nómine. 600
Néque lac lacti mágis est simile quam ille ego similis
ést mei.

Nam út dudum ante lúcem a portu mé praemisisti domum,

AM. Quid igitur? SO. Prius múlto ante aedis stábam
quam illo aduéneram.

AM. Quás, malum, nugás? satin tu sánus es? SO. Sic
sum út uides.

AM. Huic homini nescio quid est malí mala obiectúm
manu, 605

Póstquam a me abiit. SO. Fáteor: nam sum optúsus
pugnis péssume.

AM. Quís te uerberáuit? SO. Egomet mémet, qui
nunc súm domi.

AM. Cáue quicquam, nisi quód rogabo té, [iam] mihi
respónderis.

Ómnium primum iste qui sit Sósia, hoc dici uolo.

SO. Túus est seruos. AM. Míhi quidem uno té plus
etiamst quam uolo, 610

Néque, postquam sum nátus, habui nisi te seruom Sósiam.

SO. Át ego nunc, Amphítruo, dico: Sósiam seruóm tuum
Praéter me alterum, inquam, adueniens fáciam ut of-
fendás domi,

Dáuo prognatúm patre eodem quo égo sum, forma, aetáte
item,

Qua égo sum. quid opust uérbis? geminus Sósia hic
factúst tibi. 615

AM. Nímia memoras míra. set uidístine uxorém meam?

SO. Quín intro ire in aédis numquam licitumst.

AM. Quis te próhibuit?

SO. Sósia ille, quém iam dudum díco, is qui me
cóntudit.

AM. Quís istic Sosiást? SO. Ego, inquam. quótiens
dicundúmst tibi?

AM. Sét quid ais? num obdórmiuisti dúdum?

SO. Nusquam géntium. 620

AM. Íbi forte istum sí uidisses quéndam in somnis
Sósiam.

SO. Nón soleo ego somniculose erí [mei] imperia pér-
sequi.

Vigilans uidi, uígilans nunc te uídeo, uigilans fábulor,
Vigilantem ille mé iam dudum uígilans pugnís cóntudit.

AM. Quís homo? SO. Sosia, inquam, ego ille.
quaéso, non intéllegis? 625

AM. Quí, malum, intellégere quisquam pótis est?
ita nugás blatis.

SO. Vérum actutum nósces. AM. Quem? SO. Illum
nósces seruom Sósiam.

AM. Séquere hac me igitur: nám mihi istuc prímum
exquisitóst opus.

Sét uide ex naui écferantur quae imperaui iam ómnia.

SO. Ét memor sum et díligens, ut quae imperes con-
páreant: 630

Nón ego cum uinó simitu ébibi imperiúm tuum.

AM. Vtinam di faxínt, infecta dícta re eueniánt tua.

ALCYMENA. (THESSALA.) AMPHITRVO. SOSIA.

AL. Satin parua res est uoluptatum in uita atque in
aetate agunda,

Praequam quod molestumst? ita quoiquest in aetate
hominum comparatum:

Ita dis est conplacitum, uoluptatem ut maior comēs
consequatur: 635

Quin incommodi plus malique ilico adsit, boni si optigit
quid.

Nam ego id nunc expior domo atque ipsa de me scio,
quod uoluptas

Parumper datast, dum uiri mei fuit mi potestas uidendi
Noctem unam modo: atque is repente abiit a me [nunc]
hinc ante lucem.

Sola hic mi nunc uideor, quia ille hinc abest, quem ego
amo praeter omnis. 640

Plus aegri ex abitu [mei] uiri quam ex aduentu uoluptatis
cepi.

Set hoc me beat saltem, quoniam [ille] uicit

Perduellis et domum laudis conpos reuenit.

Apsit, dum modo laude parata domum se

Recipiat. feram et perferam usque abitem eius
animo 645

Forti atque affirmato: id modo si mercedis

Datur mi, ut meus uictor uir belli clucat,

Satis mi esse dicam. optumumst praemium uirtus:

Virtus omnibus rebus anteit profecto:

Libertas, salus, uita, res et parentes 650

Et patria et prognati tutantur, seruantur:

Virtus omnia in sese habet: omnia adsunt

Bona, quem penes est uirtus.

AM. Édepol me uxori éxoptatum crédo aduenturúm
domum,

Quaé me amat, quam cóntra amo: praesértim re gestá
bene, 655

Victis hostibús, quos nemo pósse superarí ratúst:

Éos auspicio meo átque ductu primo coetu uícimus.

Cérte enim me illi éxpectatum optáto uenturúm scio.

SO. Quid? me non rere éxpectatum amícae uenturúm
meae?

AL. Méus uir hic quidemst. AM. Séquere hac tu me.

AL. Nám quid ille reuórtitur,

Quí dudum properáre se aibat? án ille me temptát
sciens 661

Átque id se uolt éxperiri, súum abítum ut desíderem?

Écastor med háut inuita sé domum recipít suam.

SO. Ámphitruo, redíre ad nauem méliust nos.

AM. Qua grátia?

SO. Quía domi datúrus nemost prándium adueniént-
tibus. 665

AM. Quí tibi nunc istíc in mentemst? SO. Quía
enim sero aduénimus.

AM. Quí? SO. Quia Alcuménam ante aedis stáre
saturam intéllego.

AM. Gráuidam ego illanc híc reliquí, quom ábeo.

SO. Hei, perí miser.

AM. Quid tibist? SO. Ad aquám praehibendam cóm-
modum aduení domum,

Décumo post mense, út rationem té ductare intéllego. 670

AM. Bóno animo es. SO. Scin quám bono animo sím?
si situlam cépero,

Númquam edepol tu míhi diuini créduis post hunc diem,
Ní ego illi puteó, si occepso, ánimam omnem intertráxero.

AM. Séquere hac me modo. álium ego isti rei ádlegabo: né time.

AL. Mágis nunc me meum officium facere, si huc eam aduorsum, árbítror. 675

AM. Ámphitruo uxorem salutat laétus speratám suam, Quam ómnium Thebís uir unam esse óptumam diiúdicat, Quámque adeo ciués Thebani uéro rumificánt probam.

Váluistine usque? éxpectatun áduenio? SO. Hau uidi magis:

[Nam haéc maritum suum] salutat mágis haut quiquam quám canem 680

AM. Ét quom grauidam et quóm te pulcre plénam aspicio, gaúdeo.

AL. Ópsecro ecastór, quid tu me dérídículi grátia Sic salutas átque appellas, quási dudum non uideris, Quási qui nunc primúm recipias té domum huc ex hóstibus?

[Atque me nunc proinde appellas, quasi multo post uideris.] 685

AM. Immo equidem te nísí nunc hodie núsquam uidi géntium.

AL. Quór negas? AM. Quia néra didici dícere. AL. Haut aequóm facit,

Quí quod didicit id dediscit. án periclitámini Quid animi habeam? sét quid huc uos cónuortimini tám cito?

Án te auspicium cónmoratunst án tempestas cóntinet, 690 Quí non abiisti ád legiones, ita uti dudum díxeras?

AM. Dúdum? quam dudum istuc factumst? AL. Témpas: iam dudúm, modo.

AM. Quí istuc potis est fíeri, quaeso, ut dícis: iam dudúm, modo?

AL. Quid enim censes? te ut deludam contra, lusorem
meum,

Qui nunc primum te aduenisse dicas, modo qui hinc
abieris? 695

AM. Haec quidem deliramenta loquitur. SO. Pau-
lisper mane,

Dum edormiscat unum somnum. AM. Quae ne uigilans
somnia? 700

AL. Equidem ecaster uigilo et uigilans id quod fa-
ctumst fabulor:

Nam dudum ante lucem et istunc et te uidi. AM. Quo
in loco?

AL. Hic in aedibus, ubi tute habitas. AM. Numquam
factumst. SO. Non taces? 700

Quid, si e portu nauis huc nos dormientis detulit?

AM. Etiam tu quoque adsentaris huic? SO. Quid uis
fieri?

Non tu scis, Bacchaë bacchanti si uis aduersarius,

Ex insana insaniorum facies, feriet saepius:

Si opsequare, una resoluas plaga? AM. At pol qui
certa res 705

Hanc est obiurgare, quae me hodie aduenientem domum
Noluerit salutare. SO. Inritabis crabrones. AM. Tace.

Alcumena, unum rogare te uolo. AL. Quiduis roga.

AM. Num tibi aut stultitia accessit aut superat super-
bia?

AL. Qui istuc in mentemst tibi ex me, mi uir, percon-
tarius? 710

AM. Quia salutare aduenientem me solebas antidhac,
Appellare itidem ut pudicae suos uiros, quae sunt,
solent.

Eo more expertem te factam adueniens offendit domi.

AL. Écastor quidém te certo áduenientem heri ílico
Ét salutaui ét ualuissesne úsque exquisiui semul, 715
Mí uir, et manúm prehendi et áusculum tetulí tibi.

SO. Túne heri hunc salútauisti? AL. Et té quoque
etiam, Sósia.

SO. Ámphitruo, speráui ego istam tibi parturam fí-
lium:

Vérum non est púero grauida. AM. Quid igitur?
SO. Insánia.

AL. Équidem sana sum ét deos quaeso, ut sálua pariam
fílium: 720

Vérum tu malum mágnum habebis, si híc suum officiúm
facit:

Ób istuc omen, óminator, cápies quod te cóndecet.

SO. Ěnimuero praegnáti oportet [múlieri] malúm dari,
Út quod obrodát sit, animo sí male esse occéperit.

AM. Tún me heri híc uidísti? AL. Ego, inquam, sí uis
deciens dícier. 725

AM. Ín somnis fortássis? AL. Immo uígilans uigilan-
tem. AM. Heí mihi.

SO. Quid tibist? AM. Delírat uxor. SO. Átrá bili
pércitast:

Núlla res tam délirantis hómínes concinnát cito.

AM. Vbi tu primum tibi sensisti, múlíer, ímplicíscier?

AL. Équidem écastor sána et salua súm. AM. Quor
igitur praédicas, 730

Té heri me uidísse, qui hac noctu ín portum aduectí
sumus?

Ibi cenaui atque ibi quíeni ín náui noctem pérpetem

Néque pedem meum huc íntuli etiam ín aédís, ut cùm
exercitu

Hínc profectus sum ad Teleboas hóstis eosque ut uícimus.

AL. Immo mecum cénauisti et mécum cubuisti.

AM. Quid est? 735

AL. Véra dico. AM. Nón quidem hercle de hác re:
de aliis néscio.

AL. Prímulo dilúculo abiisti ad legiones. AM. Quó
modo?

SO. Récte dicit, út commeminit: sómnum narrát
tibi.

Sét, mulier, postquam éxperrecta's, té prodigialí Ioui
Aút mola salsa hódie aut ture cónprecata[m] opóruit. 740

AL. Vaé capiti tuó. SO. Tua istuc réfert, si curá-
ueris.

AL. Íterum iam hic in me inclementer dicit, atque id
sine malo.

AM. Táce tu. tu dic: égone aps te abii hinc hódie cum
dilúculo?

AL. Quis igitur nisi uós narrauit mi illi ut fuerit praé-
lium?

AM. Án etiam id tu scís? AL. Quippe ex te audíui, ut
urbem máxumam 745

Éxpugnaüssés regemque Ptérelam tute occideris.

AM. Égone istuc dixí? AL. Tute istic, étiam astante
hoc Sósia.

AM. Aúdiuistin tú me narrare hódie haec? SO. Vbi
ego audíuerim?

AM. Hanc roga. SO. Me quídem praesente núnquam
factumst quód sciam.

AL. Mírum quin te aduórsus dicat. AM. Sósia, age me
huc áspice. 750

SO. Spécto. AM. Vera uólo loqui te, nólo adsentari
mihi.

Aúdiuistin tu hódie me illi dícere ea quae illa aúturnat?

SO. Quaeso edepol, num tú quoque etiam insánis,
 quom id me intérrogas,
 Qui ípsus equidem núnc primum istanc técum conspició
 semul?

AM. Quid nunc, mulier? aúdin illum? AL. Ego
 uéro, ac falsum dicere. 755

AM. Néque tu illi neque míhi uiro ipsi crédis?
 AL. Eo fit, quía mihi

Plúrumum credo ét scio istaec fácta proinde ut próloquor.

AM. Tún me heri aduenísse dicis? AL. Tún te
 abisse hodie hínc negas?

AM. Négo enim uero et me aduenire núnc primum aio
 ad té domum.

AL. Ópsecro, etiamne hóc negabis, te aúream pate-
 rámi míhi 760

Dēdisse dono hodié, qua te illi donatum esse díxeras?

AM. Néque edepol dedí neque dixi: uérum ita ánima-
 tús fui

Ítaque nunc sum, ut éa te patera dónem. set quis istúc
 tibi

Díxit? AL. Equidem ego éx te audiui et éx tua accepí
 manu

Páteram. AM. Mane, mane, ópsecro te. nímis de-
 miror, Sósia, 765

Quí illaec illi mé donatum esse aúrea paterá sciat,

Nísi tu dudum hanc cónuenisti et nárrauisti haec ómnia.

SO. Néque edepol ego díxi neque istam uídi nisi tecúm
 semul.

AM. Quid hoc est hominis? AL. Vín proferri páte-
 ram? AM. Proferri uolo.

AL. Fíat. i tu, Théssala, intus páteram profertó fo-
 ras, 770

Qua hódie meus uir mé donauit. AM. Sécede huc tu,
Sósia.

Enimuero illut praéter alia míra miror máxume,
Si haéc habet pateram illam. SO. An etiam id crédis,
quae in hac cístula

Túo signo opsignáta fertur? AM. Sáluom signumst?
SO. Ínspice.

AM. Récte: itast ut ópsignauí. SO. Quaéso, quin tu
istánc iubes 775

Pró cerrita circumferri? AM. Édepol qui factóst opus:
Nam haéc quidem edepol láruarum plénast. AL. Quid
uerbís opust?

Én pateram tibi: écçam. AM. Cedo mi. AL. Age
áspice huc sis núnc iam

Tú, qui quae facta ínfitiare, quem égo iam hic conuin-
cám palam.

Éstne haec patera, quá donatu's illi? AM. Summe
Iúppiter, 780

Quíd ego uideo? haec éast profecto pátera. perii, Sósia.
SO. Aút pol haec praestígiatrix múlto mulier má-
xumast

Aút hic pateram inéssé oportet. AM. Ágedum, eam
solue cístulam.

SO. Quíd ego istam exoluam? ópsignatast récte. res
gestást bene:

Tu [álium] peperisti Ámphitruonem, ego álium peperí
Sósiam: 785

Núnc si pateram pátera peperit, ómnes congemináuimus.
AM. Cértumst aperire átque inspicere. SO. Víde sis
signi quíd siet,

Né posterius in me culpam cónferas. AM. Aperí modo.
Nam haéc quidem nos délirantis fácere dictis póstulat.

AL. Vnde haec igitur est nisi aps te, quae mihist donó
data? 790

AM. Ópus mist istuc exquisito. SO. Iúppiter, pro
Iúppiter.

AM. Quid tibist? SO. Hic pátera nulla in cístulast.
AM. Quid ego aúdio?

SO. Íd quod uerumst. AM. Át cruciatu iám, nisi
apparét, tuo.

AL. Haec quidem apparét. AM. Quis igitur tibi de-
dit? AL. Qui mé rogat.

SO. Mé captas, quia túte ab naui clánculum huc aliá
uia 795

Praécucurrísti átque hinc pateram túte exemísti átque
eam

Huic dedísti, pósthac rusum opsígnauísti clánculum.

AM. Heí mihi, etiam tú quoque huius ádiuvas insá-
niam?

Áin heri nos áduenísse huc? AL. Áio, adueníensque
íllico

Mé salutaúísti et ego te et aúsculum tetulí tibi. 800

SO. Iám illuc non placét principium de aúsculo.

AM. Perge éxequi.

AL. Láuísti. AM. Quid, póstquam laui? AL. Áccu-
buísti. SO. Euge, óptume.

Núnc exquire. AM. Ne ínterpella. pérge porro
dícere.

AL. Céna adpositast: cóncenastí mécum: ego accubuí
semul.

AM. Ín eodemne lécto? AL. In eodem. SO. Hei, nón
placet conuíuium. 805

AM. Síne modo arguménta dicat. quíd, postquam
cenáuimus?

AL. Té dormire äibas : mensa ablást : cubitum hinc äbiimus.

AM. Vbi tu cubuisti? AL. In eodem tecum üna lecto in cúbiculo.

AM. Pérdidisti. SO. Quid tibist? AM. Haec mé modo ad mortém dedit.

AL. Quid iam, amabo? AM. Né me appella. SO. Quid tibist? AM. Perí miser, 810

Quia pudicitiae huius uitium me hinc apsentest ädditum.

AL. Ópsecro ecastór, quor istuc, mí uir, ex ted aúdio?

AM. Vír ego tuus sim? né me appella, fálša, falso nómine.

SO. Haéret haec res, sí quidem haec iam mülíer factast éx uiro.

AL. Quid ego feci, quá istaec propter dícta dicantúr mihi? 815

AM. Túte edictas fácta tua: ex me quaéris, quid delíqueris?

AL. Quid ego tibi delíqui, si quoi núpta sum tecúm fui?

AM. Tún mecum fuerís? quid illac ínpudenti audáciust?

Sáltem, tuipte sí pudoris égeas, sumas mútuom.

AL. Ístuc facinus, quód tu insimulas, nóstro generi nón decet. 820

Tú si me ínpudícítiai cáptas, capere nón potes.

AM. Di ímortales: cógnoscisne tú me saltem, Sósia?

SO. Própemodum. AM. Cenáuine ego heri in náui in portu Pérsico?

AL. Míhi quoque adsunt téstes, qui illut quód ego dicam adséntiant.

SO. Nescio quid istuc negoti dicam, nisi si quis-
pianst 825

Amphitruo alius, [qui forte te hic absente tamen
Tuam rem curet] té qui apsente hic múnus fungatúr tuum.
Námque de illo súbditiuo Sósia mirúmst nimis.

Cérte de istoc Amphitruone iam álterum mirúmst magis.

AM. Nescio quis praestigiator hánc frustratur mú-
lierem. 830

AL. Pér supremi régis regnum iúro et matrem fámílias
Iúnionem, quam mé uereri et métuerest par máxume,
Vt mi extra unum té mortalis némo corpus córpore
Cóntigit, quo me ínpudicam fáceret. AM. Vera istaec
uelim.

AL. Véra dico, sét nequiquam, quóniam non uis cré-
dere. 835

AM. Múlier es, audácter iuras. AL. Quae non de-
liquít, decet

Aúdacem esse, cónfidenter pró se et proterué loqui.

AM. Sátis audacter. AL. Vt decet pudícam. AM. Ain?
tu uerbís probas.

AL. Nón ego illam míhi dotem esse dúco, quae dos
díctur,

Sét pudicitiam ét pudorem et sédatum cupídinem, 840
Dèum metum et paréntum amorem et cógnatum con-
córdiam,

Tíbi morigera atque út munifica sím bonis, prosím probis.

SO. Ne ista edepol, si uéra haec loquitur, éxamussímst
óptuma.

AM. Délenitus súm profecto ita, út me qui sim né-
sciam.

SO. Ámphitruo's profecto: caue sis né tu te usu
pérduis: 845

Íta nunc homines inmutantur, póstquam peregre ad-
uénimus.

AM. Múlier, istanc rem inquisitam cértumst non amít-
tere.

AL. Édepol me lubénte facies. AM. Quid ais? re-
spondé mihi:

Quíd, si adduco túum cognatum húc ab naui Naúcratem;
Quí mecum una uéctust una náui: atque is si dénecat 850
Fácta, quae tu fácta dicis, quíd tibi aequomst fieri?

Númquid causam dicis, quin te hoc múltem matrimónio?

AL. Sí deliqui, núlla causast. AM. Cónuenit. tu,
Sósia,

Dúc hos intro. ego húc ab naui mécum adducam Naú-
cratem.

SO. Nunc quidem praetér nos nemost: díe mihi uerum
sério, 855

Écquis alius Sósia intust, quí mei similís siet?

AL. Ábin hinc a me, dígnus domino séruos? SO. Abeo,
sí iubes.

AL. Nímis ecastor fácinus mirumst, quí illi conlubitúm
siet

Méo uiro, sic me insimulare fálsó facinus tám malum. 859
Quídquid est, iam ex Naúcrate id cognáto cognoscám meo.

ACTVS III.

I VPPITER.

Ego sum ille Amphitruo, quòius est seruos Sósia,
Idém Mercurius qui fit quando cómmodumst,
In súperiore qui habito cenáculo,
Qui intérdum fio Iúppiter, quandó lubet. 864
Huc autém quom extemplo áduentum adporto, flico
Amphítruo fio et uéstitum inmutó meum.
Nunc húc honoris uóstri uenio grátia,
Ne hanc ínchoatam tránsigam comoédiam.
Semul Álcumenae, quám uir insontém probri
Amphítruo accusat, uéni ut auxiliúm feram: 870
Nam méa sit culpa, quód egomet contráxerim,
Si id ínnocenti [inmérito damnosum] éxpetat.
Nunc mémet Amphitruónem, ut ocepí semel,
[Iterum] ésse adsimulabo átque in horunc fámiliam
Hodié frustratiónem iníciam máxumam. 875
Post ígitur demum fáciam ut res fiát palam
Atque Álcumenae in témpore auxiliúm feram
Faciámque ut uno fétu et quod grauidást uiro
Et mé quod grauidast páriat sine dolóribus.
Mercúrium iussi mé continuo cónsequi,
Siquíd uellem imperáre. nunc hanc ádloquar.

ALCV MENA. IVP PITER.

- AL. Duráre nequeo in aédibus. ita mé probri,
 Stuprí, dedecoris á uiro argutám meo:
 Ea quae sunt facta infécta re esse occlámitat: 884
 Quae néque sunt facta néque ego in me admisi, árguit
 Atque íd me susque déque esse habiturám putat.
 Non édepol faciam néque me perpetiár probri
 Falso ínsimulatam, quín ego illum aut déseram
 Aut fáciat satis ille átque adiuret ínsuper,
 Nolle ésse dicta quae ín me ínsontem prótulit. 890
- IV. Faciúndumst mi illut, fíeri quod illaec póstulat,
 Si me íllam amantem ad sése studeam récipere:
 Quando égo quod feci id fáctum Amphitruoni óffuit
 Atque ílli dudum méus amor negótium
 Ínsónti exhibuit: núnc autem ínsónti míhi 895
 Illíus ira in hánc et maledicta éxpetent.
- AL. Et éccum uideo, [módo] me miseram qui árguit
 Stuprí, dedecoris. IV. Té uolo, uxor, cónloqui.
 Quor téd auortisti? AL. Ést ita ingeniúm meum:
 Ínimícos semper ósa sum optuériet. 900
- IV. Heia autótem ínimicos? AL. Síc est, uera praé-
 dico:
 Nisi étiam hoc falso díci ínsimulatúrus es.
- IV. Nímis íracunda's. AL. Pótin ut apstineás ma-
 num?
- Nam céрто si sis sánus aut sapiás satis,
 Quam tu ínpudicam esse árbitrere et praédices, 905
 Cum ea tú sermonem néc ioco nec sério
 Tibi hábeas, nisi sis stúltior stultíssumo.
- IV. Si díxi, nihilo mágis es neque ego esse árbitror,
 Et id húc reuorti utí me purgarém tibi.

Nam núnquam quicquam méo animo fuit aégrius 910

Quam póstquam audiui, téd esse iratám mihi.

Quor díxisti? inquier. ego expediám tibi.

Non édepol quo te esse ínpudicam créderem:

Verúm periclitátus sum animúm tuum,

Quid fáceres et quo pácto id ferre indúceres. 915

Equidém ioco illa díxeram dudúm tibi,

Ridículi causa. uél hoc rogato Sósiam.

AL. Quín húc adducis mèum cognatum Naúcratem,

Testém quem dudum te ádducturum díxeras, 919

Te huc nón uenisse? IV. Siquid dictumst pér locum,

Non aéquomst id te sério praeuórtier.

AL. Ego illum scio quam dóluerit cordí meo.

IV. Per dexteram tuam te, Álcumena, oro, ópsecro

Te, dá mi hanc ueniam, ignósce, irata né sies.

AL. Ego ístaec feci uérba uirtute ínrita. 925

Nunc quándo factis sum ínpudicis ápstinens,

Ab ínpudicis díctis auortí uolo.

Valeás, tibi habeas rés tuas, reddás meas.

Iubén mihi comítes? IV. Sánan' es? AL. Si nón
iubes,

Sinitó: Pudicitiam égomet comitem dúxero. 930

IV. Mane, árbitratu túo ius iurandúm dabo,

Me mèam pudicam esse úxorem arbitrári.

Id égo si fallo, túm te, summe Iúppiter,

Quaeso Ámphitruoni ut sémper iratús sies.

AL. Ah, própítius sit pótius. IV. Confidó fore: 935

Nam iús iurandum uérum te aduorsúm dedi.

Iam núnq irata nón es? AL. Non sum. IV. Béne
facis.

Nam in hóminum aetate múlta eueniunt hñius módi:

Cápiunt uoluptates, cápiunt rusum míserias:

- Irae interueniunt, rédeunt rusum in grátiam. 940
 Verum irae siquae fórte eueniunt huius modi
 Intér eos: rusum sí reuentum in grátiamst,
 Bis tánto amici súnť inter se quám prius.
 AL. Primúm cauisse opórtuit ne díceres: 944
 Verum éadem si ídem míhi purgas, patiúnda sunt.
 IV. Iube uéro uasa púra adornarí mihi,
 Vt quae áput legionem uóta uoui, sí domum
 Redíssem saluos, éa ego ut exoluam ómnia.
 AL. Ego istúc curabo. IV. Éuocate huc Sósiam:
 Gubérnatorem, quí mea in nauí fuit, 950
 Blepharónem arcessat, quí nobiscum prándeat.
 Is ádeo inpransus [hódie] ludificábitur,
 Dum ego Ámphitruonem cóllo hinc opstrictó traham.
 AL. Mirúm quid solus sécum secreto ille agat.
 Atque áperiuntur aédes: exit Sósia. 955
-

SOSIA. IUPPITER. ALCYMONA.

- SO. Ámphitruo, adsum: síquid opus est ímpera, ímpe-
 rium éxequar.
 IV. Óptume aduenís. SO. Iam pax est [fácta] uos inté-
 duos?
 Nám quia uos tranquillos uideo, gaúdeo et uolup ést
 míhi.
 Átque íta seruom pár uidetur frúgi sese ínstítuere:
 Pròinde erí ut sint, ípse ítem sit: uóltum e uóltu cón-
 paret: 960
 Trístis sit, si erí sint trístes: hílarus sit, si gaúdeant.
 Sét age respondé: iam uos redístis ín concórdiam?
 IV. Dérides, qui scís haec dudum mé díxisse pér íocum.

SO. An illut ioculo dīxisti? equidem sério ac ueró
ratus.

IV. Át habui expurgátionem: fácta pax est. SO.
Óptumest. 965

IV. Égo rem diuinam íntus faciam, uóta quae sunt.
SO. Cénseo.

IV. Tú gubernatórem ab nauí huc éuoca uerbís meis
Blépharonem, is uti ré diuina fácta mecum prándeat.

SO. Iam híc ero, quom illí censebis ésse me. IV.
Actutum híc redi.

AL. Númquid uis, quin ábeam iam intro, ut ádparen-
tur quíbus opust? 970

IV. Í sane et quantúm potest paráta fac sint ómnia.

AL. Quín uenis quandó uis intro: fáxo haut quicquam
sít morae.

IV. Récte loquere et próinde diligéntem ut uxorém de-
cet.

Iam hisce ámbo, et seruos ét era, frustra súnť duo, 974

Qui me Ámphitruonem réntur esse: erránt probe.

Nunc tú diuine mi húc fac adsis Sósia.

Audís quae dico, tàmetsi praesens nón ades.

Fac Ámphitruonem iam áduenientem ab aédibus

Vt ábigas quouis pácto conmentús sies.

Volo déludi illum, dúm cum hac usurária 980

Vxóre mihi nunc mórigero. haec curáta sint

Fac sís, proinde adeo ut uélle med intéllegis,

Atque út ministres míhi, quom sacrificém mihi.

M E R C V R I V S.

Concedite atque apscédite omnes, dé uia decédite.

Nec quisquam [nunc] tam audáx fuat homo qui óbuiam
opsistát mihi. 985

Nam míhi quidem hercle qui minus liceát deo minitárier
Populó, ni decedát mihi, quam séruolo in comoédiis?

Ille náuem saluam núntiat aut frati aduentúm senis:

Ego súm Ioui dicto aúdiens, eius iússu nunc huc me
ádfero.

Quam ob rém mihi magis par ést uia decédere et con-
cédere. 990

Patér uocat me, eúm sequor, eius dicto imperio sum
aúdiens.

Vt filium bonúm patri esse opórtet, item ego súm patri:

Amánti supparasítor, hortor, ásto, admoneo, gaúdeo.

Siquíd patri uolup ést, uoluptas éa mi multo máxumast.

Amát? sapit: recté facit, animó quando opsequitúr
suo: 995

Quod ómnis homines fácere oportet, dúm modo id fiát
bono.

Nunc Ámphitruonem uólt deludi méus pater: faxó probe

Iam hic déludetur, spéctatores, uóbis inspectántibus.

Capiám coronam mi ín caput, adsímulabo me esse
ébrium.

Atque illuc susum escéndero: inde óptume aspellám
uírur 1000

De súpero, quom huc accésserit: faciam út sit madidus
sóbrius.

Deinde illi actutum súfferet suus séruos poenas Sósia:

Eum fécissee ille hodie árguet, quae ego féceró hic: quid
íd mea?

Meo me aequomst morigerum patri [esse]: eius studio
servire addecet.

Set ecce Amphitruonem: aduenit. iam ille hic delu-
detur probe, 1005

Si quidem uos uultis auscultando operam dare.

Ibo intro, ornatum capiam qui potis decet:

Dein solum escendam in tectum, ut illum hinc pro-
hibeam.

A M P H I T R U O.

Naucratem quem conuenire uolui in naui non erat,
Neque domi neque in urbe inuenio quemquam qui illum
uiderit: 1010

Nam omnis plateas perreptui, gymnasia et myropolia,
Aput emporium atque in macello, in palaestra atque in
foro,

In medicinis, in tonstrinis, aput omnis aedis sacras.
Sum defessus quaeritando, nusquam inuenio Naucratem.
Nunc domum ibo atque ex uxore mea hanc rem pergam
exquirere, 1015

Quis fuerit, quem propter corpus suum stupri con-
pleuerit.

Nam me quam illam quaestionem inquisitam hodie
amittere

Mortuom satiust. set aedis occluserunt. eugepae:

Pariter hoc fit atque ut alia facta sunt: feriam foris.

Aperite hoc: heus, ecquis hic est? ecquis hoc aperit
ostium? 1020

MERCVRIVS. AMPHITRVO.

ME. Quíst ad foris? AM. Ego súm. ME. Quis 'ego sum'?

AM. Íta loquor. ME. Tibi Iúppiter

Díque omnes iráti certo súnť, qui sic frangás foris.

AM. Quó modo? ME. Eo modo, út profecto uíuas aetatém miser.

AM. Sósia. ME. Ita: sum Sósia, nisi [mei] mé esse oblitum exístumas.

Quíd nunc uis? AM. Sceléste, at etiam quíd uelim, id tu mé rogas? 1025

ME. Íta rogo: paene écfregisti, fátue, foribus cárdines.

Án foris censébas nobis púplicitus praehibérier?

Quíd me aspectas, stólide? quíd nunc uís tibi aut quis tú's homo?

AM. Vérbero, etiam quis ego sim me rógitas, ulmorum Ácheruns?

Quém pol ego hodie ob ístaec dicta fáciam feruentém flagris. 1030

ME. Pródigum te fuisse oportet ólim in adulescéntia.

AM. Quídum? ME. Quia senécta in aetate á me mendicás malum.

AM. Cúm cruciatu tuo ístaec hodie, uérna, uerba fúnditas.

ME. Sácrufico ego nunc tibi. AM. Qui? ME. Quia enim té macto infortúnio.

. . . . .
* * * * *
* * * * *
* * * * *

A C T V S III.

* * * * *

BLEPHARO. AMPHITRVO. IUPPITER.

BL. Vós [ista] inter uós partíte: ego ábeo, mihi negótiumst: 1035

Néque ego umquam usquam tánta mira mé uidisse cénseo.

AM. Blépharo, quæso ut áduocatus mi ádsis neuæ abeás. BL. Vale.

Quíd opus est meo áduocato, quí me utri sim néscio?

IV. Íntro ego hinc eo: Álcumena párturit. AM. Perí miser:

Nám quid ego ago, quem áduocati iam átque amici déserunt? 1040

Númquam edepol me inúltus istic lúdicabit, quí quis est.

Iám me ad regem récta ducam résque ut factast éloquar.

Égo pol illum ulcísca hodie Théssalum uenéficum,

Quí peruorse pérturbauit fámiæ mentém meæ.

Sét ubi illest? íntro édepol abiit, crédo ad uxorém meam. 1045

Quí me Thebis álter uiuit míserior? quid núnc agam?

4*

Quem omnes mortales ignorant et ludificant ut lubet.

Certumst, intro rumpam in aedis: ubi quemque hominem aspexero,

Sive ancillam, sive servum, si uxorem, si adulterum,

Si patrem, si auum videbo, [eum] optuncabo in aedibus: 1050

Neque me Iuppiter neque di omnes id prohibebunt, si nolent,

Quin sic faciam uti constitui: pergam in aedis nunc iam.

A C T V S V.

BROMIA. AMPHITRVO.

BR. Spes átque opes uitaé meae iacént sepultae in
péctore

Neque úllast confidéntia in meo córde, quin amiserim.

Ita míhi uidentur ómnia, mare, térra, caelum cónsequi,
Iam ut ópprimar, ut énicer. me míseram: quid agam
néscio. 1056

Ita tánta mira in aédibus sunt fácta: uae miseraé mihi.

Animó malest, aquám uelim: corrúpta sum atque ap-
súpta sum.

Capút dolet neque aúdio neque óculis prospició satis.

Nec mé miserior féminast neque úlla uideatúr magis.

Ita eraé meae hodie cóntigit: nam ubi pártuis deos sibi
ínuocat, 1061

Strepitús, crepítus, sonitús, tonitrus: subito út pro-
pere, ut ualidé tonuit.

Vbi quisque institerat, cóncidit crepitu: sibi nescio quis
máxima

Vóce exclamat: 'Álcumena, adést auxilium, né
time:

Ét tibi et tuís propitius caéli cultor áduenit. 1065

Exúrgite' inquit 'quí terrore meo óccidistis' praé
metu'.

Vt iá cui, exurgo: ardére censui aédis: ita tum cón-
fulgebant.

Ibi me inclamat Álcumena: iam éa res me horrore
addicit.

Erilis praeuortit metus: adcurró ut sciscam quid uelit:
Atque illam geminos filios puerós peperisse cónspicor:
Neque nóstrum quisquam sénsimus, quom péperit, neque
prouídimus. 1071

Sét quid hoc? quis hic ést senex,
Qui ante aedis nostras sic iacet? numnam hunc percus-
sit Iúppiter?

Credo édepol: nam pro Iúppiter, sepúltust quasi sit
mórtuos.

Ibo út cognoscám, quisquis est. est Ámphi-truo hic
quidem érus meus. 1075

Amphítruo. AM. Perii. BR. Súrge. AM. Interii.
BR. Cédo manum. AM. Quis mé tenet?

BR. Tua Brómia ancilla. AM. Tímeo totus, ita me
increpuit Iúppiter.

Nec sécus est quasi si ab Ácherunte uéniam. set quid
tú foras

Egréssa's? BR. Eadem nós formido tímidas terrore
inpulit: 1079

In aedibus, ubi tute hábitas, nimia míra uidi. uae mihi,
Amphítruo: ita animus [méus] mihi etiam núnc abest.

AM. Agedum éxpedi:

Scin mé tuum esse erum Ámphi-truonem? BR. Scío.

AM. Vide etlam núnc. BR. Scio.

AM. Haec sóla sanam méntem gestat meórum familiá-
rium.

BR. Immo ómnes sani súnť profecto. AM. At me
úxor insanúm facit

Suis foédis factis. BR. Át ego faciam tu ídem ut aliter
praédices, 1085

Ámphitruo : píam ét pudícam túam esse uxorem utí
scias,

De éa re signa atque árgumenta paúcis uerbis
éloquar.

Ómnium primum Álcumena géminos peperit filios.

AM. Áin tu, geminos? BR. Géminos. AM. Di
me séruant. BR. Sine me dícere,

Út scias tibi túaeque uxori dēos esse omnis pró-
pitios. 1090

AM. Lóquere. BR. Postquam párturire hodie
úxor ocepít tua,

Úbi utero exortí dolores, út solent puérperae :

Ínuocat deos ínmortalis, út sibi auxiliúm ferant,

Mánibus puris, cápíte operto. íbi continuo cón-
tonat 1094

Sónitu maxumo. aédís primo rúere rebamúr tuas :

Aédes totae cónfulgebant túae, quasi essent
aúreae.

AM. Quaéso, apsoluito hínc me extemplo, cuándo
satis delúseris.

Quíd fit deinde? BR. Dum haéc aguntur, ínterea
uxorém tuam

Néque gementem néque plorantem nóstrum quis-
quam audíuimus :

Íta profecto síne dolore péperit. AM. Iam istuc
gaúdeo, 1100

Útut erga me méritast. BR. Mitte ista átque haec
quae dicam áccipe.

Póstquam peperit, púeros lauere iússit nos. oc-
cépimus.

Sét puer ille quém ego laui, ut mágnust, ut multúm
ualet.

Néque cum quisquam cónligare quíuit incunábulis.

AM. Nímia mira mémoras: si istaec uéra sunt,
diuínitus 1105

Nón metuo meae quín uxori látae suppetiaé sient.

BR. Mágis iam faxo míra díces. póstquam in
cunas cónditust,

Déuolant angués iubati dēorsum in inpluiiúm duo

Máximi: contínuo extollunt ámbó capita. AM. Heí
mihi.

BR. Né paue. set ángues oculis ómnis circum-
uísere. 1110

Póstquam pueros cónspicati, pérunt ad cunás citi:
Égo cunas recéssim rursum uórsum trahere et
dúcere

Métuens pueris, míhi formidans, tántoque angues
ácrius

Pérsequi. postquám conspexit ánguis ille alter
puer, 1114

Cítus e cunis éxilit, facit recta in [eos] ínpetum:

Álterum alterá prehéndit eos manu perníciter.

AM. Míra memoras: nímis formidolósum facinus
praédicas:

Nám mihi horror mémbra misero pércepit dictís
tuis.

Quíd fit deinde? pórró loquere. BR. Púer ambo
ánguis énicat.

Dum haéc aguntur, uóce clara inclámat uxorém
tuam 1120

AM. Quís homo? BR. Summus ímperator díuom
atque hominum Iúppiter:

Ís se dixit cum Álcumena clám consuetum cúbi-
tibus,

Ëumque filiúm suum esse, quí illos anguis úlcerit:
 Álterum tuum ésse dixit púcrum. AM. Pol me
 hau paénitét, 1124
 Sí licet boní dimidium mihi diuidere cúm Ioue.
 Ábi domum, iube uása pura actútum adornarí
 mihi,
 Vt Iouis suprémi multis hóstiis pacem éxpetam.
 Égo Tiresiam cóniectorem áduocabo et cónsulam,
 Quíd faciundum cénseat, semul hánc rem ut factast
 éloquar.
 Sét quid hoc? quam uálide tonuit. di, ópsecro
 uostrám fidem. 1130

IUPPITER. AMPHITRVO.

IV. Bono ánimo es: adsum ego aúxilio, Amphitruó,
 tibi:
 Nihil ést quod timeas: áriolos, arúspices
 Mitte ómnis: quae futúra et quae facta éloquar,
 Multo ádeo melius quam illi, quom sum Iúppiter.
 Primum ómnium Alcuménæ usuram córporis 1135
 Cepi ét concubitu gráuidam feci filio.
 Tu gráuidam item fecísti, quom in exércitum
 Proféctus: uno pártu duos peperít semul.
 Eorum álter, nostro quíst susceptus sémine,
 Suis fáctis te inmortáli adficiet glória. 1140
 Tu cum Álcumena uxóre antiquam in grátiam

Redi: haú promeruit quam ób rem uitio uórteres:

Mea uí subactast fácere. ego in caelóm migro.

AM. Fáciam ita ut iubés et te oro prómissa ut serués tua.

Íbo ad uxorem íntro: missum fácio Tiresiám senem.

CANTOR. Spéctatores, núnc Iouis summi caúsa
clare plaúдите. 1145

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 ad 158 iambici octonarii
  - 159 anapaesticus dimeter acatalectus
  - 160 anapaesticus monometer acatalectus
  - 161 et 162 anapaestici dimetri acatalecti
  - 163 ad 176 bacchiaci tetrametri acatalecti (167 insiticius)
  - 177 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 178 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 179 bacchiacus trimeter acatalectus
  - 180 ad 218 iambici octonarii
  - 219 ad 236 cretici tetrametri acatalecti
  - 237 ut videtur corruptus
  - 238 ad 246 cretici tetrametri acatalecti
  - 247 ut videtur corruptus
  - 248 ad 262 iambici octonarii
  - 263 ad 462 trochaici septenarii
  - 463 ad 498 iambici senarii
  - 499 ad 550 trochaici septenarii
  - 551 ad 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 583 ad 632 trochaici septenarii
  - 633 ad 641 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 642 ad 652 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 653 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 654 ad 860 trochaici septenarii
  - 861 ad 955 iambici senarii
  - 956 ad 973 trochaici septenarii
  - 974 ad 983 iambici senarii
  - 984 ad 1005 iambici octonarii

- V. 1006 ad 1008 iambici senarii
- 1009 ad 1052 trochaici septenarii
  - 1053 ad 1061 iambici octonarii
  - 1062 anapaesticus octonarius
  - 1063 iambicus octonarius
  - 1064 et 1065 trochaici septenarii
  - 1066 iambicus octonarius
  - 1067 iambicus octonarius hypermeter
  - 1068 trochaicus septenarius
  - 1069 ad 1071 iambici octonarii
  - 1072 trochaicus dimeter catalecticus
  - 1073 ad 1085 iambici octonarii
  - 1086 ad 1130 trochaici septenarii
  - 1131 ad 1142 iambici senarii
  - 1143 ad 1145 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

C A P T I V I.

GRAECA [ANAXANDRIDII].

ARGVMENTVM.

Captúst in pugna Hégionis fílius.
Aliúm quadrimum fúgiens seruos uéndidit.
Patér captiuos cónmercatur Áleos
Tantúm studens ut gnátum recuperét [suum],
Et in ibus emit ólim amissum fílium. 5
Is sùo cum domino uéste uorsa ac nómine
Vt [is] ámittatur fécit: ipsus pléctitur.
Et is reduxit cáptum et fugitiuóm semul,
Indício quoius álium agnoscit fílium.

P E R S O N A E.

ERGASILVS PARASITVS
HEGIO SENEX
LORARI
PHILOCRATES CAPTIVOS
TYNDARVS CAPTIVOS
ARISTOPHONTES CAPTIVOS
PVER
PHILOPOLEMVS ADVLESCENS
STALAGMVS SERVOS
CATERVA.

P R O L O G V S.

Hos quós uidetis stáre hic captiuós duos,
 Vinctí quia astant, hí stant ambo, nón sedent.
 Hoc uós mihi testes éstis me uerúm loqui.
 Senéx qui hic habitat, Hégio, 'st huiús pater.
 Set ís quo pacto séruiat suo sibi patri, 5
 Id ego híc aput uos próloquar, si operám datís.
 Seni huíc fuerunt filii natí duo:

Aliúm quadrimum púerum seruos súrpuít
 Eumque hínc profugiens uéndidit in Álide
 [Dominó] patri huiusce. iam hóc tenetis? óptu-
 mumst. 10

Negat hércle [uero] ille últimus. accédito.
 Si nón ubi sedeas lócus est, est ubi ámbules,
 Quando hístrionem cógis mendicárier.
 Ego mé tua causa, ne érres, non ruptúrus sum.
 Vos qui potestís ópe uostra censérier 15
 Accípíte relicuom: álieno uti níl moror.
 Fugitíuos ille, ut díxeram ante, huiús patri
 Domo quém profugiens dóminum apstulerat, uén-
 didit.

Is póstquam hunc emit, dédit eum huíc gnató suo
 Pecúliarem, quía quasi una actás erat. 20
 Hic núnc domi seruit sùo patri nec scít pater:
 Enimuéro di nos quási pilas hominés habent.
 Ratiónem habetis, quó modo unum amiserit.

Postquám belligerant [auté] Aetoli cum Áleis,
 Vt fít in bello, cápitur alter filius. 25
 Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
 Coepít captiuos cónmercari hic Áleos,
 Siquém reperire póssit, qui mutét suum:
 [Illum captiuom: hunc suum esse nescit qui domist]
 Et quóniam heri indaudíuit, de summó loco 30
 Summóque genere cáptum esse equitem ex Álide,
 Nil prétio parsit, filio dum párceret:
 Recónciliare ut fácilius possét domum,
 Emit de praeda hosce ámbos a quaestóribus.
 Hisce aútem inter sese hunc confinxerúnt dolum, 35
 Quo pácto hic seruos síum erum hinc amittát domum.
 Itaque inter se conmutant uestem et nómina:
 Illic uocatur Phlócrates, hic Týndarus:
 Huius ille, hic illius hódie fert imáginem.
 Et hic hódie docte expédiet hanc falláciam 40
 Et síum erum faciet líbertatis cónpotem:
 Eodémque pacto frátre[m] seruabít suum
 Reducémque faciet líberum in patriam ad patrem
 Inprúdens: itidem ut saepe iam in multís locis
 Plus insciens quis fécit quam prudéns boni. 45
 Set inscientes [hí] sua sibi fallácia
 Ita cómpararunt ét confinxerúnt dolum,
 [Itaque hí conmentí dé sua senténtia]
 Vt in séruitute hic áput suum maneat patrem:
 Ita núnc ignorans [dóm] suo sibi seruit patrí. 50
 Homínculi quantí sunt, quom recógito.
 Haec rés agetur nóbis, uobis fábula.
 Set étiamst paucis uós quod monitos uóluerim.
 Profécto expédiet fábulae huic operám dare:
 Non pértractate fáctast neque ítem ut céterae, 55

Neque spúrcidici insunt uérsus inmemorábiles:
Hic néque periurus lénost nec meretríx mala
Neque míles gloriósus. ne uereámini,
Quia béllum Aetolis ésse dixi cum Áleis:
Foris illic extra scénam fient praélia. 60
Nam hoc páene iniquomst, cómico chorágio
Conári desubito ágere nos tragoédiam.
Proin síquis pugnam expéctat, litis cóntrahat:
Valéntiorem nánctus aduorsárium
Si erít, ego faciam ut púgnam inspectet nón bonam,
Adeo út spectare póstea omnis óderit. 66
Abeó. ualete, iúdice*s* iustíssumi,
Domí duellique dûellatores óptumi.

A C T V S I.

ERGASILVS.

Inuéntus nomen indidit Scortó mihi,
 Quia inuocatus sóleo esse in conuúio. 70
 Scio apsúrde dictum hoc dérísores dícere,
 At ego áio recte. nam in conuiuió sibi
 Amátor, talos quóm iacit, scortum inuocat.
 Estne inuocatum an nón [est? est] planíssume.
 Verum hércle uero nós parasiti plánius, 75
 Quos númquam quisquam néque uocat neque in-
 uocat:
 Quasi múres semper édimus alienúm cibum.
 Vbi rés prolatae súnt, quom rus homínés eunt:
 Semúl prolatae rés sunt nostris déntibus.
 Quasi quóm caletur cóchleae in occultó latent, 80
 Suó sibi suco úfuont, ros si nón cadit:
 Itém parasiti rébus prolatís latent
 In ocúlto, míseri úctitant sucó suo,
 Dum rúri rurant hómines quos ligúrriant.
 Prolátis rebus párasiti uenátici 85
 Canés sumus: quando rédierunt, Molóssici
 Odiósicique et múltum incommodéstici.
 Et híc quidem hercle, nísi qui colaphos pépeti
 Potís parasitus frángique aúlas in caput,
 Vel éxtra portam trígeminam ad saccum sícet. 90
 Quod míhi ne eueniat nón nullumst pérículum

Nam póstquam meus est réx potitus hóstium,
 (Ita [ením] belligerant nunc Aetoli cum Áleis:
 Nam Aetólia haec est: filist captus in Álide
 Philopólemus huius Hégionis fílius 95
 Senís qui hic habitat: quae aédes lamentáariae
 Mihi sùnt, quas quotiensquómque conspició, fleo)
 Nunc híc occepit quaéstum hunc fili grátia
 Inhonéstum, maxume álienum ingenió suo:
 Hominés captiuos cónmercatur, sí queat 100
 Aliquem ínuenire, sùum qui mutet fílium.
 Quod quídem ego nimis quam cúpio [senex] ut ím-
 petret:
 Nam ni illum recipit, níhil est quo me récipiam.
 Nullá iuuentutis spés est: sese omnés amant.
 Ille démum antiquis ést adulescens móribus, 105
 Quoius núnquam uoltum tránquillauí grátiis.
 Condígne pater est èius moratus móribus.
 Nunc ád eum pergám. sét aperitur óstium,
 Vnde sáturitate saépe ego exiui ébrius.

HEGIO. LORARIUS. ERGASILVS.

HE. Aduórte animum huc sis: istos captiuós duos
 Heri quos emi dé praeda a quaestóribus, 111
 His indito caténas singulárias,
 Istás maiores quíbus sunt uincti démito.
 Siníto ámbulare, sí foris, si intús uolent:
 Set uti ádseruentur mágna diligéntia. 115
 Libér captiuos áuis ferae consímilis est:

Semél fugiundi sí datast occasio,
Satis ést: pòst illam núnquam possis préndere.

LO. Omnés profecto líberi lubéntius

Sumus quám seruimus. HE. Nón uidere ita tú
quidem. 120

LO. Si nón est quod dem, méne uis dem ipse ín
pedes?

HE. Si déderis, erit extémplo mihi quod dém tibi.

LO. Aus mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.

HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caucám dabo.

Set sátis uerborumst: cúra quae iussi átque abi. 125

Ego íbo ad fratrem ad álios captiuós meos:

Visám ne nocte hac quípiam turbáuérint.

Inde mé continuo récipiam rusúm domum.

ER. Aegrést mi hunc facere quaéstum carcerárium

Proptér sui gnati míseriam miserúm senem. 130

Set si úllo pacto ille húc conciliari potest,

Vel cárnuſicinam hunc fácere possum pérpeti.

HE. Qui hic lóquitur? ER. Ego, qui tño maerore
máceror,

Macéscó, consenésco et tabescó miser.

Ossa átque pellis súm miser aegritúdine. 135

Neque úmquam quicquam mé iuuat quod edó domi:

Forís aliquantillum étiam quod gusto íd beat.

HE. Ergásile, salue. ER. Dí te bene ament, Hégio.

HE. Ne flé. ER. Egone illum nón fleam? ego non
défleam

Talem ádulescentem? HE. Sémper sensi fílio 140

Meo té esse amicum et flum intellexí tibi.

ER. Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,

Quom quae ín potestate hábuimus ea amísimus.

Ego, póstquam gnatus túus potitust hóstium,

Expértus quanti fúerit, nunc desídero. 145

HE. Aliénus quom eius incómodum tam aegré
feras,

Quid mé patrem par fácerest, quoi illest únicus?

ER. Ego álienus? aliénus ille? ah, Hégio,

Numquam ístuc dixis néque animum induxís tuum:

Tibi ille únicus, mihi etiam único magis únicust. 150

HE. Laudó, malum quom amíci tuum ducís malum.

Nunc hábe bonum animum. ER. Oíci: huic illút
dolet,

Quia núnc remissus ést edundi exércitus.

HE. Nullúmne interea náctu's, qui possét tibi

Remíssum quem dixti ímperare exércitum? 155

ER. Quid crédis? fugitant ómnes hanc prouínciam,

Quoi optígerat, post Philopólemus quam captúst
tuus.

HE. Non pól mirandumst fúgitare hanc prouínciam.

Multís et multigénerebus opus ést tibi

Militibus: primumdum ópus Pistoriénsibust: 160

Eorum áliquot genera súnť Pistoriénsium:

Paníceis opus est, ópus Placentinis quoque,

Opus Túrdetanis, ópus est Ficedulénsibus:

Tum máritumi omnes mílites opus súnť tibi.

ER. Vt saepe summa ingénia in occultó latent: 165

Hic quális imperátor nunc priuátus est.

HE. Habe módo bonum animum. nam íllum confidó
domum

In híis diebus mé reconciliássere.

Nam eccúm captiuom hunc ádulescentem [emi]
Áleum

Prognátum genere súmmo et summis dítiis: 170

Hoc íllum me mutáre confidó fore.

ER. Ita dí deaeque fáxint. HE. Set numquó foras
Vocátus[es]ad cénam? ER. Nusquam, quód sciam.
Set quíd tu id quaeris? HE. Quíá mist natalís dies:
Proptérea te uocári [ad me] ad cenám uolo. 175

ER. Facéte dictum. HE. Sét si pauxillúm potes
Conténtus esse. ER. Ne perpauxillúm modo:
Nam istóc me adsiduo uíctu delectó domi.

HE. Age sís roga. ER. Emptum, nísi qui meliorem
ádferet

Quae mi átque amicis pláceat conditió magis: 180
Quasi fúndum uendam, mēis me addicam légibus.

HE. Profúndum uendis tú quidem, hau fundúm mihi.
Set sí uenturu's, témperi. ER. Hem, uel iam.
ótiumst.

HE. I módo, uenare léporem: nunc ictím tenes.
Nam méus scruposam uíctus conmetát uiam. 185

ER. Numquam ístoc uinces me, Hégio: ne póstules:
Cum cálceatis déntibus ueniám tamen.

HE. Aspér meus uíctus sánest. ER. Sentisne éssitas?

HE. Terréstris cenast. ER. Sús terrestris bésfiast.

HE. Multís holeribus. ER. Cúrato aegrotós domi.

Numquíd uis? HE. Venias témperi. ER. Memorém
mones. 191

HE. Ibo íntro atque íntus súbdueam.ratiúnculam,
Quantíllum argenti míhi aput trapezitám siet.
Ad frátrem, quo ire díxeram, mox íuero.

ACTVS II.

LORARI. CAPTIVI (PHILOCRATES. TYNDARVS).

LO. Si di immortales id uoluere, uos hanc aerumnam
 éxequi, 195
 Decét pati animo id aequo: si id faciétis, leuior lábor
 erit.

Domi fúistis credo líberi:

Nunc séruitus si euénit, ei uos mórigerari mós bonust
 Eamque étiam erili império ingeniis uóstris lenem
 réddere.

Indígna digna habénda sunt, erus quae facit. 200

CA. Oh. LO. Éiulatione haut opus est: óculis
 † multa miraculitis.

In ré mala animo sí bono utare, ádiuuat.

CA. At nós pudet quia cúm catenis súmus. LO. At
 pígeat póstea

Nóstrum erum, [núnc] si uos éximat uínculis

Aút solutós sinat quós argento émerit. 205

CA. Quid [ílle] a nobis méruit? scimus nós nostrum
 officiúm quod est.

LO. Át fugam fíngitis: séntio quam rém agitis.

CA. Fúgiamus nos? quó fugiamus? LO. In patriam.

CA. Apage, hau nós id deceat

Fúgitiuos imitári. LO. Immo edepol, si érit occasio,
 haút [id] dehortor.

CA. Vnum exoráre uos sinite nos. LO. Quídnam
 id est? 210

CA. Vt sine hisce árbítris átque uobís locum
Détis nobís loqui.

LO. Fíat. apscédite hinc. nós concedámus huc.
Sét breuem orátionem incípisse. PH. Hém mi
ístuc

Cértum erat: cóncede huc. LO. Ábi tu istim.
TY. Obnóxií 215

Ámbo uobís sumus própter hanc rém, quom
quae

Vólumus nos cópiae fácitis nos cónpotes.

PH. Sécede huc núnc iam, sí uidetúr, procul,
Ne árbítri dícta nostra árbítrarí queant
Neú permanét palam haec nóstra fallácia. 220
Nám doli nóu doli súnt, nisi astú colas,
Sét malum máximum, si íd palam próuenit.
Nám si erus tú mihi's átque ego esse mé tuum
Séruom adsimuló, tamen uíso opust, caúto
opust,

Vt sóbrie hoc sineque árbítris 225
Adcúrate agátur, docte ét diligénter.
Tanta incepta rés est: hau sómniculóse hoc
Agúndumst. TY. Ero út me uolés esse. PH.
Spéro.

TY. Nam tú nunc uidés pro tuó caro cápíte
Carum ófferre [mé] meum capút uilitáti. 230

PH. Scio. TY. Át memento scíre, quando id quód
uoles habébis.

Nám maxuma párs fere mórem hunc homínés
habent:

Quód uolunt, dum ímpetrant
Síbi, boni súnt: set ubi iám penes sése habent,
Éx bonis péssumi et fraúdulentíssumi 235

Fíunt. nunc út mihi té uolo esse aútumo.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

Quód tibi suádeam, suádeam mēo patri.

PH. Pól ego te, si aúdcam, mēum patrem
nóminem:

Nám secundúm patrem tú's pater próxumus.

TY. Aúdio. PH. Et proptérea saepiús ted ut memí-
neris moneo: 240

Nón ego erus, set tibi conseruos súm. nunc opsecró te
hoc unum:

Quóniam nobis di inmortales ánimum ostenderúnt
suum,

Út qui erum me tibi fuisse atque ésse nunc conseruóm
uelint:

Quom ántehac pro iure imperitabam mēo, nunc te oro
pér precem,

Pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém
patris 245

Pérque conseruítium, quod [mihi] hóstica euenít manu,
Né me secus honóre honestes, quám quom seruibás
mihi,

Átque ut qui fuerís et qui nunc sís meminisse ut mé-
mineris.

TY. Scío quidem me té esse nunc et té esse me.

PH. Hem istuc sí potes 249

Mémoriter meminísse, est nobis spés in hac astútia.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARVS.

HE. Iam égo reuortar intro, si ex his quae uolo exquisiuero.

Úbi sunt isti, quós ante aedis iússi huc produci foras?

PH. Édepol tibi ne in quaéstione essémus cautum intéllego:

Íta uinclis custódiisque circummoenití sumus.

HE. Quí cauet ne décipiatur, uix cauet, quom etiám cauet. 255

Étiam quom caúisse ratus est, saépe is cautor cáptus est.

Án uero non iústa causast út uos seruem sédulo,

Quós tam grandí sím mercatus praésenti pecúnia?

PH. Néque pol tibi nos, quía nos seruas, aéquomst uitio uórtete,

Néque te nobis, si hñc abeamus, sí fuat occásio. 260

HE. Út uos hic, itidem illi apud uos méus seruatur filius.

PH. Cáptust? HE. Ita. PH. Non igitur soli nós ignaui fúimus.

HE. Sécede huc: nam súnt quae [ego] ex te sólo scitari uolo,

Quárum rerum té falsilocum mñhi esse nolo. PH. Nón ero, 264

Quód sciam: siquíd nescibo, id nescium tradám tibi.

TY. Núnc senex est in tonstrina: núnc iam cultrum áttinet.

Ne id quidem inuolúcri inicere uóluit, uestem ut ne inquinet.

Sét utrum strictimne átonsurum dícam esse an per péctinem

Néscio: uerúm si frugist, úsque admutilabít probe.

HE. Quid tu? seruosne ésse an liber máuelis, me-
morá mihi. 270

PH. Próximum quod sít bono quodque á malo longís-
sume,

Íd uolo: quamquám non multum fuit molesta séruitus
Néc mihi secus erat quam si essem fámiliaris fílius.

TY. Eúgepae: Thalém talento nón emam Milésium:
Nám [pol] ad sapiéntiam huius nímius nugatór fuit. 275
Út facete orátionem ad séruitutem cóntulit.

HE. Quó de genere gnátust illi Phlócrates? PH.
Polyplúsio,

Quód genus illist únum pollens átque honoratíssimum.

HE. Quid ipsus hic? quo honórest illi? PH. Súmmo
atque ab summís uiris.

HE. Tum igitur ei quom in Áleis est grátia tanta, ut
praédicas, 280

Quíd diuitiae, súnthne opimae? PH. Vnde éxcoquat
sebúm senex.

HE. Quid pater? uiuítne? PH. Viuom, quom inde
abimus, líquimus:

Núnc uiuatne nécne, id Orcum scíre oportet scilicet.

TY. Sálua res est: philosophatur quóque iam, non
mendáx modost.

HE. Quid erat ei nomén? PH. Thensaurochrýsoni-
cochrýsides. 285

HE. Videlicet proptér diuitias índitum id nomén
quasist?

PH. Ímmo edepol proptér auaritiam ipsíus atque au-
dáciam.

[Nam illic quidem Theodoromedes fuit germano no-
mine.]

HE. Quíd tu ais? tenáxne pater est èius? PH. Immo
edepol pértinax:

Quín etiam ut magis nóscas, genio sùo sibi quando
sácrificat, 290

Ád rem diuinám quibus opus est Sámiis uasis útitur,
Né ipse genius súbrupiat: proinde áliis ut credát uide.

HE. Séquere hac me igitur. eadem ego ex hoc quæ
uolo exquisiuero.

Philocrates, hic fécit hominem frúgi ut facere
opórtuit.

Nám ego ex hoc quo génere gnatus sís scio: hic fassúst
mihi. 295

Haéc tu eadem si cónfiteri uís, tua [e] re féceris,
Quæ tamen scito scíre me ex hoc. TY. Fécit officium
híc suum,

Quóm tibist conféssus uerum, quámquam uolui sédulo
Mëam nobilitatem óccultare et génus et diuitiás meas,
Hégio: nunc quándo patriam et líbertatem pérdidi, 300
Nón ego me istunc pótius quam te métuere aequom
cénseo.

Vís hostilis cum ístoc fecit mëas opes aequábilis.

Mémini quom dicto haút audebat: fácto nunc laedát
licet.

Sét uiden? fortúna humana fíngit artatque út lubet.
Mé qui liber fúeram seruom fécit, e summo ínfumum:
Qui ímperare insuéram, nunc altérius imperío
ópsequor. 306

Ét quidem si pròinde ut ipse fui ímperator fámiliæ
Hábeam dominum, nón uerear ne iniúste aut grauter
mi ímperet.

Hégio, hoc te mónitum, nisi forte ipse non uis, uó-
lueram.

HE. Lóquere audacter. TY. Tam égo fui ante líber
quam gnatús tuus. 310

Tám mihi quam illi líbertatem hostílis eripuit manus.
Tám ille aput nos séruit, quam ego núnc hic aput te
séruio.

Ést profecto déus, qui quae nos gérimus auditque ét
uīdet.

Ís, uti tu me hic hábueris, proinde illum illi curáuerit.
Béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit.

Quám tu filiúm tuum, tam patér me measdesíderat. 316

HE. Mémini ego istaec. sét faterin éadem quae hic
fassúst mihi?

TY. Égo patri meo ésse fateor súmmas diuitiás domi
Méque summo génere gnatum. sét te optestor, Hégio,
Né tuum animum auáriorem fáxint diuitiaé meae, 320
Né, tametsi unicús sum, magis decére uideatúr
patri,

Mé saturum seruíre aput te sump̄tu et uestitú tuo
Pótius quam illi, ubi mínime honestumst, méndican-
tem uíuere.

HE. [Ego uirtute deum et maiorum nostrum diues
sum satis.]

Nón ego omninó lucrum omne esse útile homini
exístumo. 325

Scío ego, multos iám lucrum homines lúculentos
réddidit:

Ést etiam ubi profecto damnum praéstet facere quám
lucrum.

Ódi ego aurum: múlta multis saépe suasit pérperam.
Núnc hoc animum aduórte, ut ea quae séntio paritér
scias.

Filius meus illi aput uos séruit captus [in] Álide: 330

Ēum si reddis mīhi, praeterea [tu] ūnum nummum nē
duis:

Ēt te et hunc amittam hinc. alio pācto abire nōn potes.

TY. Óptimum atque, aequissimum oras óptimusque
hominum és homo.

Sét is priuatam séruitutem séruit illi an púplicam?

HE. Príuatam medici Mēnarchi. TY. Pól is quidem
huius ést cluens: 335

Tam hóc quidem tibi ín procliuist, quam ímber est,
quandó pluit.

HE. Fác is homo ut redimátur. TY. Faciam. sét ted
oro [hoc], Hégio,

HE. Quid uis faciam? dum áb re nequid óres. TY.
Auscultá, scies.

Égo me amitti, dónicum ille huc rédierit, non póstulo:
Vérum, te quaeso, aéstumatum hunc mīhi des, quem
mittam ád patrem, 340

Ūt is homo redimátur illi. HE. Immo álium potius
mísero

Hínc, ubi erunt indútiae, illuc, túum qui conueniát
patrem,

Quí tua quae iussís mandata ita út uelis [ei] pérferat.

TY. Át nihil est ignótum ad illum mittere: operam
lúseris.

Húnc mitte, hic transáctum reddet ómne, si illuc
uénierit. 345

Néc quemquam fidéliorem néque quói plus credát potes
Mittere ad eum, néc qui magis sit séruos ex senténtia,
Néque adeo quói túum concredat fílium hodie audácius.

Né uereare: mēo periclo ego húlus experiár fidem

Frétus ingenio eius, quod me esse scít erga se bēne-
uolum. 350

HE. Míttam equidem istunc aéstumatum tua fide, si
ús. TY. Volo:

Quám citissumé potest, tam hoc cédere ad factum
uolo.

HE. Númquae causast quín, si ille huc non rédeat,
uigintí minas

Míhi des pro illo? TY. Óptuma immo. HE. Sóluite
istum núnc iam,

Átque utrumque. TY. Dí tibi omnes ómnia optata
ófferant, 355

Quóm me tanto honóre honestas quómque ex uinclis
éximis.

Hóc quidem hau moléstumst iam, quod cóllus collarí
caret.

HE. Quód bonis benefit beneficium, grátia ea gra-
uidást bonis.

Núnc tu illum si illó's missurus, díce, monstra,
praécipe,

Quae ád patrem uis núntiari. uín uocem huc ad té?
TY. Voca. 360

HE. Quae rés bene uortat míhi meoque filio

Vobísque: uolt te nóuos erus operám dare

Tuo uéterí domino, quód is uelit, fidéliter.

Nam ego aéstumatum huic dédi te uigintí minis:

Hic aútem te ait míttre hinc uelle ád patrem, 365

Meum ut illi redimat fílium, mutátio

Intér me atque illum ut nóstris fiat fíliis.

PH. Vtróqueuorsum réctumst ingeníum meum,

Ad te átque [ad] illum: pró rota me utí licet.

Vel ego húc uel illuc uórtar, quo imperábitis. 370

HE. Tu tibi tuopte ingénio prodes plúrumum,

Quom séruitutem férs ita ut ferrí decet.

Sequere: én tibi hominem. TY. Hábeo gratiám tibi,
 Quom cópiam istam mi ét potestatém facis,
 Vt ego ad parentis hunc remittam núntium, 375
 Qui mé quid rerum hic ágitem et quid fieri uelim,
 Patri meo ordine ómnem rem illuc pérferat.
 Nunc íta conuenit ínter me atque hunc, Týndare,
 Vt te aéstumatum in Álidem mittam ad patrem:
 Si nñn rebitas, huic ut uigintí minas 380
 Dem pró te. PH. Recte cónuenisse séntio.
 Nam páter expectat aut me aut aliquem núntium,
 Qui hinc ad se ueniat. TY. Érgo, animum aduortás
 uolo,

Quae núntiare hinc té uolo in patriam ad patrem.

PH. Philocrates, ut adhúc locorum féci, faciam
 sédulo, 385

Vt potissumúm quod in rem récte conducát tuam
 Íd petessam id pérsequareque córde atque animo et
 uíribus.

TY. Fácis ita ut te fácere oportet: núnc animum
 aduortás uolo.

Ómnium primúm salutem dícito matri ét patri
 Ét cognatis ét siquem alium béneuolentem uíderis: 390
 Me híc ualere et séruitutem séruire huc homini
 óptumo,

Qui me honore honéstiozem sémper fecit ét facit.

PH. Ístuc ne praecípías, facile memória meminí
 tamen.

TY. Nam équidem nisi quod cústodem habeo líberum
 me esse árbitror. 394

Dícito patri, quo pacto míhi [nunc] cum hoc conuénierit
 De huius filiό. PH. Quae meminí, móra merast
 monériet.

TY. Vt eum redimat ét remittat nóstrum huc amborúm
uicem.

PH. Méminero. HE. At quam primum poterit: in
rem utriquest máxume.

PH. Nón tuum tu mágis uidere quam ille suum gnatúm
cupit.

HE. Méus mihi, suus quosquest carus. PH. Númquid
aliut uís patri 400

Núntiari? TY. [Me hic ualere et tute audacter dicite,
Tyndare, inter] Nós fuisse ingénio hau discordábili,
Néque te conmeruisse culpam néque me aduorsatúm
tibi,

Béneque ero gessisse morem in tántis aerumnís tamen,
Néque med umquam déservisse té neque factis néque
fide 405

Rébus in dubiís, egeniís. haéc pater quandó sciet,
Tyndare, ut fuerís animatus érga suum gnatum
átque se,

Númquam erit tam auárus, quin te emíttat gratiís
manu.

Ét mea opera, si hínc rebito, fáciam ut faciat fácilius:
Nám tua opera et cómitate et uirtute et sapiéntia 410
Fécisti ut redíre liceat ád parentis dénuo,
Quóm aput hunc conféssus es et génus et diuitiás
meas:

Quó pacto emisísti e uincliís túum erum tua sapiéntia.

PH. Féci ego ita ut conmémoras, et te méminisse id
gratúmst mihi.

Mérito [tuo] tibi ea éuenerunt á me. nam nunc, Phlo-
crates, 415

Sí ego item memorém quae me erga múlta fecistí
bene,

Nóx diem adimat: nám quasi seruos méus sis, nihilo
sétius

Ópsequiosus [tú] mihi semper fūisti. HE. Di uostrám
fidem,

Hóminum ingenium liberale. ut lácrumas excutiúnt
mihi.

Videas corde amáre inter se: quántis [hic modo]
laúdibus 420

Súum erum seruos cónlaudauit. TY. Pól istic me
haut centénsuam

Pártem laudat, quam ípse meritust út laudetur laú-
dibus.

HE. Érgo quom optumé fecisti, núnc adest occásio
Bénefacta cumúlare, ut erga hunc rém geras fidéliter.

PH. Mágis non factum póssum uelle quam ópera
experiar pérsequi: 425

Íd uti scias, Iouém supremum téstem do [tibi], Hégio,
Me infidelem nóñ futurum Phílocrati. HE. Probus
és homo.

PH. Néc me secus umquam èi facturum quécquam
quam memét mihi.

TY. Ístaec dicta te éxpédire et óperis et factís uolo,
Ét quom minus dixí quam uolui dé te, animum ad-
uortás uolo 430

Átque horunc uerbórum causa cáue tu mi iratús
fuas.

Sét, te quaeso, cógitato hinc mēa fide mittí domum
Te aéstumatum et méam esse uitam hic pró te positam
pígnéri,

Né tu me ignorés, quom extemplo meo é conspectu
apscésseris,

[Quom me seruom in seruitute pro te hic reliqueris]

Túque te pro líbero esse dúcas, pignus déseras, 436
Néque des operam pró me ut huius réducem facias
fílium.

Scíto te hinc mínus uiginti aéstamatum míttier.

Fác fidele síis fidelis, cáue fidem fluxám geras.

Nám pater, scio, fáciet quae illum fácere oportet
ómnia. 440

Sérua tibi in perpétuom amicum me átque hunc in-
uentum ínueni.

Haéc per dexterám tuam te délixera retinéns manu

Ópsecro, infidélior mi né fuas quam ego súm tibi.

Hóc age [sis]: tu míhi nunc erus es, tú patronus, tú
pater:

Tíbi conmendo spés opesque mēas. PH. Mandauísti
satis. 445

Sátin habes, mandáta quae sunt fácta si referó?
TY. Satis.

PH. Ét tua et tua húc ornatus réueniam ex sen-
téntia.

Númquid aliut? TY. Vt quam primum póssis redeas.
PH. Rés monet.

HE. Iám [tu] sequere mé, uaticum út dem a trapezitá
tibi:

Éadem opera a praetóre sumam sýngraphum. TY.
Quem sýngraphum? 450

HE. Quem híc ferat secum ad legionem, hinc íre huic
ut liceát domum.

Tu íntro abi. TY. Bene ámbulato. PH. Béne uale.
HE. Edepol rém meam

Cónstabiliui, quom íllos emi dé praeda a quaestó-
ribus.

Éxpediui ex séruitute fílium, si dís placet.

Át etiam dubitáui hos homines émerem an non
emerém diu. 455

Séruate istum súltis intus, sérui, ne quoquám
pedem

Écferat sine cústodela. [iám] ego apparebó domi,

Ád fratrem modo [ád] captiuos álios inuisó meos.

Ěadem percontábor, ecqui hunc ádulescentem nóuerit.

Séquere tu: te ut ámittam, ei rei prímum praeuortí
uolo. 460

ACTVS III.

ERGASILVS.

Miser homost, qui ipsús sibi quod edit quaérit et id
aegre ínuenit.

Sét illest miseriór, qui et aegre quaérit et nihil ín-
uenit.

Ille miserrumus ést, qui, quom esse cúpiit, quod edit
nón habet.

Nam hércle ego huic dié, si liceat, óculos ecfodiám
lubens:

Íta malignitáte oneravit ómnis mortalís mihi. 465

Néque ieiuniósiozem néc magis ecfertúm fame

Vídi nec quoi mínus procedat quídquíd facere oc-
céperit:

Íta uenter guttúrque resident ésurialis férias.

Ílicet parasíticæ arti máxumam in malám crucem:

Íta iuuentus iám ridiculos ínopes ab se ségregat. 470

Níl morantur iám Lacones ímí supsellí uiros,

Plágipatidas, quíbus sunt uerba síne penu et pecúnia.

Éos requirunt, quí, lubenter quom éderint, reddánt
domi.

Ípsi opsonant, quæ parasitorum ánte erat prouíncia.

Ípsi de foró tam aperto cápíte ad lenonés cunt, 475

Quam ín tribu sontís aperto cápíte condemnánt reos,

Néque ridiculos iám terunci faciunt. sese omnés
amant.

Nám uti dudum hinc ábii, accessi ad ádulescentis in
foro:

‘Sálucte’ inquam: ‘quo ímus una ad prándium?’
atque illí tacent.

‘Quís ait “hoc” aut quís profitetur?’ inquam: quasi
mutí silent, 480

Néque me rident. ‘úbi cenamus [hódie]?’ inquam
atque illi ábnuont.

Díco unum ridículum dictum dé dictis melióribus,

Quíbus solebam ménstrualis épulas ante apíscier:

Némo ridet. scíui extemplo rém de conpéctó geri.

Né canem quidem ínritatam uóluit quisquam imitárier,

Sáltem, si non árriherent, déntis ut restríngerent. 486

Ábeo ab illis, póstquam uideo mé sic ludificárier.

Pérgo ad alios, uénio ad alios, déinde ad alios: úna
rest.

Ómnes de conpécto rem agunt, quási in Velabro
oleárii.

[Nunc redeo inde, quoniam me ibi uideo ludificarier.]

Item alii parasíti frustra obámbulabant in foro. 491

Núnc barbarica lége certumst iús meum omne pér-
sequi.

Cónsilium qui iniére, quo nos uíctu et uita próhibeant,

Ís diem dicam, ínrogabo múltam, ut mihi cenás decem

Meo árbitratu dént, quom cara annóna sit. sic égero.

Núnc ibo ad portum hínc. est illi mi úna spes ce-
nática: 496

Si éa decolabít, redibo huc ád senem ad cenam ásperam.

HEGIO. (ARISTOPHONTES.)

Quid ést suaviús quam

Bene rém gerere bõno puplicó, sicut féci

Ego herí, quom emi hosce hómínes. ubi quísque
uident [me hódie], 500

Eúnt obuiám gratulánturque eám rem.

Ita [núnc] me miserúm restitádo, retinédo

Lassúm reddidérunt:

Vix éx gratuládo misér iam eminébam.

Tandem ábii ad praetorem. ibi uix requieuf, rogo

Mihi sýngraphum: datur: slico 506

Dedi Týndaro: ille abiit domum:

Inde slico praeuórtor

Domúm, postquam id áctumst.

Eo prótinus ad fratrem, mei ubi álíi sunt captíui: 510

Rogó Philocratem ex Álide ecquis hómínium norit:

[átque] hic

Exclámat, esse eum síbi sodalem: díco eum esse
apút me.

Hic éxtemplo orat ópsecratque, eum síbi uidere ut
líceat.

Iussi slico hunc exóluier. inde ábii. nunc tu séquere,

Vt quód me orauisti ímpetres, eum hómínem uti
conuéncias. 515

T Y N D A R V S.

Nunc illut est, quom mé fuisse quam ésse nimio má-
uelim:

Nunc spés opes auxíliaque a me ségregant spernúnt-
que se.

[Hic ille est dies, quom nulla uitae mēae salus sperābilis:
Neque aúxilium mist néque adeo spes, quae mi hunc
aspellát metum: 519

Nec súbdolis mendáciis mihi úsquam mantellúmst meis.]
Nec súcophantiis nec fucis úllum mantellum óbuiamst.
Neque déprecatió perfidiis mēis nec malefactis fugast.
[Nec cónfidentiae úsquam hospitiumst néc deuorticulúm
dolis.]

Opérta quae fuére aperta súnť, patent praestígiae.

Omnis palamst res: néque de hac re negótiumst, 525
Quín male occidam óppetamque péstem eri uicém malam.
Pérdidit me Aristophontes híc, qui intro aduenít
modo:

Is me nouit, is sodalis Phlócrati et cognátus est.

Néque Salus seruáre, si uolt, mé potest: nec cópiast

[Me éxpediundi], nísi si astutiam áliquam corde
máchinor.

Quám, malum? quid máchiner, quid cónminiscar,
haéreo: 531

[Nísi] nugas inéptiasque iam íncipisso máxumas.

HEGIO. ARISTOPHONTES. TYNDARVS. LORARIL.

HE. Quo illúm nunc hominem próripiuisse fōras se dicam
ex aédibus?

TY. Enimuéro nunc ego óccidi: eúnt ad te hostes,
Týndare.

Quid fábulabor? quid negabo? aut quíd fatebor? [nám]
mihi 535

Res ómnis in incertó sitast: quid rébus confidám meis?
Vtinám te di prius pérderent, quam périísti e patriá tua,

Arístophontes, qui éx parata re ímparatam omném facis.
Occísast haec res, nísi reperio atrócem mi aliquam
astútiam.

HE. Sequere: én tibi hominem, adi átque adloquere.

TY. Quís homost me hominum míserior?

AR. Quid istuc est, quod mēos te dicam fúgitare
oculos, Týndare, 541

Próque ignoto me ásperrari, quási me numquam
nóueris?

Équidem tam sum séruos quam tu, etsi égo domi libér
fui,

Tu úsque a puero séruitutem séruisti in Álide.

HE. Édepol minime míror, si te fúgitat aut oculós
tuos 545

Aút si te odit, qui ístum appelles Týndarum pro
Phílocrate.

TY. Hégio, hic homó rabiosus hábitus est in Álide:

Né tu quod istic fábuletur aúris inmíttás tuas.

Nám istic hastis ínsectatus ést domi matrem ét patrem,

Ét illic isti quí sputatur mórbus interdúm uenit. 550

Pròin tu ab istoc prócul apscedas. HE. Vltro istum a
me. AR. Ain, uérbero,

Mé rabiosum atque ínsectatum esse hástis meum me-
morás patrem?

Ét eum mihi esse mórbum, ut qui med ópus sit in-
sputárier?

HE. Né uerere, múltos iste mórbus homines mácerat,
Quíbus insputarí saluti fúit atque is prófuit. 555

AR. Quid, tu autem etiam huic crédís? HE. Quid ego
crédam huic? AR. Insanum ésse me.

TY. Viden tu hunc, quam inimíco uoltu intúitur?
concedi óptumumst,

Hégio: fit quód ego dixi: gl'scit rabies: cáue tibi.

HE. Crédidi esse insánum extemplo, ubi te áppellauit Týndarum.

TY. Quín suum ipse intérdum ignorat nómen neque
scit quí siet. 560

HE. Át etiam te sũum sodalem esse áibat. TY. Hau
uidí magis:

Ét quidem Alcmaeus áttque Orestes ét Lycurgus póstea
Vna opera mihi sũnt sodales qua iste. AR. At etiam,
fúrcifer,

Mále loqui mi audés? non ego te nóui? HE. Pol
planum íd quidemst:

[Non nouisse, qui istum appelles Tyndarum pro
Philocrate.] 565

Quém uides, eum ignóras: illum nóminas, quem nón
uides.

AR. Ímmo iste eum sese áit qui non est ésse et qui
ueróst negat.

TY. Tu ènim repertu's, Philocratem qui súperes
ueriuérbio.

AR. Pól, ego ut rem uideó, tu inuentu's, uéra uani-
túdine

Quí conuincas. sét quaeso hercle agedum áspice ad me.
TY. En. AR. Díe modo, 570

Tén negas Týndárum esse? TY. Nego ego. AR. Tún
te Philocratem ésse ais?

TY. Égo [uero] inquam. AR. Túne huic credis? HE.
Plús quidem quam tibi aut mihi:

Nam ille quidem, quem tú esse hunc memoras, hódie
hinc abiit Álidem

Ád patrem huius. AR. Quém patrem, qui séruos est?
TY. Et tú quidem

Séruos es, libér fuisti: et égo me confidó fore, 575
Si huius huc recónciliasso in libertatem fílium.

AR. Quid ais, furcifer? tun natum té esse memoras
liberum?

TY. Nón equidem me Líberum, set Phílocratem esse
aió. AR. Quid est?

Út scelestus, Hégio, nunc íste [te] ludós facit.

Nám is est seruos ipse neque praeter se umquam ei
seruós fuit. 580

TY. Quia tute ipse egés in patria néc tibi qui uiuás
domist,

Ómnis inueníri similis tui uis: non mirúm facis:

Est miserorum, ut máleuolentes sint atque inuideánt
bonis.

AR. Hégio, uide sis nequid tu huic témere insistas
crédere:

Átque ut perspició, profecto iam aliquid pugnaé
dedit: 585

Fílium tuum quód redimere se áit, id ne utiquam mihi
placet.

TY. Scío te id nolle fieri: ecfciam támen ego id, si
di ádiuant.

Íllum restituum huic, hic autem in Álidem me meo
patri:

Própterea ad patrem hinc amisi Týndarum. AR. Quin
tute is es:

Néque praeter te in Álide ullus séruos istoc nó-
minest. 590

TY. Périgin seruom me éxprobrare esse, id quod ui
hostili óptigit?

AR. Ěnim iam nequeo cóntineri. TY. Heus, aúdin
quid ait? quín fugis?

Iám illic hic nos insectabit lápidibus, nisi illúnc iubes
Cónprehendi. AR. Crúciór. TY. Ardent óculi:
funce opust, Hégio:

Víden tu illi maculári corpus tótum maculis lúridis?
Átra bilis ágitat hominem. AR. At pól te, si hic
sapiát senex, 596

Píx atra agitet áput carnificem tñoque capiti inlúceat.
TY. Iám deliraménta loquitur, láruae stimulánt
uirum.

HE. Quíd, si [ego] hunc [nunc] cónprehendi iússerim?
TY. Sapiás magis.

AR. Crúciór lapidem nón habere mé, ut illi mastígiae
Cérebrum excutiam, quí me insanum uérbis concinnát
suis. 601

TY. Aúdin lapidem quaéritare? AR. Sólus te
solúm uolo,

Hégio. HE. Istinc lóquere, siquid uís, procul:
tamen aúdiam.

TY. Námque edepol si adbítes propius, ós denasabít
tibi

Mórdicus. AR. Neque pól me insanum, Hégio, esse
créduis 605

Néque fuisse umquám neque esse mórbum, quem istic
aúumat.

Vérum siquid métuís a me, iúbe me uíncirí: uolo,
Dúm istic itidem uínciatur. TY. Immo enimuero,
Hégio,

Istic qui uolt uínciatur. AR. Táce modo: ego te,
Phílocrates

Fálse, faciam ut uérus hodie réperiare Týndarus. 610
Quíd mi abnutas? TY. Tíbi ego abnuto? * * * * *
* * * * * quíd agat, si aphis lóngius?

HE. Quid ais? quid, si adeam hunc insanum? TY.

Núgas: ludificabitur,

Gárriet quoi néque pes umquam néque caput con-
pareat.

Órnamenta apsúnt: Aiacem, hunc quóm uides, ipsúm
uides. 615

HE. Níhili facio, támen adibo. TY. Nunc ego om-
nino óccidi,
Nunc ego inter sacrúm saxumque stó nec quid faciám
scio.

HE. Dó tibi operam, Arístophontes, síquid est quod
mé uelis.

AR. Éx me audibis uéra quae nunc fálša opinare,
Hégio.

Sét primum hoc med éxpurgare tibi uolo, me in-
sániam 620

Néque tenere néque mi esse ullum mórbum nisi quod
séruio.

Át ita me rex dèorum atque hominum fáxit patriae
cónpotem,

Út istic Philocratés non magis est quam aut ego aut
tu. HE. Eho, díe mihi,

Quís illic igitur ést? AR. Quem dudum díxi a prin-
cipió tibi.

Hóc si secus repéries, nullam caúsam dico quín mihi
Ét parentum et líbertatis áput te deliquió siet. 626

HE. Quid tu ais? TY. Me túum esse seruom et té meum
erum. HE. Haut istúc rogo.

Fuístin liber? TY. Fúi. AR. Enimuero nón fuit,
nugás agit.

TY. Qui tu scis? an tú fortasse fúlsti meae matri
ópstitrix,

Qui id tam audacter dicere audes? AR. Puerum
te uidí puer. 630

TY. Át ego te maiórem uideo máior: en rusúm tibi.
Mèam rem non curés, si recte fácias: num ego curó
tuam?

HE. Fúitne huic patér Thensaurochrýsonicochrý-
sides?

AR. Nón fuit: neque ego istuc nomen úmquam au-
diui ante hunc diém.

Phlócrati Theodóromedes fúit pater. TY. Pereó
probe. 635

Quín quiescis? [í] diirectum, cór meum, ac suspénde te:
Tú supsultas, égo miser uix ásto prae formídine.

HE. Sátin istuc mihi éxquisitumst fuisse hunc ser-
uom in Álide

Néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis quam
númquam hoc inueniés secus.

Sét ubi is nunc est? HE. Vbi ego minume atque ípsus
se uolt máxume. 640

Tum ígitur ego derúncinatus, dèartuatus súm miser
Huius scelesti téchnis, quí me ut lúbitumst ductauit
dolis.

Sét uide sis. AR. Quin éploratum díco et proui-
sum hóc tibi.

HE. Cérton? AR. Quin nihil, ínquam, inuenies má-
gis hoc certo cértius:

Phlócrates iam inde úsque amicus fúit mihi a pueró
puer. 645

HE. Sét qua faciest túus sodalis Phlócrates? AR.
Dicám tibi:

Mácilento ore, náso acuto, córpore albo, oculís
nigris,

Súbrufust, aliquántum crispus, cíncinnatus. HE.
Cónuenit.

TY. Vt quidem hercle in médium ego hodie péssume
procésserim:

Vae illis uirgis míseris, quae hodie in térgo morien-
túr meo. 650

HE. Vérba mihi data ésse uideo. TY. Quid cessa-
tis, cónpedes,

Cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut uos cu-
stódiam?

HE. Sátin illi me hodié scelesti cápti ceperúnt dolo?
Íllic seruom se ádsimulabat, híc sese autem líberum.
Núculeum amisí, retinui pígnéri putámina. 655

Íta mi stolido súsum uorsum os súbleuere offúciis.
Híc quidem me numquam ínridebit. Cólaphe, Corda-
lió, Corax,

Íte istinc, ecférte lora. LO. Núm lignatum míttimur?

HE. Infcite manicas [áctutum] huic mastígiae.

TY. Quid hoc ést negoti? quíd ego deliqui? HE.
Rogas? 660

Satór sartorque scélerum et messor máxume.

TY. Non óccatorem príus audebas dícere?

Nam sémper occant príus quam sariunt rústici.

HE. Atát, ut confidénter mihi contra ástitit.

TY. Decet innocentem séruom [hominem] atque
innóxium 665

Confidentem esse, suum áput erum potíssimum.

HE. Astríngite isti súltis uehementér manus.

TY. Tuús sum, tu has quidem [míhi] uel prae-
cidí iube.

Set quíd negotist quam ób rem suscensés mihi?

HE. Quia mé meamque rém, quod in te unó fuit, 670

Tuis scelestis fálſidicis falláciis .
 Dilácerauisti dëartuauistíque opes,
 Confécisti omnis rés ac rationés meas.
 Ita mi éxemisti Phlócratem falláciis.
 Illum éſſe ſeruom crédidi, te líberum: 675
 Ita uósmet aiebátis itaque nómina
 Intér uos permutástis. TY. Fateor ómnia
 Facta éſſe ita ut tu dícis et falláciis
 Abísse eum aps te méa opera atque astútia:
 An, ópsecro hercle te, íd nunc ſuſcensés mihi? 680
 HE. At cúm cruciatu máxumo id factúmſt tuo.
 TY. Dum ne ób malefacta, péream: parui [id]
 aéstumo.
 Si ego híc peribo, ast ille, ut dixit, nón redit:
 At erít mi hoc factum mórtuo memorábile,
 [Me] méum erum captum ex ſéruitute atque hó-
 stibus 685
 Reducém fecisse líberum in patriam ad patrem,
 Meúmque potius mé caput perículo
 [Hic] praëoptauisse quam ís periret pónere.
 HE. Facito érgo ut Acherúnti clueas glória.
 TY. Qui pér uirtutem pérít, at non [is] ínterit. 690
 HE. Quando égo te exemplis péssumis cruciáuero
 Atque ób sutelas túas te morti mísero,
 Vel te ínterisse uél perisse praédicent,
 Dum péreas, nihil intérdúo aiant uſuere.
 TY. Pol si ístuc faxis, haú sine poena féceris, 695
 Si ille húc rebitet, sícúť confido ádfore.
 AR. Pro di ínmortales: núnc ego teneo, núnc scio
 Quid hóc negotist. méus sodalis Phlócrates
 In líbertateſt áput patrem in patriá. benest:
 Nec ést mihi quisquam, mélius aeque quóí uelim. 700

Set hóc mihi aegrest, me huíc dedisse operám
malam,

Qui núnc propter me méaque uerba uíctus est.

HE. Votuín te quicquam mi hódie falsum próloqui?

TY. Votuísti. HE. Quor es aúsus mentirí mihi?

TY. Quia uéra obessent illí, quoi operám da-
bam: 705

Nunc falsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TY.
Óptumest:

At erúm seruauí, quém seruatum gaúdeo,

Quoi mé custodem addíderat erus malór meus.

Set málene id factum [tu] árbitrare? HE. Pés-
sume.

TY. At ego áio recte, qui áps te sorsum séntio: 710

Nam cógitato, síquis hoc gnató tuo

Tuus séruos faxet, quálem haberes grátiam?

Emítteteresne nécne eum seruóm manu?

Essétne aput te is séruos acceptíssimus?

Respónde. HE. Opinor. TY. Quór ergo iratús
mihi's? 715

HE. Quia illí fuísti [tú] quam mihi fidélior.

TY. Quid? tu úna nocte póstulauísti ét die

Recéns captum hominem, núperum et nouícium,

Te pérdocere, ut mélius consulerém tibi

Quam illí quicum una [a] púero aetatem exé-
geram? 720

HE. Ergo áb eo petito grátiam istam. dúcite

Vbi pónderosas, crássas capiat cónpedis:

Inde íbis porro in látomias lapidárias.

Ibi quom álíi octonos lápidés ecfodiúnt, nisi

Cotídiano sésquíopus conféceris, 725

Sescéntoplago nómen indetúr tibi.

PLAVTVS I.

7

AR. Per dēos atque homines ēgo te optestor,
Hégio,

Ne tu istunc hominem pérduis. HE. Curábitur:

Nam nóctu neruo uinctus custodíbitur,

Intérdius sub térra lapides éximet. 730

Diu ego hūnc cruciabo, nón uno apsoluám die.

AR. Certúmnest tibi istuc? HE. Nón moriri
cértiust.

Abdúcite istum actútum ad Hippolytúm fabrum,

Iubéte huic crassas cónpedis inpíngier.

Inde éxtra portam ad mēum libertum Córdalum 735

In lápicidinas fácite deductús siet:

Atque hūnc me uelle dícite ita curárier,

Nequí deterius huic sit quam quoi péssumest.

TY. Quor ēgo te inuito mé esse saluom póstulem?

Períclum uitae mēae tuo stat pérículo. 740

Post mórtē in morte níhil est quod metuám mali.

Etsi peruio usque ad summam aetatém, tamen

Breue spátiumst perferúndi quae minitás mihi.

Vale atque salue, etsi áliter ut dicám meres.

Tu, Aristophontes, dé me ut meruisti ita uale: 745

Nam míhi propter te hoc óptigit. HE. Abdúcite.

TY. At únū hoc quaeso, si hūc rebitet Phló-
crates,

Vt mi éius facias cónueniundi cópiam.

HE. Perístis, nisi iam hunc é conspectu abdúcitís.

TY. Vis haec quidem herclest, ét trahi et trudi
semul. 750

HE. Illést abductus récta in phylacam, ut dígnus est.

Ego illís captiuis áliis documentúm dabo,

Ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat.

Quod ápsque hoc esset, quí mihi hoc fecít palam,

Vsque óffrenatum suis me ductarént dolis. 755
Nunc certumst nulli pósthac quicquam credere.
Satis sum semel decéptus: speraui miser
Ex séruitute me éxemisse filium.
Ea spés elapsast. pérdidi unum filium,
Puerum quadrimum quem mihi seruos súrpuit, 760
Neque eum seruom umquam répperi neque filium:
Maiór potitus hóstiumst. quod hoc ést scelus:
Quasi in órbitatem líberos prodúxerim.
Sequere hác: redducam te úbi fuisti. néminis
Miseréri certumst, quía mei miseret néminem. 765
AR. Exaúspicaui ex uínclis: nunc intéllego
Redaúspicandum esse in catenas dénuo.

A C T V S III.

E R G A S I L V S.

Iúppiter supréme, seruas mé measque augés opes :

Máxumas opímitates ópiparasque offérs mihi :

Laudém, lucrum, ludúm, iocum, festiuitatem, férias, 770

Pompám, penum, potátiones, sáuritatem, gaúdium.

[Saluós sum] nec quoiquam hómini supplicáre nunc
certúmst mihi :

Nam uél prodesse amíco possum uél inimicum pérdere.

Ita híc me amoenitáte amoena amoénus onerauít dies :

[Ita] sine sacris heréditatem sum áptus ecfertíssumam.

Nunc ád senem cursúm capessam hunc Hégionem, quóí
boni 776

Tantum ádfero, quantum ípsus a dis óptat, atque etiam
ámplius.

Nunc certa res est, eodem pacto ut cómíci seruí solent,

Coníciam in collum pállium, primo éx me [ille] hanc ut
rem aúdiat :

Speróque me ob hunc núntium [esse] aetérnum adep-
turúm cibum. 780

H E G I O. E R G A S I L V S.

HE. Quanto in pectore hanc rem meó magis
uolúto,

Tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo,

Ad illum modum sublitum os esse mi hodie:

Neque id perspicere quivi.

Quod quom scibitur, [tum] per urbem inri-
debor. 785

Quom extemplo ad forum aduenero, omnes lo-
quentur:

‘Hic ille est senex doctus, quos uerba data sunt.’

Set Ergasilus estne hic, procum quem [ire] uideo?

Conlecto quidemst pallio: quidnam acturust?

ER. Moue ap te moram [nunc], Ergasile, atque
age hanc rem. 790

Minor interminorque, nequis mi [hodie] opstiterit
obuiam,

Nisi qui satis diu uixisse sese homo arbitrabitur:

Nam qui opstiterit ore sistet. HE. Hic homo pugi-
latum incipit.

ER. Facere certumst. proinde ita omnes itinera in-
sistant sua,

Nequis in hac platea negoti conferat quicquam sui: 795

Nam meus est ballista pugnus, cubitus catapultast mihi,

Humerus aries: tum genu ut quemque fecero, ad ter-
ram dabo.

Dentilegos omnis mortalis faciam, quemque offendero.

HE. Quae illaec est minatio? nam nequeo mirari satis.

ER. Faciam ut huius die locique meique semper me-
minerit: 800

Qui mi in cursu opstiterit, faxo uitae is opstiterit suae.

HE. Quid hic homo tantum incipissit facere cum tan-
tis minis?

ER. Prius edico, nequis propter culpam capiatum
suam:

Continete uos domi, prohibete a uobis uim meam.

HE. Míra edepol sunt nī hīc in uentrem sumpsit
confidēntiam. 805

Vaé misero illi, quōius cibo iste factust imperiósior.

ER. Tūm pistores scrófpasci, quí alunt furfurí sues,
Quárum odore praéterire nēmo pistrínū potest:

Éorum si quoiúsquam scrofam in púplico conspéxero,
Éx ipsis dominís meis pugnis éxculcabo fúrfures. 810

HE. Básilicas edíctiones átque imperiosás habet.

Sátur homost, habét profecto in uentre confidēntiam.

ER. Tūm piscatorés, qui praehibent pópulo piscis
foétidos,

Qui áduchuntur quádrupedanti crúciānti canthério,

Quórum odos subbásilicanos ómnis abigit ín forum: 815

Éis ego ora uérberabo súrpiculis piscárlis,

Út sciant, aliéno naso quam éxhibeant moléstiam.

Tūm lanii autem, quí concinnant liberis orbás ouis,

Quí locant caedúndos agnos ét dupla agninám danunt,

Quí petroni nómen indunt uérueci sectário: 820

Éum ego si in uia petronem púplica conspéxero,

Ét petronem et dóminum reddam mórtalis misér-
rums.

HE. Eúge: edíctiónes aedilícias [pol] habet hīc
quidem:

Mírūmque adeost nī hūnc Aetoli síbi fecere agorá-
nomum.

ER. Nón ego nunc parasítus sum, set régum rex re-
gállior: 825

Tántus uentri cónmeatus méo adest in portú cibus.

Sét ego cesso hunc Hégionem oneráre laetitíā senem?

Quí homine [hominum] adaéque nemo úuit fortunátior.

HE. Quae illaec est laetítia, quam illic laétus largi-
túr mihi?

ER. [Púltabo aedis:] heús, ubi estis? écquis hoc
aperit óstium? 830

HE. Híc homo ad cenam récipit se ad me. ER. Ápe-
rite hasce ambás foris

Príus quam pultando ássulatim fóribus exitiúm dabo.

HE. Pérlubet hunc cónloqui hominem: Ergásile.
ER. Qui Ergasilúm uocat?

HE. Réspice [me]. ER. Fortúna tibi quod néc faciet
nec [núnc] facit,

Hóc me iubes. set quíst? HE. Respicedum ad me:
Hégio sum. ER. Oh míhi: 835

Quántumst hominum [tu] óptume optumórum, in tem-
pore áduenis.

HE. Néscio quem ad pórtum nanctu's, úbi cenes:
eo † fastidis.

ER. Cédo manum. HE. Manúm? ER. Manum, inquam,
cédo tuam actutúm. HE. Tene.

ER. Gaúde. HE. Quid ego gaúdeam? ER. Quia ego
ímpero. age gaudé modo.

HE. Pól maerores mi ánteuortunt gaúdiis. ER. * * *
Iám ego ex corpore éxigam omnis máculas maerorúm
tibi: 841

Gaúde audacter. HE. Gaúdeo, etsi níl scio quod
gaúdeam.

ER. Béne facis: iubé . . HE. Quid iubeam? ER. Ígnem
ingentem fieri.

HE. Ígnem ingentem? ER. Íta dico, ut sit mágnus.
HE. Quid? me, uólturi,

Túan causa aedis incensurum cénses? ER. Noli
iráscier. 845

Iúben an non iubés astitui aúlas, patinas élui,
Láridum atque epulás foueri fóculis in feruéntibus,

Álium piscis praestinatū abire? HE. Hic uigilans
somniať.

ER. Álium porcinam atque agninam et púllos galli-
náceos?

HE. Scís bene esse, sí sit unde. ER. Múraenam at-
que ophthálmiam, 850

Hóraeum, scombrum ét trugonum et cétum et mollem
cáseum?

HE. Nóminandi istórum tibi erit mágis quam edundi
cópia

Híc aput me, Ergásile. ER. Mean me caúsa hoc cen-
ses dícere?

HE. Néc nihil hodie néc multo plus tu híc edes, ne
frústra sis:

Pròin tu tui cotídiani uícti uentrem ad me ádferas. 855

ER. Quín ita faciam ut túte cupias fácere sumptum,
etsi égo uotem.

HE. Égone? ER. Tu ne. HE. Túm tu mi igitur érus
es. ER. Immo béneuolens.

Vín te faciam fórtunatum? HE. Málim quam mise-
rúm quidem.

ER. Cédo manum. HE. En manúm. ER. Dī te om-
nes ádiuuant. HE. Nil sentio.

ER. Nón enim es in sénticeto, eó non sentis. sét
iube 860

Vása tibi pura ádparari ád rem diuinám cito

Átque agnum [huc] adférii propere pínguē. HE.
Quor? ER. Vt sácrufices.

HE. Quoi deum? ER. Mihi [quidem] hércle: nam ego
nunc tibi sum summus Iúppiter:

Ídem ego sum Salús, Fortuna, Lúx, Laetitia, Gaú-
dium.

Pròinde tu deum hunc sáturitate fácias tranquillúm
tibi. 865

HE. Éssurire míhi uidere. ER. Míhi quidem essurio,
nón tibi.

HE. Tuo árbitratu: fáciie patior. ER. Crédo: con-
suetú's puer.

HE. Iúppiter te díque perdant. ER. Te hércle mi
aequomst grátias

Ágere ob nuntiúm: tantum ego nunc pórtó a portu
tíbi boni.

Núnc tu míhi placés. HE. Abi stultus, séro post
tempús uenis. 870

ER. Ígitur olim si ádueníssem, mágis tu tum istuc
díceres.

Núnc hanc laetitiam áccipe a me quám fero: nam
fílium

Tuum modo in portú Philopolemum útuom, saluom
et sóspitem

Vídi in puplicá celoce ibidémque illum adulescén-
tulum

Áleum una et tuum Stalagmum séruom, qui aufugít
domo, 875

Quí tibi subrupuít quadrimum púerum filiolum tuum.

HE. Ábi in malam rem, lúdis me. ER. Ita me amábit
sancta Sátoritas,

Hégio, itaque suo me semper cóndecoret cognómíne,
Vt ego uidi. HE. Měumne gnatum? ER. Tuum gna-
tum et geniúm meum. 879

HE. Ét captiuom illum Álidensem? ER. *Μὰ τὸν*
Ἀπόλλω. HE. Et séruolum

Měum Stalagmum, mẽum qui gnatum súbrupuit? ER.
Νὴ τὰν Κόραν.

HE. † Iam diu? ER. *Νῆ τὰν Πραινέστην.* HE. Vé-

nit? ER. *Νῆ τὰν Σιγνίαν.*

HE. Cértion? ER. *Νῆ τὰν Φρουσινῶνα.* HE. Víde

sis. ER. *Νῆ τὰν Ἀλάτριον.*

HE. Quid tu per barbáricas urbis iúras? ER. Quia

ením item áspærae

Súnt, ut tuum uictum aútumabas ésse. HE. Vae aetati

tuæ. 885

ER. Quíppe quando míhi nil credis, quód ego dico

sédulo.

Sét Stalagmus quóius erat tunc nátionis, quom hínc

abit?

HE. Sículus. ER. At nunc Sículus non est: Bóius

est: boiám terit:

Líberorum quaérundorum caúsa ei credo uxór datast.

HE. Díc, bonan fidé tu mi istaec uérba dixistí? ER.

Bona. 890

HE. Di inmortales, íterum natus uídeor, si uera aú-

tumas.

ER. Áin tu? dubium habébis etiam, sáncte quom ego

iurém tibi?

Póstremo, Hegió, si parua iúri iurandóst fides,

Víse ad portum. HE. Fácere certumst: tu íntus cura

quód opus est:

Súme, posce, próme quiduis: té-facio cellárium. 895

ER. Nam hércle, nisi ego mánticinatus próbe ero,

fusti péctito.

HE. Aéternum tibi dápinabo uíctum, si uera aú-

tumas.

ER. Vnde id? HE. A me mèoque gnato. ER. Spón-

den tu istut? HE. Spóndeo.

ER. Át ego tuum tibi áducnisse fílium respóndeo.

HE. Cúra quam optumé potes. ER. Bene ámbula et
redámbula. 900

Íllic hinc abiit: míhi rem summam crédidit cibáriam.
Di inmortales, iam út ego collos praétruncabo tégo-
ribus.

Quánta pernis péstis ueniet, quánta labes lárido,
Quánta sumini ápsumedo, quánta callo cálamitas,
Quánta laniis lássitudo, quánta porcináriis: 905
Nam ália si memorém, quae ad uentris uíctum condu-
cúnt, morast.

Núnc ibo [in meam] praéfecturam, út ius dicam lárido
Ét quae pendent indemnatae pérnae, eis auxilium út
feram.

P V E R.

Diéspiter te díque, Ergasile, pérdant et uentrém tuum
Parásitosque omnis ét qui posthac cénam parasitís
dabit. 910

Cladés calamitasque, íntemperies módo in nostram ad-
uenít domum.

Quasi [sí sit] lupus esúriens, metui ne in me faceret ín-
petum.

Nimisq[ue] hércle ego illum mále formidabam: íta fren-
debat déntibus.

Aduéniens deturbáuit totum cú[m] carni carnárium.

Arrípu[it] gládium, détruncauit tribus tegoribus glán-
dia. 915

Aulás calicesque omnis confregit, nísí quae modialés
erant:

Cocúm percontabátur, possent sériae feruésce[re].

Cellas refregit ómnis intus reclúsitque [omne] armárium.
Adséruate istunc súltis, serui: ego fbo ut conueniám
senem:

Dicam [flli] ut sibi penum áliut ornet, si quidem sese uti
uolet: 920

Nam [in hóc], ut hic quidem adórnat, aut iam nřhil est
aut iam nřhil erit.

ACTVS V.

HEGIO. PHILOPOLEMVS. PHILOCRAATES. STALAGMVS.

HE. Iouí disque agó gratiás merito mágnas,
 Quom té reducem [núnc] tuo patrí reddidérunt
 Quomque éx miseriís plurumís me exemérunt,
 Quas, dúm te caréndum hic fuít, sustentábam, 925
 Quomque hunc [ego] conspício in potéstate nóstra
 Quomque húius repértast fidés firma nóbis.

PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo et cura sátis me et
 lacrumis máceravi:

Sátis iam audíui túas aerumnas, ád portum mihi quás
 memorasti.

Hóc agamus. PHILOCRA. Quid nunc, quoniam técum
 seruauí fidem 930

Tíbique hunc reducem in libertatem féci? HE. Fe-
 cisti út tibi,

Philocrates, numquám referre grátiam possím satis,
 Pröinde ut tu proméritu's de me et filio. PHILOP.
 Immó potes,

Páter, et poteris ét ego potero et dí potestatém
 dabunt, 934

Út beneficium béne merenti nóstro merito múneres,
 Sicut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxume.

HE. Quid opust uerbis? língua nullast quá negem
 quidquíd roges.

PHILOCR. Póstulo aps te ut mi illum reddas séruom,
quem hic reliqueram

Pígnus pro me, míhi qui melior quám sibimet sempér
fuit,

Pró benefactis éius ut ei prétium possim réddere. 940

HE. Quóm bene fecistí, referetur grátia id quod
póstulas:

Ét id et aliut quód me orabis ímpetrabis. átque te
Nólim suscensére, quod ego irátus ei fecí male.

PHILOCR. Quíd fecisti? HE. In lápicidinas cónpedi-
tum cóndidi,

Úbi rescui míhi data esse uérba. PHILOC. Vac mi-
seró mihi: 945

Própter meum capút labores hómini euenisse óp-
tumo.

HE. Át ob eam rem míhi libellam pró eo argenti né
duis:

Grátis a me, út sit liber, dúcito. PHILOC. Edepol,
Hégio,

Fácis benigne: sét quaeso hominem ut iúbeas ar-
cessí. HE. Licet.

Úbi uos estis? íte actutum, Týndarum huc ar-
césseite. 950

Vós íte intro: intéribi ego ex hac státua uerbereá
uolo

Érogitare, mèo minore quíd sit factum fílio.

Vós lauante intéribi. PHILOP. Sequere hac, Philocrates,
me intro. PHILOC. Sequor.

HE. Áge tu illuc procéde, bone uir, lépidum mancu-
piúm meum.

ST. Quíd me facere opórtet, ubi tu tális uir falsum
aútumas? 955

Fúi ego bellus, lépidus, bonus uir núnquam neque
frugí bonae

Néque ero umquam: ne [tu ín] spem ponas mé bonae
frugí fore.

HE. Própemodum ubi loci fortunae túae sint facile
intéllegis.

[Si eris uerax, tua ex re facies, ex mala meli-
usculam.]

Récta et uera lóquere: set neque uére [tu] neque récte
adhuc 960

Fécisti umquam. ST. Quód ego fatear, crédin pudeat
quom aútumes?

HE. Át ego faciam ut púdeat: nam in rubórem te
totúm dabo.

ST. Éia, credo ego, ínperito plágas minitarís mihi:
Tándem ista aufer. díce quid fers, út feras hinc quód
petis.

HE. Sátis facundu's: sét iam fieri dícta conpendí
uolo. 965

ST. Vt uis fiat. HE. Béne morigerus fuit puer: nunc
nón decet.

Hóc agamus. iam ánimum aduerte ac míhi quae dicam
edíssere.

Sí eris uerax, éx tuis rebus féceris meliúsculas.

ST. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre quid
dignús siem?

HE. Át ea supterfúgere potis es paúca, si non
ómnia. 970

ST. Paúca ecfugiam, scío: nam multa euénient, et
meritó meo,

Quía [ego] et fugi et tíbi subrupui fílium et eum uén-
didi.

HE. Quos homini? ST. Polyplúsio Theodóromedi
in Álide

Séx minis. HE. Pro di inmortales: is quidem huius
ést pater

Phlocratis. ST. Quin mélius noui quám te et uidi
saépius. 975

HE. Sérua, Iuppitér supreme, et méd et meum gna-
túm mihi.

Phloocrates, per túm te geniúm ópsecro, exi: té
uolo.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMVS.

PH. Hégio, adsum: síquid me uis, ímpera. HE. Hic
gnatúm meum

Tuo patri ait se uéndidisse séx minis in Álide.

PH. Quám diu id factúmst? ST. Hic annus íncipit
uicénsumus. 980

PH. Fálssa memorat. ST. Aút ego aut tu: nám qua-
drimulúm tibi

Túus pater pecúliarem páruolo pueró dedit.

PH. Quid erat ei nomén? si uera dícis, memoradúm
mihi.

ST. Paégnium uocitátust: post uos índidistis Týn-
daro.

PH. Quór ego te non nóui? ST. Quia iam mós est
obliuisci hóminibus 985

Néque nouisse, quóius nihili sit faciunda grátia.

PH. Díc mihi, isne istíc fuit quem uéndidisti mēo
patri,

Quí mihi [puero] dátus peculiárist? ST. Huíus filius.

HE. Vixitne is homo? ST. Argéntum accepi, níl cu-
raui céterum.

HE. Quid tu ais? PH. Quin ístic ipsust Týndarus
tuus filius, 990

Vt quidem hic arguménta loquitur. nam is mecum a
pueró puer

Béne pudiceque éducatust úsque ad adulescéntiam.

HE. Ét miser sum et fórtunatus, sí uos uera dícitís.

Éo miser sum, quía male illi féci, si gnatús meust.

Éheu, quom ego plús minusque féci [illi] quam aequóm
fuit. 995

Quód male feci, crúciór: modo si inféctum fieri
póssiet.

Sét eccum incedit húc ornatus haút ex suis uirtútibus.

TYNDARVS. HEGIO. PHILOCRAATES. STALAGMVS.

TY. Vidi ego multa saepe picta quae Ácherunti
fierent

Crúciamenta: uérum enimuero núlla adaequest
Ácheruns

Átque ubi ego fui in lápidinis. illic ibi demúmst
locus, 1000

Vbi labore lássitudost éxigunda ex córpore.

Nam úbi illo adueni, quási patriciis púeris aut mo-
nédulae

Aút anates aut cóturnices dántur quicum lúsitent:

Ítidem mi adueniénti haec upupa quí me delectém
datast.

Sét erus eccum ante óstium, et erus álter eccum ex
Álide 1005

Rédiit. HE. Salueto, éxoptate gnáte mi. TY. Hem:
quid, gnáte mi?

Áttat, scio quor té patrem esse adsímules et me
fílium:

Quía mi item ut paréntes lucis dás tuendi cópiam.

PH. Sálué, Tyndare. TY. Ét tu, quoius caúsa hanc
aerumnam éxigo.

PH. Át nunc liber in diuitias fáxo uenies: nám
tibi 1010

Páter hic est: hic séruost qui te huic hinc quadri-
mum súrpuít,

Véndidit patrí meo te séx minis. is té mihi

Páruolum pecúliarem páruolo pueró dedit.

Íllíc indiciúm fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimús.

Quín huius filium íntus eccum, frátrem germanúm
tuum. 1015

TY. Quid tu ais? addúxtine illum cáptiuom huius
fílium?

PH. Quín, inquam, íntus híc est. TY. Fecisti édepol
et recte ét bene.

PH. Núnc tibi pater hic ést: hic fur est túus, qui
paruom hinc te ápstulit.

TY. Át ego hunc grandis grándem natu ob fúrtum ad
carnuficém dabo.

PH. Méritus est. TY. Ergo édepol [merito] méritam
mercedém dabo. 1020

Sét dic, oro [té], pater meús tún' es? HE. Ego sum,
gnáte mi.

TY. Núnc demum in memóriam redeo, quóm mecum
recógito

[Nunc edepol demum in memoriam regredior au-
disse me]

Quási per nebulas Hégionem mēum patrem uocárier.

HE. Égo sum. PH. Conpedibús [te] quaeso ut tibi sit

leuior fílius 1025

Átque hic grauior séruos. HE. Certumst princípium

id praeuórtler.

Ėamus intro, ut árcessatur fáber, ut istas cónpedis

Tíbi adimam, huic dem. ST. Quoi peculi níhil est,

recte féceris.

CATERVA.

Spéctatores, ád pudicos móres facta haec fábulast.

Néque in hac subigitátiones súnť neque ulla

amátio 1030

Néc pueri suppositio aut argénti circumductio,

Néque ubi amans aduléscens scortum liberet clam

suum patrem.

Huius modi paucás poetae réperiunt comoédias,

Ųbi boni meliôres fiant. níne uos, si uobís placet

Éť si placuimús neque odio fuimús, signum hoc

míttite: 1035

Qui pudicitiae ésse uoltis praémium, plausum date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 194 iambici senarii

- 195 et 196 iambici octonarii

- 197 iambicus dimeter acatalectus

- 198 et 199 iambici octonarii

- 200 et 202 iambici senarii

- 201 et 203 iambici octonarii

- 204 et 205 cretici tetrametri acatalecti

- 206 iambicus octonarius

- 207 creticus tetrameter acatalectus

- V. 208 et 209 trochaici octonarii
- 210 et 211 cretici tetrametri acatalecti
  - 212 creticus dimeter acatalectus
  - 213 ad 224 cretici tetrametri acatalecti
  - 225 iambicus dimeter acatalectus
  - 226 ad 230 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 231 iambicus septenarius
  - 232 creticus tetrameter acatalectus
  - 233 creticus dimeter acatalectus
  - 234 ad 239 cretici tetrametri acatalecti
  - 240 et 241 trochaici octonarii
  - 242 ad 360 trochaici septenarii
  - 361 ad 384 iambici senarii
  - 385 ad 497 trochaici septenarii
  - 498 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 499 ad 502 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 503 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 504 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 505 iambicus senarius
  - 506 et 507 iambici dimetri acatalecti
  - 508 iambicus dimeter catalecticus
  - 509 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 510 ad 515 iambici septenarii
  - 516 ad 524 iambici octonarii
  - 525 iambicus senarius
  - 526 ad 532 trochaici septenarii
  - 533 ad 540 iambici octonarii
  - 541 ad 658 trochaici septenarii
  - 659 ad 767 iambici senarii
  - 768 et 769 trochaici septenarii
  - 770 ad 780 iambici octonarii
  - 781 ad 783 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 784 iambicus dimeter catalecticus
  - 785 ad 790 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 791 ad 908 trochaici septenarii
  - 909 ad 921 iambici octonarii
  - 922 ad 927 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 928 et 929 trochaici octonarii
  - 930 ad 1036 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI
MILES GLORIOSVS.

GRAECA ALAZON.

ARGVMENTVM I.

Meretrícem Athenis Éphesum miles áuehit.
 Id dúm ero amanti séruos nuntiáre uolt
 Legáto peregre, cáptust ipsus ín mari
 Et éidem illi míliti donó datust.
 Suum arcéssit [seruos dóminum] Athenis ét forat   5
 Geminís comunem [scíte] parietem aédibus,
 Licéret ut clam cónuenire amántibus.
 Obérrans custos hós uidet de tégulis,
 Ridículis autem, quási sit alia, lúditur.
 Itémque inpellit mílitem Palaéstrio   10
 Omíssam faciat cóncubinam, quádo ei
 Senís uicini cúpiat uxor núbere.
 Vltro ábeat orat, dónat multa. ipse ín domo
 Senís prehensus poénas pro moechó luit.

ARGVMENTVM II.

Meretrícem ingenuam déperibat mútuo
 Athéniensis iúuenis. Naupactum ís domo
 Legátus abiit: míles in eandem incidit,
 Depórtat Éphesum inuítam. seruos Áttici
 Vt nuntiaret dómíno factum náuigat: 5
 Capitúr, donatur illi captus míliti.
 Ad erum út ueniret Éphesum scribit. áduolat
 Aduléscens atque in próxumo deuórtitur
 Aput hópitem patérnum. medium párietem
 Perfódit seruos, cónmeatus clánculum   10

Qua fóret amantum: géminam fingit múlteris
 Sorórem adesse. móx ei dominus aédium
 Suám cluentam ad sóllicitandum mílitem
 Subórnat. capitur ille: sperat núptias,
 Dimíttit concubínam et moechus uápulat.

15

P E R S O N A E.

PYRGOPOLINICES MILES
 ARTOTROGVS PARASITVS
 PALAESTRIO SERVOS
 PERIPLECOMENVS SENEX
 SCELEDRVS SERVOS
 PHILOCOMASIVM MVLIER
 PLEVSICLES ADVLESCENS
 LVCRIO PVER
 MILPHIDIPPA ANCILLA
 ACROTELEVATIVM MERETRIX
 SERVI
 PVER
 CARIO COCVS
 LORARI
 CANTOR.

ACTVS I.

PYRGOPOLINICES (CVM SATELLITIBVS). ARTOTROGVS.

PY. Curáte ut splendor mēo sit clupeco clárior,
 Quam sólis radii esse ólim quom sudúmst solent:
 Vt, ubi úsus ueniat, cónta consertá manu
 Praestríngat oculorum áciem [acri] in acie hóstibus.
 Nam ego hánc machaeram míhi consolarí uolo, 5
 Ne lámentetur néue animum despóndeat,
 Quia sé iam pridem fériatam géstitem,
 Quae mísere gestit strágem facere ex hóstibus.
 Set ubi Ártotrogust? AR. Híc est, stat proptér
 uirum

Fortem átque fortunátum et forma' régia. 10
 Tam béllatorem Márs se haut ausit dícere
 Neque aéquiperare suas uirtutis ád tuas.

PY. Quemne égo seruauí in cámpis Gorgonidóniis,
 Vbi Búmbomachides Clútomestoridysárchídes
 Erat ímperator súmmus, Neptuní nepos? 15

AR. Memíní: nempe illum dícis cum armis aúreis,
 Quoius tú legiones dífflauisti spírítu
 Quasi uéntus folia aut pániculum tectórium.

PY. Istúc quidem edepol níhil est. AR. Nihil her-
 cle hóc quidemst,

Praeut ália dicam, tú quae numquam féceris. 20
 Periúriorem hoc hóminem síquis uiderit
 Aut glóriarum pléniozem, [hercle ís quidem]

Me sibi habeto, ego me [ei] máncupio dabó: nisi
Vnum épityrum estur [insanum] insané bene.

PY. Vbi tú's? AR. Eccum. edepol uél elephanto
in Índia 25

Quo pácto pugno praéfregisti bráchium.

PY. Quid, bráchium? AR. Illut 'féminur' uolui
dicere.

PY. At indiligenter íceram. AR. Pol sí quidem
Confusus esses, pér corium, per uiscera

Perque ós elephanti tránstineret bráchium. 30

PY. Nolo istaec hic nunc. AR. Ne hércle operae
pretiúm quidemst

Mihi té narrare, túas qui uirtutis sciam.

Ventér creat omnis hás aerumnas: aúribus

Perhaúriendumst, né [mihi] dentes déntiant,

Et ádsentandumst quídquid hic mentíbitor. 35

PY. Quid illúc quod dico? AR. Hem, scío iam
quid uis dicere:

Factum hérclest: memini fieri. PY. Quid id est?

AR. Quidquid est.

PY. Habén tabellas? AR. Vís rogare? habeo, ét
stilum.

PY. Facéte aduortis túum animum ad animúm
meum.

AR. Nouísse mores túos me meditaté decet 40

Curámque adhibere ut praéolat mihi quod tú
uelis.

PY. Ecquíd meministi? AR. Mémini: centum in
Cílicia

Et quínquaginta, céntum in Cryphioláthronia,

Trigínta Sardi, séxaginta Mácedones

Sunt hómines, quos tu occídisti [una] unó die. 45

PY. Quanta istaec hominum súmmast? AR. Septem
mília.

PY. Tantum ésse oportet: récte rationém tenes.

AR. At nullo habeo scriptos: sic meminí tamen.

PY. Edepól memoria's óptuma. AR. Offaé monent.

PY. Dum tále facies quále adhuc, adsíduo edes: 50
Commúnicabo sémper te mensá mea.

AR. Quid ín Cappadocia, úbi tu quingentós semul,
Ni hebés machaerá fóret, uno ictu occíderas?

PY. Satietas belli quía erat, siuí úluerent.

AR. Quid tibi ego dicam, quód omnes mortales
sciunt, 55

Pyrgópolinice te únum in terra úluere

Virtúte et forma et fáctis inuictíssimum?

Te omnes amant mulieres, neque [id] iniúria,

Qui sis tam pulcer. uél illae quae heri pállio

Me réprehenderunt . . PY. Quid eae dixerúnt
tibi? 60

AR. Rogitábant: 'hicine Achíllés est?' inquit mihi.

'Immo éius frater' ínquam 'est'. ibi illarum áltera

'Ergó mecastor púlcer est' inquit mihi

'Et líberalis: úlde caesaries quám decet:

Ne illaé sunt fortunátae quae cum istó cubant.' 65

PY. Itane áibant tandem? AR. Quae me ambae op-
secráuerint

Vt te hódie quasi pompam illa praeterdúcerem.

PY. Nimiást miseria nímis pulcrum esse hominém.

AR. [Mihi]

Moléstiae sunt: órant, ambiunt, ópsecrant

Vidére ut liceat: ad sese arcessí iubent: 70

Vt túo non liceat óperam dare negótio.

PY. Vidétur tempus ésse ut eamus ad forum:

Vt in tabellis quos consignavi [interim]
Latrones, his dīnumerem stipendium.
Nam rex Seleucus me opere oravit máximo 75
Vt sibi latrones cogerem et conscriberem.
[Ei] rei hunc diem mihi operam decretūmst dare.
AR. Age eamus ergo. PY. Sequimini, satellites.

A C T V S II.

PALAESTRIO.

Mihi ad énarrandum hoc árgumentumst cómitas,
 Si ad aúscultandum uóstra erit benígnitas. 80
 Qui autem aúscultare nólet, exurgát foras,
 Vt sít ubi sedeat ílle qui auscultáre uolt.
 Nunc qua ádsedistis caúsa in festinó loco,
 Comoédiai quám modo acturí sumus
 Et árgumentum et nómen uobis éloquar. 85
 Alázon Graece huic nómen est comoédiae:
 Id nós Latine glóriosum dícimur.
 Hoc óppidum Ephesust: índemíles méus erus,
 Qui hinc ád forum abiit, glóriosus, ínpudens,
 Stercóreus, plenus périuri atque adúlteri, 90
 Ait sése ultro omnis múlieres sectárier.
 Is déridiculost, quáqua incedit, ómnibus:
 Itaque híc meretricis, lábiis dum ductánt eum,
 Maiórem partem uídeas ualgis sáuiis.
 Id uólo uos scire, quó modo ad hunc deuénérím 95
 In séruitutem ab èo quoi seruiuí prius:
 Nam ego háu diu aput hunc séruitutem séruio.
 Date óperam: nam nunc árgumentum exórdiar.
 Erat érus Athenis míhi adulescens óptumus.
 Is amábat meretricem [áltam] Athenis Átticis 100
 Et illa íllum contra: quíst amor cultu óptumus.

Is púplice legátus Naupactúm fuit
 Magnái rei púplicae grátia.
 Intéribi hic miles fórte Athenas áduenit.
 Insínuat sese ad íllam amicam erí [mei]: 105
 Occépit eius mátri suppálarier
 Vino, órnementis ópiparisque opsóniis:
 Itaque íntumum ibi se mîles aput lenám facit.
 Vbi prímum euenit mîliti huic occásió,
 Sublínit os illi lénae, matri mûlieris, 110
 Quam crus méus amabat. nám is illius filiam
 Conícit in nauem mîles clam matrém suam
 Eamque húc inuitam mûlièrem in Ephesum áduchit.
 Vt amicam erilem Athénis auectám scio,
 Ego [tántum] quantum [pótis sum] mihi nauém
 paro: 115
 Inscéndo, ut eam rem Naúpactum ad erum núntiem.
 Vbi súmus prouecti in áltum, sicut uóluerunt
 Capiúnt praedones náuem illam ubi uectús fui.
 Prius péril quam ad erum uéni quo ire occéperam.
 Ille [quí] me cepit dát me huic dono mîliti. 120
 Hic póstquam in aedis méd ad se adduxít domum,
 Video íllam amicam erilem, Athenis quae fuit.
 Vbi cóntra aspexit me, óculis mihi signúm dedit,
 Ne se áppellarem. dèinde, postquam occásiost,
 Conquératur mecum mûlièr fortunás suas. 125
 Ait sése Athenas fúgere cupere ex hác domu:
 Sese íllum amare, méum erum, Athenis quí fuit,
 Neque pécus quemquam odísse quam istum mîlitem.
 Ego quóniam inspexi mûlièris senténtiam,
 Cepí tabellas, cónsignauí clánculum, 130
 Dedi mércatori quóidam, qui ad illum déferat,
 [Meum erum, qui Athenis fuerat, qui hanc amauerat]

Vt is húc ueniret. is non spreuit nuntium:
 Nam et uénit et hic in próxumo deuórtitur
 Apút paternum suum hóspitem, lepidúm senem. 135
 Atque [is] illi amanti suo hóspiti morém gerit
 Nosque ópera consilióque adhortatúr, iuuat.
 Itaque égo paraui hic íntus magnas máchinas,
 Qui amántis una inté se facerem cónuenas:
 Nam unúm conclaue cóncubinae quód dedit 140
 Milés, quo nemo nísi eapse inferrét pedem,
 In eó conclaui ego pérfodiui párietem,
 Qua cónmeatus clam ésset hinc huc múlieri.
 Et sene sciente hoc féci: is consiliúm dedit.
 Nam méus conseruos ést homo hau magni preti, 145
 Quem cóncubinae mles custodem áddidit.
 Ei nós facetis fábricis et doctís dolis
 Glaucúmam ob oculos óbiciemus eúmque ita
 Faciémus ut quod uíderit ne uíderit.
 Et móx ne erretis, haéc duarum hodie [ín] uicem 150
 Et híc et illic múlief feret imáginem
 Atque éadem erit, uerum ália esse adsimulábitur.
 Ita súblinetur ós custodi múliefis.
 Set fóris concrepuit hínc a uicinó sene.
 Ipse éxit: hic illest lépidus quem dixi senex. 155

PERIPLECOMENVS. PALAESTRIO.

PE. Ni hércle defregéritis talos pósthac, quemque in
 tégulis
 Víderitis aliénum, ego uostra fáciam latera lórea.
 Míhi quídem iam arbitrí uicini súnť, meae quíd fiát
 domi:

Ita per inpluuium intro spectant. nunc adeo edico omnibus:

Quémque a milite hoc uideritis hominem in nostris tégulis, 160

Extra unum Palaétrionem, huc déturbatote in uiam.

Quód ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam

Dícat: disperístis, ni usque ad mórtem male mulcásitis.

Atque adeo, ut ne légi fraudem fáciant aleáriae,

Ádcuratote ut sine talis dómi agitent conuuium. 165

PA. Nécio quid malefactum [a] nostra huic familiast, quantum audio:

Ita hic senex talos elidi iússit conseruis meis.

Sét me exceptit: nihili facio quid illis faciat céteris.

Ádgređiar hominem. PE. Ítne aduorsum hic qui áduenit [recta uia]?

PA. Quid agis, Periplecómene? PE. Hau multos homines, si optandum foret, 170

Nunc uidere et cónuenire quam te mauellém. PA. Quid est?

Quid tumultuás cum nostra familia? PE. Occisi sumus.

PA. Quid negotist? PE. Rés palamst. PA. Quae rés palamst? PE. De tégulis

Módo nescio quis inspectauit uóstrum familiárium

Pér nostrum inpluuium íntus aput nos Philocomasium atque hóspitem 175

Aúsculantis. PA. Quis homo id uidit? PE. Túus conseruoa. PA. Quis is homost?

PE. Nécio: ita abripuit repente scése subito. PA. Súspicor

Mé perisse. PE. Vbi abít, conclamo: 'heus, quid agis tu' inquam 'in tégulis?'

Ille mihi abiens ita respondit, sé sectari símiam.

PA. Vac mihi misero quói pereundumst própter nihili
béstiam. 180

Sét Philocomasium hícine etiam núnc est? PE. Quom
exibam, híc erat.

PA. Síst, iube huc transíre quantum póssit, se ut ui-
deánt domi

Fámiliares: nísí quidem illa nós uolt, qui seruí sumus,
Própter amorem suum ómnis crucibus cóntubernalís
dari.

PE. Díxi ego istuc: nísí quid aliut uís. PA. Volo. hoc
ei dícito: 185

[Ne hércle usquam] artem et dísciplinam apstíneat colere.

PE. Quem ad modum?

PA. Vt eum qui se hic uidit uerbis uíncat ne is se
uiderit.

Qui árguat se, eum cótra uíncat iúre iurandó suo.

Sí quidem centiéns hic uisa sít, tamen infitiás eat.

Nám mulier holitóri numquam súpplicat, si quást
mala: 190

Dómi habet hortum et cóndimenta ad ómnis + molis má-
leficas,

[Dómi] habet os, linguám, perfidiam, málitiam atque au-
dáciam,

[Confidentiam, confirmatatem, fraudulentiam]

Dómi dolos, domi délenifica fácta, domi fallácias.

PE. Égo istaec, si erit hic, núntiabo. sét quid est, Pa-
laéstrio, 195

Quód uolutas túte tecum in córde? PA. Paulispér tace,
Dúm ego mihi consília in animum cónuoco et dum cón-
sulo

Quíd agam, quem dolúm doloso cótra conseruó parem,

Qui illam hic uidit aúsculantem: id uisum ne uisum siet.
 PE. Quaére: ego hinc apscéssero aps te huc interim.
 illuc sis uide, 200

Quem ad modum astitit seueró frónte curans, cógitans.
 Péctus digitis púltat: cor credo éuocaturúst foras.
 Écce auortit: rúsus laeuo in fémine habet laeuám
 manum.

Déxtera digitís rationem cónputat: ferít femur.
 Déxtera micát uehementer: quód agat aegre súp-
 petit. 205

Cóncrepuit digitís: laborat, crébro conmutát status.
 Éccere autem cápite nutat: nón placet quod répperit.
 Quidquid est, incóctum non exprómet, bene coctúm
 dabit.

Écce autem aedificát: columnam ménto suffigít suo.
 Ápage, non placét profecto míhi illaec aedificátio: 210
 Nam ós columnatúm poetæ esse indaudiui bárbaro,
 Quoi bini custódes semper tótiis horis óccubant.
 Éúge, euscheme hercle ástitit et dúlice et comoédice.
 Númquam hodie quiéscet prius quam id quód petit per-
 fécerit.

Hábet, opinor. áge siquid agis: uígila, ne somnó
 stude: 215

Nísi quidem hic agitáre mauis uáriuS uirgis uígiliis.
 Tibi ego dico: an, heúreta, me hauscis te ádloqui? Pa-
 laéstrio,

Vígila inquam, expergíscere inquam: lúcet hoc inquam.
 PA. Aúdio.

PE. Viden hostis tibi adése tuoque térgo opsidium?
 cónsule,

Árripe opem auxiliúmque ad hanc rem: própere hoc
 non placidé decet. 220

Ánteueni aliqua [atque] áliquo actutum circumduce exércitum.

Cóge in opsidíum perduellis, nóstris praesidiúm para.
 Interclade cónmeatum inimícis, tibi muní uiam,
 Quá cibatus cónmeatusque ád te et legiónés tuas
 Túto possit péruenire. hanc rém age: res subitá-
 riast. 225

Réperi, conminíscere, cedodum cálidum consiliúm cito:
 Quae híc sunt uisa ut uísa ne sint, fácta infecta utí sient.
 Mágnam illic, homo, rem íncipíssis, mágna moenis
 moénia.

Túte hoc si unus récipere ád te dícis, confidéntiast
 Nós inimicos prófligare pósse. PA. Dico et récipio. 230
 PE. Ét ego te impetráre dico id quód petis. PA. At te
 Iúppiter

Béne amet. PE. At tu inpérti, amice, mé quod commen-
 tú's. PA. Tace,

Dum ín regionem astútíarum mearum te induco: út scias
 Iúxta mecum méa consilia. PE. Sálua sumes indidem.

PA. Érus meus elephánti corio circumtentust, nón
 suo, 235

Néque habet plus sapiéntiae quam lápis. PE. Istuc ego-
 mét scio.

PA. Núnc sic rationem íncipíssam, hanc instituam
 astútiam:

Ád Philocomasium húc sororem géminam germanam
 álteram

Dícam Athenis áduenisse cúm amatore aliquó suo,
 Tám similem quam lácte lactist: áput te eos hic de-
 uórtier 240

Dícam hospitio. PE. Euge, eúge, lepide: laúdo con-
 mentúm tuum.

PA. Vt, si illanc concríminatus sít aduersum mílitem
Méus conseruos, [se] èam uidisse hic cum álieno auscu-
láríer,

Árguam [hanc] uidísse aput te cónta conseruóm meum
Cúm suo amatore ámplexantem atque aúsculantem. PE.

Inmo óptume. 245

Ídem ego dicam, si [éx] me exquíret míles. PA. Set si-
mílumas

Dícito esse: et Phílocomasio id praécipiundumst út
sciat:

Né titubet, si exquíret ex ea míles. PE. Nímis doctúm
dolum.

Sét si ambas uidére in uno míles concilió uolet,

Quíd agimus? PA. Facilést. trecentae póssunt causae
cónligi: 250

‘Nón domist: abiit ámbulatum: dórmit: ornatúr: lauat:
Prándet: potat: óccupatast: óperae non est: nón
potest’.

Quántum u's prolátionumst: dúm modo hunc primá uia
Índucamus, uéra ut esse crédat quae mentíbinur.

PE. Plácet ut dicis. PA. Íntro abi ergo et si ístist mu-
lier, èam iube 255

Cíto domum transíre atque haec ei [díce,] monstra,
praécipe,

Vt teneat consília nostra, quem ád modum exorsí sumus,
Dé gemina soróre. PE. Docte tibi illam perdoctám
dabo.

Númquid aliut? PA. Íntro ut abeas. PE. Ábeo. PA. Et
quidem ego ibó domum

Átque homini inuestígando operam huic díssimulabo [mé
dare], 260

Quí fuerit conséruos, qui hodie sít sectatus símiam.

Nam ille non potuit quín sermone suo áliquem fami-
liárium

Párticipauerít de amica erí, uidisse sése eam

Híc in proxumo aúsculantem cum álieno adulescéntulo.

Nóui morem egomét: 'tacere néqueo solus quód
scio'. 265

Si ínuenio qui uidit, ad eum uíneam pluteósque agam.

Rés paratast: uí pugnandoque hóminem caperest
cértá res.

Si ita non reperio, sbo odorans quási canis uenáticus

Úsque donec pérsecutus uólpem ero uestígiis.

Sét fores crepuérunt nostrae: ego uóci moderabór
meae: 270

Nam illic est Philocomásio custos, méus conseruos, qui
ít feras.

SCELEDIVS. PALAESTRIO.

SC. Nísi quidem ego hodie ámbulaui dórmíens in té-
gulis,

Cérto edepol scio mé uidisse hic próxime uicíniae

Philocomasium erílem amicam síbi malam rem quaérere.

PA. Híc illam uidit aúsculantem, quántum hunc audiui
loqui. 275

SC. Quís hic est? PA. Tuus conséruest. quid agis, Scé-
ledre? SC. Te, Palaéstrío,

Vólup est conuenísse. PA. Quid iam? aut quíd [hoc] ne-
gotist? fác sciam.

SC. Métno . . PA. Quid metuí? SC. Ne hercle hodie,
quántumst familiárium,

Máximum in malúm cruciatum hic ínsumamus. PA. Tú sali
Sólus: nam ego istam ínsumturam et désulturam níl
moror. 280

SC. Néscis tu fortásse, aput nos fácinus quod natúmst
nouom.

PA. Quód id est facinus? SC. Ínpudicum. PA. Túte
sci solí tibi:

Míhi ne dixis: scíre nolo. SC. Nón enim faciam quín
scias.

Símiam hodie súm sectatus nóstram in horum tégulis.

PA. Édepol, Sceledre, homó sectatu's níhili nequam
béstiam. 285

SC. Dí te perdant. PA. Té istuc aequomst, quóniam
occepisti éloqui.

SC. Fórte fortuná per ínpluuium húc despexi in pró-
xumum:

Átque ego illi aspicio aúsculantem Phílocomasium cum
áltero

Néscio quo adulescénte. PA. Quod ego, Sceledre, sce-
lus ex te aúdio?

SC. [Hércle] uidi. PA. Tútine? SC. Egomet, dùobus
his oculís meis. 290

PA. Ábi, non uerisímile dicis néque uidisti. SC. Núm
tibi

Líppus uideor? PA. Médicum istuc tibi méliust per-
contárier.

Vérum enim tu istam, sí te di ament, témere hau tollas
fábulam.

Túis nunc cruribús capitique fraúdem capitalem hínc
creas:

Nám tibi iam ut pereás paratumst dúpliciter, nisi súp-
primis 295

Tuum stultiloquium. SC. Qui uero dupliciter? PA. Dicam tibi.

Primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris:

Iterum, si id est uerum, tu ei custos additus perieris.

SC. Quid fuit me nescio: hoc me uidisse ego certo scio.

PA. Pergin, infelix? SC. Quid tibi uis dicam, nisi quod uiderim? 300

Quin etiam nunc intus hic in proxumost. PA. Eho, non domist?

SC. Vise, abi intro tute: nam ego iam mihi nil credi postulo.

PA. Certumst facere. SC. Hic te opperiar: eadem illi insidiis dabo,

Quam mox horsum ad stabulum iuuenix recipiat se [a] pabulo. 304

Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles addidit: Nunc si indicium facio, interii: si taceo, [interii] tamen. Si hoc palam fuerit. quid peiust muliere aut audacius?

Dum ego in tegulis sum, illa [ex suo] se hospitio eduxit foras.

Edepol facinus fecit audax. hoc nunc si miles sciat, Credo hercle hasce aedis sustollat totas atque hunc in crucem. 310

Heracle, quidquid est, missitabo potius quam inteream male.

Non ego possum quae ipsa sese uenditat tutarier.

PA. Sceledre, Sceledre, quis homo in terris alter [test] audacior?

Quis magis dis inimicis natust quam tu atque iratis? SC. Quid est?

PA. Iúben tibi oculos écfodiri, quíbus id quod nus-
quámst uides? 315

SC. Quid, nusquam? PA. Non égo tuam empsim uítam
uitiosá nuce.

SC. Quid negotist? PA. Quid negoti sít rogas? SC.
Quor nón rogem?

PA. Nón tu tibi istam praétruncari linguam largiloquám
iubes?

SC. Quam ób rem iubeam? PA. Philocomasium éccam
domi, quam in próxumo

Vídisse aibas te aúsculantem atque ámplexantem cum
áltero. 320

SC. Mírumst lolio uéctitare té tam uili trítico.

PA. Quid iam? SC. Quia luscítiosu's. PA. Vérbero
edepol tú quidem

Caécu's, non luscítiosus: nam [éccillam] quidé
domi.

SC. Quid, domi? PA. Domi hércle uero. SC. Abi,
lúdis me, Palaéstrio.

PA. Iám mihi sunt manus inquinatae. SC. Quidum? PA.
Quia ludó luto. 325

SC. Vaé capiti tuó. PA. [Tuo]istuc, Scéledre, promittó
fore,

Nísi oculos orátionemque ália conmutás tibi.

Sét fores crepuérunt nostrae. SC. At égo illi opser-
uassó foris:

Nám nihil est qua hinc húc transire ea póssit nisi recto
óstio.

PA. Quín domi eccam: néscio quae te, Scéledre, sce-
lera súscitant. 330

SC. Míhi ego uideo, míhi ego sapio, [míhi] ego credo
plúrumum:

Mé homo nemo déterruerit quín ea sit in hisce aédibus.
Híc opsistam, ne ínprudenti huc éa se subrepsít mihi.

PA. Méus illic homost: déturbabo iam égo illum de
 pugnáculis.

Vín iam faciam utí stultiuidum té [esse] fateare? **SC.** Áge
 face. 335

PA. Néque te quicquam sápere corde néque oculis utí?
SC. Volo.

PA. Némpe tu istic ais ésse erilem cóncubinam? **SC.**
 Atque árguo

Éam me uidisse aúsculantem hic íntus cum alienó uiro.

PA. Scín tu nullum cónmeatum [huc] hínc esse a nobís?
SC. Scio.

PA. Néque solariúm neque hortum nísi per inpluiiúm?
SC. Scio. 340

PA. Quid? nunc si ea domíst: si eam facio ut éxire hinc
 uideás domo,

Dígnun es uerbéribus multis? **SC.** Dígnus. **PA.** Serua
 istás foris,

Né tibi clam se súpterducat ístinc atque huc tránseat.

SC. Cónsiliúmst ita fácere. **PA.** Pede ego iám illam huc
 tibi sistam ín uíam.

SC. Ágedum ergo face. uólo scire, utrum egone íd quod
 uidi uíderim 345

Án illic faciat quód facturum dícit, ut ea sít domi.

Nam égo quidem meos óculos habeo néc rogo utendós
 foris.

Sét hic illi suppárasitatur sémper: hic eae próxumust:

Prímus ad cibúm uocatur, prímo [ei] pulmentúm datur.

Nám illic noster ést fortasse círciter triénnium: 350.

Néc quoiquam [alii] quam illi in nostra méliust famulo
 fámilia.

Sét ego hoc quod ago, id me ágere oportet: hóc opser-
uare óstium.

Si híc opsistam, hac quídem pol certo uérba mihi num-
quám dabunt.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. SCELEDREVS.

PA. Praecépta facito ut mémineris. PH. Totiéns
monere mírumst.

PA. At métuo ut satis sis súbdola. PH. Cedo uél de-
cem, édocebo 355

Minumé malas ut sint malae: mihi sólaest quod su-
pérfit.

Age núnc iam insiste in dolos: ego [húc] procul re-
cédam.

PA. Quid aís tu, Sceledre? SC. Hanc rém gero: ha-
beo aúris, loquere quíduis.

PA. Credo égo istoc exempló tibi esse péreundum
extra pórtam,

Dispéssis manibus pátibulum quom habébis. SC. Nam
quamóbrem? 360

PA. Respícedum ad laeuam: illaéc quis est muliér?
SC. Pro di inmortáles,

Eri cóncubinast haéc quídem. PA. Mihi quóque pol
ita uidétur.

Age núnc iam, quandó lubet. SC. Quid agám? PA.
Peri praeprópere.

PH. Vbi istést bonus seruos, quí probri me máxumi
innocéntem

Falso insimulauit? PA. Én tibi, híc mi id díxit, [uti-
quest]. PH. Díxtin 365

Tu té uidisse in próxumo hic, sceléste, me ausculántem?

PA. Atque cum álieno adulescéntulo dixít. SC. Dixi hercle uéro.

PH. Tun uidisti? SC. Atque his quídem oculis. PH. Oculis carebis crédo,

Qui plús uident quam quód uident. SC. Numquam hercle deterrébor

Quin uiderim id quod uiderim. PH. [Set súmne] ego mora múltum, 370

Quae cum hóc insano fábuler, quem pól ego capitis pérdam?

SC. Nolí minitari: scío crucem futúram mihi sepúlcrum:

Ibi mēi sunt maiorés siti, patér, auos, proauos, ábauos. Non póssunt tuis mináciis hisce óculi mi ecfordíri.

Set paúcis uerbis té uolo: Palaéstrio, opsecró te, 375 Vnde éxit haec? PA. Vnde nísi domo? SC. Domó?

PA. Me uiden? SC. Te uideo: Nisi mírumst facinus quó modo haec hinc húc transire pótuit.

Nam cértó neque soláriumst aput nós neque hortus illus

Neque fénstra nisi clatráta. nam certe égo te hic intus uídi.

PA. Pergín, sceleste, inténdere hanc argúere? PH. Ecástor érgo 380

Mi hau fálsum euenit sómniū quod nóctu hac somniáui.

PA. Quid sómniauisti? PH. Éloquar: set amábo aduortito ánimum.

Hac nócte in somnis méa soror geminást germana uísa
Venísse Athenis ín Ephesum cum súo amatore quódam.
Ei ambo hóspítio huc in próximum deuórti mihi
sunt uísi. 385

PA. Palaéstrionis sómniū narrátur. perge pórro.

PH. Ego laéta uísa, quía soror uenísset, propter
eādem

Suspítionem máxumam sum uísa sustinére.

Nam argúere in somnis mé meus mihi fámiliaris uísust,
Me cum álieno adulescéntulo, quasi núnc tu, esse
ausculátam, 390

Quom illa aúsculata méa soror gemina éssét suumpte
amícum.

Ita me ínsimulatam pérperam [probri] ésse somniáui.

PA. Satin éadem in uigilanti éxpetunt, quae in sómnis
uísa mémoras?

Eu, hércle praesens sómniūst: abi íntro et con-
precáre.

Narrándum ego istuc míliti censébo. PH. Facere
cértumst: 395

Neque mé quidem patiár probri ínpúne [esse] ínsimu-
látam.

SC. Timeó quid rerum géssem: ita dórsus totus
prúrit.

PA. Scin té perisse? SC. Núnc quidem domi cértost:
certa rés est

Nunc nóstrum opseruare óstium, [ubi] ubíst. PA. At,
Sceledre, quaéso,

Vt ad id exemplum sómniū consímile somniáuit, 400
Atque út tu suspicátus es [te] eam uídisse ausculántem.
..... qu ..... egomet ..... sam ... quod ui-
disse po ..

SC. Mene eam non uidisse árbítras? PA. Ne tu hércle
sero, opínor,

Resipísces. si ad erum uénerit haec rés, peribis
púlcre.

SC. Nunc dénum expíor mi ób oculos calíginem
opstitísse. 405

PA. Dudum édepol planumst hóc quídem: quae híc
úsque fuerit íntus.

SC. Nihil hábeo certí quíd loquar: non uídi eam, etsi
uídi.

PA. Ne tu édepol stultitiá tua nos paéne perdidísti:
Dum té fidelem fácere ero uoluísti, apsumptu's paéne.
Set fôres uicíni próximi crepuérunt: conticíscam. 410

PHILOCOMASIVM. PALAESTRIO. SCELEDREVS.

PH. Inde ígnem in aram, ut Éphesíae Diánae laeta
laúdes

Grátisque agam eique ut Árabio fumíficem odore
amoéne:

Quae me ín locís Neptúniis templisque turbuléntis
Seruáuit, saeuis flúctibus ubi sum ádflictata múltum.

SC. Palaéstrío, eho Palaéstrío. PA. Eho Scéledre,
Sceledre, quíd uis? 415

SC. Haec múlíer quae hinc exít modo estne erílís
concubína

Philocómasium an non ést ea? PA. Hercle opínor, ea
uidétur.

Set fácínus mirumst, quó modo haec hinc húc transíre
pótuít:

Si quídem east. SC. An dubíum íd tibíst eam ésse
hanc? PA. Ea uidétur.

SC. Adeámus, appellémus. heus, quid istúc est, Philo-
comásium? 420

Quid tíbi istic hisce in acdibus debétur? quid ne-
gótist?

Quid núnc taces? tecúm loquor. PA. Immo édepol
tute técum:

Nam haec níl respondet. SC. Te ádloquor, uítí pro-
brique pléna,

Quae círcum uicinós uagas. PH. Quicúm tu fabuláre?

SC. Quicúm nisi tecum? PH. Quís tu homo's? aut
mecúm quid est negóti? 425

SC. Mén rogas, hem, quí sim? PH. Quin ego hóc ro-
gem quod nésciam?

PA. Quís ego sum igitur, si hunc ignoras? PH. Míhi
odiosu's, quísquis es,

Ét tu et hic. SC. Non nós nouisti? PH. Neútrum.
SC. Metuo máxume . .

PA. Quíd metuis? SC. Enim né [nos] nosmet pérdide-
rimus úspiam:

Nám nec te neque mé nouisse ait haéc. PA. Perscru-
tari hóc uolo, 430

Scéledre, nos nostri án alieni símus: ne clam quí-
píam

Nós uicinorum ínprudéntis áliquis ímutáuérít.

SC. Cérte equidem nostér sum. PA. Et pol ego. SC.
Quaéris tu, muliér, malum.

Tíbi ego dico: heus, Philocomasium. PH. Quaé te
íntemperíac tenent,

Quí me perperám perplexo nómine appellés? SC.
Eho, 435

Quís igitur uocáre? PH. Glycerae nómen est. SC.
Iniúria

Fálsum nomen pössidere, Phílocomasium, póstulas.

[Ábi scelestá: nam ínsignite] méo ero facis iniúriam.

PH. Égone? SC. Tu [ne]. PH. Quae heri Athenis Éphe-
sum adueni uéspéri

Cúm meo amatore, ádulescente Athénienſi? SC. Díc
mihi, 440

Quíd tibi in Epheso hic ést negoti? PH. Géminam ger-
manám meam

Híc sororem esse índauidini: eam uéni quaesitúm. SC.
Mala's.

PH. Ímmo ecastor stúlta multum, quae uobiscum fá-
bulem.

Ábeo. SC. Abire nón sinam te. PH. Mítte. SC. Manu-
festária's:

Nón omitto. PH. At iám crepabunt míhi manus, malaé
tibi, 445

Nísi me omittis. SC. Quíd, malum, astas? quín retines
altrínsecus?

PA. Níl moror negótiosum míhi esse tergum. quí
scio

Án ista non sit Phílocomasium atque ália similis éius
siet?

PH. Míttin me an non míttis? SC. Immo ui átque inui-
tam ingrátis,

Nísi uoluntate íbis, rapiam té domum. PH. Hosticum
hóc mihi 450

Dómiciliumst, Athénis domus est. SC. Át erus [hic]. PH.
Ego istám domum

Néque moror neque uós qui sitis hómines noui né-
que scio.

SC. Lége agito: te núsquam mittam, nísi das firmatám
fidem,

Te húc, si omisero, íntro ituram. PH. Ví me cogis,
quísquis es.

Dó fidem, si omíttis, isto me íntro ituram quó
íubes. 455

SC. Écce omitto. PH. At ego ábeo omissa. SC. Múlie-
bri fecít fide.

PA. Scéledre, [e] manibus ámisisti praédam: tam east
quám potis

Nóstra erilis cóncubina. uín tu facere hoc strénue?

SC. Quid faciam? PA. Ecfer míhi machaeram huc íntus.
SC. Quid faciés ea?

PA. Íntro rumpam récta in aedis: quémque hic íntus
uídero 460

Cúm Philocomasio aúsculantem, eum ego óptruncabo ex-
témulo.

SC. Visanest ea ésse? PA. Immo edepol pláne east. SC.
Set quó modo

Díssimulabat. PA. Ábi, machaeram huc écfer. SC. Iam
faxo híc erit.

PA. Néque eques neque pedés profectost quísquam
tanta audácia,

Qui aéque faciat cónfidenter quícquam quam [quae] mú-
lieres. 465

Út utrobique orátionem dócte [atque astute] édídít:

Út sublínítur ós custodi caúto, conseruó meo.

Nímis beat, quod cónmeatus tráustinet trans párietem.

SC. Heús, Palaestrió, machaera níhil opust. PA. Quid
iam? aút quid est?

SC. Dómi eccam erilem cóncubinam. PA. Quid, domi?
SC. In lectó cubat. 470

PA. Édepol ne tu tíbi malam rem répperísti, ut praé-
dicas.

SC. Quid iam? PA. Qui hanc attingere ausu's mulierem
hinc e proximo.

SC. Magis hercle metuó. set numquam quisquam faciet
quín soror

Ista sit germana huius. PA. Eam pol tu ausculantem hic
uideras:

Et quidem palámst eam esse ut dícis. SC. Quid pro-
piús fuit 475

Quam út perirem, sí locutus éssém ero? PA. Ergo sí
sapis,

Mússitabis. plús oportet scíre seruom quám loquí.

Égo abeo a te, néquid tecum cónsili commísceam,

Átque ad hunc [ibó] uicinum: túae mihi turbae nón
placent.

Érus si ueniet, sí me quaeret, híc ero: hinc me arcés-
sito. 480

SCELEDVS. PERIPLECOMENVS.

SC. Satin ábiit ille néc erile [hic] negótium

Plus cúrat quasi non séruitutem séruiat?

Certo illa quidem híc nunc íntus est in aédibus:

Nam egomét cubantem eam módo [nostrac] offendí
domi.

Certum ópsernationíst nunc operám dare. 485

PE. Non hércle hisce homines mé marem, set fé-
minam

Vicíni rentur ésse serui mílitis:

Ita mé ludificant. mèamne híc in uia hóspitam,

Quae heri húc Athenis cum hóspite aduenít meo,

Tractátam et ludificátam, ingenuam et líberam? 490

SC. Perii hércle: hic ad me récta habet rectám
uiam.

Metuo illaec mihi res né malo magnó fuat,
Quantum hunc audiui fácere uerborúm senem.

PE. Accédam ad hominem. tún Sceledre hic, sce-
lerúm caput,

Meam lúdicauisti hóspitam ante aedís modo? 495

SC. Vicíne, ausculta quaéso. PE. Ego auscultém
tibi?

SC. Volo me éxpurgare. PE. Túne te expurgés
mihi,

Qui fácinus tantum támque indignum féceris?

An quía latrocinámini, arbitrámini

Quiduís licere fácere uobis, uérbero? 500

SC. Licétne? PE. At ita me dí deacque omnés
ament,

Nisi míhi supplicium uirgeum de té datur

Longúm diutinúmque a mane ad uesperum:

Quod mēas confregisti ímbrices et tégulas,

Ibi dúm condignam té sectaris símiam: 505

Quodque índé inspectauisti meum aput me hó-
spitem,

Ampléxam amicam quom áusculabatúr suam:

[Quin] cóncubinam erísem insimulare áusus es

Probrí pudicam méque summi flágití:

Tum quód tractauisti hóspitam ante aedís meas: 510

Nisi míhi supplicium stímuleum de [té] datur,

Dedécoris pleniórem erum faciám tuum,

Quam mágno uento plénunst undarúm mare.

SC. Ita súm coactus, Péríplecomene, ut nésciam,

Vtrúm me expostuláre tecum aequómst prius, 515

An, si ístaec non est haec neque haec uisást mihi,

- Med expurgare tibi uidetur aequius:
 Sicut etiam nunc nescio quid uiderim:
 Ita istast huius similis nostrast tua,
 Siquidem non eademst. PE. Vise ad me intro: iam
 scies. 520
- SC. Licetne? PE. Quin te iubeo: i, placide
 noscita.
- SC. Ita facere certumst. PE. Heus, Philocoma-
 sium, cito
- Transcurre curriculo ad nos: ita negotiumst.
 Post, quando exierit Scéledrus a nobis, cito
 Transcurre ad uos rúsum curriculó domum. 525
- Nunc pól ego metuo nequid infuscauerit.
 Si hic nón uidebit mulierem * * *
 * * * * * aperitúr foris.
- SC. Pro di inmortales, similiorem mulierem
 Magisque eandem, [tam] quae nón sit eadem, nón
 reor 530
- Deos facere posse. PE. Quid nunc? SC. Comme-
 ruí malum.
- PE. Quid igitur? eanest? SC. Étsi east, non
 ést ea.
- PE. Vidístine istam? SC. Vidi et illam et hóspitem
 Compléxum atque ausculántem. PE. Eanest? SC.
 Nescio.
- PE. Vin scíre plane? SC. Cúpio. PE. Abi intro
 ad uós domum 535
- Contínuo: uide sitne istaec uostrast intús. SC. Licet:
 Pulcre admonuisti. iam ego ad te exhibó foras.
- PE. Numquam édepol hominem quémquam ludi-
 ficárier
- Magis facete uídi et magis miris modis.

Set ecce egreditur. SC. Péríplecomene, te óp-
secro 540

Per deos atque homines pérque stultitiám meam
Perqué tua genua . . PE. Quid [iam]? SC. Meae [ut]
inscítiae

Et mēae stultitiae ignóscas. nunc demúm scio
Me fuisse excordem, caécum, incogitábilem:
Nam Philocomasium eccam íntus. PE. Quid nunc,
fúrcifer? 545

Vidístine ambas? SC. Vidi. PE. Erum exhibeás
uolo.

SC. Meruisse me equidem máximum fateór malum
Et tuae fecisse me hóspitae aio iniúriam.

Set méam esse erilem cóncubinam cénsui,
Quoi mé custodem erus áddidit milés meus. 550

Nam ex úno puteo símilior numquám potis
Aqua aquái sumi, quam haéc est atque ista hóspita.
Et mé despexe ad té per inpluiiúm tuum

Fatébor. PE. Quidni fáteare ego quod uíderim?
SC. Et ibi aúsculantem [me àput te hanc uidisse
hóspitam]. 555

PE. Vidísti? SC. Vidi: quór negem quod uíderim?
Set Philocomasium mé uidisse cénsui.

PE. Ratú'sne esse hominem me ómnium minumí
preti,

Si ego mé sciente páterer uicinó meo
Eam fieri aput me tam ínsignite iniúriam? 560

SC. Nunc démum a me insipiénter factum esse ár-
bitror,

Quom rém cognosco. at nón malitiosé tamen
Feci. PE. Ímmo indigne: nám hominem seruóm
suos

Domitós habere opórtet oculos ét manus
 Orátionemque. SC. Égo nunc si post hunc diem 565
 Muttuero, etiam quód egomet certó sciam,
 Dato éxcruciandum me: égomet me dedám tibi.
 Nunc hóc mi ignosce quaéso. PE. Vincam animúm
 meum,

Ne málitiose fáctum id aps te esse árbitrer.
 Ignóscam tibi istuc. SC. Át tibi di faciánt bene. 570
 PE. Ne tu hércle, si te dí ament, linguam cónprimes
 Posthác: etiam illut quód scies nescíueris
 Nec uíderis quod uíderis. SC. Bene mé mones:
 Ita fácere certumst. sátin exoratu's? PE. Abi.
 SC. Numquíd nunc aliut mé uis? PE. Ne me
 nóueris. 575

SC. Dedit híc mihi uerba. quám benigne grátiam
 Fecít, ne iratus ésset. scio quam rém gerat:
 Vt míles, quom extemplo á foro adueniát domum,
 [Me] cónprehendat. úna híc et Palaéstrió
 Me habént uenalem: sénsi et iam dudúm scio. 580
 Numquam hércle ex ista nássa ego hodie escám
 petam.

Nam iam áliquo aufugiam et me óccultabo aliquót
 dies,

Dum haec cónsilescunt túrbæ atque iræ léniunt.
 Nam núnc satis pipulo ínprobo meruí mali.
 Verúm tamen, de me quidquid est, ibo hínc
 domum. 585

PE. Ille hínc apsessit. sát edepol certó scio
 Occísam saepe sápere plus multó suem:
 Qui adeo ádmutiletur ne íd quod uidit uíderit.
 Nam illíus oculi atque aúres atque opínio 589
 Transfúgere ad nos. úsque adhuc actúmst probe:

Nimiúm festiuam múlíer operam praéhíuit.

Redeo ín senatum rúsum. nam Palaéstrio

Domí nunc aput mest, Scéledrus nunc autémst
foris :

Frequéns senatus póterit nunc habérier.

Ibo íntro : ne, dum apsum, íllis sortitús fuat. 595

A C T V S III.

PALAESTRIO. PLEVSICLES. PERIPLECOMENVS.

PA. Cōhibete intra līmen etiam uós parumper, Pleúsicles.

Sinite me prius próspectare, ne úspiam insidiaé sient,
Cónsilium quod habére uolumus. nam ópus est nunc
tutó loco,

Vnde inimicus néquis nostri spólia capiat cónsili.

Nám bene [consultúm] consilium súrupitur saepís-
sume, 600

Sí minus cum cura aut cautela lócus loquendi léctus est:
[Ét] bene consultum inconsultumst, si íd inimicis úsuist,
Néque potest quin, sí inimicis úsuist, opsít tibi.

Quippe si rescíuerint inimíci consiliúm tuum,

Tüopte tibi consilio occludunt línguam et constringúnt
manus, 605

Átque eadem quae illís uoluisti fácere [illi] faciúnt tibi.

Sét speculabor, néquis aut hinc á laeua aut a dextera
Nóstro consilió uenator ádsit cum auritís plagis.

Stétilis hinc prospéctus usque ad últumam plateámst
probe.

Éuocabo. heus, Péríplecomene et Pleúsicles, progré-
dimini. 610

PE. Écce nos tibi oboédientis. PA. Fácilest imperium
ín bonos.

Sét uolo scire, eodém consilio quód intus meditatí
sumus

Sí gerimus rem. PE. [Immo] magis esse ad rem utile
nón potest.

Immo quid tibi? PL. Quódne uobis pláceat, displiceát
mihi?

Quis homo sit magis méus quam tute's? PE. Lóquere
lepide et cómmode. 615

PA. Pól ita decet hunc fácere. PL. At hoc me fácinus
misere mácerat

Mèumque cor corpúsque cruciat. PE. Quid id est quod
cruciát? cedo.

PL. Mé tibi istuc aetátis homini fácinora puerília
óbicere [et] neque té decora néque tuis uirtútibus

Á te expetere: ex ópibus summis mèi [te] honoris
grátia 620

Mihique amanti ire ópitulatum atque éa te facere fá-
cinora,

Quaé istaec actas fúgere facta mágis quam sectarí solet.

Éam pudet me tibi in senecta óbicere sollicitúdinem.

PE. Nòuo modo tu amás. siquidem te quícquam quod
faxís pudet,

Níhil amas, umbrá's amantum mágis quam amator, Pleú-
sicles. 625

PL. Háncine aetatem éxercere [mèi] me amoris grátia?

PE. Quid ais tu? itane tibi ego uideor óppido Ache-
rúnticus?

Tám capularis? támne tibi diu uideor uitam úuere?

Nam équidem hau sum annos nátus praeter quínquaginta
et quáttuor:

Cláre oculis uideó, sum pernix mánibus, pedibus mó-
bilis. 630

PA. Si álbicapillus híc uidetur, ne útiqúam ab ingenióst
senex:

Ínest in hoc amússitata súa sibi ingenua índoles.

PL. Pól id experior équidem ita esse ut praédicas, Pa-
laéstrio:

Nám benignitás quidem huius óppido adulescéntulist.

PE. Ímmo, hospes, magis quóm periculum fácies, magis
noscés meam 635

Cómitatem ergá te amantem. PL. Quid opust nota
nóscere?

PE. Plús dabo quam praédicabo ex mé uenustatís tibi.

* * * * *

Út aput te exemplum éxperiundi hábeas neu rogés foris.
Nám nisi qui ipse amáuit, aegre amántis ingenium
ínspicit. 640

Sét ego amoris áliquantum habeo humórisque etiam in
córpoze

Néquedum exarui éx amoenis rébus et uoluptáriis.

Vél cauillatór facetus uél conuiua cómmodus

Ítidem ero: neque ego óblocutor sum álteri in con-
uúio.

Íncommoditate ápstinere me áput conuiuas cómmodo 645

Cónmemini: et meae orátionis iústam partem pérsequi

Ét meam partem itidéme tacere, quom álienast orátio.

Mínime sputatór, screator sum, ítidem minime muc-
cidus:

Néque alienum ego úmquam scortum súbigito in con-
uúio:

Néque praeripio púlpamentum néque praeuorto pó-
culum: 650

Néque per uinum umquam éx me exoritur díscidium in
conuúio.

Síquis ibist odiósus, abeo dõmum, sermonem ségreco.
Vénerem, amorem amoénitatemque áccubans exérceo :
Póst, Ephesi sum nátus, non sum in Ápulis, non Áni-
mulae.

PL. Ó lepidissumúm senem, si quas mémorat uirtutis
habet: 655

Átque quidem [pol] pláne eductum in nútricatu Vénerio.

PA. Át quidem illuc aetátis qui sit, nón inuenies ál-
terum

Lépidiorem ad omnis res nec qui amíco sit amicús
magis.

PL. Tui quidem edepol ómnes mores ád uenustatém
ualent.

Cédo tris mi homines aúrichalco cóntra cum istis mó-
ribus. 660

PE. Túte me ut fateáre faciam esse ádulescentem mó-
ribus:

Íta [ego] ad omnis cónparebo tibi res benefactís frequens.
Ópusne erit tibi áduocato trísti, iracundo? écce me.

Ópusne leni? léniorem díces quam mutúmst mare,
Líquidiusculúsque ero quam uéntus est fauónius. 665

Vél hilarissumúm conuiuam hinc índidem expromám
tibi

Vél primariúm parasitum atque ópsonatorem óptumum.
Tum ád saltandum nón cinaedus málacus aequet át-
que ego.

PA. Quid ad illas artís optassis, si óptio eueniát tibi?

PL. Huíc pro meritis út referri páriter possit grátia 670
Tíbiq; quibus nunc mé esse experior súmmae solli-
cítudini.

Át tibi tanto sump̄tui esse míhi molestumst. PE. Mó-
rus es.

Nam in mala uxore atque inimico siquid sumas, sumptus est:

In bono hospite atque amico quaestus est quod sumitur,
Ut quod in diuinis rebus sumptumst sapienti lucrost. 675
Deum uirtute [satis] est unde accipiam [te] apud me comiter.

Es, bibe, animo opsequere mecum atque onera te hilaritudine:

Liberac sunt aedes, liberum autem [esse] egomet me uolo.

Nam mihi deum uirtute dicam propter diuitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere: 680
Set nolo mi oblatrix in aedis intro mittere.

PL. Quor non uis? nam procreare liberos lepidumst opus.

PE. Hercle uero liberum esse, id [nimio] multost lepidius.

Nam bona uxor, si ea duci [potis] est usquam gentium,
Vbi eam possiem inuenire? uerum egone eam ducam domum, 685

Quae mihi numquam hoc dicat: 'eme, uir, lanam, tibi unde pallium

Molacum et calidum conficiatur tunicaeque hibernae bonae,

Ne algeas hac hieme': hoc numquam uerbum ex uxore audias:

Verum prius quam galli cantent, quae me [e] somno suscitet,

Dicat: 'da mihi, uir, kalendis meam qui matrem munerem: 690

Da qui faciam condimenta: da quod dem quinquatribus Praecantatrici, coniectrici, ariolae atque aruspicae:

Túm piatricém clementer nón potest quin múnerem:
 Iám pridem, quia níhil apstulerit, súscenset torária: 694
 Tum ópstitrix expóstulauit mécum, parum missúm sibi:
 Quid? nutrici nón missuru's quícquam, quae uernás
 alit?

Flágitiumst si nil mittetur: quó supercilió spicit.
 Haéc atque horum símilia alia dámna multa mülíerum
 Mé prohibent uxóre, quae mi huius símilis sermonés
 serat.

PA. Dí tibi propitií sunt hercle: nám si istam amissis
 semel 700

Libertatem, hau fácte eundem rúsum restitués locum.

PL. Tú homo et alterí sapienter pótis es consúlere
 ét tibi:

Át illa laus est, mágno in genere et in diuitiis máxumis
 Liberos hominem éducare, géneri monumentum ét sibi.

PE. Quándo habeo multós cognatos, quid mihi opus est
 líberis? 705

Núnc bene uiuo et fúrtunate atque út uolo atque animo
 út lubet.

[Nám] mea bona meis cognatis dícam, inter eos pártiam:
 [Ídeo ut liberí] me curant. úsunt quid agam, ecquíd
 uelim:

Prius quam lucet ádsunt, rogitant nóctu ut somnum
 céperim.

[Eos pro liberis habebo, qui mihi mittunt munera.] 710
 Sácrificant: dant inde partem míhi maiorem quám sibi,
 Ábducunt me ad éxta, me ad se ad prándium, ad cenám
 uocant.

Ílle miserrumúm se retur, mínimum qui misít mihi.

Ílli inter se cértant donis: égomet mecum mússito: 714
 'Bóna mea inhiant: [át] certatim nútricant et múnérant.'

PA. Nímis bona ratióne nimiumque ád te et tua multum uides,

Ét tibi sunt gemini ét trigemini, sí te bene habes, filii.

PE. Pól si habuissem, sátis cepissem miseriarum [e] liberis.

* * * * *
Cóntinuo excruciárer animi: sín forte [ei] fuissét febris, 720

Cénserem emorí: cecidissetue ébrius de equoue úspiam,

Métuerem ne ibi défregisset crúra aut ceruicís sibi.

PA. Huíc homini dignúmst diuitias ésse et diu uitám dari,

Qui ét rem seruat ét se bene habet súisque amicis uólt [bene].

PL. Ó lepidum caput. íta me di deaéque ament, aequóm fuit 725

Děos parauisse, úno exemplo ne ómnes uitam uíuerent.

Sícut merci prétium statuit quíst probus agoránomus:

Quaé probast [aut lúculenta], pró uirtute ut uéneat,

Quae ínprobast, pro mércis uitio dóminum pretio paúperet:

Ítidem diuos díspertisse uítam humanam aequóm fuit: 730

Quí lepide ingeniátus esset, uítam ei longinquam [út] darent,

Qui ínprobi essent ét scelesti, is ádimerent animám cito.

Si hóc parauiíssént, [et] homines éssent minus multí mali

Ét minus audactér scelesta fácerent facta: et póstea,

Quí homines prohi éssent, esset ís annona uílíor. 735

PE. Quí deorum consília culpet, stúltus inscitúsque sit.

* * * nunc iam istis rébus desistí decet:
 Nam uolo [iam] opsonáre ut, hospes, tua te ex uirtute
 ét mea

Mëae domi accipiám benigne, lépide et lepidis uictibus.
 PL. Níl me paenitét iam quanto sump̄tui fuerím tibi. 740
 Nam hóspes nullus tam in amici hospítium deuortí
 potest,

Quín, ubi triduom [íbi] continuom fúerit, iam odiosús
 siet:

Vérum ubi dies decém continuos [réstans odio fámí-
 liaest],

Támetsi dominus nón inuitus pátitur, serui múr-
 murant.

PE. Séruiensis séruitutem ego séruos instruxí mihi, 745
 Hóspes, non qui mi imperarent quíbusue ego essem ob-
 . nóxius.

Si illis aegrest mihi quod uolup est, mēo rem remi-
 gió gero:

Támen id quod odióst faciundumst cūm malo atque
 ingrátis.

Nunc quod occepi ópsonatum pérgam. PL. Si cer-
 tūmst tibi,

Cómodulum opsoná, ne magno sump̄tu: mihi quiduís
 sat est. 750

PE. Quín tu istanc orátionem hinc uéterem atque anti-
 quam ámoues?

Próletarió sermone nunc quidem, hospes, útere.

Nam í solent, quando áccubuere, ubi céna adpositast,
 dícere:

‘Quíd opus fuit ístoc sumptu tánto nostra grátia?

Ínsaniuisti hércle: nam idem hoc hóminibus sat erát
 decem.’ 755

Quód eorum causa ópsonatumst, cálpant et comedúnt
tamen.

PA. Fít pol illuc ad illut exemplum: ut dócte et per-
specté sapit.

PE. Sét eidem homines númquam dicunt, quámquam
adpositumst ámpliter:

‘Iúbe illut demi: tólle hanc patinam: rémoue pernam,
níl moror:

Aúfer illam offám porcinam: próbus hic conger frí-
gidust: 760

Rémoue, abi aufer’: néminem eorum haec ádseuerare
aúdias,

Sét procellunt sése in mensam, dum inhiant [quae fa-
stídiunt].

PA. Bónus bene ut malós descripsit móres. PE. Haut
centénsunam

Pártem dixi atque, ótium rei sí sit, possum exprómere.

PA. Ígitur id quod ágitur huice prímum praeuorti
deceat. 765

Núnc hoc animum aduórtite ambo. ópus est mihi
operá tua,

Périplicomene: nám ego inueni lépidam sucophántiam,

Qui ádmutiletur mīles usque caésariatus, átque uti

Huíc amanti ac Phīlocomasio hanc écfciamus cópiam,

Vt hic eam abducát habeatque. PE. Dári istanc ra-
tioném uolo. 770

PA. Át ego mi anulúm dari istanc túm uolo. PE. Quam
ad rem úsuist?

PA. Quándo habebo, igitúr rationem mēarum fabrica-
rúm dabo.

PE. Vtere, accipe. PA. Áccipe a me rúsum ratio-
ném doli

Quam institui. PE. Tibi perpurgatis operam dabimus
auribus.

PA. Erus meus ita magnus moechus mulierumst, ut ne-
minem 775

Fuisse adaeque neque futurum credam. PE. Credo ego
istuc item.

PA. Atque [is] Alexandri praestare praedicat formae
suam:

Itaque omnis se ultró sectari in Epheso memorat mu-
lieres.

PE. Édepol qui te de isto multi cupiunt nunc men-
tirier:

Sét ego ita esse ut dicis teneo pulcre. proin, Pa-
laestrio, 780

Quám potis tam uérba confer máxume ad compéndium.

PA. Écquam tu potís reperiré fórma lepida mulierem,
Quóí facetiárum [cor] corpúsque sit plenum ét doli?

PE. Ingenuamne an libertinam? PA. Acqui istuc faciam,
dúm modo

Éam des quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore
Quoique sapiat pectus: nam cor nón potest, quod nùlla
habet. 786

PE. Laútam uis an nóndum lauta quae sit? PA. Siccam,
[at] súcidam:

Quám lepidissumám potis quamque ádulescentem má-
xume.

PE. Hábeo eccillam mēam cluentam, méretricem adu-
lescéntulam.

Sét quid ea usus ést? PA. Vt ad ted eam iam deducás
domum 790

Itaque eam huc ornátam adducas, [út] matronarúm modo
Cápíte compto crínis uittasque hábeat adsimulétque se

Túam esse uxorem: ita praecipiundumst. PE. Érro
quam insistás uiam.

PA. Át scies. set écquae ancillast illi? PE. Est primé
cata.

PA. Ēa quoque opus est. ita praecipito múlieri atque
ancíllulae, 795

Ųt simulet se túam esse uxorem et déperire hunc mí-
litem:

Quásique hunc anulúm suae faeae déderit, ea porró
mihi,

Míliti ut darém: quasique [ei] ego rěi sim interpres. PE.
Aúdio:

Né mi ut surdo uérbera auris. PA. Égomet recta [sémita
Ád eum ibo: a] tuá mi uxore dícam delatum ét datum, 800
Ųt sese ad eum cónciliarem. ille ěius domi cupiét
miser:

Quí nisi adulterió studiosus rěi nulli aliaest ínprobus.

PE. Nón potuit reperíre, si ipsi Sólí quaerundás dares,
Lépidiores dúas ad hanc rem quam égomet. habe ani-
múm bonum.

PA. Érgo adcures: próperato opus est. núnc tu ausculta,
Pleúsicles. 805

PL. Tíbi sum oboediéns. PA. Hoc facito: mles do-
mum ubi aduénerit,

Mémineris ne Phlócomasium nómines. PL. Quam nó-
minem?

PA. Glýceram. PL. Nempe eandém quae dudum cón-
stitutast. PA. Páx, abi.

PL. Méminero: set quíd meminisse id réfert, ego [ne-
sció] tamen.

PA. Égo enim dicam túm, quando usus póscet. intéreá
tace: 810

Vt [tum] quom etiam hic áget actutum pártis defendás
tuas.

PL. Éo ego intro igitur. PA. Í, praecepta sóbrie ad-
curés face.

PALAESTRIO. LVCRIO.

PA. Quantás res turbo, quántas moueo máchinas,
Erípiam ego hodie cóncubinam míliti,
Si cénturiati béne sunt manuplarés mei. 815

Set illúm uocabo. heus Sceledre, nisi negótiumst,
Progrédere ante aedis: té uoco Palaéstrio.

LV. Non óperaest Sceledro. PA. Quid iam? LV.
Sorbet dórmienti.

PA. Quid, sórbet? LV. Illut 'stértit' uolui dícere:
Set quía consimilest quóm stertas quasi sórbeas, 820

* * * * * PA. Eho,

An dórmit Sceledrus íntus? LV. Non nasó quídem:

Nam eo mágnam clamat. PA. Tétigit calicem
clánculum:

Deprómpsít nardini ámphoram celláriu.

Eho tú, sceleste, qui illi suppromú's: eho. 825

LV. Quid uís? PA. Qui lubítumst illi condor-
miscere?

LV. Oculís, opinor. PA. Nón te istuc rogító,
scelus.

Procéde huc: iam perísti nisi uerúm scio.

Prompsísti tu illi uínum? LV. Non prompsí. PA.
Negas?

LV. Nego hércle uero: nam ille me uotuit dí-
cere. 830

Neque équidem heminas ócto exprompsi in úrceum,
Neque ille calidum hic éxhibet in prándium.

PA. Neque tú bibisti? LV. Dí me perdant sí bibi,
Si bíbere potui. PA. Quid iam? LV. Quia enim
opsórbui:

Nam nímis calebat, ámburebat gútturem. 835

PA. Alii ébrii sunt, álii poscam pótitant:

Bonó suppromo et prómo cellam créditosam.

LV. Tu idem hércle faceres, sí tibi esset créditosa:
Quoniam aémulari nón licet, nunc ínuides.

PA. Ehò, 840

An úmquam prompsit ántehac? respondé, scelus.

Atque út tu scire póssis, edicó tibi:

Si fálssa dices [sério], excrucíabere.

LV. Itan uéro? ut tu ipse mé dixisse délices:

Post [é] sagina ego éciar cellária, 845

Vt tibi qui promptet álium suppromúm pares.

PA. Non édepol faciam: age éloquere audactér
mihi.

LV. Numquam édepol uidi prómere. uerum hóc
erat:

Mihi ímperabat, égo promebam póstea.

PA. Hem, 850

Ibi crébro, [credo,] cápíte sistebánt cadí.

LV. Non hércle tam istic uálide cassabánt cadí.

Set in cèlla paulum lóculi erat nimis lúbriçi:

Ibi erát bilibris aúla sic proptér cados:

Ea saépe deciens cónplebatur [ín] die: 855

Vbi báculo ababatur aúla, cassabánt cadí.

PA. Abi íntro. [nempe] in cèlla uos uinária

Bacchána! facitis: iam hércle ego erum adducam
á foro.

LV. Perii: éxcruciabit mé erus, domum si ué-
nerit,

Quom haec fácta scibit, quía [ego] sibi non dí-
xerim. 860

Fugiam hércle aliquo atque hoc ín diem extollám
malum.

Ne díxeritis ópsecro huic uostrám fidem.

PA. Quo té agis? LV. Missus sum álio: iam huc
reuénero.

PA. Quis mísit? LV. Philocomásium. PA. Abi:
actutúm redi.

LV. Quaeso tamen, tu pártém infortuní meam, 865
Si díuidetur, me ápsente accipitó tamen.

PA. Modo intellexi quám rem mulier gésserit:

Quia Scéledrus dormit, hunc subcustodém suum

Foras áblegauit, dum áb se huc transirét. placet.

Set Périplecomenus quam èi mandauí múlierem 870

Nimis lépida forma dúcit. di hercle hanc rem
ádiuuant.

Quam dígne ornata incédit, hau meretrície.

Lepide hóc succedit súb manus negótium.

PERIPLECOMENVS. ACROTELEVTIVM. (MILPHIDIPPA.)

PALAESTRIO.

PE. Rem omnem, Ácroteleutiúm, tibi tibique úna,
Milphidíppa,

Domí demonstraui órđine. hanc fabricám fallaciásque

Minus sí tenetis, dénuo uolo pércipiatís pláne: 876

Satis si íntellegitis, áliut est quod pótius fabulémur.

AC. Stultitia atque insipientia [insulasitasque hercle]
haec sit,

Me ire in opus alienum aut tibi meam operam pollicitari,

Si in opificina ea nesciam aut mala esse aut fraudulentam. 880

PE. At meliust [te] monerier. AC. Meretricem conmoneri

Quam sane magni referat, mihi clamst. quid? egone frustra,

Postquam adbibere aures meae tuae loream orationis,

Tibi dixi miles quem ad modum potasset deasciari?

PE. At nemo solus satis sapit: nam ego multos saepe uidi 885

Regionem fugere consili prius quam repertam haberent.

AC. Siquid faciundumst mulieri male atque malitiose,

Ibi ei immortalis memoriast meminisse id sempiterno: Sin bene quid aut fideliter faciundumst, eadem eueniet

Obliviosa extemplo uti fiat, meminisse nequeat. 890

PE. Ergo istuc metuo quod uenit uobis faciundum utrumque:

Nam id prouderit mihi, militi male quod facietis ambae.

AC. Dum ne scientes quid bonum faciamus, ne formida.

Mala nulla mulier est * * * * *

* * * * * ne pauca, peioribus conueniunt.

PE. Ita uos decet. consequimini. PA. Cesso ego illis obuiam ire? 896

PE. Bene óportuneque óbuia es, Palaéstrio. en tibi
ádsunt

Quas mé iussisti addúcere et quo ornátu. PA. Eu,
noster ésto:

Veníre saluom gaúdeo. lepide hércle ornatas dúcis.

Palaéstrio Acroteleútium salútat. AC. Quis hic
amábost, 900

Qui tám pro nota nóminat me? PE. Hic nóster ar-
chitéctust.

AC. Salue, árchitecte. PA. Sálua sis. set díe mihi,
ecquid hic te

Oneráuit praeceptís? PE. Probe meditátam utram-
que dúco.

PA. Audíre cupio quem ád modum: nequíd peccetis
páueo.

PE. Ad túa praecepta dé meo nihil nouom adposúi. 905

AC. Nempe lúdificari mílitem tuum erúm uis? PA.
Elocúta's.

AC. Lepide ét sapienter, cómmode et facéte res pa-
rátast.

PA. Atque hũius uxorem té uolo [esse] ádsimulare.
AC. Fíet.

PA. Quasi míliti animum adíceris simuláre. AC. Sic
futúrumst.

PA. Quasique éa res per me intérpretem et tuam án-
cillam adcurétur. 910

AC. Bonus uétes poteras ésse: nam quae sũnt futura
dícis.

PA. Quasique ánulum hunc ancíllula tua aps té detu-
lerit ád me,

Quem [pórro] ego mílití darem tuis uérbis. AC. Vera
dícis.

PE. Quid istis nunc memoratis opust, quae cónmeminere? AC. Méliust.

Nam, mí patrone, hoc cógitato: ubi próbus est architétus, 915

Bene líneatam sí semel carínam conlocáuit,

Facile ésse nauem fácere, ubi. * * * *

Nunc haéc carina sátis probe fundáta et bene statútast:

Adsúnt fabri architétonesque ad eám [rem] haut inperíti.

Si nón nos materiárius remorátur, quod opust qui det, Noui índolem nostri íngeni, cito erit parata náuis. 921

PA. Nempe tú nouisti mílitem, meum erúm? AC. Rogare mírumst:

Populi ódium quidni nóuerim, magnídicum, cincinátum,

Moechum únguentatum? PA. Núm ille te nam nóuit? AC. Numquam uídít:

Qui nóuerit me quis ego sim? PA. Nimis lépide fabuláre: 925

Eo pótuert [rem] lépidius pol fieri. AC. Potin ut hóminem

Mihi dés, quiescas cétera? ni lúdificata ero hóminem, Culpam ómnem in med inpónito. PA. Age igitur intro abíte:

Insístite hoc negótium sapiénter. AC. Alia cúra.

PA. Age, Péríplecomene, has núnc iam duc íntro. ego [eo] ad forum, illum 930

Conuéniat atque hunc ei ánulum dabo átque praedicábo

A túa esse uxore mihi datum eamque illum deperíre. Hancád nos, quom extemplo á foro ueniémus, mittitóte,

Quasi clanculum ad [eum] missa sit. PE. Faciémus:
alia cura.

PA. Vos módo curate: ego illúm probe iam onerátum
runcinábo. 935

PE. Bene ámbula, bene rém gere. at ego núnc si ec-
ficiam hoc pláne,

Vt cóncubinam mñlitis meus hósper habeat hódie
Atque hínc Athenas áuehat: [si] hodie hunc dolum do-
lámus,

Quid tíbi ego mittam múnere? AC. * * * * *
* * * * * dat nunc áb se mulier óperam, 940

Lepidíssume et comptíssume confido confutúrum.

Vbi fácta erit conlátio nostrárum malitiárum,

Hau uéreor ne nos súbdola perfidia peruincámur.

PE. Abeámus ergo intro, haéc uti meditémur co-
gitáte,

Vt ádcurate et cómmode hoc quod agúndumst exe-
quámur: 945

Nequíd, ubi míles uénerit, titubétur. AC. Tu moráre.

A C T V S III.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Vólup est quod agas si id procedit lépide [atque ex]
senténtia.

Nam égo hodie ad Seleúcum regem mísi parasitúm
meum,

Út latrones quós conduxí hinc ad Seleucum dúceret:

Qui éius regnum tútarentur, míhi dum fieret ótium. 950

PA. Quín tu tuam rem cúra potius quám Seleuci. quae
tibi

Cónditio noua lúculenta fértur per me intérpretem.

PY. Ímmo omnis res pósteriores póno atque operam
dó tibi.

Lóquere: auris meás profecto dédo in ditioném tuam.

PA. Círcumspicedum, néquis nostro hic aúceps ser-
moní siet: 955

Nam hóc negoti cládestino ut ágerem mandatúmst míhi.

PY. Némo adest. PA. Hunc árrabonem amóris primum
a me áccipe.

PY. Quíd hic? undest? PA. A lúculenta atque [á] festina
fémina,

Quae te amat tuamque éxpetessit púlcram pulcritú-
dinem.

Éius nunc mi anulum ad te ancilla pórró ut deferrém
dedit. 960

PY. Quid? ea ingenuane an festuca facta [e] serua liberast?

PA. Vah,

Égone ut ad te ab libertina esse aúderem internúntius,
Qui ingenuis satis rêsponsare néqueas, quae cupiúnt tui?

PY. Núptanest an uídua? PA. Et nupta et uíduast. PY.
Quo pactó potis 965

Núpta et uidua esse éadem? PA. Quia aduléscens nuptast cúm sene.

PY. Eúge. PA. Lepida et líberali fórmast. PY. Caue mendácium.

PA. Ád tuam formam illa úna dignast. PY. Hércle pulcram praédicas.

Sét quis cast? PA. Senis huius uxor Péríplecomeni in próximost.

Éa demoritur te átque ab illo cúpit abire: odít senem. 970

Núnc te orare atque ópsecrare iússit ut tui cópíam

Sibi potestátémque facias. PY. Cúpio hercle equidem,
si illa uolt.

PA. Quaén cupiat? PY. Quid illá faciemus cóncubina
quae domist?

PA. Quín tu illam iube áps te abire quó lubet: sicút
soror

Éius huc gemina uénit Ephesum et máter arcessúnt-
que eam. 975

PY. Ého tu, aduenitne Éphesum mater éius? PA. Aiunt
quí sciunt.

PY. Hércle occasiόνem lepidam ut múlíerem excludám
foras.

PA. Ímmo uin tu lépide facere? PY. Lóquere et consiliúm cedo.

PA. Vín tu illam actutum ámovēre, a te út abeat per grátiam?

PY. Cúpio. PA. Tum te hoc fácere oportet. tibi diuitiarum ádfatimst: 980

lúbe sibi aurum atque órnamenta quae illi instruxti múlieri

[Ómnia] dono habére auferreque áps te quo lubeát sibi.

PY. Plácet ut dicis. sét [enim] ne istam amíttam et haec mutét fidem

Víde modo. PA. Vah delicatú's: quae te tamquam oculós amet.

PY. Vénus me amat. PA. St, táce: aperitur fóris: concede huc clánculum. 985

Haéc celox illíust quae hinc egréditur internúntia.

PY. Quae haéc celox? PA. Ancíllula illius ést quae hinc egreditúr foras:

Quae ánulum istunc áttulit quem tibi dedi. PY. Edepol haéc quidem

Béllulast. PA. Pithécium haec est praé illa et spinturnícium.

Víden tu illam oculis uénaturam fácere atque aucupium aúribus? 990

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Iámst ante aedis círcus ubi sunt lúdi faciundí mihi. Díssimulabo hos quási non uideam néque esse hic etiamdúm sciam.

PY. Táce: subauscultémus, ecquí de me fiat méntio.

MI. Númqui hic prope adest quí rem alienam pótius curet quám suam?

Qui aúcupet me quíd agam? qui de uésperi uiuát suo?
 Ëos nunc homines métuo ne opsint míhi neue opstent
 úspiam, 996

[Dómina] domo si clam húc transibit, quae huius cupiens
córporist,

Quae amat hunc hominem nimium lepidum et nimia pul-
critudine,

Militem Pyrgopolinicum. PY. Sâtin haec quoque me
déperit?

Laúdat speciem meam. PA. Édepol huius sérmo haut
cinerem quaéritat. 1000

PY. Quo argumento? PA. Quia enim loquitur laute et minime sordide.

[Quidquid istaec de te loquitur, nihil attrectat sordidi.]

Tum autem illa ipsast nímiũm lepida nímisque nitida
fémina.

PY. Hércle uero [haec] iam ádlubescit prímulum, Pa-
laéstrio.

PA. Priusne quam illam oculis uidisti? **PY.** Quod uideo,
id credó mihi; 1005

**Nam haéc lacerta múllo apseñte me ádigit se ut amem.
PA. Hercle hánc quidem**

Níl tu amassis: mñhi desponsast. tíbi si illa hodie
núpserit,

Égo continuo uxórem hanc ducam. PY. Ergo hanc quid dubitas cónloqui?

PA. Séquere hac me ergo. PY. Pédisecus tibi sum. MI.
 Vtinam, quouiús causá foras

[Húc] sum egressa, cónueniundi míhi potestas éuenat. 1010

PA. Erit ét tibi exoptatum óptinget: bonum habe ánimum, ne formída.

Homo quídamst qui scit quód quaeris ubi sít. MI. Quem ego hic audíui?

PA. Sociúm tuorum consíliorum et partícipem [celatórum].

MI. Tum pól ego id quod celo haút celo. PA. Immo étiam sic non célas.

MI. Quo argúmento? PA. Infidós celas: ego súm tibi firme fídu. 1015

MI. Cedo sígnum, si harunc BÁCcharum es. PA. Amat múlíer quaedam quéndam.

MI. Pol istúc quídem multae. PA. At nón multae de dígito donum míttunt.

MI. Enim cógnoui nunc: fécísti modo mi éx procliuo plánum.

Set hic núnquis adest? PA. Vel adést uel non. MI. Cedo té mihi solae sólum.

PA. Breuín án longinquo sérmoni? MI. Tribus uérbis. PA. Iam ad te rédeo. 1020

PY. Quid? ego ástabo hic tantísper, cum hac forma ét factis sic frústra?

PA. Patere átque asta: tibi ego hánc do operam. PY. Propera: [éxpectando] excrúciór.

PA. Pedetémptim tu scis tráctari solitás esse hulús modi mércis.

PY. Age age, út tibi maxume cóncinnumst. PA. Nulúmst hoc stolidius sárum.

Adeo ád te. quid me uólúísti? MI. Quo pácto hoc dúdum accépi, 1025

[Calidúm] refero ad te cónsílium, hunc quasi dépereat. PA. Teneo ístuc.

Conlaúdato formam ét faciem et uirtútis conmemoráto.

MI. Ad eám rem habeo omnem aciém, tibi uti dudúm
iam demonstráui.

Tu cóntra cura et cóntempla et de mēis uenator
uérbis.

PY. Aliquám mihi partem hodie óperae des deníque:
tandem ilico adésdum. 1030

PA. Adsum: ímpera, siquid úis. PY. Quid illacc nar-
rát tibi? PA. Lamentári

Ait illam miseram, crúciari et lacrumántem se ad-
flictáre,

Quia tís egeat, quia té careat: ob eám rem huc ad te
míssast.

PY. Iube adíre. PA. At scín quid tú facias? face té fa-
stidi plénium,

Quasi nóñ lubeat: me inclámato, quia síc te uolgo
uólgem. 1035

PY. Memini ét praeceptis párebo. PA. Voco [ego] érgo
hanc quae te quaérit?

PY. Adeát, siquid uólt. PA. Síquid úis, adi, múlier.
MI. Pulcer, sálue.

PY. Meum cóguomentum cónmemorat. di tíbi dent
quaequomque óptes.

MI. Tecum aétatem exigere út liceat. PY. Nimium óp-
tas. MI. Non me díco,

Set erám meam quae te démoritur. PY. Multae ídem
istuc aliae cúpiunt, 1040

Quibus cópia non est. MI. Écástor hau mírumst:
te habes cárum,

Hominém tam pulcrum et praéclarum uirtúte et fortem
fáctis.

Heus, dígnior fuit quisquam hómo qui esset? PA. Non
hércle humanust [spúrcus]:

Nam uólturio plus húmani credóst. PY. Magnum me
fáciam

Nunc, quóm illaec me sic cónlaudat. PA. Viden tu igna-
uom, ut sese ínfert? 1045

Quin tu huíc responde: haec illaec est ab illác quam
dudum [díxi].

PY. Quanam áb illarum? nam ita me óccúrsant multaé:
meminisse hau póssum.

MI. Ab illá quae digitos déspoliat suos ét tuos digitos
décorat:

Nam hunc ánulum [ego] ab tui cúpienti huíc détuli, híc
[ad te] pórro.

PY. Quid núnc tibi uis, muliér, memora. MI. Vt quae
tís cupit eam ne spérnas: 1050

Quae pér tuam nunc uitám uiuit: sit nécne, in te spes
únost.

PY. Quid núnc uolt? MI. Te conpéllare et conplécti
et contrectáre.

Nam nísi tu illi fers súppetias, iam illa ánimum despon-
débit.

Age, mi Áchilles, fiat quód te oro: serua illam, pulcer,
púlcre.

Expróme benignum ex te íngenium, urbícape, occisor
régum. 1055

PY. Heu,

Hercle ódiosas res: quótiens hoc tibi, uérbero, ego
interdíxi,

Meam né sic uolgo póllicitere operám. PA. Audin tu,
múliet?

Dixi hóc tibi dudum et núnc dico: ní huíc uérri adfertur
mérces, 1059

Non híc suo seminió quemquam porcéllam inpertitúrust.

MI. Dabitúr quantum ipsus pretí poscet. PA. Talentúm
Philippum huic opus aúrist.

Minus áb nemine accipíet. MI. Heu, ecastór nimis
uilst tándem.

PY. Non míhi auaritia umquam ignatast: satis hábeo
diuitiárum.

Plus[pól] mi auri millést modium Philippi. PA. Praeter
thensaúrumst:

Tum argénti montis, nón massas habet: Aétna aeque
non áltast. 1065

MI. Heu,

Ecástor periurum. PA. Vt ludo? MI. Quid ego? út sub-
lecto? PA. Scíte.

MI. Set amábo me mitte áctutum. PA. Quin tu huic
respondes áliquíd,

Aut fácturum aut non fácturum? quid illám miseram
animi exércias,

Quae númquam male de té meritast? PY. Iube cámpse
exire huc ad nos:

Dic me ómnia quae uolt fácturum. MI. Facis núnc ut [te]
facere aéquomst, 1070

Quom quae [illaec] uolt eadém tu uis. PA. Non ínsulsum
huic ingéniumst.

MI. Quomque óratricem hau spréuisti sistíque exorare
ex te.

Quid est, út ludo? PA. Nequeo hércle equidem risu ad-
moderariet. MI. [Érgo]

Ob eám causam huc aps te áuorti. PY. Non édepol tu
scis, múlter,

Quantum égo honorem nunc illi habeo. MI. Scio et ístuc
illi dícam. 1075

PA. Contra aúro alii hanc uendére potuit operám. MI.
Pol istuc tibi crédo.

PA. Meri béllatores gígnuntur, quas híc praegnatis
fécit,

Et púeri annos octíngentos uiuónt. MI. Vae tibi, nu-
gátor.

PY. Quin mílle annorum pérpetuo uiuónt ab saeclo ad
saéclum.

PA. Eo mínus dixi, ne haec cénseret me aduórsum se
mentíri. 1080

MI. Períí, quot híc ipse annós uiuet, quóius filii tam diu
uiuónt?

PY. Postríduo natus sum égo, mulier, quam Iúppiter ex
Ope nátust.

PA. Si híc prídíe natus forét quam illest, híc habéret
regnum in caélo.

MI. Iam iám sat amabost: sínite abeam, si póssum, uiua
a uóbis.

PA. Quin érgo abis, quando résponsumst? MI. Ibo át-
que illam huc addúcam, 1085

Proptér [quam] operast mihi. núnquid uis? PY. Ne má-
gis sim pulcer quám sum:

Ita mé mea forma habet sóllicitum. PA. Quid núnc stas?
quin abis? MI. Ábeo.

PA. Atque ádeo, audin? dicíto docte et cordáte. MI.
Vt cor ei sáliat.

PA. Philocómasio dic, sí east híc, domum ut tránseat:
hunc híc ésse.

MI. Híc cúm mea crast: [nam] clám nostrum hunc ser-
mónem sublegérunt. 1090

PA. Lepidé factumst: iam ex sérmone hóc gubernábunt
doctius pórró.

MI. Remoráre: abeo. PA. Neque té remoror neque
té tago neque te—táceo.

PY. Iube máturare illam éxire huc: iam isti rei prae-
uortémur.

Quid núnc mī's auctor út faciam, Palaéstrio,
De cóncubina? nám nullo haec pactó potest 1095

Prius [á me] in aedis récipi, quam illam amiserim.

PA. Quid mé consultas: quíd agas? dixi equi-
dém tibi,

Quo pacto id fieri póssit clementíssime:

Aurum átque uestem mǔliebrem omnem habeát sibi,

Quae illi instruxisti: súmat, abeat, aúferat: 1100

Dicásque tempus máxime esse ut eát domum:

Sorórem geminam adéssē et matrem dícito,

Quibus cóneomitata récte déueniát domum.

PY. Qui tú scis eas adéssē? PA. Quia oculis meis
Vidí sororem hic éius. PY. Conuenistíne eam? 1105

PA. Conuéni. PY. Écqui [tibi] fórtis uisast? PA.

Ómnia

Vis óptinere. PY. Vhi matrem esse aibát soror?

PA. Cubáre in naui líppam atque oculis túrgidis

Naucrérus dixit quí illas aduexít mihi.

Is ad hós nauclerus hóspitio deuórtitur. 1110

PY. Quid is, écqui fortist? PA. Ábi sis hinc: nam
tú quidem

Ad equás fuisti scítus admissárius,

Qui cónsectare quá maris qua féminas.

Hoc áge nunc. PY. Istuc quód das consiliúm mihi,

Te cǔm illa uerba fácere de ista ré uolo: 1115

Nam cǔm illa sane cóngruost sermó tibi.

PA. Quid pótuius quam ut tute ádeas, tuam rem
tute agas?

Dicás necessum tibi, esse uxorem, dúcere:

Cognátos persuadére, amicos cógere.

PY. Itán tu censés? PA. Quid ego ni ita cénseam?

PY. Ibo igitur intro, tu híc ante aedis ínterim 1121
Speculáre, ut ubi illaec pródeat me prúoces.

PA. Tu módo istuc cura quód agis. PY. Curatum
Id quidemst.

Quin sí uoluntate nólet, ni extrudám foras.

PA. Istúc caue faxis, quín potius per grátiam 1125
Bonam ábeat aps te: atque illaec quae dixi [e]i dato.
[Aurum ornamenta quae illi instruxisti ferat.]

PY. Cupio hércle. PA. Credo fáciie te impe-
trássere.

Set abi íntro: noli stáre. PY. Tibi sum oboédiens.

PA. Numquíd uidetur démutare atque út quidem
Dixi ésse nobis dúdum hunc moechum málitem? 1131

Nunc ad me ut ueniat úsust Acroteleútium,

Ancúlla eius ac Pleúsicles, pro Iúppiter,
Satin út commoditas úsquequaque me ádiuuat?

Nam quós uidere me exoptabam máxime, 1135

Vna exeuntis uídeo [iam] hinc e próximo.

ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PLEVSIKLES. PALAESTRIO.

AC. Séquimini: semul circumspicite néquis adsit ár-
bíter.

MI. Néminem pol uídeo nisi quem uólumus conuentum.
PA. Ét ego uos.

MI. Quid agis, noster árchitecte? PA. Egone árchitectus?
uáh. MI. Quid est?

PA. Quía enim non sum dígnus prae te, ut figam palum
in párietem. 1140

AC. Hēia uero. PA. Nīmis facete nīmisque facundē
malast:

Vt lepidē derūncinauit mīlitem. MI. At etiā pārum.

PA. Bōno animo es: negōtium omne iām succedit sūb
manus.

Vós modo porro, ut ócecepistis, dáte operam adiutá-
bilem.

Nām ipse miles cōcubinam intro ábiit oratūm suam, 1145

Áb se ut abeat cūm sorore et mātē Athenas. PL. Eú,
probe.

PA. Quā etiā aurum atque órnamēta, quae ipse in-
struxit mūlieri,

Ómnia dat donó sibi ut habeat: ita ego consiliūm
dedi.

PL. Fácile istuc quidémst, si et illa uólt et ille autém
cupit.

PA. Nón tu scis, quom ex álto puteo súsūm ad summum
escēderis, 1150

Máximum perícūm inde esse ab sūmmo ne rusūm
cadas?

Nūnc haec res aput sūmmum puteum géritur: si prae-
sēnserit

Mīles, nihil ecférri poterit hūius. nunc quom máxime
Ópus dolis est. PL. Dómi esse ad eam rem uideo siluá
satis:

Mūlires tres: quártus tute's, quīnctus sum ego, sextúst
senex. 1155

PA. Quód aput nos falláciārum strúctumst, [ego] certó
scio,

Óppidum quodús uidetur pōsse expugnari [eis] dolis.
Dáte modo operam. AC. Id nos ad te, síquid uelles,
uénimus.

PA. Lépide facitis. nunc tibi hanc ego impero pro-
uinciam.

AC. Impetrabis, imperator, quoad ego potero, quod
uoles. 1160

PA. Militem lepide et facete [et] laute ludificarier

Volo. AC. Voluptatem imperas mi ecistor. PA. At scin
quem ad modum?

AC. Némpe ut adsimulém me amore istius differri. PA.
Eú, tenes.

AC. Quásique istius causa amoris ex hoc matrimonio

Abierim cupiens istius nuptiarum. PA. Omne ór-
dine. 1165

Nisi modo unum hoc: hásce esse aedis dicas dotális tuas:

Hinc senem aps te abísse, postquam féceris diuórtium:

Né ille mox uereátur [huc] intro íre in alienám domum.

AC. Béné mones. PA. Set úbi ille exierit íntus, istic
té procul

Íta uolo adsimuláre, prae eius fórma quasi spernás
tuam 1170

Quásique eius opuléntitatem réuerearis: et semul

Fórmae amoenitátem illius, fácie pulcritúdinem

Cónlaudato. sátn praeceptumst? AC. Téneo. satínest,
sí tibi

Méum opus ita dabo éxpolítum, ut ínprobare nóu
queas?

PA. Sát habeo. nunc tibi uicissim quae imperabo
discito. 1175

Quom éxtemplo hoc erit fáctum, ut intro haec abierit,
ibi tu slico

Fácito uti ueniás [ornatu] ornátus huc naúclérico.

Causiam habeas ferrugineam, cúleítam ob oculos lá-
neam:

Pálliolum habeas ferrugineum, nám is colos thalás-
sicust:

Íd conexum in húmero laeuo, éxpapillato bráchio 1180

[Cóniciens in cóllum, tum autem lúmbis subligáculo]

Praécinctis, aliqui ádsimulato quási gubernatór sies.

Átque aput hunc senem ómnia haec sunt: nám is pesca-
torés habet.

PL. Quid? ubi ero exornátus, quin tu dícis quid factú-
rus sum?

PA. Húc uenito et mátris uerbis Phílocomasium ar-
cæssito, 1185

Út, si itura sít Athenas, èat tecum ad portúm cito

Átque ut iubeat férri in nauem, síquid inponí uelit:

Nísi eat, te solúturum esse náuem: uentum operám
dare.

PL. Sátis placet fictúra: perge. PA. Ille éxtemplo il-
lam hortábitur,

Út eat propere, né morae sit mátri. PL. Multimodis
sapis. 1190

PA. Égo illi dicam ut me ádiutorem qui ónus feram ad
portúm roget:

Ílle iubebit me íre cum illa ad pórtum: ego adeo, ut tú
scias,

Prósum Athenas prótinam abibo técum. PL. Atque ubi
illo uéneris,

Tríduom seruíre numquam té quin liber sís sinam.

PA. Ábi cito atque orná te. PL. Numquid áliut? PA.
Haec ut mémineris. 1195

PL. Ábeo. PA. Et uos abíte hinc intro actútum: nam
illum hinc sát scio

Iam éxiturum esse íntus. AC. Celebrest áput nos impe-
ríum tuum.

PA. Ágite apscedité érgo. ecce autem cómmodum ap-
ritúr foris.

Hílarus exit, impetrauit: ínhiat quod nusquámst, miser.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Quód uolui, ut uolui, impetraui: pér amicitiam et
grátiam 1200

[Á me ut abeat.] PA. Quídnam te intus fuisse tam di-
cám diu?

PY. Númquam ego me tam sénsi amari quám nunc ab
illa múlhere.

PA. Quid iam? PY. Vt multa uérba fecit, lénta ut ma-
teriés fuit.

Vérum postremo impetraui ut uólui: donauíque ei
Quae uoluit, quae póstulauit. [té] quoque [ei] donó dedi.

PA. Étiam me? quo módo ego uiuam síne te? PY. Age,
animó bonó es: 1206

Ítem illinc ego te líberabo. nám si possem ulló modo

Ímpetrare ut abíret nec te abdúceret, operám dedi:

Vérum oppressit. PA. Dēos sperabo téque. postremó
tamen

Étsi istuc mihi acérbumst, quia ero té carendumst
óptumo, 1210

Sáltem id uolup est, quom ex uirtute fórmæ [id] euenít
tibi

Méa opera super hác uicína, quam égo nunc conci-
lió tibi.

PY. Quid opust uerbis? líbertatem tibi ego et diuitiás
dabo,

Si impetras. PA. Reddam impetratum. PY. At gestio.

PA. At modicé decet.

Moderare animo: né sis cupidus. sét eccam ipsam, egreditúr foras. 1215

ACROTELEVIVM. MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PA-LAESTRIO.

MI. Era, éccum praesto mīlitem. AC. Vbíst? MI.

Ad laeuam uidedum.

Aspícto limis, né ille nos se sentiat uidére.

AC. Video. édépól nunc nos témpus est malás peiores fieri.

MI. Tuúmst principium. AC. Ópsecro, tute ípsū conuenísti?

Ne pánce uoci, ut aúdiat. MI. Cum ipsó pol sum locúta 1220

Placidé, dum lubitumst mī, ótio, meo árbitratu, ut uólui.

PY. Audín quae loquitur? PA. Aúdio. quam laétast, quia ted ádiit.

AC. O fórtunata múlīer es. PY. Vt amári uideor. PA. Dígnu's.

AC. Permirum ecāstor praédicas, te adísse atque exorásse:

Per epístulam aut per nūntium quasi régem adiri eum áiunt. 1225

MI. Namque édépól uix fuit cópia adeúndi atque impetrándi.

PA. Vt tu ínclutū's aput múlīeres. PY. Patiár, quando ita Venús uolt.

- AC. Veneri pol' habeo grátiam eandémque et oro et
quaéso,
Vt éius mihi sit cópia quem amó quemque expé-
téssó,
Benígnusque erga me út siet: quod cúpiam ne gra-
uétur. 1230
- MI. Spero ita futurum. quámquam illum multaé sibi
expetéssunt,
Ille illas spernit ségregatque ab se ómnis extra te
únam.
- AC. Ergo istus metus me mácerat, quod illíc fasti-
diósust,
Oculi éius ne senténtiam mutént, ubi uiderít me,
Atque éius elegántia meam extémplo speciem spérnat.
- MI. Non fáciét: habet animúm bonum. PY. Vt ípsa
se contémpnit. 1236
- AC. Metuó ne praedicátio tua núnc meam formam
exúperet.
- MI. Istúc curavi ut opínione illús pulcriór sis.
- AC. Si pol' me nolet dúcere uxórem, genua ampléctar
Atque ópsecrabo. alió modo, si nóñ quíbo impe-
tráre, 1240
- Conscíscam letum: úiuere sine illó scio me non
pósse.
- PY. Prohibéndam mortem múlieri [esse] uídeo. adi-
bon? PA. Mínime.
- Nam tú te uilem féceris, si te últro largiére:
Sine últro ueniat, quaéritet, desidéret, expéctet.
Nisi pérdere istam glóriam uis quám habes, caue' sis
fáxis. 1245
- Nam núllo mortali scio optigísse hoc nisi duóbus,
Tibi ét Phaoní Lésbio, tam [uésane] ut amaréntur.

AC. Eo intro aut tu illum huc éuoca forás, mea Milphidíppa.

MI. Immo ópperiamur, dum éxeat aliquís. AC. Durare néqueo

Quin intro eam. MI. Occlusást foris. AC. Ecfríngam.

MI. Sana nó n es. 1250

AC. Si amáuit umquam aut sí parem hic sapiéntiam habet ac fórmam,

Per amórem siquid féceró, cleménti ignoscet ánimo.

PA. Vt quæso amore pérditast [haec] mísera. PY. Mutóm fit.

PA. Tace, ne aúdiat. MI. Quid ástitisti opstúpida? quor non púltas?

AC. Quia nó n est intus quem égo uolo. PA. Qui scís?

AC. Scio edepol fácte: 1255

Nam odóre nasum séntiat, si intús sit. PY. Ariolátur.

Quia mé amat, propterea Venus fecit eam ut diuináret.

AC. Nescío ubi hic prope adest quem éxpeto uidére: olet profecto.

PY. Nasó pol iam haec quidé m uidet plus quam óculis. PA. Caeca amórest.

AC. Tene me, ópseero. MI. Quor? AC. Né cadam.

MI. Quid itá? AC. Quia stare néqueo:

Ita ánimus per oculos meus [mihi] défit. MI. Milité m pol 1261

Tu aspéxisti? AC. Ita. MI. Non uídeo, ubist? AC. Vidéres pol, si amáres.

MI. Non édepol tu illum mágis amas quam egomé t, si per te liceat.

PA. Omnes profecto míliares te amánt, ut quæque aspéxit.

PY. Nescio tu ex me hoc audieris an nōn: nepos sum
Véneris. 1265

AC. Mea Mīlphidippa, adi ópsecro et congrédere.

PY. Vt me uerétur.

PA. Illa ad nos pergit. MI. Vós uolo. PA. Et nós te.

MI. [Eccam,] ut iussisti,

Erám meam eduxí foras. PY. Videó. MI. Iube ergo
adire.

PY. Indúxi in animum ne óderim item ut álias,
quando orásti.

MI. Verbum édepol facere hau pótis erit, si accésse-
rit prope ad te: 1270

Dum te óptuetur, interim linguam óculi praeci-
dérunt.

PY. Leuándum morbum múlieri [esse] uideo. MI. Vide
ut extímuit,

Postquám ted aspexit. PY. Viri quoque ármati idem
istuc faciunt:

Ne tú mirere múlierem. set quíd [illa] uolt me fácere?

MI. Ad se út eas: tecum úfuere uolt átque aetatem
exigere. 1275

PY. Egone ad illam eam quae núpta sit? uir éius est
metuéndus.

MI. Quin túa causa exegit uirum ab se. PY. Quíd?
qui id facere pótuit?

MI. Aedés dotales huius sunt. PY. Itane? MI. Íta
pol. PY. Iube domum íre:

Iam ego illi ero. MI. Vide né sies illi éxpectatióni:

Ne illam ánimi exercucies. PY. Nón ero profecto.
abite. MI. Abimus. 1280

PY. Set quíd ego uideo? PA. Quíd uidet? PY.
Nescio quis eccum incédit,

Ornatu quidem thalássico. PA. Iam nós uolt is profecto:

Naoclérus hic quidemst. PY. Videlicet arcéssit hanc.
PA. Ita crédo.

PLEYSICLES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

PL. Alium álio pacto própter amorem ní sciam
Fecisse multa néquiter, uereár magis 1285

Me amoris causa [cum] hóc ornatu incédere.

Verúm quom multos múlta admissé accéperim

Inhonésta propter amórem atque aliena á bonis:

* * * * *

Mitto énim ut occidi Achíllés ciuis pássus est . . .

Set ecécum Palaestriónem, stat cum milite. 1290

Orátio alio mñhi demutandást mea.

Mulíer profecto nátast ex ipsá mora:

Nam quacúis alia quac morast aequé mora

Minor éa uidetur quám quae propter mulíeremst.

Hoc ádeo fieri crédo consuetúdine. 1295

Nam ego hanc arcessam Phlócomasium. sét foris

Pultábo. heus, ecquis híc est? PA. Adulescéns,
quid est?

Quid uís? quid pultas? PL. Phlócomasium quacérito:

A mâtre illius uénio. si iturást, eat.

Omnís moratur: náuem cupimus sóluere. 1300

PY. Iam dúdum res parátast. [heus,] Palaéstrio;

Aurum, órnaménta, uéstém, pretiosa ómnia

Duc ádiutores técum ad nauem qui ferant.

Omnía conposita [iám] sunt quae donáu ei.

PA. Eó. PL. Quaeso hercle própéra. PY. Non
mórabitur. 1305

Quid istúc [est] quaeso quód oculo factúmst tuo?

PL. Habeo équidem hercle oculum. PY. At laé-
uom dico. PL. Éloquar.

Marís causa hercle istóc ego oculo utór minus:

Nam si ápstinuissém a máre, eo tamquam hoc
úterer.

Set nímis morantur mé diu. PY. Eccos éxeunt. 1310

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. PLEVSICLES. PYRGOPOLINI-
CES. (SERVI.)

PA. Quid modi flendó quaeso hodie fácies? PH. Quid
ego ní fleam?

Úbi pulcerrume égi aetatem, inde ábeo. PA. En iam
hominém tibi

Qui á matre et soróre uenit. PH. Vídeo. PY. Audin,
Palaéstrio?

PA. Quid uis? PY. Quin iubés tu ecférri dóna quae [ego]
istí dedi?

PL. Philocomasium, sálue. PH. Et tu sálue. PL. Ma-
terque ét soror 1315

Tíbi salutem mé iusserunt dícere. PH. Saluaé sient.

PL. Órant te ut eas: uéntus operam dúm dat, ut uelum
éxplicent.

Nám matri oculi sí ualerent, mécum uenissét semul.

PH. Íbo. quamquam inuíta facio, píetas consuadét. PL.
Sapis.

PY. Sí non mecum aetátem egisset, hódie stulta
uíueret. 1320

PH. Istuc crucior, á uiro me tali abalienárier:

Nám tu quamuis pótis es facere ut ádfuat facétiis,

Ét quia tecum erám, propterea nimio eram ferócior.

Éam nobilitatem ámittundam uideo. PY. Ne fle. PH.

Nón queo,

Quóm te uideo. PY. Hábe bonum animum. PH. Scío

ego quid doleát mihi. 1325

PA. Nám nil miror, si lubenter, Philocomasium, [tu] híc

eras,

Quóm ego seruós, quándo aspicio hunc, lácrumem quia

dilúngimur.

[Íta] forma huius, móres, uirtus ánimum attinuere híc

tuum.

PH. Ópsecro, licét conplecti prius quam proficiscó?

PY. Licet.

PH. Ó mei oculi, ó mi anime. PA. Ópsecro, tene mui-

lierem, 1330

Ne ádfligatur. PY. Quid istuc? PA. Quia, postquam

áps te abít, animó male

Fáctumst huic repénte miserae. PY. Cúrrite intro,

adférte aquam.

PA. Nihil aquam morór: quin malo [apscédas]: ne inter-

uéneris,

Quaéso, dum resipíscit. PY. Capita intér se nimis nexa

hisce habenti.

Nón placet: labra in labris ferrúminat. quid agís, ma-

lum? 1335

PL. Témptabam spiráret an non. PY. Aúrem admo-

tam opórtuit.

PL. Sí magis uis, eam omíttam. PY. Nolo: réține.

PA. Adflictor miser.

PY. Éxite atque ecférte huc intus ómnia isti quae dedi.

PA. Étiā nunc salūto te, [Lar] fāmiliaris, prius quam eo.
Cónserui conséruaēque omnes, bēne ualete et uiuite: 1340
Bēne quāeso inter uós dicatis, et mihi apsentí tamen.

PY. Áge, Palaestrió, bono animo es. PA. Heú [heu],
nequeo quín fleam,

Quóm áps ted abeam. PY. Aequó fer animo. PH. Sét
quid hoc? quae rést? quid est?

Ó lux, salue. PL. Iám resipisti? PH. Ópsecro, quem
ampléxa sum

Hóminem? perii. súmne ego aput me? PL. Né time,
uoluptás mea. 1345

PY. Quid istuc est negóti? PA. Animus hánc módo hic
reliquerat

* * * * *

Métuoque et timeó, ne hoc tandem própalam fiát nimis.

PY. Quid id est? PA. Nos secúndum ferri nūnc per
urbem haec ómnia,

Néquis hoc tibi uítio uortat. PY. Méa, non illorúm
dedi: 1350

Páruí ego alios fáció. age, ite cūm dis beneuoléntibus.

PA. Túa ego hoc causa díco. PY. Credo. PA. Iám
uale. PY. Et tu bēne uale.

PA. Íte cito: iam ego ádsequar uos: cūm ero pauca
[uólo] loqui.

Quámquam alios fidélliores sémper habuistí tibi

Quám me, tam tibi hábeo magnam grátiam rerum óm-
nium: 1355

Ét si ita [tibi] senténtia esset, tibi seruire máuelim

Múlto quam alíí libertus ésse. PY. Habe animúm bo-
num.

PA. Heí mihi, quóm uenít mi in mentem, ut móres mu-
tandí sient,

Múliebres morés discendi, obliuiscendi stratiótici.

PY. Fác sis frugi. PA. Iám non possunt: amísi omnem
lubídinem. 1360

PY. Í, sequere illos: né morere. PA. Béné uale. PY.
Et tu bénè uale.

PA. Quaéso ut meminerís: si forte Ílber fieri occépe-
rim,

Míttam nuntium ad te: ne me déseras. PY. Non ést
meum.

PA. Cógitato idéntidem, tibi quám fidelis fúerim.

Si id facies, tum démum scibis, tibi qui bonus sit, qui
malus. 1365

PY. Scío: perspexi saépe, uerum quom ántehac [tum]
hodie máxime.

PA. Scís? immo hodie uérum factum fáxo post dicés
magis.

PY. Vix reprimor quin té manere iúbeam. PA. Caue
istuc féceris.

Dícant te mendácem nec uerum ésse, fide nulla ésse te:
Dícant seruorúm practer med ésse fidelem néminem. 1370

Nám si honeste cénseam te fácere posse, suádeam.

Vérum non potést: caue faxis. PY. Ábi: iam patiar,
quídquid est.

PA. Béné uale igitur. PY. Íre meliust strénue. PA.
Etiam núnc uale.

PY. Ánte hoc factum hunc sum árbitratus sémper ser-
uom péssumum:

Ėum fidelem míhi esse inuenio. quom égomet mecum
cógito, 1375

Stúlte feci, qui hunc amísi. Íbo hinc intro núnc iam

Ád amores meós. et, sensi, hinc sónitum fecerúnt fores.

PVER. PYRGOPOLINICES.

PV. Ne mé moneatis: mémini ego officiúm meum.
Ego iámiam conuenam illunc. ubi ubist géntium,
Inuéstigabo [eum]: óperae non parcám meae. 1380

PY. Me quaérit illic: ibo [ego] huic puero óbuiam.

PV. Ehém, te quaero: sálue, uir lepidíssume,
Cumuláte commoditáte, praeter céteros
Duo dí quem curant. PY. Quí duo? PV. Mars ét
Venus.

PY. Facétum puerum. PV. Íntro te ut eas ópse-
rat: 1385

Te uólt, te quaerit téque expectans déperit.

Amánti fer opem. quíd stas? quin intro ís? PY. Eo.

PV. Ipsús illic sese iam ínpediuit ín plagas.

Parátae insidiae súnť: stat ín statú senex,
Vt ádoriatur moéchum, qui formást ferox, 1390

Qui omnis se amare crédito, quaeque aspéxerit:

Quem omnes oderunt quá uiri qua múlieres.

Nunc ín tumultum ibo: íntus clamorem aúdio.

ACTVS V.

PERIPLECOMENVS. PYRGOPOLINICES. CARIO.

LORARI. SCELEDRVS.

PE. Dúcite istum: sí non sequitur, rápite sublimém
foras.

Fácite inter terram áque caelum utí siet: discíndite.

PY. Ópsecro hercle, Périplecomene, té. PE. Nequi-
quam hercle ópsecras. 1396

Víde ut istic tibi sít acutus, Cário, cultér probe.

CA. Quán iam dudum géstit moecho [huic] hóc abdomen
édimere.

Fáciam uti quasi púero in collo péndeant crepúndia.

PY. Périi. PE. Haut etiam: número hoc dicis. CA.
Iámne [ego] in hominem ínuolo?

PE. Ímmo etiam prius uérberetur fústibus. CA. Mul-
túm quidem. 1401

PE. Quór es ausus súbigitare álienam uxorem, ínpu-
dens?

PY. Íta me di ament, últro uentumst ád me. PE. Men-
titúr: feri.

PY. Máne dum narro. PE. Quid cessatis? PY. Nón
licet mihi dícere?

PE. Díc. PY. Oratus sum húc uenire. PE. Quáre's
ausus? én tibi. 1405

PY. Oíei, satis sum uérberatus: ópsecro. CA. Quam
móx seco?

PE. Vbi lubet: dispénnite hominem díuorsum et distén-
nite.

PY. Ópsecro hercle té, mea uerba ut aúdias prius quám
secat.

PE. Lóquere, dum non níhili factu's. PY. Víduam [illam]
esse cénsui:

Ítaque ancilla, cónciliatrix quae erat, dicebát mihi. 1410

PE. Iúra te nocitúrum non esse hómini de hac re né-
mini,

Quód tu hic hodie uérberatu's aút quod uerberábere,
Sí te saluom hinc ámittemus Vénerium nepótulum.

PY. Iúro per Díónam et Martem mé nociturum né-
mini,

Quód ego hic hodie uápularim: iúreque id factum árbi-
tror: 1415

Ét si hinc non abeo íntestatus, béne agitur pro nóxia.

PE. Quid, si id non faxís? PY. Vt uiuam sémper inte-
stábilis.

CA. Vérberetur étiam: postibi ámittundum cénseo.

PY. Dí tibi bene fáciant semper, quom áduocatus béne
mi ades.

CA. Érgo des minam aúri nobis. PY. Quam ób rem?

CA. Saluis téstibus 1420

Vt hodie te hinc ámittamus Vénerium nepótulum.

Áliter hinc non íbis: ne sis frústra. PY. Dabitur. CA.
Mágis sapis.

Dé tunica et chlamyde ét machaera néquid speres: nón
feres.

LO. Vérberone etiam án eum amittis? PY. Mítis sum
equidem fústibus:

Ópsecro uos. PE. Sóluite istunc. PY. Hábeo gratiám
tibi. 1425

PE. Sí posthac prehéndero ego te hic, séparabo a téstibus.

PY. Caúsam hau dico. PE. Ėamus intro, Cário. PY. Seruós meos

Éccos uideo. Philocomasium iám profectast? díe mihi.

SC. Iám dudum. PY. Hei mihi. SC. Mágis [id] dicas, sí scias quod égo scio:

Námque illic qui lánam ob oculum habébat nauta nón erat. 1430

PY. Quís erat igitur? SC. Philocomasio amátor. PY. Qui tu scís? SC. Scio:

Nám postquam porta éxierunt, níl cessarunt flico Aúsculari atque ámplexari intér se. PY. Vac miseró mihi:

Vérba mihi data ésse uideo. scélus uiri Palaéstrio, Ís me in hanc inléxit fraudem. SC. Iúre factum iú-dico: 1435

Sí sic aliis moéchis fiat, mínus hic moechorúm siet: Mágis metuant, minus hás res studeant. PY. Ėamus ad me. CANTOR. Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 155 iambici senarii

- 156 ad 353 trochaici septenarii
  - 354 ad 425 iambici septenarii
  - 426 ad 480 trochaici septenarii
  - 481 ad 595 iambici senarii
  - 596 ad 812 trochaici septenarii
  - 813 ad 873 iambici senarii
  - 874 ad 946 iambici septenarii
  - 947 ad 1010 trochaici septenarii
  - 1011 ad 1093 anapaestici septenarii
  - 1094 ad 1136 iambici senarii
  - 1137 ad 1215 trochaici septenarii
  - 1216 ad 1283 iambici septenarii
  - 1284 ad 1310 iambici senarii
  - 1311 ad 1377 trochaici septenarii
  - 1378 ad 1393 iambici senarii
  - 1394 ad 1437 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

R V D E N S.

GRAECA DIPHILV.

ARGVMENTVM.

Reti piscator ufdulum extraxit mari,
Vbi erant erilis filiae crepundia,
Dominum ad lenonem quae subrepta uenerat.
Ea sumpte imprudens in clientelam patris
Naufragio electa deuenit: cognoscitur
Suoque amico Plesidippo iungitur.

5

P E R S O N A E.

ARCTVRVS PROLOGVS
SCEPARNIO SERVOS
PLESIDIPPVS ADVLESCENS
DAEMONES SENEX
PALAESTRA MVLIER
AMPELISCA MVLIER
PTOLEMOCRATIA SACERDOS
PISCATORES
TRACHALIO SERVOS
LABRAX LENO
CHARMIDES SENEX
LORARI
GRIPVS PISCATOR
CANTOR.

P R O L O G V S.

ARCTURVS.

Qui g ntis omnis m riaque et terr s mouet,
 Ei s sum ciuis ciuitate ca litum.
 Ita sum  t uidetis spl ndens stella c ndida,
 Sign m quod semper t mpore exorit r suo
 Hic  tque in caelo. n men Arctur st m hi. 5
 Noct  sum in caelo cl rus atque int r deos,
 Int r mortalis  mbulans int rdius.
 Et  lia signa d  caelo ad terram  ccidunt:
 Quist  mperator d uom atque hominum I ppiter,
 Is n s per gentis [h c] alium alia d sparat, 10
 Homin m qui facta, m res, pietatem  t fidem
 Nosc mus, ut quemque  diuuet opul ntia.
 Qui f lsas litis f lsis testim n is
 Pet nt quique in iure  biurant pec niam,
 Eor m referimus n mina excripta  d Iouem. 15
 Cot die ille sc t quis hic quaer t malum.
 Qui hic l tem apisci p stulant peri rio
 Mal , res falsas qui  mpetrant aput i dicem,
 Iterum ille eam rem i dicatam i dicat:
 Mai re multa m ltat quam litem auferunt. 20
 Bon s in aliis t bulis excript s habet.
 Atque h c scelesti [illi] in animum induc nt suum,
 Iouem s  placare p sse don s, h stiis:
 Et  peram et sumptum p rdunt. id eo f t, quia

Nihil ei acceptumst á periuris súplici. 25

Facilius siqui píus est a dis súpplicans
Quam qui scelestust ínueniet ueniám sibi.

Idcirco moneo uós ego hoc, qui estís boni
Quique aétatem agitis cú pietate et cú fide :
Retinéte porro, póst factum ut laetémini. 30

Nunc, húc qua causa uéni, argumentum éloquar.

Primúmdum huic esse nómen urbi Díphilus
Cyrénas uoluit. illic habitat Daémones

In agro átque uilla próxuma proptér mare,
Senex qui húc Athenis éxul uenit, haú malus. 35

Neque is ádeo propter málitiam patriá caret,
Set dum álios seruat, se ínpediuit ínterim :
Rem béne paratam cómitate pérdidit.

Huic filia olim uírgo periit páruola :
Eam dé praedone uír mercatur péssumus : 40

Is eam húc Cyrenas léno aduexit uírginem.

Aduléscens quidam ciuis huius Átticus

Eam uidit ire e lúdo fidicinó domum.

Amáre occepit : ad lenonem déuenit,
Minís triginta sibi puellam déstinat 45

Datque árrabonem et iúreiurando ádligat.

Is léno, ut se aequomst, flócci non fecít fidem

Neque quód iuratus ádulescenti díxerat.

Erát ei hospes pár sui, Siculús senex
Sceléstus Agrigéntinus, urbis próditor : 50

Is illíus laudare ínfít formam uírginis

Et áliarum itidem quae éius erant muliérculae.

Ínfít lenoni suádere, ut secúm semul

Eat ín Siciliam : ibi ésse homines uoluptários
Dicít : ibi eum potésse fieri díuitem. 55

[Ibi ésse quaestum máximum meretrícibus.]

Persuádet. nauis clánculum condúcitur.
 Quidquíd erat, noctu in náuem conportát domo
 Leno: ádulescenti, qui puellam ab eo émerat,
 Ait sése Veneri uélle uotum sóluere 60
 (Id híc est fanum Véneris) et eo ad prándium
 Vocáuit adulescéntem huc. ipse hinc ílico
 Nauém conscendit, áuehit meretrículas.
 Aduléscenti alii nárrant ut res gésta sit:
 Lenónem abisse. ad pórtum [quom] adulescéns
 uenit,
 Illórum nauis lónge in altum apscésserat. 66
 Ego quóniam uideo uírginem asportárier,
 Tetuli ét [ei] auxilium et lénoni exitiúm semul:
 Incrépui hibernum et flúctus moui márítumos.
 Nam sígnum Arcturus ómnium sum acérrumum: 70
 Veheméns sum exoriens, quom óccido ueheméntior.
 Nunc ámbo in saxo, léno atque [eius] hospés, semul
 Sedént eiecti: náuis confractást eis.
 Illa autém uirgo atque áltera itidem ancíllula
 De náui timidae désuluerunt ín scapham. 75
 Nunc éas ab saxo flúctus ad terrám ferunt,
 Ad uíllam illius, éxul qui ibi habitát senex,
 Quoius déturbauit uéntus tectum et tégulas.
 Et séruos illic est éius qui egreditúr foras.
 Aduléscentis huc iam aduéniet, quem uidébitis, 80
 Qui illám mercatust dé lenone uírginem.
 Valéte, ut hostes uóstri diffidánt sibi.

A C T V S I.

SCEPARNIO. PLESIDIPPVS (CVM TRIBVS
ADVLESCENTIBVS). DAEMONES.

SC. Pro di inmortales, tēpestatem quōius modi
Neptūnus nobis nōcte hac misit próxuma.

Detēxit uentus usllam : quid uerbis opust? 85

Non uēntus fuit, uerum Álcumena Eurípidi:

Ita omnis de tecto déturbauit téguas:

Inlústriores fécit fenstrasque índidit.

PL. Et uós a uostris ábduxi negótiis

Neque id processit, quá uos duxi grátia: 90

Nequúi ad portum lénonem prehéndere.

Set mēa desidía spēm deserere nólui:

Eo uós, amici, détinui diútius.

Nunc húc ad Veneris fánum uenio uísere,

Vbi rém diuinam sé facturum díxerat. 95

SC. Si sápiam, hoc quod me mántat concinném lu-
tum.

PL. Prope me híc nescio quis lóquitur. DÆ.
Heus, Scepárnio.

SC. Qui nóminat me? DÆ. Quí pro te argentúm
dedit.

SC. Quasi mé tuum esse séruom dicas, Daémones.

DÆ. Luto úsust multo, múltam terram cónfode.

Villam íntegundam intélligo totám mihi: 101

Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.

PL. Patér, salueto [tu] amboque adeo. DÆ. Saluos sis.

SC. Set utrum tu masne an femina's, qui illum patrem

Vocés? PL. Vir sum equidem. DÆ. Quaere, uir, porro patrem: 105

Ego filiolam [olim] unam habui, eam unam perdidici. Virile secus numquam ullum [ego] habui. PL. At di dabunt.

SC. [Hem,] tibi quidem hercle, quisquis es, magnum malum,

Qui oratione hic occupatos occupaes.

PL. Isticine vos habitatis? SC. Quid tu id quaeritas? 110

An quo furatum uenias nestigas loca?

PL. Peculiosum esse addeceat seruum adprobe, Quem ero praesente [hau] praetereat oratio, Aut qui inclementer dicat homini libero.

SC. Et impudicum et impudentem hominem addeceat, 115

Molestum ultro aduenire ad alienam domum,

Quoi debeatur nil. DÆ. Tace, Sceparnio.

Quid opust, adulescens? PL. Istic infortunium, Qui praefestinet ubi erus adsit praeloqui.

Set nisi molestumst, paucis percontarier 120

Volo ego ex te. DÆ. Dabitur opera, atque in negotio.

SC. Quin tu in paludem is exicasque harundinem, Qui pertegamus ullam, dum sudumst. DÆ. Tace.

Tu siquid opus est dice. PL. Dic quod te rogo:

Ecquem tu hic hominem crispum, incanum uideris,

Malúm, periurum, pálpatozem. DÆ. Plúrumos: 126

Nam própter eius modi égo uiros uiuó miser. 7

PL. Ilíc díco, in fanum Vénéris qui muliérculas

Duas sécum adduxit quíque adornarít sibi

Vt rém diuinam fáciat, aut hodie aut heri. 130

DÆ. Non hércle, adulescens, iam hós dies con-
plúsculos

Quemquam ístic uidí sácrificare: néque potest

Clam mé esse, siqui sácrificat. sempér petunt

Aquam hínc aut ignem aut uáscula aut cultrum aut

ueru

Aut aulam extarem aut áliquid: quid uerbís opust?

Venerí paraui uása et puteum, nón mihi. 136

Nunc interuallum iam hós dies multós fuit.

PL. Vt uérba praehibes, mé perisse praédicas.

DÆ. Meá quidem hercle caúsa saluos síis licet.

SC. Heus tú, qui fana uéntris causa circúmis, 140

Iubére meliust prándium ornarí domí.

Fortásse tu huc uocátus es ad prándium:

ille qui uocauit, núllus uenit? PL. Ad modum.

SC. Núllumst periclam te hínc ire inpransúm do-
mum.

Cererém te meliust quám Venerem sectárier: 145

Amóri haec curat, trítico curát Ceres.

PL. Delúdicauit mé ille homo indignís modis.

DÆ. Pro di ínmortales, quíd illuc est, Scepárnio,

Hominúm secundum lítus? SC. Vt mea opíniost,

Proptér uiam illi súnt uocati ad prándium. 150

DÆ. Qui? SC. Quía post cenam, crédo, lauerúnt

heri:

Confrácta nauis ín marist illís. DÆ. Itast.

SC. At hércle nobis uílla ín terra et tégulae.

DÆ. Hui,

Homínculi quanti éstis: eiekti út natant. 155

PL. Vbi súnt ei homines, ópsecro? DÆ. Hac ad
déteram:

Vidén secundum lítus? PL. Video: séquimini.

Vtinam ís sit quem ego quaéro, uir sacérrumus.

Valéte. SC. Si non móneas, nosmet méminimus.

Set ó Palaemon, sáncte Neptuní comes, 160

[Qui Herculis socius esse diceris]

Quod fácinus uideo? DÆ. Quíd uides? SC. Mu-
liérculas

Videó sedentis ín scapha solás duas.

Vt ádflictantur míserae. euge, euge, pérbene,

Ab sáxo auortit flúctus ad lítus scapham. 165

Nequé gubernator úmquam potuit [réctius].

Non uídisse undas mé maiores cénseo.

Saluaé sunt, si illos flúctus deuitáuerint.

[Nunc nunc periculumst: eiecit alteram.]

Viden álteram illam ut flúctus eiecit foras? 170

At ín uadost: iam fáciie enabit. eúgepae:

Saluást: euasit éx aqua: iam in lítorest.

Desúluit haec autem áltera ad terram é scapha.

Vt praé timore in génua in undas cóncidit.

Surréxit: horsum sí capessit, sálua rest: 175

Set déxtrouorsum auórta it in malám crucem.

Hem,

Errábit illaec hódie. DÆ. Quid id refért tua?

SC. Sí ad sáxum, quo capéssit, ea deorsúm ca-
dit,

Errátionis fécerit compéndiam. 180

DÆ. Si tú de illarum cénaturus uésperi's,

Illis curandum cénseo, Scepárnio:

Si aput méd éssuru's, míhi dicari operám uolo.

SC. Bonum aéquomque oras. DÆ. Séquere me
hac ergó. SC. Sequor.

P A L A E S T R A.

Nímio [pol] hominúm fortunae mínus [multo] miserae
memorantur 185

* * * * * experiundo is dátur acerbum * * * * *
Hóc deo conplácitumst, med hoc órnatu ornatam ín re-
giones

[Ésse] incertas tímídám eiectam? hancíne ego ad rem
nátam miseram

[Mé] memorabo? hancíne ego partem cápío ob pietatém
praecipuam?

Nam hoc mi haú sit labóri labórem hunc potíri, 190

Si me érga paréntis aut dèos inpiárim:

Set id si paráte curáui ut cauérem,

Tum mi hóc indecóre, inmodéste datís di.

Nam quíd habebunt pósthac [insígne] inpií,

Si ad hunc modumst honós aput uos imóxlis? 195

Nam mé si fecísse aut paréntis sciám

Sceléste, mínus [nunc] me míserer.

Set erí me sollicitát scelus, eius mé habet inpietás male:

Is ómnia perdidit ín mari: haec eius súnť bonorum réli-
quiae.

Étíam quae uécta mecum ín scaphast semul, 200

[Flúctuom ui] éxídit: égo nunc sola sum.

Quae mi si sálua saltém foret, labos

Lénior ésset hic èius opera mihi.

Nunc quám spem aut opem aut consilí quíd capéssam

Ita híc [sola] sólis locís conpotíta ? 205

Hic sáxa sunt, hic máre sonat, nec mi óbuíam homo quis-
quám uenit.

Hóc quod indúta sum súmmae opes óppido :

Néc cibo néc loco técta quo sim scio.

Quaé mihist spés qua me víuere uelím ?

Néc loci gnára sum nécdum híc [umquám] fui. 210

Sáltem [ego] aliquém uelim quí mihi ex hís locis

Aút uíam aut sémitam mónstret: ita núnc

Hác an illác eam, incérta [sum] cónsili:

Néc prope usquam híc quidem cúltum agrum cón-
spícor.

Álgor, errór, pauor [mémбра] mi omnía tenent. 215

Haéc hauscitis, mēi parentes, mé nunc miseram ita ésse
uti sum:

Líbera ego prognáta fui máxume, nequíquam fui.

Numquí minus [nunc] séruio, quam sí forem serua
náta?

Neque quíscquam umquam is [id] prófuit, qui [mé] sibi
eduxérunt.

AMPELISCA. PALAESTRA.

AM. Quíd mihi meliust, quíd magis in remst, quám cor-
pore uitam út secludam? 220

Íta male uiuo atque íta mi multae in pectore sunt curae
éxanimales:

Íta res [sordent]: uítae hau parco: pérdidi spem qua me
óblectabam.

Ómnia iam circúmcursauí atque ómnis latebras pérrep-
taui

Quaérere conseruám uoce, oculis, aúribus, ut peruéstigare.

Néque eam usquam inueniós neque quo eam néque qua
quaeram [eám] consúltumst, 225

Néque quem rogitem rêsponsorem quémquam interea
[hic hóminem] inuenio.

Néc magis solae térrae solae súnť quam haec sunt loca
atque haé regiones.

Néque si uiuit eám uiua umquam quín [uiuam] inueniám
desistam.

PA. Quóia prope me hic uóx sonat? AM. Pertímui,
quis loquitúr prope?

PA. Bona Spés, opsecró, 230
Subuénta mihi.

AM. Múlier est, múliebris uóx ad aurís mihi
Vénit: [tune] éximes míseram [me] ex hóc metu?

PA. Céрто uox múliebris tétigit aurís meas:
Num Ámpeliscá ópsecrost? AM. Tén, Palaestra,
aúdio? 235

PA. Quín uoco, ut me aúdiat, nómine illám suo?
Ámpelisca. AM. Hém, quis est? PA. Égo. AM.
Palaestráne? PA. Sum.

AM. Díc ubi's? PA. Pól ego nunc ín malisplúrumis.
AM. Sócia sum néc minor párs meast quám tua.

Sét uidere éxpeto té. PA. Mihi's aémula. 240
AM. Cónsequamúr gradu uócem: ubi's? PA. Écce
me:

Áccede ad me átque adi cótra. AM. Fit sédulo.
PA. Cédo manum. AM. Áccipe. PA. Víuin? dic
ópsecro.

AM. Tú facis mé quidem úfuere ut núnc uelim,
Quóm mihi té licet tángere. ut uíx mihi 245

Crédo ego hoc, té tenere. ópsecro, ampléctere,
Spés mea: ut me ómnium iám laborúm leuas.

PA. Óccupas praéloqui, quae mist orátio.

Núnc abire hinc decet nós. AM. Quo amabo íbimus?

PA. Lítus hoc pérsequamúr. AM. Sequor quó lubet.

PA. Sí cine hic cum úida uéste grassábimur? 251

AM. Hóc quod est íd necessáriumst pérpeti.

Sét quid hoc opsecróst? PA. Quid [est]? AM. Vi-
désne amabo hoc fánum? PA. Vbist?

AM. Ad d́xteram. PA. Videór decorum dís locum tué-
rier.

AM. Hau lónge abesse opórtet homines hinc: ita hic
lepidúst locus. 255

[Quisquis] deus est, uéneror ut nos éx hac aerumna
éximat,

Míseras, inopes, aérumnosas áliquo ut auxilio ádiuuet.

SACERDOS. PALAESTRA. AMPELISCA.

SA. Qui śnt, qui a patróna precés mea expetés-
sunt?

Nam uóx me precántum huc forás excitáuit.

Bonam átque opsequéntem deam átque haut gra-
uátam 260

Patrónam execúntur beníguamque múltum.

PA. Iubémus te sáluere, máter. SA. Saluéte,
Puéllae. set únde [huc]

Íre uos cum úida uéste dicam, ópsecro,

Tam maéstiter uestítas? 265

PA. Ílico hinc ímus hau lóngule ex hóc loco:

Vérum longe hinc abest, únde aduectae húc sumus.

SA. Némpe equo lígueo pér uías caérulas

PLAUTVS I.

14

Éstis uectae? PA. Ad modum. SA. Ergo aéquius
uós erat

Cándidatás uenire hóstiatásque: ad hoc 270

Fánum ad istúnc modum nón ueniri solet.

PA. Quaéne eiectae é mari símus ambae, ópsecro,

Únde nos hóstias ágere uoluísti huc?

Núnc tibi ampléctimur génua egentés opum,

Quae ín locis nésciis néscia spé sumus, 275

Út tuo récipias técto seruésque nos,

Míseriarúmque te ambárum uti mísereat,

Quibús nec locúst ullus néc spes paráta,

Neque hóc quod uidés ampliús nobis quícquamst.

SA. Manús mihi date, éxurgite á genibus ámbae:

Miséricordiór nulla mést feminárum. 281

Set haéc pauperés sunt, inopés res, puéllae:

Egomét uix [meam] uítam coló: Veneri cíbo

Meó seruíó. AM. Veneris fánum, ópsecro, hóc est?

SA. Fatébor: ego huiús clueo fáni sacérdos. 285

Verúm quidquid ést comitér fiet á me,

Quoad cópia ualébit.

Ite hác mecum. PA. Amíce benigneque honórem,

Máter, nostrum habés. SA. Oportet.

A C T V S II.

PISCATORES.

Omnibus modis qui pauperes sunt homines miseri
vivunt, 290

Praesertim quibus nec quaestus est nec artem didi-
cere ullam.

Necessitate quidquid est domi id sat est habendum.

Nos iam de ornatu propemodum ut locupletes simus
scitis.

Hisce hami atque haec harundines sunt nobis quaestu
et cultu.

Cotidie ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum. 295

Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus:

Echinos, lopadas, ostreas, balanos captamus, conchas,

Marinam urticam, musculos, plagusias striatas.

Post id piscatum hamatilem et saxatilem adgredimur,

Cibum captamus e mari. si eventus non evenit 300

Neque quicquam captumst piscium, salsi lautique
pure

Domum redimus clanculum, dormimus incenati.

Atque ut nunc ualide fluctuat mare, nulla nobis spes
est:

Nisi quid concharum capsimus, cenati sumus profecto.

Nunc Venerem hanc ueneremur bonam, ut nos lepide
adiuerit hodie. 305

TRACHALIO. PISCATORRES.

TR. Animum áduorsauí sédulo, ne erum úsquam
praeterírem:

Nam quóm modo exhibát foras, ad pórtum se aibat íre:
Me huc óbuiam iussít sibi ueníre ad Veneris fánum.

Set quós perconter cómmode eccos uídeo astare:
adíbo.

Saluète fures máritumí, conchítac atque hamiótae, 310
Famélica hominum nátio. quid ágitis? ut perítis?

PI. Vt píscatorem aequómst, fame sitíque speque.
TR. Ecquémnam

[Hodie] ádulescentem strénua facié, rubicundum, fór-
tem,

[Ingénuom,] dum hic astátis [uos], uidístis huc ueníre,
Qui trís secum homines dúceret chlamydátos cum
machaéris? 315

PI. Nullum ístac facie, ut praédicas, uenísse huc sci-
mus. TR. Écquem

Recáluom ac siloném senem, statútum, uentriósum,
Tortís superciliís, contracta frónte, frauduléntum,
Deorum ódium atque hominum, málum, mali uítí pro-
brique plénum,

Qui dúceret muliérculas duas sécum satis uenústas?

PI. Cum istíus modi uirtútibus operísque natus quí
sit, 321

Eum quidem ad carnificemst aéquius quam ad Véné-
rem conneáre.

TR. At sí uidistis, dícite. PI. Huc profécto nullus
uénit.

Valé. TR. Valeté. crédidi: factúmst quod suspi-
cábar:

Data uérba ero sunt: léno abít sceléstus exulátum. 325

In náuem ascendit, múlieres auéxit: ariolús sum.

Is húc erum etiam ad prándium uocáuit, sccleris
sémen.

Nunc quíd mihi meliust, quam ílico hic [ut] erum óppe-
riar dum uéniat?

Eadem [ópera], Veneria haéc sacerdos síquid ampliús
scit,

Si uídero, exquísíuero: faciét me certiórem. 330

AMPELISCA. TRACHALIO.

AM. Intéllego: hanc quae próxuma [hic] est uílla Ve-
neris fáno

Pulsáre iussisti átque aquam rogáre. TR. Quóia ad
aúris

Vox mi áduolauit? AM. Ópsecro, hic quis lóquitur?
quem ego uídeo?

TR. Estne Ámpelisca haec, quae foras e fáno egredi-
tur? AM. Éstne hic

Trachálio, quem cónspicor, calátor Plesidíppi? 335

TR. Eást. AM. Is est: Trachálio, salué. TR. Salue,
Ámpelísca:

Quid tú agis? AM. Aetatem haú malam male. TR.
Mélius omináre.

AM. Verum ómnis sapientis decet conférre et fa-
bulári.

Set Plésidíppus túus erus ubi amábost? TR. Heia
uéro,

Quasi nón sit intus. AM. Néque pol est neque húc
quidem ullus uénit. 340

TR. Non uénit? AM. Vera praédicas. TR. Non
ést meum, Ampelísca.

Set quám mox coctumst prándium? AM. Quod prán-
dium, opsecró te?

TR. Nempe rém diuinam fácitis hic? AM. Quid
sómniás, amábo?

TR. Certe húc Labrax ad prándium uocáuit Plesi-
dippum,

Erum méum erus uoster. AM. Édepol hau miránda
facta dícis: 345

Si dèos decepit ét homines, lenónum more fécit.

TR. Non rém diuinam fácitis hic uos néque erus?
AM. Arioláre.

TR. Quid tú agis igitur? AM. Éx malis multís me-
tuque súmmo

Capitálique ex pérículo orbas aúxiliqúe opúmque huc
Recépít ad se Véneria haec sacérdos me et Palaé-
stram. 350

TR. An híc Palaestrast, ópsecro, erímei amica? AM.
Cérto.

TR. Inést lepos in núnzio tuo mágnus, mea Ampe-
lísca.

Set istúe periculum pérlubet quod fúerit uobis scíre.

AM. Confráctast, mi Trachálio, hac nócte nauis nóbis.

TR. Quid, náuis? quae istaec fábulast? AM. Non
aúdiuisti, amábo, 355

Quo pácto leno clánculum nos hínc auchere uóluit

In Siciliam ét quidquíd domi fuit ín nauem inposúit?

Ea núnc perierunt ómnia. TR. O Neptúne lepide,
sálue:

Ne te áleator núllus est sapiéntior. profécto

Nimis lépide iecistí bolum: periúrum perdidísti. 360

Set nunc ubist lenó Labrax? AM. Periit potando,
opinor:

Neptúnus magnis poculis hac nocte eum inuitauit.

TR. Credo hercle, anancaeo datum quod biberet. ut
ego amo te,

Mea Ámpelisea: ut dulcis es: ut mulsá dicta dicis.

Set tu ét Palaestra quó modo saluae éstis? AM. Sci-
bis fáxo. 365

[De] náui timidae ambae ín scapham insuláimus, quia
uidémus

Ad sáxa nauem férier: properáns exolui réstem,
Dum illí timent. nos cúm scapha tempésta dextro-
uórsum

Différt ab illis. itaque nos uentísque fluctibúsque
Iactátae exemplis plúrumis miserae perpetuam nó-
ctem 370

* * * * *

Vix hódie ad litus pértulit nos uéntus exanimátas.

TR. Nouí, Neptunus ita solet: quamuis fastidiósus
Aedílis est: siquae ínprobae sunt mérces, iactat
ómnis.

AM. Vae cápiti atque aetati tuae. TR. Tuó, mea
Ámpelísea. 375

Sciui lenonem fácere istuc quod fécit: saepe dixi.

Capillum promittam óptimumst, occúpiamque ariolári.

AM. Cauístin ergo tu átque erus ne abíret, quom
scibátis?

TR. Quid fáceret? AM. Si amabát, rogas quid fáce-
ret? adseruáret

Dies nóctisque: in custódia esset sémper. uerum
ecástor 380

Vt múlti fecit: ita probe curáuit Plesidíppus.

TR. Quor tu istuc dicis? AM. Rés palamst. TR. Scin
tu? étiam qui it lauátum

In bálincas, quom ibi sédulo sua uéstimenta séruat,
Tam súbrupiantur: quíppe qui quem illórum op-
seruat fálstust:

Fur fácle quem opseruát uidet: custós qui fur sit
néscit. 385

Set dúce me ad illam: ubíst? AM. I sane in Véneris
fanum huc íntro:

Sedéntem flentemque ópprimes. TR. Vt iam istuc
mihi moléstumst:

Set quíd flet? AM. Ego dicám tibi: hoc sése excru-
ciat ánimi,

Quia léno ademit cístulam ei, quam habébat ubique
habébat

Qui sùos parentis nóscere potésset: eam uerétur 390
Ne pécierit. TR. Vbinam éa fuit cistéllula? AM.
Ibidem in náui:

Conclúsit ipse in údulum, ne cópia esset éius
Qui sùos parentis nósceret. TR. O fácinus impudí-
cum,

Quam líberam esse opórteat, seruíre postuláre.

AM. Nunc èum cum naui scíllicet abísse pessum in
áltum. 395

Et aúrum et argentúm fuit ibidém lenonis ómne.

TR. Credo áliquem inmersisse átque eum excepísse.
AM. Id misera maéstast,

Sibi eórum euenisse ínopiam. TR. Iam istóc magis
usus fáctost,

Vt eam íntro consolérque eam, ne síc se excruciet
ánimi.

Nam múlta praeter spém scio multís bona euenísse. 400

AM. At ego étiam, qui speráuerint spem décepisse
múltos.

TR. Ergo ánimus aequos óptimumst acrumnae con-
diméntum.

Ego eo íntro, nisi quid uís. AM. Eas. ego quód mihi
imperáuit

Sacérdos id faciam átque aquam hinc de próxumo ro-
gábo.

Nam extémplo, si uerbís suis peterém, daturós díxit.
Neque dígníorem cénseo uidísse anum me quém-
quam, 406

Quoi dèos atque homines cénseam bene fácere magis
decére.

Vt lépide, ut liberáliter, ut honéste atque haut gra-
uáte

Timidás, egentis, úuidas, eiéctas, exanimátas

Accépit ad sese: haú secus quam si éx se simus ná-
tae. 410

Vt eáipse [modo] succíncta aquam calefáctat, ut laué-
mus.

Nunc, né morae illi sím, petam hinc aquam, unde mi
imperáuit.

Heus, écqui in uillast? écquis hoc reclúdit? ecquis
pródit?

SCEPARNIO. AMPELISCA.

SC. Quíst qui nostris tám proterue fóribus facit in-
iúriam?

AM. Égo sum. SC. Hem, quid hoc boníst? eu,
edepol spécie lepida múlíerem. 415

AM. Sáue, adulescens. SC. Ét tu multum sálueto,
adulescéntula.

AM. Ád uos uenio. SC. Accípiam hospitio, sí mox
uenies uésperi,

Ítem ut adfectam: nám nunc nihil est quí te mane
múliorem

* * * * *

Sét quid ais, mea hílara, lepida? AM. Ah, nímium
familiáriter 420

Me áttrectas. SC. Pro di ínmortales, Véneris ecfi-
gia haéc quidemst.

Vt in ocellis hílaritudo: héia, corpus quòius modi:
Súbuolturiumst, íllut quidem 'subáquillum' uolui
dicere.

Vél papillae quòius modi: tum quae índoles in sá-
uiost.

AM. Nón ego sum pollúcta pago: pótin ut me aps-
tineás manum? 425

SC. Nón licet te sic placidule béllam belle tángere?

* * * * *

* * * * *

AM. Ótium ubi erit, túm tibi operam lúdo et deli-
ciaé dabo.

Núnc, quam ob rem huc sum míssa, amabo uél tu
mi alias uél neges. 430

SC. Quid nunc uis? AM. Sapiénti ornatus quíd
uelim indiciúm facit.

SC. Méus quoque hic sapiénti ornatus quíd uelim
indiciúm facit.

AM. Haéc sacerdos Véneris petere hinc iússit me
a uobís aquam:

* * * * *

SC. Át ego basilicús sum: quem nisi óras, guttam
nón feres. 435

Nóstro illum puteúm periclo et férramentis fódimus.
[Nísi multis blandítiis a me gúttá non ferri potest.]

AM. Quór tu aquam grauáre amabo, quam hóstis
hosti cómmodat?

* * * * *
SC. Quór tu operam grauáre mihi, quam ciuis ciui
cómmodat? 440

AM. Immo etiam tibi, méa uoluptas, quae uoles fa-
ciam ómnia.

SC. Eúgepae, saluós sum: haec iam me suám uolup-
tatém uocat.

Dábitur tibi aqua, né nequiquam mé ames. cedo mi
urnám. AM. Cape:

Própera amabo ecferre. SC. Manta: iam híc ero,
uoluptás mea.

* * * * * 445
* * * * *

AM. Quid sacerdotí me dicam [esse] híc moratam
tám diu?

* * * * *
Vt etiam nunc mísera timeo, ubi óculis intueór mare.

Set quíd ego mísera ufdeó procul in lítore? 450

Meum erúm lenonem Síciliensemque hóspitem,

Quos périisse ambos mísera censebam ín mari.

Iam plús mali illut nóbis uiuit quám ratae.

Set quíd ego cesso fúgere in fanum ac dícere haec

Palaestrae, in aram utí confugiamús prius 455

Quam scélus húc leno uéniat nosque híc ópprimat?

Confúgiam hinc: ita res súppetit subitó [mihi].

SCEPARNIO.

Pro di inmortalés, in aqua numquam crédidi
 Voluptátem inesse tántam: ut hanc tráxi lubens.
 Nimió minus altus púteus uisust quám prius. 460
 Vt sine labore hanc éxtraxi: praefíscine,
 Satin néquam sum, utpote qui hódie amare incé-
 perim?

En tíbi aquam, mea tu béllula: hem, [eam] sic uolo
 Te férre honeste, ut égo fero: ut placeás mihi.
 Set úbi tu's delicáta? cape aquam hanc sís. ubi's?
 Amat hércle me, ut ego opínor: delituít mala. 466
 Vbi tú's? etiamne hanc úrnam accepturá's? ubi's?
 Commódule ludis. tándem uero sério.

Etiam áceptura's úrnam hanc? ubi tu's géntium?
 Nusquam hércle equidem illam uídeo: ludos mé
 facit. 470

Adpónam hércle urnam íám ego hanc in mediá uia.
 Set áutem quid si hanc hinc apstulerit quispiam
 Sacram úrnam Veneris? mi éxhibeat negótium.
 Metuo hércle ne illa múlter mi insidiás locet,
 Vt cónprehendar cúm sacra urna Véneria. 475
 Nempe óptumo [me] iúre in uinclis énicet
 Magistrátus, siquis me hanc habere uíderit.
 Nam haec líteratast: éapse cantat quóia sit.
 Iam hércle éuocabo hinc hánc sacerdotém foras,
 Vt hanc accipiat úrnam. accedam huc ad foris. 480
 Heus, Ptólemocratia, cape sis hanc urnám tibi:
 Muliércula hanc nescio quae huc ad me détulit.
 Intró ferundast. répperi negótium,
 Si quidem mihi ultro his ádgerunda etiámst aqua.

LABRAX. CHARMIDES.

LA. Qui homo [ésse] sese míserum et mendicúm uolet,
Neptúno credat sése atque aetatém suam: 486

Nam síquis cum eo quíd rei conmiscuit,
[Eum] ad hóc exemplum amíttit ornatúm domum.
Edepól Libertas lépida's, quae numquám pedem
Voluísti in nauem mécum hercle una inpónere. 490

Set úbi ille meus est hóspes qui me pérdidit?
Atque éccum incedit. CH. Quó malum properás, La-
brax?

Nam equidém te nequeo cónsequi tam strénue.

LA. Vtinám [tu] prius quam te óculis uidissém meis
Maló cruciatu in Sícilia perbíteres, 495

Quem própter hoc mihi óptigit miscró mali.

CH. Vtinam [égo], quom in aedis me ad te adduxistí
[tuas],

In cárcere illo pótius cubuissém die:

Deosque ímortalis quaéso, dum uiuás, uti
Omnís tui similis hóspites habeás tibi. 500

LA. Malám Fortunam in aedis te adduxí meas.

Quid míhi scelesto tibi erat auscultátio?

Quídue hínc abítio? quídue in nauem inscénsio?

Vbi pérdidi etiam plús boni quam míhi fuit.

CH. Pol mínime miror, náuis si fractást tibi, 505
Scelus te ét sceleste pártá quae uexit bona.

LA. Pessúm dedisti blándimentis mé tuis.

CH. Sceléstiozem cénam cenauí tuam

Quam quae Thyestaest ánteposita et Téreo.

LA. Perii, ánimo male fit. cóntine quaesó caput. 510

CH. Pulmóneum cdepol nímis uelim uomitúm uomas.

LA. Eheú, Palaestra atque Ámpelisca, ubi éstis nunc?

CH. Piscibus in alto crédo praehibent pábulum.

LA. Mendícatem mi óptulisti operá tua,

Dum tuis ausculto mágnidicis mendáciis. 515

CH. Bonámst quod habeas grátiam meritó mihi,

Qui te éx insulso sálsum feci operá mea.

LA. Quin tu hinc is a me in máxumam malám crucem.

CH. Eás : easque rés agebam cómmodum.

LA. Eheú, quis uiuit mé mortalis míserior? 520

CH. Ego múlto tanto míserior quam tú, Labrax.

LA. Qui? CH. Quía ego indignus súm, tu dignus
quí sies.

LA O scirpe, scirpe, laúdo fortunás tuas,

Qui sémper seruas glóriam aritúdinis.

CH. Equidém me ad uelitátionem exérceo : 525

Nam omnia corusca praé tremore fábulor.

LA. Edepól, Neptune, es bálineator frígidas :

Cum uéstimentis póstquam a ted abii, álgeo.

Ne thérmpoliúm quidem ullum [ille] ínstruit :

Ita sálsam praehibet pótionem et frígidas. 530

CH. Vt fórtunati súnť fabri ferrárii,

Qui apút carbones ádsident : sémper calent.

LA. Vtinám fortunam núnc [ego] anatinam úterer,

Vtí, quom exiuissem éx aqua, arerém tamen.

CH. Quid, si áliquo ad ludos mé pro manducó lo-
cem? 535

LA. Quaprópter? CH. Quia pol cláre crepito dén-
tibus.

[Set] óptumo me iúre elauisse árbitror.

LA. Qui? CH. Quíne auderem técum in nauem
ascéndere,

Qui a fúndamento mi úsque mouistí mare?

LA. Tibi áusculť : tú promittebás mihi 540

Illi ésse quaestum máximum meretrícibus:

Ibi mé conruere pósse aiebas dítias.

CH. Iam póstulabas te, ímpurata bélua,

Totám Siciliam déuoraturum ínsulam.

LA. Quenám balaena mèum uorauit uídulum, 545

Aurum átque argentum ubi ómne compactúm fuit?

CH. Eadem illa credo quae meum marsúpium,

Quod plénum argenti fúit in saccipério.

LA. Eheú, redactus sum úsque ad unam hanc túni-
culam

Et ad hóc misellum pállium: perii óppido. 550

CH. Vel cónsociare míhi quidem tecúm licet:

Aequás habemus pártis. LA. Sátem sí mihi

Muliérculae essent sáluae, spes aliquaé forent.

Nunc sí me adulescens Plésidippus uíderit,

Quo ab árrabonem pró Palaestra accéperam, 555

Is éxhibebit híc iam mihi negótium.

CH. Quid, stúlte, ploras? tíbi quidem edepol có-
piast,

Dum língua uiuet, quí rem soluas ómnibus.

SCEPARNIO. LABRAX. CHARMIDES.

SC. Quid illuc opsecró negotist, quód duae muliér-
culae

Híc in fano Véneris signum fléntes amplexaé tenent, 560

Néscio quem metuéntes miserae? nócte hac uero
próxima

Sé iactatas átque eiectas hódie esse aiunt é mari.

LA. Ópsecro hercle, aduléscens, ubi istae súnť quas
memoras múlieres?

SC. Híc in fano Véneris. LA. Quot sunt? SC. Tótidem quot ego et tú sumus.

LA. Némpe meae? SC. Nempe néscio istuc. LA. Quá sunt facie? SC. Scítula: 565

Vél ego amare utrámuis possim, sí probe adpotús siem.

LA. Némpe puellae? SC. Némpe molestus: í, uise [intro], sí lubet.

LA. Mēas oportet íntus esse hic mūlieres, mi Chármides.

CH. Iúppiter te pérdat, et si súnť et si non súnť tamen.

LA. Íntro rumpam iam húc in Veneris fánum. CH. In barathrum máuelim. 570

Ópsecro, hospes, dá mihi aliquid úbi condormiscám loci.

SC. Ístic ubi uis cóndormisce: nemo prohibet, púplicumst.

CH. Át uides me, ornátus ut sím uéstimentis úuidis.

Récipe me in tectúm, da mihi uestímenti aliquid áridi, Méa dum arescunt: ín aliquo tibi grátiam referám loco.

SC. Tégillum eccillút mihi unum áret: id si uís, dabo. 576

Ėodem amictus, Ėodem tectus Ėsse soleo, sí pluit.

Tú istaec mihi dato: éxarescent fáxo. CH. Eho, an te paénitet,

Ín mari quom [hac nóctu] elauí, ne híc in terra iterum éluam?

SC. Éluas tu an éxungare, cíccum non intérdúim. 580

Tíbi ego numquam crédam quicquam nísi sí accepto pínore.

Tú uel suda uél peri algu uél tú aegrota uél uale.

Bárbarum hospitém mi in aedis níl moror: sat lítiumst.

CH. Íámne abis? uenális illic dúctitauit, quísquis est:

Nón est misericórs. set quid ego hic ásto infelix úui-
 dus? 585

Quín abeo hinc in Véneris fanum, ut édormiscam hanc
 crápulam,

Quám potaui [hoc nóctis] praeter ánimi [mei] senténtiam?

Quási uinis Graecís Neptunus nóbis suffudít mare,

ítaque aluom prodi sperauit nóbis salsis póculis.

Quíd opust uerbis? si ínuitare nós paulisper pérgeret,

Íbidem obdormissémus: nunc uix úíuos amisít do-
 mum. 591

Núnc lenonem quíd agit intus uísam, conuiuám meum.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Mirís modis di lúdos faciunt hóminibus :
 [Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.]
 Ne dórmientis quídem sinunt quiéscere. 595
 Velút ego hac nocte quae processit próxuma
 Mirum átque inscitum sómniaui sómnium.
 Ad hirúndininum nídum uisast símia
 Ascénsionem ut fáceret admolírier :
 Neque eas eripere quíbat inde. póstibi 600
 Vidétur ad me símia adgredírier,
 Rogáre scalas út darem utendás sibi.
 Ego ad hóc exemplum símiae respóndeo,
 Natás ex Philomela átque ex Progne esse hirúndines.
 Ago cum illa, nequid nóceat meis populáribus. 605
 Atque illa nimio iám fieri ferócior :
 Vidétur ultro mihi malum minitárier.
 In iús uocat med. ibi ego nescio quó modo
 Irátus uideor médiam arripere símiam :
 Conclúdo in uincla béstiam nequíssumam. 610
 Nunc quam ad rem dicam hoc áttinere sómnium,
 Numquam hódie quiui ad cóniecturam euádere.
 Set quíd hoc in Veneris fáno meae uicíniae
 Clamóris oritur? ánimus miratúr meus.

TRACHALIO. DAEMONES.

TR. Pró Cyrenensés populares, uóstram ego inploró
fidem, 615

Ágricolae, adcolae propinqui qui éstis his regiónibus,
Férte opem inopiae átque exemplum péssumum pessúm
date.

Víndicate, ne ínpiorum pótior sit polléntia
Quam innocentum, qui se scelere fieri nolunt nóbilis.
Státuite exemplum ínpudenti, dáte pudori praémium : 620
Fácite hic lege pótius liceat quám ui uicto úfuere.
Cúrrite huc in Véneris fanum, uóstram iterum inploró
fidem,

Quí prope hic adéstis quique audítis clamorém meum.
Férte suppetiás qui Veneri Véneriaeque antístitae
Móre antiquo in eústodelam sùum commiserúnt caput.
Praétorquette iniúriac prius cóllum quam ad uos pér-
uenat. 626

DÆ. Quid istuc est negóti? TR. Per ego haec génua
te optestór, senex,

Quísqvis es... DÆ. Quin tu érgo omitte génua et quid
sit mi expédi,

[Quór] tumultués. TR. Teque oro et quaéso, si sperás
tibi

Hóc anno multúm futurum sírpe et laserpícium 630
Éamque euenturam éxagogam Cápuam saluam et só-
spitem,

Átque ab lippitúdine usque síccitas ut sít tibi...

DÆ. Sánun es? TR. Seu tibi confidis fóre multam
magúdarim,

Vt te ne pigeát dare operam míhi quod te orabó, se-
nex.

DÆ. Át ego te per crúra et talos térgumque qptestór
tuum, 635

Sí tibi ulmeám futuram spéres uirgidémiam
Ét tibi euentúram hoc anno úberem messém mali,
Út mī istuc dicás negoti quíd sit, quor tumúltues.

TR. Quí lubet maledícere? equidem tibi bona optaui
ómnia.

DÆ. Béne equidem tibi díco, qui te dígna ut eueniánt
precor. 640

TR. Ópsecro, hoc praenórtere. DÆ. Ergo quíd ne-
gotist? TR. Múlieres

Duae innocentes íntus hic sunt, tui indigentes aúxili,
Quíbus aduorsum iús legesque hic ínsignite iniúria
Fáctast fitque in Véneris fano. túm sacerdos Véneria
Índigne afflictátur. DÆ. Quis homost tánta confidéntia,
Quí sacerdotein aúdeat uioláre? set eae múlieres 646
Quaé sunt? aut quid ís iniqui fít? TR. Si das operam,
éloquar.

Véneris signum súnť amplexae: núnc homo audacíssu-
mus

Éas deripere uólt. eas ambas ésse oportet líberas.

DÆ. Quís istic est, qui dēos tam parui péndit? paucis
éxpedi. 650

TR. Fraúdis, sceleris, párricidi, périuri pleníssumus,
Légirupa, inpu déns, impurus, ínuerēcundíssumus:
Vno uerbo apsóluiam, lenost: quid illum porro praé-
dicem?

DÆ. Édepol infortúnio hominem praédicas doná-
bilem.

TR. Quí sacerdotí scelestus faúcis interprésserit. 655

DÆ. Át malo cum mágno suo hercle fécit. ite istínc
foras,

Túrbalio, Sparáx: ubi estis? **TR.** I ópsecro intro, súb-
ueni

Íllis. DÆ. Iterum autem imperabo? séquimini hac.

TR. Age núnc iam,

Iúbe oculos elídere, itidem ut sépiis faciúnt coqui.

DÆ. Prórípíte hominem pédibus huc itidém quasi occi-
sám suem. 660

TR. Aúdio tumúltum: opinor, léno pugnis péctitur.

Nímis uelim inprobíssumo homini málas edentáuérint.

Sét eccas ipsae huc égregdiuntur tímidae e fano mú-
lieres.

PALAESTRÁ. AMPELISCA. TRACHALIO.

PA. Núnc id est, quom ómnium cópiarum átque
opum,

Aúxili, praésidi uíduitas nós tenet. 665

[Núlla spes] néc uiaſt quae salutem ádferat,

[Nec scímus quam in] pártem ingredi persequá-
mur.

[Nímis magno míserae] in metú nunc sumus ámbae.

[Tánta] inportúnitas tántaque iniúria

[Fácta in] nos ést modo hic íntus ab nóstro ero, 670

[Quí] scelestús sacerdotem anum praécípes

Réppulit, própulit pérquam indignís modis

Nósque ab signo íntumo uí deripuíť sua.

Set núnc se ut ferúnt res fortúnaeque nóstrae,

Moríſt par néc meliust móрте in misériis. 675

TR. Quid ést? quae illaec orátioſt? cesso égo illas
consolári?

Heús, Palaestra: heus, Ámpelisca. **PA.** Ópsecro, quist
quí uocat?

AM. Quist is qui nóminat? TR. Sí respexís, scies.

PA. Ó salutís meae spés. TR. Tace ac bóno animo es:

Mé uide. PA. Sí modo id líceat, uis ne ópprimat.
TR. Quae uís? PA. Vim mi adigit ádferam ipsa. TR.

Ah désine: nimis inépta's. 681

PA. Desíste dictis núnc iam me míseram consolári.

AM. Nisi quíd re praesidi ádparas, Trachálio, acta
haec rés est.

PA. Certúmst moriri quam hunc pati [grassári] lenonem in me.

Set múliebri animo súm tamen: míserae [quom uenit]
in méntem 685

Mihi mórtis, metus membra óccupat. TR. Edepól
[quamquam] hoc acérbumst,

Bonum ánimum habete. PA. Nam ópsecro unde [animús bonus] mi inuenítur?

TR. Ne, inquám, timete: adsídite hic in ára. AM.
Quid istaec ára

Prodésse nobis [plús] potest quam sígnum in fano hic
íntus

Venerís, quod amplexae modo, unde abréptae per uim
míserae? 690

TR. Sedéte hic modo: ego hinc uós tamen tutábor.
aram habéte hanc

Vobís pro castris: moénia [haec]: hinc égo uos defen-
sábo.

Praesídio Veneris málitiae lenónis contra incédam.

PA. Tibi aúscultamus ét Venus alma ámbae te opse-
crámus

Aram ámplexantes hánc tuam lacrumántes, genibus
nístae, 695

In cústodelam nós tuam ut recipias et tutére:
 Illós scelestos, quí tuum fecérunt fanum páruí,
 [Vt úlciscare] nósque ut hanc tua páce aram opsidére
 [Sinás, quae] elautae ambaésumus operá Neptuni nóctu:
 [Ne inuísas] habeas néue idcirco nóbis uitio uórtas, 700
 Si quídpíamst minus quód bene esse laútum [tu] ar-
 bitrére.

TR. Has aéquom petere intéllego: decet áps te id
 impetrári:

[Ignoscere his te conuenit: metus has id ut faciant
 subigit.]

Te ex cóncha natam esse aútumant: caue tu hárum
 conchas spérnas.

Set óptume eccum exit senex, patrónus mihique et
 uóbis. 705

DAEMONES. LABRAX. LORARIÍ. TRACHALIO.
 PALAESTRA ET AMPELISCA.

DÆ. Éxi e fano, nátum quantumst hóminum sacrilegís-
 sume.

Vós in aram abíte sessum. sét ubi sunt? TR. Huc ré-
 spice.

DÆ. Óptume: istuc uóluéramus. iúbe modo accedát
 prope.

† Tún legirupiónem hic nobiscúm dis facere póstulas?
 Púgnum in os inpínge. LA. Iniqua haec pátiór cum
 pretió tuo. 710

DÆ. Át etiam minitátur audax. LA. Iús meum erep-
 túmst mihi:

Mëas mihi ancillás inuito me éripis. TR. [Ergó dato]

Quási iuncis murtéta item ego uos uírgis circumuínciam.

LA. Vi agis mecum. TR. Etiam ópprobras uim, flágiti
flagrántia?

LA. Tún trifurcifér mihi audes inclementer dicere?

TR. Fáteor, ego trifúrcifer sum: tú's homo adprimé
probus: 735

Númqui minus hasce ésse oportet líberas? LA. Quid,
líberas?

TR. Átque eras tuás quidem hercle atque éx germana
Graécia:

Nam áltera haec est náta Athenis [íngenuis paréntibus].

DÆ. Quid ego ex te audio? TR. Hanc Athenis ésse
natam liberam.

DÆ. Méa poplaris ópsecro haec est? TR. Nón tu
Cyrenénsis es? 740

DÆ. Immo Athenis nátus altusque éducatusque Átticis.

TR. Ópsecro, defénde ciuis tuas, senex. DÆ. O filia,
Quóm ego hanc uideo, mèarum me apsens míseriarum
cónmones:

Tríma quae períst mi: iam [ea] tántast, si uiuít, scio.

LA. Árgentum ego pro istísce ambabus, quóiae erant,
dominó dedi. 745

Quíd mea refert, haéc Athenis nátaene an Thebís sient,
Dúm mihi recte séruitutem séruiant? TR. Itane, ínpu-
dens?

Túne hic felis uírginalis líberos paréntibus

Súblectos habébis atque indigno quaestu cónteres?

Námque huic alteraé quae patria síť, profecto néscio: 750

Nísi scio probiórem hanc esse quám te, ínpuratíssume.

LA. Túac istae sunt? TR. Cóntende ergo, utér sit
tergo uérrior:

Ni ófferumentás habebis plúris in tergó tuo

Quam úlla naus lóna clauos, tum égo ero mendacíssu-
mus.

Póstea [tu] aspició meum, quando égo tuum inspectá-
uero: 755

Ní erit tam sincérum, ut quíuis dícat ampulláriu,
Óptumum esse operí faciundo córium et sinceríssimum,
Quíd causaest quin uírgis te usque ad sáturitatem saú-
ciem?

Quíd illas spectas? quas si attigeris, óculos eripiám
tibi.

LA. Át quin, quia uotás, utramque iám mecum abducám
semul. 760

DÆ. Quíd facies? LA. Volcánum adducam: is Véné-
rist aduorsáriu.

TR. Quó illic it? LA. Heus, écquis hic est? heús.
DÆ. Si attigeris óstium,

Iám tibi hercle in óre fiet méssis mergis púgneis.

LA. Núllum habemus ígnem: ficis uíctitamus áridis.

DÆ. Égo dabo ígnem, sí quidem in capite túo conflandi
cópiast. 765

LA. Íbo hercle aliquo quaéritatum ígnem. DÆ. Quid,
quom inuéneris?

LA. Ígnem magnum hic fáciám. DÆ. Quine ut húma-
nam exurás tibi?

LA. Ímmo hasce ambas híc in ara ut uíuas comburam.
DÆ. Íd uolo.

Nam hércle ego te contínuo arripiám bárba et in ígnem
cóniciám

Téque ambustulátum magnis óbiciám auibus pábulum. 770
Quóm coniecturam égomet mecum fácio, haec illast
símia,

Quae hás hirundínés ex nido uólt eripere ingrátis,

Quód ego in somnis sómniaui. TR. Scín quid tecum oró,
senex?

Út illas serues, uím defendas, dúm ego erum adducó
meum.

DÆ. Quaére erum atque addúce. TR. At hic ne...

DÆ. Máximo maló suo, 775

Si áttigerit siue óceptassit. TR. Cúra. DÆ. Cura-
túmst: abi.

TR. Húnc quoque adserua ípsum, nequo abítat. nam
promísimus

Cárnufici aut taléntum magnum aút hunc hodie sístere.

DÆ. Ábi modo: ego, dum abés, ut abeat nón sinam.

TR. Huc reuénero.

DÆ. Vtrúm tu leno cúm malo lubéntius 780

Quiéscis an sic síne malo, si cópiast?

LA. Ego quae tu loquere flócci non faciό, senex.

Meas quidem ted inuito ét Venere et summó loue

De ará capillo iám deripiam. DÆ. Tángedum.

LA. Tangam hércle uero. DÆ. Ágedum ergo, accede
húc modo. 785

LA. Iubedúm recedere ístos ambo illúc modo.

DÆ. Immo ád te accedent. LA. Nón hercle equidem
cénseo.

DÆ. Quid agés, si accedent própíus? LA. Ego re-
cészero.

Verúm, senex, si te úmquam in urbe offéndero,

Numquam hércle quisquam mé lenonem díxerit, 790

Si té non ludos péssumos dimísero.

DÆ. Facito ístuc quod minitáris. set nunc ínterim

Si illás attigeris, dábitur tibi magnúm malum.

LA. Quam mágnum uero? DÆ. Quántum lenouí sat
est.

LA. Minás ego istas flócci non faciό tuas : 795
 Equidem eas te inuito iam ámbas rapiam. DÆ. Tán-
 gedum.

LA. Tangam hércle uero. DÆ. Tánges, at scin quό
 modo?

Idúm Turbalio currículo, adfer [húc domo]

Duas cláuas. LA. Clauas? DÆ. Sét probas: pro-
 perá cito.

Ego te hódie faxo récte acceptum, ut dígnum es. 800

LA. Eheú, scelestus gáleam in naui pérddi:

Nunc mi ópportuna hic ésset, salua sí foret.

Licét saltem istas mi áppellare? DÆ. Nón licet.

Ehem,

Eccum óptume edepol [húc] clauator áduenit. 805

LA. Illút quidem edepol tinnimentumst aúribus.

DÆ. Age, áccipe illanc álteram clauám, Sparax.

Age, álter istinc, álter hinc adsístite.

Adsístite ambo. síc. audite núnc iam:

Si hercle illic illas hódie digito tétigerit 810

Inúitas, ni istunc ístis inuitássitis

Vsque ádeo, donec quá domum abeat nésciat,

Perístis ambo. si áppellabit quémpiam,

Vos réspedesote ístinc istarúm uicem.

Sin ípse abitere hinc uolet, quantúm potis, 815

Extémplo amplectitóte crura fústibus.

LA. Etiám me abire hinc nón sinent? DÆ. Dixí satis.

Et úbi ille seruos cúm ero [suo] huc aduénarit,

Qui erum árcessuit, ítote extémplo domum.

Curáte haec sultis mágna diligéntia. 820

LA. Eu, hércle ne ístic fána mutantúr cito:

Hoc Hérculist iam, Vénérís fanum quód fuit:

Ita dúo destituit sígna hic cum clauís senex.

Non hércle quo hinc nunc géntium aufugiám scio:

Ita núnc mi utrumque saéuit, et terra ét mare. 825

Palaéstra. LO. Quid uis? LA. Ápage, controuérsiast:

Haec quídem Palaestra quae respondit nón meast.

Heus, Ámpelisca. LO. Cáue sis infortúnio.

LA. Vt pótis est, ignaui hómines satis recté monent.

Set uóbis dico, heus, uóbis num moléstia? 830

Me adire ad illas própíus? LO. Nil nobís quídem.

LA. Numquíd molestum mñhi erit? LO. Nil, si cáueris.

LA. Quid ést quod caueam? LO. En, á crasso infortúnio.

LA. Quaeso hércle adire ut liceat. LO. Adeas, sí uelis.

LA. Bene hércle factum: uóbis habeo grátiam. 835

Accédam própíus. LO. Íllíc asta tu sílico.

LA. Edepól proueni néquiter multís modis:

Certúmst hasce hodie usque ópsidione uíncere.

PLESIDIPPVS. TRACHALIO. LABRAX. LORARI'.

PALAESTRA ET AMPELISCA. CHARMIDES.

PL. Meamne ille amicam léno ui, uioléntia

De ará deripere Véneris uoluit? TR. Ád modum. 840

PL. Quin óccidisti extémplo? TR. Gladius nón erat.

PL. Caperés aut fustem aut lápidem. TR. Quid, ego
quási canem

Hominem ínsectarer lápidibus nequíssimum?

* * * * *

LA. Nunc pól ego perii: Plésidíppus éccum adest:

Conuórret iam hic me tótum cum puluísculo. 845

PL. Etiámne in ara tunc sedebant múlieres,
Quom ad mé profectu's íre? TR. Nunc ibidém sedent.

PL. Quis illás nunc illic séruat? TR. Nescio quis
senex,

Vicínus Veneris, ís dedit operam óptunam:

Is núnc cum seruis séruat: ego mandáueram. 850

PL. Duc me ad lenonem récta. ubi illic ést homo?

LA. Salué. PL. Salutem níl moror. opta ócius,

Rapín te optorto cóllo mauis án trahi:

Vtrúmuis opta, dúm licet. LA. Neutrúm uolo.

PL. Abi sáne ad litus cúrriculo, Trachálio, 855

Iube illós in urbem íre óbuiam a portú mihi,

Quos mécum duxi, hunc qui ad carnuficem tráderent:

Post húc redito atque ágitato hic custódiam.

Ego hunc scelestum rápiam [iam] in ius éxulem:

Age, ámbula in ius. LA. Quid ego deliquí? PL. Ro-
gas? 860

Quine árrabonem a me áccepisti ob múlierem

Et eam hínc auxeti? LA. Nóu auxi. PL. Quór
negas?

LA. Quia pól prouexi: auéhere non quiuí miser.

Equidém tibi [hodie] díxeram praestó fore

Aput Vénéris fanum: númquid muto? súmne ibi? 865

PL. In iúre causam dícito: hic uerbúm sat est.

Sequere. LA. Ópsecro te, súbueni, mi Chármides:

Optórto rapior cóllo. CH. Quis me nóminat?

LA. Vidén me ut rapior? CH. Vídeo atque inspectó
lubens.

LA. Non súbuenire mi aúdes? CH. Quis homo té
rapit? 870

LA. Aduléscens Plesidíppus. CH. Vt nancút's, habe:

Bono ánimo meliust te in neruom conrépere:

Tibi óptigit quod plúrumi exoptántsibi.

LA. Quid id ést? CH. Vt id quod quaérant inueniánt
sibi.

LA. Sequere, ópsecro, me. CH. Páriter suades,
quális es: 875

Tu in néruom rapere: eo me ópsecras ut té sequar?

PL. Etiám retentas? LA. Périi. PL. Verum sit
uelim.

Tu méa Palaestra et Ámpelisca, ibidem flico

Manéte, dum ego huc rédeo. LO. Equidem suádeo

Vt ad nos abeant pótius, dum recipís. PL. Placet:

Bene fácitis. LA. Fures mi éstis. LO. Quid, furés?

PL. Rape. 881

LA. Oro, ópsecro, Palaéstra. PL. Sequere, cárnufex.

LA. Hospés. CH. Non sum hospes: répudio hospi-
tiúm tuum.

LA. Sicin me spernis? CH. Sic ago: semél bibo.

LA. Di te infelicient. CH. Ístic capiti dícito. 885

Credo állum in aliam béluam hominem uórtier:

Illic in columbum, crédo, leno uórtitur:

Nam in colúmbari collum [ëius] hau multo póst erit.

In néruom ille hodie nídamenta cóngeret.

Verúm tamen ibo, ei áduocatus út siem, 890

Siquí mea opera cítiús addicí potest.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Bene factum et uolup est hód'ie me his muliérculis
 Tetulísse auxilium: iám cluentas répperi,
 Atque ámbas forma scítula atque acetátula.
 Set uxór scelestá me ómnibus seruát modis, 895
 Nequí significem quídpíam muliérculis.
 Set Grípús seruos nóster quíd rerúm gerat,
 Mirór, de nocte qui ábiit piscatum ád mare.
 Pol mágis sapisset, sí dormiuissét domi:
 Nam núnc et operam lúdos facit et rétia, 900
 Vt ést tempestas núnc atque ut noctú fuit.
 In dígitis hodie pércoquam quod céperit:
 Ita flúctuare uídeo uehementér mare.
 Set uxór uocat me ad prándium: redeó domum.
 Iam opplébit auris mēas sua uaniloquéntia. 905

G R I P V S.

Neptúno has agó gratiás meo patróno,
 Qui sálsis locís incolít pisculéntis,
 Quom me éx suis locís pulcre ornátum expédiuit
 Templísque reducém, plurumá praeda onústum

Salúte horiaé, quae in marí fluctuóso 910

Piscátu nouó me uberi conpotiuit.

Miró mihi modo átque incredíbili hic piscátus

Lepide éuenit néc piscium úllam unciam hódie

Pondó cepi nísi hoc quod fero híc [mecum] in réte.

Nam ut dé nocte múlta inpigréque exurréxi, 915

Lucrúm praeposúi sopóri et quiéti:

'Tempéstate saéua experíri expetiui,

Paupértatem erí qui et meám seruitútem

Tolerárem opera hau parcús mea.

Nímis homo nihilíst qui piger est, nímisque id genus odi

égo male hominum. 920

Vígilare addecét qui sua uolt témpéri conficere officia:

Nón enim illum expectáre oportet, dum érus se suscitet

ád suum officium.

Nám qui dormiúnt lubenter, síne lucro et cum málo quiescunt.

Nam égo nunc, qui inpigér fui, repperí mi piger ut sí

uelim sim.

Hóc ego repperí ín mari [hodie]: quídquid inest, graue

quíd inest: aurum 925

Híc ego inesse reór. nec mi ullus cóncsius est homo.

núnc tibi, Gripe,

Haéc occasio óptigit, ut líberet te ex pópulo practor.

Núnc sic faciam, sic consíliumst: ád erum ueniam dócte,

astute,

Paúxillatim póllicitabor pró capite argentum, út sim

liber.

Iám ubi liber ero, igitur demum ínstruam agrum atque

aedís, mancipia: 930

Náuibus magnis mércaturam fáciám: aput reges réx per-

hibebor.

Póst animi causá mihi nauem fáciam atque imitabór
 Stratonicum,
 Óppida circumuécitabor. úbi nobilitas méa erit clara,
 Óppidum magnúm conmoenibo: éi ego urbi Gripo ín-
 dam nomen,
 Mónumentum meae fámae et factis, íbique regnum mág-
 num instituam. 935
 Mágnas res hic ágito in mentem instrúere. nūnc hanc
 [praédam] condam.
 Sét hic rex cum acetó pransurust ét sale, sine bonó pul-
 mento.

TRACHALIO. GRIPVS.

TR. Heus máne. GR. Quid maneam? TR. Dum hánc
 tibi quam tráhis rudentem cónplico.

GR. Mitté modo. TR. At pol ego te ádiuuabo. bõnis
 quod bene fit, háu perit.

GR. * * * * turbída tempestas fúit heri: 940
 Nil hábeo, adulescens, píscium: ne tú mihi esse pó-
 stules.

Non uídes referre me úuidum reté sine squamosó
 pecu?

TR. Non édepol piscis éxpeto quam túi sermonis sum
 índigens.

GR. Iam, quísqvis es, me odio énicas. TR. Non sínam
 ego abire hinc té: mane.

GR. Cane síis malo: quíd tú, malum, nam [núnc] me
 retrahis? TR. Aúdi. 945

GR. Non aúdio. TR. At pol qui aúdiēs. GR. Quin
 póst cloquere quíd uis.

TR. Eho [tú], operae pretiúmst modo quod tibi ego
uolo narráre.

GR. Elóquere quid id est. TR. Vide, num quis-
piám consequitur própe nos.

GR. Écquid est quód [id] mea réferat? TR. Scí-
licet:

Sét boni cónsili écquid in té mihist? 950

GR. Quid negotist, modo díce. TR. Dicám, tace,
Sí fidem modo

Dás mihi te nón fore infídum.

GR. Dó fidem tibi:

Fídus ero, quisquís es. TR. Aúdi. 955

Fúrtum ego uidi quí faciebat: nóram dominum id quod
fiebat.

Póst ad furem egomét deuenio féroque ei conditiónem
hoc pacto:

‘Égo istuc furtum scío quod factumst: núnc mihi si uis
dáre dimidium,

Índicium dominó non faciam’. is míhi nihil etiám re-
spondit.

Quid inde aequomst dari míhi? dimidium uólo dicas.

GR. Immo ámplius etiám: 960

Nám nisi dat, dominó dicundum cénseo. TR. Tuo con-
silio faciam.

Núnc aduerte animúm: namque hoc omne áttinet ad
té. GR. Quid factumst?

TR. Vidulum istum quóius est noui ego hóminem iam
pridem. GR. Quid est?

TR. Ét quo pacto périit. GR. At ego quó pacto in-
uentúst scío:

Ét qui inuenit hóminem noui, et dóminus qui nunc
ést scío. 965

Níhilo pol plurís tua hoc quam quánti illut refért mea.
Égo illum noui quóius nunc est: tú illum quóius antehác fuit.

Húnc homo nemo a mé feret: ne tú te speres ócius.

TR. Nón ferat, si dóminus ueniat? GR. Dóminus huic, ne frústra sis,

Nísi ego nemo nátust, hunc qui cépi in uenatú meo.

TR. Ítane uero? GR. Ecquem ésse dices in mari piscém meum? 971

Quós quom capio, sí quidem cepi, mēi sunt: habeo pró meis.

Néc manu adserúntur neque illinc pártē quisquam póstulat.

In foro palam ómnis uendo pró meis uenálibus.

Máre quidem comúnē certost ómnibus. TR. Ad-séntio: 975

Quí minus hunc comúnem quaeso míhi esse oportet uídulum?

In mari inuentúst. GR. Ne [tu homo's] ínpudenter ínpudens:

Nám si istuc ius sít quod memoras, píscatores pérerint.

Quíppe quom extemplo in macellum písces prolát sient,

Némo emat: suam quisque partem píscium poscát sibi: 980

Dícat in marí comúní cáptos. TR. Quid ais, ínpudens?

Aúsu's etiam cómparare uídulum cum píscibus?

Éadem tandem rés uidetur? GR. In manu non ést mea:

Vbi demisi réte atque hamum, quídquid haesit éxtraho.

Mëum quod rete atque hámi nanci sùnt, meum potissimumst. 985

TR. Immo hercle haut est, sí quidem quod uas exce-
pisti. GR. Phîlosophe.

TR. Sét tu enumquam piscatorem uídisti, uenéfice,
Vídulum piscém cepisse aut prótulisse ullum ín fo-
rum?

Nón enim tu hic quidem óccupabis ómnis quaestus
quós uoles:

Ét uitorem et piscatorem té esse, impure, póstulas. 990
Vél te mihi monstráre oportet piscis qui sit uídulus:
Vél quod in marí non natumst néque habet squamas
né feras.

GR. Quíd, tu numquam audíuisti antehac uídulum esse
piscém? TR. Scelus,

Núllus est. GR. Immóst profecto: ego qui sum
piscatór scio.

Vérum raro cápitur: nullus mínus saepe ad terrám
uenit. 995

TR. Níl agis: dare uérba speras míhi te posse, fúr-
cifer.

Quó colorest? GR. Hóc colore cápiuntur pauxílluli:
Súnt alii puníceo corio, mágni ítem atque atrí. TR.
Scio:

Tu hércle, opino, in uídulum conuórtes piscem, nísi
caues:

Fíet tibi puníceum corium, póstea atrum dénuo. 1000

GR. Quód scelus hodie hóc inueni. TR. Vérba faci-
mus: ít dies.

Víde sis, quouis árbitratu nós uis facere? GR. Víduli
Árbitratu. TR. Íta enímuero? stúltus es. GR. Salué,
Thales.

TR. Tú istunc hodie nón feres, nisi dás sequestrum
aut árbitrum,

Quóius haec res árbitratu fiat. GR. Quaeso sánun es?

TR. Sum élleborosus. GR. At égo cerritus: hunc
non amittám tamen. 1006

TR. Vérbum etiam adde unúm, iam in cerebro cóla-
phos apstrudám tuo.

Égo iam hic te, itidem quási peniculus nóuos exurgeri
solet,

Ni hunc amittis, éxurgebo quidquid humorís tibist.

GR. Tánge: adfligam ad térram te itidem ut píscem
soleo pólypum. 1010

Vís pugnare? TR. Quid opust? quin tu pótius prae-
dam díuide.

GR. Hinc tu nisi malúm frunisci níl potes, ne pó-
stules.

Ábeo ego hinc. TR. At ego hinc offlectam náuem,
nequo abeás: mane.

GR. Sí tu proreta ísti nauí's, égo gubernatór ero.

Mitte rudentem[núnc], sceleste. TR. Míttam: omítte
uídulum. 1015

GR. Núnquam hercle hinc hodié ramenta fies fortu-
nátior.

TR. Nón probare pérnegando míhi potes, nisi párs
datur

Aút ad árbitrúm reditur aút sequestro pónitur.

GR. Quémne ego excepi in mari? TR. Ast ego ín-
spectaui e lítore.

GR. Méa opera [et] labóre et rete et hória. TR. Num-
quí minus, 1020

Sí ueniat nunc dóminus quoiust, égo qui inspectam
procul

Te hunc habere, fúr sum quam tu? GR. Níhilo. TR.
Mane, mastigia:

Quo árgumento sócius non sum et fúr sum, facdum ex
té sciam.

GR. Néscio: neque ego ístas uostras léges urbanás
scio,

Nisi quia hunc meum ésse dico. TR. Ét ego item
esse aió meum. 1025

GR. Máne iam: repperí quo pacto néc fur nec sociús
sies.

TR. Quó pacto? GR. Sine me hinc abire: tú abi
tacitus tuam uiam,

Néc tu me quoiquam indicassis néque ego tibi quic-
quám dabo.

Tú taceto: ego mússitabo. hoc óptimum atque ae-
quissimumst.

TR. Écquid conditionis audes férre? GR. Iam du-
dúm fero: 1030

Vt abeas, rudéntem amittas, míhi molestus né sies.

TR. Máne, dum refero códitionem. GR. Te, ópse-
cro hercle, aufér modo.

TR. Écquem in his locis nouisti? GR. Opórtet uici-
nós meos.

TR. Vbi tu hic habitas? GR. Pórro illic longe úsque
in campis últumis.

TR. Vín qui in hac uilla hábitat eius árbitratu
fieri? 1035

GR. Paúlisper remítte restem, dúm concedo et cónsulo.

TR. Fíat. GR. Euge, sálua res est: praéda haec per-
petuást mea.

Ád meum erum arbitrúm uocat me hic intra praesepís
meas.

Númquam hercle hodie abiúdicabit ab suo trióbulum.
Né iste hauscit quam códitionem tétulit: ibo ad ár-
bitrum. 1040

TR. Quid igitur? GR. Quamquam istuc esse iús me-
um certó scio,

Fiat istuc pótius quam nunc púgnem tecum. TR.
Núnc places.

GR. Quámquam ad ignotum árbitrum me adpéllis, si
adhibebít fidem,

Étsi ignotust, nótust: si non, nótus ignotíssumust.

DAEMONES. PALAESTRA ET AMPELISCA. (LORARI.)
GRIPVS. TRACHALIO.

DÆ. Sério edepol, quámquam uos quae uóltis [cupio],
múlieres, 1045

Métuo propter uós mea uxor né me extrudat aé-
dibus,

Quaé me pelicés adduxe dícet ante oculós suos.

Vós confugite in áram potius quám ego. MV. Mi-
serae périimus.

DÆ. Égo uos saluas sístam: ne timéte. set quid uós
foras

Prósequimini? quóniam ego adsum, fáciét nemo in-
iúriam. 1050

Íte, inquam, domum ámbo nunc iam ex praesidio praé-
sides.

GR. Ó ere salue. DÆ. Sálue. quid fit? TR. Tíun
hic séruost? GR. Haú pudet.

TR. Nihil ago tecum. GR. Érgo abi hinc sis. TR.
Quaéso respondé, senex:

Túun hic seruost? DÆ. Méus est. TR. Hem, istuc
óptume, quandó tuust.

Íterum te salúto. DÆ. Et ego te. tún'es, qui hau
multó prius 1055

Ábliisti hinc erum árcessitum? TR. Ego is sum. DÆ.
Quid nunc uís tibi?

TR. Némpe hic tuus est? DÆ. Méus est. TR. Istuc
óptume, quandó tuust.

DÆ. Quid negotist? TR. Vír scelestus illic est.
DÆ. Quid fecít tibi

Vír scelestus? TR. Hómini ego isti tálos suffringí
uolo.

DÆ. Quid est qua de re lítigatis núnc inter uos?
TR. Éloquar. 1060

GR. Ímmo ego eloquár. TR. Ego opinor rém faces-
so. GR. Sí quidém

Sís pudicus, hinc facessas. DÆ. Grípe, animum ad-
uorte ac tace.

GR. Vtin istic prius dícat? DÆ. Audi. lóquere tu.
GR. Alienón prius

Quám tuo dabis orátionem? TR. [Hem,] út nequitur
cónprimi.

Íta ut occepi dícere, illum quém [tu fano Vénerio] 1065
Dúdum lenonem éxtrusisti, eius uídulum hic eccíllum
[habet].

GR. Nón habeo. TR. Negás quod oculis uídeo? GR.
At ne uídeás uelim.

Hábeo, non habeo: quid tu me cúras quid rerúm
geram?

TR. Quó modo habeas, illut refert, iúrene anne iniúria.

GR. Ní istum cepi, núlla causast quín me condonés
cruci. 1070

Si in mari rete [égo] prehendi, qui tuum potiust quam
meum?

TR. Verba dat: hoc modó res gestast, út ego dico.

GR. Quid tu ais?

TR. Quoad primariús uir dicat, cónprime hunc sis,
sí tuust.

GR. Quid, tu idem uis míhinet fieri, quód erus con-
sueuít tibi?

Sí ille te conprimere solitust, híc nos noster nón
solet. 1075

DÆ. Verbo illo modo ille uicit. quid nunc tu uis? dic
mihi.

TR. Équidem ego neque pártém posco míhi istinc de
istoc uídulo

Néque meum esse hodie úmquam dixi: sét isti inest
cistéllula

Húius mulierís, quam dudum dixi fuisse liberam.

DÆ. Némpe tu hanc dicis, quam esse aiebas dúdum
popularém meam? 1080

TR. Ád modum: et ea quae ólim parua géstauit cre-
púndia

Ísti in ista cístula insunt, quae isti inest in uídulo. .

Hóc neque istic úsust et illi míserae suppetiás
feret,

Si id dederit, qui suos parentis quaérat. DÆ. Faciam
ut dét: tace.

GR. Níhil hercle ego sum istí daturus. TR. Níl peto
nisi cístulam 1085

Ét crepundia. GR. Quid, ea si sunt aúrea? TR.
Quid istúc tua?

Aúrum auro expendétur, argentum árgento exaequá-
bitur.

GR. Fác sis aurum ut uídeam: post ego fáciam ut uideas cístulam.

DÆ. Cáue malo ac tace tú: tu perge ut ócepesti dicere.

TR. Vnum te opsecro, út ted huius cónmiserescat múlteris, 1090

Sí quidem hic lenónis eiust uídulus, quem súspicor.

Híc [ego] nisi de opínione cértum nil dicó tibi.

GR. Viden scelestus ut aúcupatur? TR. Síne me ut ocepi loqui.

Sí scelesti illíus est híc quóius dico uídulus,

Haéc poterunt nouísse: ostendere hís iube. GR. Ain? osténdere? 1095

DÆ. Haút iniquom dicit, Gripe, ut óstendatur uídulus.

GR. Immo hercle insigníte inique. DÆ. Quídum? GR. Quia, si osténdero,

Cóntinuo hunc nouísse dicent scilicet. TR. Scele-rúm caput,

Vt tute's, item ómnis censes ésse? periurí caput.

GR. Ómnia ego istaec fáciie patior, dúm hic hinc a me séntiat. 1100

TR. Átqui nunc aps té stat: uerum hinc cíbit testi-mónium.

DÆ. Gripe, aduorte animúm. tu paucis éxpedi quid póstulas.

TR. Díxi equidem: set sí parum intelléxti, dicam dé-nuo.

Háscé ambas, ut dúdum dixi, ita ésse oportet líberas:

Haéc Athenis párua fuit uírgo surpta. GR. Díe mihi,

Quíd id ad uídulum áttinet, seruáé sint istae an líberae. 1106

TR. Ómnia iterum uís memorari, scélus, ut defiát
dies.

DÆ. Ápstine maledíctis et mi quód rogauí díflue.

TR. Cístellam isti inesse oportet caúdeam in isto ú-
dulo,

Úbi sunt signa quí parentis nóscere haec possít
suos, 1110

Quibuscum parua Athénis periit, sícuti díxí prius.

GR. Iúppiter te díque perdant. quíd ais, uir ue-
néfice?

Quíd, istae mutae súnť, quae pro se fábulari nóń
queant?

TR. Ěo tacent, quía tácitast [melior] múlter semper
quám loquens.

GR. Túm pol tu pro orátione néc uir nec muliér
mihí's. 1115

TR. Quídum? GR. Quia enim néque loquens es né-
que tacens umquám bonus.

Quaéso, enumquam hodié licebit mihí loqui? DÆ. Si
praéterhac

[Únum] uerbum fáxis hodie, egó tibi conminuám caput.

TR. Úť id ocepi dícere, eam, senéx, te quaeso cístu-
lam

Úť iubeas hunc réddere illis: ób eam siquid póstulat
Sibi mercedis, dábitur: aliut quídquid ibist habeát
sibi. 1121

GR. Núnť demum istuc dícis, quoniam iús meum esse
intéllegis:

Dúdum dimidiám petebas pártē. TR. Immo etiam
núnť peto.

GR. Vídi petere míluom, etiam quóm nihil auferrét
tamen.

DÆ. Nón ego te comprimere possum sine malo? GR.

Si istic tacet, 1125

Égo tacebo: si iste loquitur, sine me pro re mea loqui.

DÆ. Cédo [sis] modo mi uidulum istum, Gripe. GR.

Concredám tibi:

Át si istorum níl sit, mihi uti réddas. DÆ. Reddetúr.

GR. Tene.

DÆ. Aúdi nunc iam, Palaestra atque Ámpelisca, hoc
quód loquor:

Éstne hic uidulus, úbi cistellam túam inesse [hic]
aibát? PA. Is est. 1130

GR. Périi miser ego hércle: ut prius quam pláne
aspexit flico

Éum esse dixit. PA. Fáciam ego hanc rem [plánam ex
procliuá] tibi.

Cistellam isti inesse oportet caúdeam in isto uidulo:

Íbi ego dicam quídquid inerit nóminatim: tú mihi

Níhilum ostenderís. si falsa dícam, frustra díxero: 1135

Vós tum uobis istaec quídquid inerit isti habébitis.

Sét si uera, tum ópsecro te ut mea mi reddantúr.

DÆ. Placet:

Iús merum oras meo quidem animo. GR. At meo

hércle [summam iniúriam]:

Quíd, si ista aut supérstitiosa aut áriolast atque
ómnia

Quídquid insit uera dicet? áne habebit áriola? 1140

DÆ. Nón feret, nisi uera dicet: néquiquam ario-
lábitur.

Sólue uidulam érgo, ut quid sit uerum quam primúm
sciam.

GR. Hóc habet: est solútum. ah perii: uideo cistel-
lam. DÆ. Haécine est?

PA. Ístaec est. o mèi parentes, híc uos conclusós
gero:

Híc opesque spésque uostrum cógnoscendum cón-
didi. 1145

GR. Túm tibi hercle dēos iratos ésse oportet, quis-
quis es,

Quaé parentis tám in angustum túos locum conpégeris.

DÆ. Grípe, accede huc, túa res agitur: tú, puella,
istínc procul

Dícito quíd insit et qua fácie: memorato ómnia.

Si hércle tantillúm peccassis, quód posterius pó-
stules 1150

Te ad uerum conuórti, nugas, mülíer, magnas égeris.

GR. Iús bonum eras. TR. Édepol hau ted órat: nam
tu iniúriu's.

DÆ. Lóquere nunc íám, puella. Grípe, animam ad-
uorte ác tace.

PA. Súnt crepundia. DÆ. Écca video. GR. Péríi
in primo praélio:

Máne ne ostenderís. DÆ. Qua facie súnt? responde
ex órdine. 1155

PA. Énsiculust auréolus primum líteratus. DÆ. Dí-
cedam,

In eo ensiculo líterarum quíd sit. PA. Mei nomén patris.

Póst altrinsecus áncipes secúriculast, ítem aúrea,

Líterata: ibi mátris nomen ínsecuriculást. DÆ. Mane:

Díc, in ensiculó quíd nomen sít paternum. PA. Daé-
mones. 1160

DÆ. Di ínmortales, úbi loci sunt spés meae? GR.
Immo edepól meae?

DÆ. Pérge, te opsecró, continuo. GR. Plácide, aut
íte in màlam crucem.

DÆ. Lóquere, matris nómen hic quíd ín securiculá
siet.

PA. Daédalis. DÆ. Di mé seruatum cúpiunt. GR.
At me pérđítum.

DÆ. Fíliam meam esse hánc oportet, Grípe. GR. Sit
per mé quidem. 1165

Quí te di omnes pérđant, qui hodie me óculis uidistí
tuís,

Méque adeo sceléstum, qui non círcumspexi céntiens
Príus, me nequis ínspectaret, quám rete extraxi éx
aqua.

PA. Póst sicilicula árgenteola et dñae conexae máni-
culae

Ét suculast. GR. Quín díferecta i tu cúm suctula et cum
pórculis. 1170

PA. Ét bulla aureást, pater quam dēdit mihi natalí
die.

DÆ. Éast profecto: cóntineri quín complectar nón
queo.

Fília mea, sálue: ego is sum quí te produxí pater:
Égo sum Daemonés, et mater túa eccam hic intus
Daédalis.

PA. Sálue, mi pater ínsperate. DÆ. Sálue: ut te
amplectór lubens. 1175

TR. Vólup est quom istuc éx pietate uóstra uobis
cóntigit.

DÆ. Ágedum, hunc, si potés, fer íntro uídulum,
Trachálio.

TR. Écce Gripi scélera: quom ista rés male euenít
tibi,

Grípe, gratulór. DÆ. Age eamus, méa gnata, ad ma-
trém tuam,

Quae ex te poterit argumentis hanc rem magis ex-
quirere: 1180

Quae te magis tractavit magisque signa pernoct tua.

TR. Eamus [hinc] intro omnes, quando operam pro-
miscam damus.

PA. Sequere me, Ampelisca. AM. Quom te di amant,
voluptatist mihi.

GR. Sumne ego [homo] scelustus, qui illuc hodie ex-
cepi uisum?

Aut quom excepi, qui non alicubi in solo apstrusi
loco? 1185

Credebam edepol turbulentam praedam euenturam
mihi,

Quia illa mihi tam turbulenta tempestate euenerat.

Crede edepol ego illic inesse argenti et auri largiter.

Quid melius quam ut hinc intro abeam et me suspen-
dam clanculum,

Saltem tantisper dum abscedat haec a me aegri-
monia? 1190

ACTVS V.

DAEMONES.

[Pro di immortales, quis mest fortunatior,
Qui ex inproiso filiam inueni meam?]

Satin siquoi homini di esse bene factum uolunt,
Aliquo illud pacto optingit optatum piis?

Ego hodie, [quod] neque speraui neque credidi,

[Ex] inproiso filiam inueni meam, 1196

Et eam de genere summo adolescenti dabo

Ingenuo, Atheniensi et cognato meo.

Eum ego adeo arcessi huc ad me quam primum uolo

Iussique exire huc eius seruom, ut ad forum 1200

Irét. nondum egressum esse erm, id miror tamen.

Accedam opinor ad foris. quid conspicer?

Vxor complexa collo retinet filiam.

Nimis paene inepta atque odiosa eius amatior.

Aliquando ausculando meliust, uxor, pausam fieri:

Atque adorna ut rem diuinam faciam, quom intro ad-
uenero, 1206

Laribus familiaribus, quom auxerunt nostram familiam.

Sunt domi agni et porci sacres. set quid istum remo-
ramini,

Mulieres, Trachalionem? atque optume eccum exit
foras.

TRACHALIO. DARMONES.

TR. Vbi ubi erit, iam inuéstigabo et mécum ad te ad-
ducám semul 1210

Plésidippum. DÆ. Elóquere ut haec res óptigit de
fília.

Èum roga ut relínquat alias rés et huc ueniát. TR.
Licet.

DÆ. Dícito datúrum meam illi fíliam uxorém. TR.
Licet.

DÆ. Èt patrem eius mé nouisse et míhi esse co-
gnatúm. TR. Licet.

DÆ. Sét propera. TR. Licét. DÆ. Iam hic fac sit,
céna ut curetúr. TR. Licet. 1215

DÆ. Ómnian licét? TR. Licet, set scíu quid est
quod té uolo?

Quód promisisti út memineris, hódie ut liber sím.
DÆ. Licet.

TR. Fác ut exores Plésidippum, ut mé [manu] emittát.
DÆ. Licet.

TR. Èt tua filia fácito [ut] oret: fácile exorabít. DÆ.
Licet.

TR. Átque ut mi Ampelísca nubat, úbi ego sim libér.
DÆ. Licet. 1220

TR. Átque ut míhi gratúm beneficium fáctis experiár.
DÆ. Licet.

TR. Ómnian licét? DÆ. Licet. tibi rúsum refero
grátiam.

Sét propera ire in úrbem actutum et récipe te huc
rusúm. TR. Licet.

Iam hic ero. tu intéribi adorna céterum quod opúst.
DÆ. Licet.

Hércules istum infelicet cū sua licentia: 1225
 Ita meas replēuit auris. quiddid memorabām, licet.

GRIPVS. DAEMONES.

GR. Quam mōx licet te cōpellare, Daémones?

DÆ. Quid est negoti, Gripe? GR. De illo ufdulo,
 Si sapias, sapias: hābeas quod di dānt boni.

DÆ. Aequōm uidetur tibi ut ego alienūm quod
 est 1230

Meum esse dicam? GR. Quōdne ego inueni in
 mari?

DÆ. Tanto illi melius optigit qui pērdidit:

Tuum esse nihilo mágis oportet ufdulum.

GR. Istó tu's pauper, quōm nimis sancté piu's.

DÆ. O Gripe Gripe, in aetate hominum plúrumae
 Fiunt transennae, [illi] ubi decipiuntur dolis. 1236

Atque édepol in eas plérumque esca inponitur,

Quam síquis auidus póscit escam audriter,

Decipitur in transenna auaritiá sua.

Ille qui consulte, dócte atque astuté cauet, 1240

Diútine uti [ei] béne licet partūm bene.

Mi istaec uidetur praeda praedatum írier,

Maióre ut cum dote ábeat [hinc] quam aduénierit.

Egone ut quod ad me adlátum esse alienūm sciam

Celém? minume istuc faciet noster Daémones. 1245

Sempér cauere hoc sapiētis acquissimumst,

Ne cōscii sint ipsi malefici suis.

Ego nisi quom lusim nū morer ullūm lucrum.

GR. Spectāui ego pridem cómicos ad istūm modum

Sapiēter dicta dicere atque is plaúdiar, 1250

Quom illós sapientis móres monstrabánt poplo.

Set quom inde suam quisque íbant diuorsí domum,
Nullús erat illo pácto ut illi iússerant.

DÆ. Abi íntro, ne moléstu's, linguae témpera.

Ego tíbi daturus níl sum, ne tu frústra sis. 1255

GR. At égo deos quaeso, ut quídquid in illo uí-
dulost,

Si aurúm, si argentumst, ómne id ut fiát cinis:

DÆ. Illúc est quod nos néquam seruis útimur.

Nam illíc cum seruo síquo congressús foret,

Et ípsum sese et illum furti astríngeret. 1260

Dum praédam habere sé censeret, ínterim

Praeda ípsus esset: praeda praedam dúceret.

Nunc hínc íntro ibo et sácrificabo: póstibi

Iubébo nobis cénam continuó coqui.

PLESIDIPPVS. TRACHALIO.

PL. Íterum mí istaec ómnia itera, mí ánime, mí Tra-
chálio, 1265

Mí liberte, mí patrone, ímmo potius mí pater:

Répperit patrém Palaestra suum átque matrem? TR.
Répperit.

PL. Ét popularis ést? TR. Opino. PL. Et míhi
nupturast? TR. Súspicor.

PL. Cénsen hodie déspondebit èam míhi, quaeso?
TR. Cénseo.

PL. Quíd, patri etiam grátulabor quom íllam inuenit?
TR. Cénseo. 1270

PL. Quíd, matri eius? TR. Cénseo. PL. Quíd érgo
censes? TR. Quód rogas,

Cénseo. PL. Dic érgo, quanti cénseš? TR. Egone?
cénseo.

PL. Ádsum equídem, ne cénšionem sémper facias.
TR. Cénseo.

PL. Quid, si curram? TR. Cénseo. PL. An sic pó-
tius placide? TR. Cénseo.

PL. Étiámne eam salútem adueniens? TR. Cénseo.
PL. Etiám patrem? 1275

TR. Cénseo. PL. Post éius matrem? TR. Cénseo.
PL. Quid póstea?

Étiámne adueniéns conplexar éius patrem? TR. Non
cénseo.

PL. Quid, matrem? TR. Non cénseo. PL. Quid,
ěampse illam? TR. Non cénseo.

PL. Péríi, dilectúm dimisit: núnc non censet, quóm
uolo.

TR. Sánus non es: séquere. PL. Duc me, mí patrone,
quó lubet. 1280

LABRAX. GRIPVS.

LA. Quis mést mortalis míserior qui úuat alter
hódie,

Quem aput récupérateurés modo damnáuit Plesi-
díppus?

Abiúdicata a mé modost Palaéstra: perditús sum.

Nam lénones ex gaúdio credo éšse procreátos:

Ita omnés mortales, síquid est malí lenoni, gaúdent.

Nunc álteram illam quae meast uisam húc in Ve-
neris fánum 1286

Saltem út eam abducam, dé bonis quod réstat reli-
quiárum.

GR. Numquam édepol hodie ad uesperum Gripum
inspicietis úfuom,

Nisi údulus mihi rédditur. LA. Perí: quom men-
tiónem

Fieri aúdio usquam úduli, quasi pálo pectus tún-
dor. 1290

GR. Istic scelestus liber est: ego qui ín mari pre-
héndi

Rete átque excepi údulum, ei dáre negatis quíc-
quam.

LA. Pro di inmortales, sũo mihi hic sermóne ar-
rexit aúris.

GR. Cubitum hércle longis líteris signábo iam
usquequáque,

Siquís perdiderit údulum cum auro átque argento
múlto, 1295

Ad Gripum ut ueniat. nón feretis ístum, ut postu-
látis.

LA. Meum hércle illic homo údulum scit quí habet,
ut ego opínor.

Adeúndus mi illic ést homo: di quaéso subueníte.

GR. Quid me íntro reuocas? hóc uolo hic ante
óstium extergére.

Nam hoc quídem pol e robígine, non ést e ferro
fáctum: 1300

Ita quáto magis extérgeo, rutilum átque tenuiús fit.
[Nam hoc quídem uenenatúmst uerum: ita in má-
nibus consenésцит.]

LA. Aduléscens, salue. GR. Dí te ament cum in-
ráso capite. LA. Quíd fit?

GR. Verum éxtergetur. LA. Vt uales? GR. Quid tú? num medicus quaéso's?

LA. Immo édepol una lítera plus súm quam medicus. GR. Túm tu 1305

Mendícus es? LA. Tetigísti acu. GR. Vidétur digna fóрма.

Set quíd tibist? LA. Hac próxuma nocte ín mari [herele] eláui:

Confráctast nauis, pérdidi quidquíd erat miser ibi ómne.

GR. Quid pérdidisti? LA. Vidulum cum auro átque argento múlto.

GR. Ecquíd meministi in uídulo qui périit quid ibi infúerit? 1310

LA. Quid réfert, qui períst tamen, si núnchoc fabulémur?

GR. Quid, si égo sciam qui inuénierit? uolo éx te scire sígna.

LA. Octíngenti in marsúpio nummi aúrei infuérunt, Praetérea centum Phílippeae minae ín pasceolo sórsus.

GR. Magna hércle praedast: lárghiter mercédis indípíscar: 1315

[Di homines respiciunt: bene ergo hinc praedatus íbo.]

Proféctost huius uídulus. perge ália tu expedíre.

LA. Taléntum argenti cómmodum magnum ínerat ín crumína,

Praetérea sinus, cántharus, epíchysis, gaulus, cýathus.

GR. Papae: diuitias tú quidem habuísti luculéntas. 1320

LA. Misericordiam istud uerbum et pessimum est habuisse
et nihil habere?

GR. Quid dare uelis qui ista tibi inuestiget indi-
cetur?

Elloquere propere celeriter. LA. Nummos trecentos. GR. Tricas.

LA. Quadringentos. GR. Tramas putidas. LA. Quingentos. GR. Cassam glandem.

LA. Sescientos. GR. Curculionculos minutos fabulare. 1325

LA. Dabo septingentos. GR. Os calet tibi: nunc id frige factas.

LA. Mille dabo nummum. GR. Somnias. LA. Nihil addo: abi. GR. Igitur audi: Si hercle abiero hinc, hic non ero. LA. Vin centum et mille? GR. Dormis.

LA. Elloquere quantum postules. GR. Quo nihil inuitus addas,

Talentum magnum: non potest tribulum hinc abesse: 1330

Proin tu uel aias uel neges. LA. Quid istud? necessum est, uideo:

Dabitur talentum. GR. Accedendum huc: Venus haec uolo adrogat te.

LA. Quod tibi libet, id mi impera. GR. Tange aram hanc Veneris. LA. Tango.

GR. Per Venerem hanc iurandum est tibi. LA. Quid iurum? GR. Quod iubebo.

LA. Praei uerbis quiduis: quod domist, numquam illi supplicabo. 1335

GR. Tene aram hanc. LA. Teneo. GR. Deiera te argentum mihi datum

Eodem [f]lo] die ubi ufduli siés potitus. LA. Fiat.

GR. LA. Venus Cýrenensis, téstem te testór
mihi,

Si ufdulum illum, quém ego in naui pérdidi,

Cum auro atque argento sáluom inuestigávero

Isque in potestatem meam peruénierit: 1341

GR. Tum ego huíce Gripo, inquito et me tángito

LA. Tum ego huíce Gripo, díco, Venus, ut tu
aúdias

GR. LA. Taléntum argenti mágnum continuó
dabo.

GR. Si défraudassis, díe ut in quaestú tuo 1345

Venus éradicet cáput atque aetatém tuam.

Tecúm tam [tute] habéto hoc, ubi iuráueris.

LA. Illút ego aduorsum síquid peccassó, Venus,
Venerór te ut omnes míseri lenonés sient.

GR. Tam fiet, etsi tú fidem seruáueris. 1350

Tu hic ópperire: iam égo faxo exhibít senex:

Eam tú continuo ufdulum repóscito.

LA. Si máxume illum míhi reddiderit ufdulum,

Non égo illic hodie débeo trióbulum.

Meus árbitratust, língua quod iurét mea. 1355

Set cónticiscam: eccum éxit et ducít senem.

GRIPVS. DAEMONES. LABRAX.

GR. Séquere hac: ubi istic lénost? heus tu: én tibi,
hic habet ufdulum.

DÆ. Hábeo et fateor ésse aput me: et, sí tuus est,
habeás tibi.

Ómnia ut quicque infuit ita sálua sisténtur tibi.

Téne, si tuus est. LA. Di ímmortales: méus est. salue,
uídule. 1360

DÆ. Túun est? LA. Rogitas? sí quidem hercle
Íóuis fuit, meus ést tamen.

DÆ. Ómnia insunt sálua: una istinc cístella exceptást
modo

Cúm crepundíis, quibus hodie filiam inuení meam.

LA. Quám? DÆ. Tua quae fuit Palaestra, ea filia
inuentást mea.

LA. Béne mehercle fáctumst: quom istaec rés tibi ex
senténtia 1365

Púlcre euenit, gaúdeo. DÆ. Istuc fácale non credó
tibi.

LA. Ímmo hercle, ut sciás gaudere mé, [tu] mihi trió-
bulum

Ób eam ne dúis: condono té. DÆ. Benigne edepól
facis.

LA. Ímmo tu quidem hércle uero. GR. Heús tu,
iam habes uídulum?

LA. Hábeo. GR. Propera. LA. Quíd properabo?
GR. Réddere argentúm mihi. 1370

LA. Néque edepól tibi dó neque quicquam débeo.
GR. Quae haec fáctiost?

Nón debes? LA. Non hércle uero. GR. Nón tu iura-
tús mihi's?

LA. Íuratus sum, et núnc iurabo, síquid uoluptatíst
mihi:

Íús iurandum rēi seruandae, nón perdundae cóndi-
tumst.

GR. Cédo sis mihi taléntum magnum argénti, per-
iuríssume. 1375

DÆ. Grípe, quod tu istúm talentum pócis? GR. Iu-
ratúst mihi

Dáre. LA. Lubet iuráre: tun meo póntifex periúrio's?

DÆ. Quá pro re argentúm promisit híc tibi? GR. Si
úfdulum

Húnc redegissem ín potestatem éius, iuratúst dare

Míhi talentum mágnum argenti. LA. Cédó quicum
habeam iúdicem, 1380

Ní dolo malo ínstipulatus sís niue etiamdum [háu] siem
Quínque et uiginti ánnos natus. GR. Hábe cum hoc.

LA. [Immo] alióst opus.

DÆ. Iám ab isto auferre háu sinam [te], ní ístunc con-
demnúero.

Prómisistine huíc argentum? LA. Fáteor. DÆ. Quod
seruó meo

Prómisisti, méum esse oportet. né tu, leno, póstu-
les 1385

Te híc fide lenónia uti: nón potis. GR. Iam té ratu's
Nánctum hominem quem défraudares? dándum huc
argentúmst probum:

Íd ego continuo huíc dabo, adeo mé ut hic emittát
manu.

DÆ. Quándo ergo erga té benignus [égo] fui atque
operá mea

Haéc tibi sunt seruáta: (GR. Immo hercle mēa, ne
tu dicás tua. 1390

DÆ. Sí sapias, tacébis:) tum te míhi benigne itidem
áddecet

Béne merenti béne referre grátiam. LA. Nempe
pró meo

Iúre oras? DÆ. Mirúm quín tuum ius mēo periclo
aps te éxpetam.

GR. Sáluos sum: lenó labascit: libertas porténditur.

DÆ. Vídulum istunc ille inuenit: illut mancupiúm
meumst. 1395

Ego tibi hunc porró seruauí cúm magna pecúnia.

LA. Grátiam habeo et dé talento núlla causast quín
feras,

Quód isti sum iurátus. GR. Heus tu, míhi dato ergo,
sí sapis.

DÆ. Tácen an non? GR. Tu mēam rem simulas
ágere: tibi mu * * *.

Nón hercle istoc me ínteruortes, si áliam praedam
pérdidi. 1400

DÆ. Vápulabis, uérbum si addes únum. GR. Vel [tu]
hercle énica:

Nón tacebo umquam álio pacto, nísi talento cónpri-
mor.

LA. Tíbi quidem operam hic dát: taceto. DÆ. Cón-
cede huc lenó. LA. Licet.

GR. Pálam age, nolo ego múrmurillum néque susur-
rum fíeri.

DÆ. Díc míhi, quanti [tu] illam emisti tuam álteram
muliérculam 1405

Ámpeliscam? LA. Mílle nummum dínumeraui. DÆ.
Vín tibi

Cónditionem lúculentam férre me? LA. Sané uolo.

DÆ. Díuiduom taléntum faciam. LA. Béne facis.

DÆ. Pro illa áltera,

Líbera ut sit, tíbi dimídium súme, dimídium huíc cedo.

LA. Máxume. DÆ. Pro illó dimídio Grípum ego
emittám manu, 1410

Quém propter tu vídulum et ego gnátam inueni. LA.

Béne facis:

Grátiam habeo mágnam. GR. Quam mox mi árgentum
ergo rédditur?

DÆ. Rés solutast, Grípe. ego habeo. **GR.** [Tu] hér-
cle: at ego me máuolo.

DÆ. Níhil hercle hic tibi, né tu speres: iúris iurandi
uolo

Grátiam faciás. GR. Perii hercle: nísí me suspendo,
óccidi. 1415

**Númquam hercle iterum défraudabis mé quidem post
húnc diem.**

DÆ. Híc hodie cenáto, leno. **LA.** Fíat: conditió
placet.

DÆ. Séquimini intro. spéctatores, uós quoque ad
cenám uocem,

**Ní daturus níl sim neque sit quícquam polluctí domi,
Níue adeo uocátos credam uós esse ad cenám foras. 1420**

**Vérum si uolétis plausum fábulæ huic clarúm dare,
Cómíssatum omnés uenitote ád me ad annos sédecim.**

Vós hodie hic cenátote ambo. GR. Fíat. CANTOR.
[Iam] plausúm date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

V. 1 ad 184 iambici senarii

- 185 ad 189 trochaici octonarii
- 190 ad 193 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 194 ad 196 bacchiaci tetrametri catalectici
- 197 bacchiacus trimeter acatalectus
- 198 et 199 iambici octonarii
- 200 ad 203 cretici dimetri acatalecti cum trochaicis monometris hypercatalectis
- 204 et 205 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 206 iambicus octonarius
- 207 et 208 cretici tetrametri acatalecti
- 209 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
- 210 et 211 cretici tetrametri acatalecti
- 212 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
- 213 ad 215 cretici tetrametri acatalecti
- 216 et 217 trochaici octonarii
- 218 et 219 iambici septenarii
- 220 ad 228 trochaici octonarii
- 229 trochaicus septenarius
- 230 et 231 bacchiaci dimetri catalectici (sive dochmiaci monometri)
- 232 ad 252 cretici tetrametri acatalecti
- 253 trochaicus septenarius
- 254 et 255 iambici octonarii

- V. 256 et 257 trochaici septenarii
- 258 ad 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 263 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 264 creticus tetrameter acatalectus
  - 265 iambicus dimeter catalecticus
  - 266 ad 272 cretici tetrametri acatalecti
  - 273 creticus tetrameter catalecticus
  - 274 ad 277 cretici tetrametri acatalecti
  - 278 ad 286 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 287 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 288 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 289 trochaicus dimeter acatalectus
  - 290 ad 413 iambici septenarii
  - 414 ad 449 trochaici septenarii
  - 450 ad 558 iambici senarii
  - 559 ad 592 trochaici septenarii
  - 593 ad 614 iambici senarii
  - 615 ad 663 trochaici septenarii
  - 664 ad 666 cretici tetrametri acatalecti
  - 667 et 668 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 669 ad 673 cretici tetrametri acatalecti
  - 674 et 675 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 676 iambicus septenarius
  - 677 trochaicus septenarius
  - 678 ad 680 cretici tetrametri acatalecti
  - 681 ad 705 iambici septenarii
  - 706 ad 779 trochaici septenarii
  - 780 ad 905 iambici senarii
  - 906 ad 918 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 919 iambicus dimeter acatalectus
  - 920 ad 937 trochaici octonarii
  - 938 ad 944 iambici octonarii
  - 945 ad 948 iambici septenarii
  - 949 ad 951 cretici tetrametri acatalecti
  - 952 et 954 trochaici monometri hypercatalecti
  - 953 et 955 cretici trimetri catalectici
  - 956 ad 962 trochaici octonarii

- V. 963 ad 1190 trochaici septenarii.
- 1191 ad 1204 iambici senarii
- 1205 ad 1226 trochaici septenarii
- 1227 ad 1264 iambici senarii
- 1265 ad 1280 trochaici septenarii
- 1281 ad 1337 iambici septenarii
- 1338 ad 1356 iambici senarii
- 1357 ad 1423 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

T R I N V M M V S.

**GRAECA THENSAVRVS PHILEMONIS
(ACTA LVDIS MEGALENSIBVS).**

ARGVMENTVM.

Thensaúrum [clam] apstrusum ábiens peregre Chármides
Remque ómnem amico Cállicli mandát suo.
Istóc apsentem mále rem perdit filius.
Nam et aedis uendit: háe mercatur Cállicles.
Virgo índotata sóror istius póscitur. 5
Minus quó cum inuidia dét ei dotem Cállicles,
Mandát qui dicat aúrum ferre se á patre.
Vt uénit ad aedis, hunc deludit Chármides
Senéx, ut rediit: quóius nubunt líberi.

P E R S O N A E.

LVXVRIA cum INOPIA PROLOGVS
MEGARONIDES SENEX
CALLICLES SENEX
LVSITELES ADVLESCENS
PHILTO SENEX
LEBONICVS ADVLESCENS
STASIMVS SERVOS
CHARMIDES SENEX
SVCOPHANTA
CANTOR.

P R O L O G V S.

L V X V R I A . I N O P I A .

LV. Sequere hác me, gnata, ut múnus fungarís tuum.

IN. Sequór: set finem fóre quem dicam nésceo.

LV. Adést: nam illaec sunt aédes: i intro núnc iam.

Nunc, réquis erret uóstrum, paucis in uiam

Dedúcam, si quidem óperam dare promíttitis. 5

Nunc igitur primum quacé ego sim et quae illaec siet

Huc quae ábiit intro, dícam si animum aduórtitis.

Primúm mihi Plautus nómen Luxuriae índidit:

Tum illánc mihi esse gnátam uoluit Ínopiam.

Set éa quid huc intro ferit impulsú meo, 10

Accípite et date uocíuas auris dum éloquor.

Aduléscens quidamst, quí in hisce habitat aédibus:

Is rém paternam me ádiutrice pérdidit.

Quoniam éi qui me alat níl uideo esse rélicui,

Dedi éi meam gnatam, quícum egestatem éxigat. 15

Set de árgumento ne éxpectetis fábulae:

Senés qui huc uenient í rem uobis áperient.

Huic Graéce nomen ést Thensauro fábulae:

Philémo scripsit: Plaútus uortit bárbare,

Nomén Trinummo fécit. nunc uos hóc rogat 20

Vt líceat possidére hanc nomen fábulam.

Tantúmst. ualete: adéste cum siléntio.

A C T V S I.

M E G A R O N I D E S.

Amicum castigare ob meritam noxiam
 Innocest facinus, verum in aetate utile
 Et conducibile. iam ego amicum hodie meum 25
 Concastigabo pro conmerita noxia :
 Inuitus, ni id me inuitet ut faciam fides.
 Nam hic nimium morbus mores inuasit bonos :
 Ita plerique omnes iam sunt intermortui.
 Set dum illi aegrotant, interim mores mali 30
 Quasi herba inrigua succrevere uberrime :
 Neque quicumque hic uile nunc est nisi mores mali.
 Eorum licet iam metere messem maximam :
 Nimoreque hic pluris pauciorum gratiam
 Faciunt pars hominum quam id quo prosint pluribus.
 Ita vincunt illud conducibile gratiae, 36
 Quae in rebus multis opstant odiosaque sunt
 Remoramque faciunt rei priuatae et publicae.

C A L L I C L E S. M E G A R O N I D E S.

CA. Larum corona nostrum decorari uolo :
 Vxor, uenerare ut nobis haec habitatio 40

Bona faústa felix fórtunataque éuenat —

Teque út quam primum póssim uideam emórtuam.

ME. Hic illést senecta aetáte qui factúst puer,

* Qui admísit in se cúlpan castigábilem.

Adgrédíar hominem. CA. Quóia hic prope me uóx
sonat? 45

ME. Tui béneuolentis, sí ita's ut ego té uolo:

Sin áliter es, inimíci atque iratí tibi.

CA. O amíce, salue. [atque aequalis. ut uales,

Megaronides?] ME. Et tu édepol salue, Cállicles.

Valén? ualuistin? CA. Váleo et ualui réctius. 50

ME. Quid túa agit uxor? út ualet? CA. Plus quam
égo uolo.

ME. Bene hérclest illam tibi ualere et uínere.

CA. Credo hércle te gaudére, siquid míhi malist.

ME. Omnibus amicis quód mihist cupio ésse item.

CA. Eho tú, tua uxor quíd agit? ME. Inmortalís
est: 55

Viuit uicturaquést. CA. Bene hercle núntias,

Deosque óro ut uitae túae superstes súppetat.

ME. Dum quidem hércle tecum núpta sit, sané uelim.

CA. Vin cónmutemus? túam ego ducam et tú meam?

Faxo hau tantillum déderis uerborúm mihi. 60

ME. Nempe enim tu, credo, me ínprudentem ob-
répseris.

CA. Ne tu hércle faxo hau néscias quam rem égeris.

ME. Habeás ut nactu's: nóta mala res óptumast.

Nam ego núnc si ignotam cápíam, quíd agam nésciam.

CA. Edepol proinde ut diu uiuitur, bene uiuitur. 65

ME. Set hoc ánimum aduortê atque aúfer ridiculária:

Nam ego dédita opera huc ad te uenio. CA. Quíd
uenis?

ME. Malís te ut uerbis múltis multum obiúrgitem.

CA. Men? ME. Námquis est hic álius praeter me
átque te?

CA. Nemóst. ME. Quid tu igitur rógitas tene obífr-
gitem?

Nisi tú me mihimet cénses dicturúm male.

Nam si in te aegrotant ártes antiquaé tuae

Aut sí demutant móres ingeniúm tuum, 73

[Nam si inmutare uís ingenium móribus

Neque túos antiquos séruas, set captás nouos,] 74

Omníbus amicis mórbum tu incutiés grauem,

Vt té uidere audíreque aegrotí sient.

CA. Qui in méntem uenit tibi istaec dicta dícere?

ME. Quia omnis bonos bonásque adcurare áddcet,
Suspítionem et culpam ut ab se ségreget.

CA. Non pótis utrumque fieri. ME. Quapropter?

CA. Rogas? 80

Ne admíttam culpam, ego mēo sum promus pēctori:

Suspítios in pēctore alienó sita.

Nam núnc ego si te súbrupuisse súspicer

Iouí coronam dé capite ex Capitólio,

Qui in cólumine astat súmmo: si id non féceris 85

Atque id tamen mihi líbeat súspiciér:

Qui tu id próhibere mé potes ne súspicer?

Set istúc negoti cúpío scíre quíd siet.

ME. Habén tu amicum aut familiarem quémpiam,

Quoi pēctus sapiat? CA. Edepol hau dicám dolo. 90

Sunt quós scío amicos ésse: sunt quos súspicor,

Set quórum ingenia atque ánimos nequeo núscere:

[Ad amici partem an ad inimici perueniant:]

Set tu ex amicis cértis mī's certíssumus.

Siquíd scis me fecísse inscite aut ínprobe, 95

Si id nōn me accusas, tūte obiurgandū's. ME. Scio
 Et istāc huc causa ad te adueni: aequom pōstulas.
 CA. Expēcto siquid dicas. ME. Primumdum ōmnium
 Male dicitatur tibi uolgo in sermōnibus.
 Turpiflucricupidum tē uocant ciuēs tui: 100
 Tum autēm sunt alii quī te uolturiū uocant:
 Hostisne an ciuīs cōmedis parui pēndere.
 Haec quom audis in te dici, discruciōr miser.
 CA. Est atque non est mihi in manu, Megarōnides:
 Quin dicant, non est: mērito ut ne dicant, id est. 105
 ME. Fuitne hīc tibi amicus Chārmides? CA. Est et
 fuit.

Id ita ēsse ut credas, rēm tibi auctorēm dabo.
 Nam pōstquam hic eius rēm confregit filius
 Vidētque ipse ad paupēriem protractum ēsse se
 Suāmque filiam ēsse adultam uirginem, 110
 Semul eius matrem suāmque uxorem mōrtuam:
 Quoniam hīc iturust ipsus in Seleuciā,
 Mihi cōmmendauit uirginem gnatām suam
 Et rēm suam omnem et illū corruptum filium.
 Haec, si mi inimicus ēset, credo haut crēderet. 115
 ME. Quid tu? ādulescentem quēm esse corruptūm
 uidēs,

Qui tūae mandatus est fide et fidūciae,
 Quin eūm restituis? quīn ad frugem cōnrigis?
 Ei rei ōperam dare te fūerat aliquanto aequius,
 Siquī probiorem facere posses, nōn uti 120
 In eādem tute accēderes infāmiam
 Malūmque ut eius cūm tuo miscerēs malo.
 CA. Quid fēci? ME. Quod homo nēquam. CA. Non
 istūc meumst.
 ME. Emīstin de adulescēte hasce aedis? quid taces?

Vbi nunc tute habitas. CA. Émi atque argentum
dedi, 125

Minas quadraginta, ádulescenti ipsi in manum.

ME. Dedisti argentum? CA. Factum, neque facti piget.

ME. Edepól fide adulescentem mandatúm malae:

Dedistíne hoc facto ei gládium qui se occideret?

Quid séctiust [nam, te ópsecro,] dare te in manus 130

Argentum amanti homini ádulescenti, animi inpoti,

Qui exaédificaret suam inchoatam ignáuiam?

CA. Non égo illi argentum rédderem? ME. Non
rédderes

Neque de illo quicquam néque emereres neque uénderes

Nec qui deterior ésset faceres cópiam. 135

Incónciliastíne eum qui mandatúst tibi?

Ille qui mandauit eum éxturbauisti aédibus?

Edepól mandatum púlcre et curatúm probe.

Crede huíc tutelam: súam rem melius gésserit.

CA. Subigís maledictis mé tuis, Megarónides, 140

Nouó modo adeo ut quód meae concréditumst

Tacitúrnitati clám, fide et fidúciae,

Ne enúntiarem quoíquam neu facerém palam,

Vt míhi necesse sit iam id tibi concrédere.

ME. Mihi quód credideris, súmes ubi posúeris. 145

CA. Circúmspicedum te, néquis adsit árbitet

Nobís, et quaeso idéntidem circúmspice.

ME. Auscúlto siquid dícas. CA. Si taceás, loquar.

Quoniam hínc profectust [íre] peregre Chármides,

Thensaúrum demonstráuit míhi in hisce aédibus, 150

Hic in conclauí quódam. set circúmspice.

ME. Nemo [híc] est. CA. Nummum Phílippeum ad
tria mília.

Id sólus solum pér amicitiam et pér fidem

Flens me ópsecrauit sũo ne gnato créderem.
 Neu quofquam, unde ad eũ id pósset permanáscere.
 Nunc si ille huc saluos réuenit, reddam sũum sibi: 156
 Siquid eo fuerit, cérte illius fíliae
 Quae mĩhi mandatast hábeo dotem [ei] únde-dem,
 Vt eam ín se dignam cónditionem cónlocem.

ME. Pro di ínmortales, uérbis paucis quám cito 160
 Aliũm fecisti me: álius ad te uéneram.

Set ut óceepisti, pérge porro próloqui.

CA. Quid tĩbi ego dicam? qui illius sapiéntiam.

Et mēam fidelitátem et celata ómnia

Pæne ille ignauos fũditus pessũm dedit. 165

ME. Quidũm? CA. Quia, ruri dũm sum ego unos
 séx dies,

Me apsénte atque inseciẽte, inconsultũ meo,

Aedĩs uenalis hásce ínscíbit líteris.

ME. Adésuriuit ét inhiauit ácrius

Lupus: ópseruauit dũm dormitarét canes: 170

Gregem úniuorsum uóluit totum auórtere.

CA. Fecísset edepol, ni háec praesensissét canes.

Set nũc rogare [hoc] égo uicissim té uolo:

Quid fũit officium mēum me facere? fác sciam:

Vtrum índicare me eĩ thensaurum aequóm fuit, 175

Aduórsum quam eius me ópsecrauíssét pater?

An ego állum dominum páterer fieri hisce aédibus?

Qui emísset, eius éssetne ea pecúnia?

Emi égomet potius aedis: argentũm dedi

Thensaúri causa, ut sáluom amico tráderem. 180

Neque ádeo hásce emi mĩhi neque usuraé meae:

Illí redemi rúsum, a me argentũm dedi:

Haec sũnt, si recte seũ peruorse fácta sũnt,

[Quae] ego mé fecisse cónfiteor, Megarónides.

En mēa [tibi] malefacta, én meam auaritiám tibi. 185

Hascín mi propter rēs malas famás ferunt?

ME. Pausá: uicisti cástigatorém tuum.

Occlústi linguam: nřhil est quod respóndeam.

CA. Nunc égo te quaeso ut me ópera et consilió
iuues

Commúnicesque hanc mécum meam prouínciam. 190

ME. Polliceor operam. CA. Ergo úbi eris paulo
póst? ME. Domi:

Numquíd uis? CA. Cures tuam fidem. ME. Fit
sédulo:

Set quíd ais? CA. Quid uis? ME. Vbi nunc adule-
scéns habet?

CA. Postículum hoc recépit, quom aedis uéndidit.

ME. Istúc uolebam scíre: i sane nūnc iam. 195

Set quíd ais, quid nunc uírgo? nempe apud tést? CA.
Itast,

Iuxtáque eam curo cūm mea. ME. Recté facis.

CA. Numquíd prius quam abeo mé rogaturú's? ME.
Vale.

Nihil ést profecto stúltius neque stólidius

Neque méndacilocum néque adeo argutúm magis 200

Neque cófidentilóquius neque periúrius

Quam urbáni adsidui cíues, quos scurrás uocant.

Atque égomet me adeo cūm illis una ibidém traho:

Qui illórum uerbis fális acceptór fui,

Qui omńa se simulant scíre neque quicquám sciunt. 205

Quod quísque in animo habét aut habiturúst, sciunt:

Sciúnt quid in aurem réx reginae díxerit:

Sciúnt quod Iuno fábulatast cūm Ioue:

Quae néque fuerunt néque sunt, tamen illí sciunt.

Falsóne an uero laúdent, culpent quém uelint, 210

Non flócci faciunt, dúm illut quod lubeát sciant.
Omnés mortales hunc aiebant Cálliclem
Indígnum ciuitáte ac sese úfuere,
Bonís qui hunc adulescéntem euortissét suis.
Ego de ðorum uerbis fámigeratorum ínsciens 215
Prosúlui amicum cástigatum innóxium.
Quod si éxquiratur úsque ab stirpe auctóritas,
Vndé quid auditum dícant: nisi id adpáreat,
Famígeratori rés sit cum damno ét malo:
Hoc íta si fiat, púplico fiát bonó. 220
Paucí sint faxim qui sciant quod nésciunt,
Occlúsioremque hábeant stultiloquéntiam.

A C T V S II.

L V S I T E L E S.

Multás res simítu in meó corde uórso,
 Multum in cogitádo dolórem indipíscor.
 Egomét me coquo ét macero ét defetígo: 225

Magíster mihi éxercitór animus núnc est..
 Set hóc non liquét nec satís cogitátumst,
 Vtrám potius hárum mihi ártem expetéssam,
 Vtram aétati agúndae arbitrér firmiórem:
 Amórin me an réi opsequí potius pár sit. 230
 [Vtrá in parte plús sit uolúptatis úitae
 Ad aétatem agúndam.]

De hac ré mihi satis haú liquet: nisi hóc sic faciam,
 opínor,
 Vt utrámque rem semul éxputem, indéx sim reusque ad
 eam rem.

Síc faciam: síc placet. ómnium prímum 235
 Amóris artis éloquar, quemuam ad modum se expédiant.
 Númquam amor quemquám nisi cupidum póstat se ho-
 minem in plagas
 Cónicere: eos petit, eos sectatur, súbdole ab re cón-
 sulit:

Blandíloquentulúst, harpagó, mendax, cíppes,
 Despóliator, látebricolarum hóminum corrúm-
 ptor, 240
 Celátum indagátor.

Nám qui amat quod amát quom extemplo [eius] sáuiis
percúsus est,

Ílico rés foras lábitur, líquitur.

‘Dá mihi hoc, mél meum, sí me amas, si aúdes’.

[Átque] ibi ille cucúlus: ‘o océlle mi, fiat: 245

Ét istuc et si ámplius ús dari dábitur’.

Íbi illa pendentém ferit.

Iam ámplius orat: nón satis

Íd est mali, ni etiam ámpliust,

Quód bibit, quód comest, quód facit sump̄ti. 250

Nóx datur: dúcitur fámilia [ei] tóta,

Véstiplica, unctor, aúri custos, flábelliferae, sándali-
gerulae,

Cántrices, cistéllatrices, núntii, renúntii,

Raptóres panis ét peni. fit ípse, dum illis cómis est, 255

Amátor inóps. haec quom agó cum meo ánimo

Et récolo, ubi qui egét, quam pretí sit parui, ápage

Amór, non placés, te nil útor.

Quamquam illut dulcest, ésse et bibere, amor amari dát
tamen

Quod aégrest satis: fugít forum, 260

Fugát tuos cognátos, fugát temet á tuo

Contútu: neque ěum sibi uolúnt dici amícum.

Mílle modis amor ignorandust, prócul abdendust, ápsti-
nendust:

Nám qui in amorem praécipitauit, périit quasi [de] sáxo
saliat. 265

Ápage sis amor: tuas tibi res habéto.

Ámor, amícus mihi né fuas úmquam:

Súnt tamen quós [nimis] misere maleque há-
beas,

Quós tibi obnóxios [fácile] fecísti.

Lácrumas haec mihi, quóm [ea] uideo, eliciunt, quia
ego ad hóc genus 290

Hóminum perduráui. quin me ad plúris penetraui
prius?

Nam hí mores maiórum laudant, eosdem lutitant quós
conlaudant.

Hís ego de ártibus grátiam fácio,
Né colas, ne ínbuas [ëis tuum] ingénium.

Mëo modo et móribus úluito antíquis: 295

Quae égo tibi praécepto, ea [mémineris] fácito.

Níl ego istós moror faéceos móres,

Túrbidos, quíbus boni dédecorant sése.

Haéc tibi sí capessés mea impéria,

Múlta bona in pectóre [praecepta] considént. 300

LV. Sémper ego usque ad hánc aetatem ab ineunti adu-
lescéntia

Tuis seruui séruitatem impériis praeceptis, pater.

Pro ingenio ego me líberum esse rátus sum, pro impe-
ríó tuo

Méum animum tibi séruitatem séruire aequom cénsui.

PH. Quí homo cum animo inde ab ineunti aetáte de-
pugnát suo, 305

Vtrum itane esse máuelit ut cum ánimus aequom cén-
seat,

Án ita potius út parentes eum esse et cognatí uelint:

Si ánimus hominem pépulit, actumst, ánimus seruit, nón
sibi:

Sín ipse animum pépulit, uiuit, uíctor uictorúm cluet.

Tú si animum uicísti potius quam ánimus te, 'st quod
gaúdeas. 310

[Qui ánimus uincunt, quám quos ánimus, sémper pro-
biorés cluent.

Nímio satiust út opus est ita ésse quam ut animó lubet.]

LV. Ístaec ego mi sémper habui aetáti integumentum
meae,

Né penetrarem me úsquam, ubi esset dámni conciliá-
bulum,

Né noctu irem obámbulatam neú suum adimerem álteri.

Ne aégritudiném, pater, tibi párerem, parsi sédulo: 316

Sárta tecta túa praecepta usque hábui mea modéstia.

PH. Éxprobras bene quód fecisti? tibi fecisti, nón
mihi:

Míhi quidem aetas áctast ferme, túa istuc refert máxume.

Bénefacta benéfáctis aliis pértegito, ne pérpluant: 320

Ís probust, quem paénitet quam próbus sit et frugí
bonae.

Qui ípsus sibi satís placet, nec próbus est nec frugí
bonae:

Qui ípsus se contémpnit, in eost índoles indústriac.

LV. Ób eam rem haec, pater, áutumaui, quía res quae-
damst quám uolo

Égo me aps te exoráre. PH. Quid id est? dáre iam ue-
niam géstio. 325

LV. Ádulescenti hinc génere summo, amíco atque ae-
qualí meo,

Mínus qui caute et cógitate súam rem tractauít, pater,

Béne uolo illi fácere ego, nisi tú neis. PH. Nempé dé
tuo?

LV. Dé meo: nam quód tuumst meúmst, omne autem
meúm tuumst.

PH. Quíd is? egetne? LV. Egét. PH. Habuítne rem?

LV. Hábuit. PH. Qui eam pérdidit? 330

Páplicisne adfínis fuit an máritumis negótiis?

Mércaturamne án uenalis hábuit, ubi rem pérdidit?

LV. Nihil istorum. PH. Quid igitur? LV. Per cómitatem édepol, pater:

Praeterea aliquantum ánimí causa in déliciis dispédidit.

PH. Édepol hominem praedicatum firme et familiáriter, 335

Qui quidem nusquam pér uirtutem rém confregit átque eget.

Níl moror eum tibi esse amicum cum eius modi uirtútibus.

LV. Quia sine omni máliást, toleráre egestatem eius uolo.

PH. Dé mendico mále meretur qui ei dat quod edit aut bibat:

Nam ét illut quod dat pérdit et illi pródit uitam ad míseriam. 340

Nón eo haec dico, quín quae tu uis égo uelim et faciám lubens:

Sét ego hoc uerbum quóm illi quoidam díco, praemonstró tibi,

Vt ita te aliorúm miserescat, né tís alios mísereat.

LV. Désérere illum et déinuare in rébus aduorsís pudet.

PH. Pól pudere quám pigere praestat totidem líteris.

LV. Édepol deum uirtúte dicam, páter, et maiorum ét tua 346

Múlta bona bene páta habemus: béne si amico féceris, Né pígeat fecísse: ut potius púdeat, si non féceris.

PH. Dé magnis diuítíis siquid démas, plus fit án minus?

LV. Mínus, pater: set cíui inmoeni scín quid cantarí solet? 350

Quód habes ne habeás et nunc quod nón habes habeás uelim,

Quándo quidem nec tibi bene esse póte pati neque álteri.

PH. Scio equidem istuc ita solere fieri: uerum, gnâte mi,
Is est inmoenis, quoi nihil est qui múnus fungatúr suum.

LV. Dẽum uirtute habẽmus et qui nósmet utamúr,
pater, 355

Et aliis qui cómitati símus beneuoléntibus.

PH. Nón edepol tibi pérnegare póssum quicquam quód
uelis:

Quoi [tu] egestatẽm tolerare uis? loquere audactér patri.

LV. Lésbonico hinc ádulescenti, Chármidai filio,

Qui illic habitat. PH. Quín comedit quód fuit, quod
nón fuit? 360

LV. Ne éxprobra, patér: multa homini euéniant quae
uolt, quae neuolt.

PH. Méntire edepol, gnâte, atque id nunc fácis haut
consuetúdine.

Nám sapiens quidẽm pol ipse fingit fortunám sibi:

Èo non multa quae neuolt euéniant, nisi fictór malust.

LV. Múltæst operæ opús fictura, quí se fictorẽm pro-
bum 365

Vítæ agundæ esse éxpetit: set hic ád modum adulescẽn-
tulust.

PH. Nón aetate, uerum ingenio apíscitur sapiéntia.

[Sapienti aetas condimentum, sapiens aetati cibust.]

Ágedum eloquere, quid dare illi núnc uis? LV. Nil
quicquám, pater:

Tú modo ne me próhibeas accípere, síquid dét mihi. 370

PH. Án eo egestatẽm eĩ tolerabis, síquid ab illo accé-
peris?

LV. Èo, pater. PH. Pol égo istam uolo me rátionem
edoceás. LV. Licet.

Scin tu illum quo gẽnere gnatus sí? PH. Scio, adprimé
probo.

LV. Sórur illist adúlta uirgo grándis: eam cupió, pater,
Dúcere uxorém sine dote. PH. Sine dote [autem] uxó-
rem? LV. Ita, 375

Tua re salua: hoc pácto ab illo súmmam iníbis grátiam,
Néque commodius úllo pacto ei póteris auxiliárier.

PH. Égone indotatám te uxorem ut pátiar? LV. Patiun-
dúmst, pater:

Ét eo pacto addíderis nostrae lépidam famam fámiliae.

PH. Múlta ego possum dícta docte et quámuis facundé
loqui: 380

Hístoriam ueterem átque antiquam haec méa senectus
sústinet.

Vérum ego quando te ét amicitiam et grátiam in nostrám
domum

Vídeo adlicere, etsi áduorsatus tíbi fui, istac iúdico:

Tíbi permittam, pósce, duce. LV. Dí te seruassínt
míhi:

Sét ad istam adde grátiam unum. PH. Quíd id est autem
unum? LV. Éloquar: 385

Túte ad eum adeas, túte concilies, túte poscas. PH.
Éccere.

LV. Nímio citius tránsiges: firmum ómne erit quod tu
égeris.

Gráuius tuum erit únum uerbum ad eam rem quam cen-
túm mea.

PH. Écce autem in benígnitate hac répperi negótium:

Dábitur opera. LV. Lépidus uiuis. haéc sunt aedes,
híc habet: 390

Lésbonícost nómen. age rem cúra: ego te opperiár
domi.

PH. Non óptuma haec sunt néque ut ego aequom
cénsco:

Verúm meliora súnť quam quae detérruma.

Set hoc únũ consolátur me atque animúm meum,

Quia quí nil aliut nísi quod sibi solí placet 395

Consúlit aduorsum filium, nugás agit:

Fit míser ex animo, fáctius nihiló facit.

Suaé senectae is ácriorem hiemém parat,

Quom illam ínportunam témpestatem cónciet.

Set áperiuntur aédes quo ibam: cómmodum 400

Ipse éxit Lesbónicus cum seruó foras.

LEBONICVS. STASIMVS. PHILTO.

LE. Minus quíndecim diés sunt, quom pro hisce aédibus
Minás quadraginta ácepesti a Cállicle:

Estne hóc quod dico, Stásime? ST. Quom consídero,
Memínisse uideor fieri. LE. Quid factúmst eo? 405

ST. Coméssum, expotum, exúctum, elutum in bálineis:

Piscátor, pistór ápstulit, laníf, coqui,

Holitóres, muropolae, aúcupes: confit cito:

Non hércle minus [euórsi sunt nummí] cito,

Quam sí formicis tu óbicias papáuerem. 410

LE. Minus hércle in istis rébus sumptumst séx minis.

ST. Quid, quód dedisti scórtis? LE. Ibidem uná traho.

ST. Quod égo defraudaui? LE. Hém, istaec ratio máxu-
mast.

ST. Non tibi illut adparére, si sumás, potest,

Nisi tu inmortalé rére esse argentúu tibi. 415

Sero atque stulte, príus quod cautum opórtuit,

Postquám comedit rém, post rationém putat.

LE. Nequáquam argenti rátió conparét tamen.

ST. Ratió quidem hércle adpáret: argentum *ολγεται*.

Minás quadraginta ácepstine a Cállicle 420

Et ille aédis mancupio áps te accepit? LE. Ád modum.

PH. Pol opíno adfinis nóster aedis uéndidit.

Patér quom peregre uéniet, in portást locus:

Nisi fórte in uentrem filio conrépserit.

ST. Trapezítæ mille dráchumarum, [olim] Olúmpicho

Quas dé ratione débuisti, rédditæ. 426

[Pro spónsione núper quam tu exáctus es.]

LE. Nempe quas spopondi? ST. Immó 'quas dependi'

ínquito 427

Pro illo ádulescente, quém tu esse aibas díuitem.

LE. Factum. ST. Vt quidem illut pérrierit. LE. Factum

íd quoquest:

Nam núnc eum uidi míserum et me eius míseritumst. 430

ST. Miserét te aliorum, tui nec miseret néc pudet.

PH. Tempúst adeundi. LE. Éstne hic Philto qui ád-

uenit?

Is hérclest ipsus. ST. Édepol ne ego istúm uelim

Meum fieri seruom cúm suo pecúlio.

PH. Erum átque seruom plúrumum Philtó iubet 435

Saluére, Lesbonícum et Stasimum. LE. Dí duint

Tibi, Philto, quæquomque óptes. quid agit filius?

PH. Bene uólt tibi. LE. Edepol mútuom mecúm facit.

ST. Nequam illut uerbumst 'béne uolt', nisi qui béne

facit.

Ego quóque uolo esse líber: nequiquám uolo. 440

Hic póstulet frugi ésse: nugas póstulet.

PH. Meus gnátus me ad te mísit, inter te átque nos

Adfinitatem ut cónciliarem et grátiam.

Tuam uólt sororem dúcere uxorem: ét mihi

Senténtia eademst ét uolo. LE. Hau noscó tuum: 445

Bonís tuis rebus méas res inridés malas.

PH. Homo égo sum, tu homo's: ita me amabit Iuppiter,
Neque té derisum ueni neque dignum puto.

Verum hoc quod dixi meus me orauit filius,

Vt tuam sororem poscerem uxorem sibi. 450

LE. Mearum me rerum nouisse aequomst ordinem.

Cum uostris nostra non est aequa factio:

Adfinitatem uobis aliam quaerite.

ST. Satin tu's sanus mentis aut animi tui,

Qui conditionem hanc repudies? nam illum tibi 455

Ferentarium esse amicum inuentum intellego.

LE. Abin hinc dierecte? ST. Si hercle ire occupam,
uotes.

LE. Nisi me alius quid uis, Philto, respondi tibi.

PH. Benigniores, Lesbouice, te mihi,

Quam nunc exerior esse, confido fore: 460

Nam et stulte facere et stulte fabularier,

Vtrumque, Lesbouice, in aetate haui bonumst.

ST. Verum hercle hic dicit. LE. Oculum ego eco-
diam tibi,

Si uerbum addideris. ST. Hercle qui dicam tamen:

Nam si sic non licebit, luscus dixero. 465

PH. Ita nunc tu dicis non esse aequiperabilis.

Vostras cum nostris factiones atque opes?

LE. Dico. PH. Quid? nunc si in aedem ad cenam uen-
neris

Atque ibi opulentus tibi par forte obuenerit:

Adposita cena sit, popularem quam uocant: 470

Si illi congestae sint epulae a clientibus,

Siquid tibi placeat quod illi congestum siet,

Edisne an incenatus cum opulento accubes?

LE. Edim, nisi si ille uotet. ST. At pol ego, etsi uotet,

Edim atque ambabus malis expletis uorem 475

Et quód illi placeat, praéripiam potíssimum:

Neque illí concedam quicquam de uitá mea.

Verécundari néminem aput mensám decet:

Nam ibi dé diuinis átque humanis cérnitur.

PH. Rem fábulare. ST. Nón dolo dicám tibi: 480

Decédam ego illi dé uia, de sémita,

De honóre populi: uérum quod ad uentrem áttinet,

Non hércle hoc longe, nísi me pugnis úscerit.

Cena hác annonast sine sacris heréditas.

PH. Sempér tu facito, Lésbonice, hoc cógites, 485

Id óptimum esse túte uti sis óptumus:

Si id néqueas, saltem ut óptumis sis próxumus.

Nunc códitionem hanc, quam égo fero et quam aps té
peto,

Dare átque accipere, Lésbonice, té uolo.

Di díultes sunt, deos decent opuléntiae 490

Et fáctiones: uérum nos homúnculi

Scintíllula animae, quám quom extemplo emísimus,

Aequó mendicus átque ille opulentíssimus

Censétur censu ad Ácheruntem mórtuos.

ST. Au,

Mirúm quin tu illo técum diuitiás feras: 495

Vbi mórtuos sis, íta sis ut nomén cluet.

PH. Nunc út scias hic fáctiones átque opes

Non ésse neque nos túam neglegere grátiam:

Sine dóte posco túam sororem filio.

Quae rés bene uortat. hábeon pactam? quíd taces? 500

ST. Pro di ímmortales, códitionem quóius modi.

PH. Quin fábulare 'dí bene uortant: spóndeo'?

ST. Eheu,

Vbi úsus nihil erát [ei] dicto, 'spóndeo'

Dicébat: nunc hic, quom ópus est, non quit dicere.

- LE. Quom adffinitate uóstra me arbitrámini 505
 Dignum, hábeo nobis, Philto, magnam grátiam.
 Set si haéc res grauiter cécidit stultitiá mea,
 Philtó, 'st ager sub úrbe nobis: èum dabo
 Dotém sorori: nám is de diuitiis meis
 Solús superfit praéter uitam rélicuos. 510
- PH. Profécto dotem níl moror. LE. Certúmst dare.
 ST. Nostrámne, ere, uis nutricem, quae nos éducat,
 Abálienare a nóbis? caue sis féceris:
 Quid edémus nosmet póstea? LE. Etiam tú taces?
 Tibi egón rationem réddam? ST. Plane péríimus, 515
 Nisi quíd ego conminíscor. Philto, té uolo.
- PH. Siquíd uis, Stasime. ST. Huc cóncede aliquan-
 túm. PH. Licet.
- ST. Arcáno tibi ego hoc díco, ne ille ex té sciat
 Neue álius quisquam. PH. Créde audacter quídlubet.
 ST. Per dēos atque homines díco, ne tu illúnc agrum
 Tuum síris umquam fieri neque gnatí tui: 521
 Ei rei árgumenta dícam. PH. Audire edepól lubet.
- ST. Primum ómnium olim térra quom proscínditur,
 In quínto quoque súlco moriuntúr boues.
 PH. Apage. ST. Ácheruntis óstium in nostróst agro.
 Tum uínium prius quam cóctumst pendet pútídum. 526
- LE. Consuádet homini, crédo. etsi sceléstus est,
 At mi infidelis nó n est. ST. Audi cétera.
 Post íd, frumenti quom álibi messis máxumast,
 Tribus tántis illi mínus redit quam opséueris. 530
- PH. Hem,
 Istic oportet ópseri morés malos,
 Si in ópserendo póssint interfieri.
 ST. Neque úmquam quisquamst, quóius ille agér fuit,
 Quin péssume ei res uórterit. quorúm fuit,

Alli éxulatum abiérunt, alii emórtui, 535

Alii se suspendére. en, nunc hic quóius est

Vt ad incitast redáctus. PH. Apage a me istum agrum.

ST. Magis ápage dicas, si ómnia [ex] me audíueris.

Nam fúlguritae sún[t] [ibi] alternae árbores:

Sués moriuntur ángina [acri] acérrume: 540

Oués scabrae sunt, tám glabrae, en, quam haec ést
manus.

Tum autém Surorum, génus quod patientíssimumst

Hominúm, nemo extat qui sibi sex mensis úixerit:

Ita cúncti solstitiáli morbo décidunt.

PH. Credo égo istuc, Stasime, ita ésse: set Campáns
genus 545

Multó Surorum iam ántidit patiéntiam.

Set istést ager profécto, ut te audiui loqui,

Malós in quem omnis púplice mitti decet.

Sicút fortunatórum memorant insulas,

Quo cúncti qui aetatem égerint casté suam 550

Conuéniant: contra istúc detrudi máleficos

Aequóm uidetur, quí quidem istius sít modi.

ST. Hospítiumst calamitátis: quid uerbís opust?

Quamuis malam rem quaéras, illic réperias.

PH. At tu hércle et illi et álibi. ST. Caue sis díxeris

Me tibi dixisse hoc. PH. Díxti [tu] arcanó satis. 556

ST. Quin híc quidem cupit illum áb se abalienárier,

Siquém reperire póssit, os quoi súblinat.

PH. Meus quidem hércle numquam fiet. ST. Si sapiés
quidem.

Lepide hércle de agro ego hunc senem detérrui: 560

Nam quí uiuamus níhil est, si illum amiserit.

PH. Redeo ád te, Lesbónice. LE. Dic sodés mihi,

Quid híc ést locutus técum? PH. Quid censés? homost:

Vult fieri liber, uerum quod det non habet.

LE. Et ego esse locuples, uerum nequiquam uolo. 565

ST. Licitumst, si uelles: nunc, quom nihil est, non licet.

LE. Quid tecum, Stasime? ST. De istoc quod dixti modo: Si ante uoluisses, esses: nunc sero cupis.

PH. De dote mecum conueniri nil potis:

Quod tibi lubet, tute agito cum gnato meo. 570

Nunc tuam sororem filio poseo meo:

Quae res bene uortat. quid nunc? etiam consulis?

LE. Quid istic? quando ita uis, de bene uortant: spondeo.

PH. Nunquam edepol quoquam tam expectatus filius Natust, quamst illut 'spondeo' natum mihi. 575

ST. Di fortunabunt uostra consilia. PH. Id uolo.

I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis

Dies constituatur: eadem haec confirmabimus.

LE. Set, Stasime, abi huc ad meam sororem ad Calliclem:

Dic hoc negoti quo modo actumst. ST. Ibitur. 580

LE. Et gratulator meae sorori. ST. Scilicet.

LE. Dic Callicli med ut conueniat. ST. Tu i modo.

LE. De dote ut uideat quid facto opus sit. ST. I modo.

LE. Nam certumst sine dote haui dare. ST. Quin tu i modo.

LE. Neque enim illi damno umquam esse patiar.. ST. Abi modo. 585

LE. Meam neglegentiam. ST. I modo. LE. [Nulló modo]

Aequom uidetur quin quod peccarim.. ST. I modo.

LE. Potissimum mihi id opsit. ST. I modo. LE. O pater,

Enúmquam aspiciam te? ST. Í modo, i modo, í modo.

LE. [Eo:] tu ístuc cura quód [te] iussi: ego iam híc ero.

ST. Tandem ímpetraui abíret. di, uostrám fidem, 591

Edepól re gesta péssume gestám probe,

Si quídem ager nobis sáluos est: etsi ád modum

In ámbiguo etiam núnc est quid ea ré fuat.

Set si álienatur, áctumst de colló meo:

595

Gestándust peregre clúpeus, galea, sárcina.

Ecfúgiet ex urbe, úbi erunt factae núptiae:

Ibít + ístac aliquo in máxumam malám crucem

Latrócinatum, aut in Asiam aut in Ciliciam.

Ibo húc quo mi imperátumst, etsi odi hánc domum, 600

Postquam éxturbauit híc nos nostris aédibus.

A C T V S III.

CALICLES. STASIMVS.

CA. Quó modo tu istuc, Stásime, dixti? ST. Nóstrum
erilem filium

Lésbonicum suam sororem déspondisse: hóc modo.

CA. Quoi homini despóndit? ST. Lusiteli, Philtonis
filio,

Sine dote. CA. Sine dote ille illam in tantas diuitias
dabit? 605

Nón credibile dícis. ST. At tute edepol nullus cré-
duas:

Si hóc non credis, égo credidero.. CA. Quid? ST. Me
nihili péndere.

CA. Quám dudum istuc aut ubi actumst? ST. Ílico, hic
ante óstium:

Támmodo, inquit Praénestinus. CA. Tántone in re
pérdita

Quam ín re salua Lésbonicus fáctus est frugálior? 610

ST. Átque quidem ipsus últro uenit Phílto oratum filio.

CA. Flágitium quidem hércle fiet, nísí dos dabitur uírgini.

Póstremo edepol égo istanc ad me rem áttinere ín-
téllego:

Íbo ad meum castigatorem atque áb eo consiliúm petam.

ST. Própemodum quid illic festinet séntio et subolét
mihi: 615

Vt agro euortat Lésbonicum, quando euortit aédibus.
Ó ere Charmidés, quom apsentí hic túa res distrahitúr
tibi,

Vtinam te redísse saluom uideam, ut inimicós tuos
Vlciscare et míhi, ut erga te fui ét sum, referas grátiam.
Nímium difficilést reperiri amícum ita ut nomén cluet,
Quoí tuam quom rém credideris, síne omni cura dór-
mias. 621

Sét generum nostrum íre eccillum uideo cum adfini suo.
Néscio quid non sátis inter eos cónuenit: celerí gradu
Súnt uterque: illé reprehendit hunc priorem pállio:
Haút ei euscheme ástiterunt. húc aliquantum apscés-
sero: 625

Ést lubido orátionem audíre duorum adfinium.

LVSITELES. LESBONICVS. STASIMVS.

LV. Sta flico: noli áuorsari néque te occultassís míhi.

LE. Pótin ut me íre quó pfectus súm sinas? LV. Si
in rém tuam,

Lésbonice, essé uideatur, glóriæ aut famaé, sinam.

LE. Quód est facillumúm facis. LV. Quid id ést? LE.
Amico iniúriam. 630

LV. Néque meumst neque fácere didici. LE. Indóctas
quam docté facis.

Quíd faceres, síquís docuísset te út sic odio essés míhi?
Quí míhi bene quom símulas facere, mále facis, male
cónsulis.

LV. Égone? LE. Tu ne. LV. Quíd male facio? LE.
Quód ego nollo id quóm facis.

LV. Tuae rei bene consúlere cupio. LE. Tún mi's me-
lior quam égo mihi? 635

Sát sapio, satis ín rem quae sint méam ego conspició
mihi.

LV. Án id est sapere, ut qui beneficium a béneuolente
répudies?

LE. Núllum beneficium ésse duco id, quóm quói facias
nón placet.

Scío ego et sentio ípse quid agam néque mens offició
migrat

Néc tuis depéllar dictis quín rumóri séruiam. 640

LV. Quid ais? nam retinéri nequeo quín dicam ea quae
prómeres:

Ítan tandem hanc maióres famam trádiderunt tibi tui,

Út uirtute eorum ánteperta pér flagitium pérderes

Átque honori pósterorum tuorum ut [tu obiex] fieres?

Tíbi paterque auósque facilem fécit et planám uiam 645

Ád quaerundum honórem: tu fecísti ut difficílis foret,

Cúlpa maxume ét desidíia túsque stultis móribus.

Praeóptauísti amórem tuum [tu] uírtuti ut praepóneres:

Núnc te hoc pacto crédís posse optégere errata? aha,
nón itast.

Cápe sis uirtutem ánimo et corde expélle desidíam tuo.

Ín foro operam amícis da, ne ín lécto amicae, ut só-
litis es. 651

Átque istum ego agrum tibi relinqui ob eam rem [iam]
enixe éxpeto,

Út tibi sit qui té conrigere póssis: ne omnino ínopiam

Cínes obiectáre possint tibi, quos tu inimicós habes.

LE. Ómnia ego istaec quac tu dixisti scío, uel exigné-
uero: 655

Út rem patriam et glóriam maiórum foedarím meum.

LE. Fácile inuentust: dábitur ignis, tam étsi ab inimicó
pétas.

Sét tu obiurgans me á peccatis rápis deteriore in uiam.
Mëam sororem tibi dem suades sine dote. aha, non cón-
uenit 681

Mé qui abusus tántam rem sum pátriam porro in dítiis
Ésse agrumque habére, egere illam autem, ut merito me
óderit.

Númquam erit aliénis grauis qui súis se concinnát
leuem.

Sicut dixi fáciam: nollo té factari diutius. 685

LV. Tánton meliust té sororis caúsa egestatem éxequi
Átque eum me agrum habére quam te, túa qui toleres
moénia?

LE. Nóllo ego mihi te tám prospicere qui meam egesta-
tám leues,

Sét ut inops infámis ne sim: né mi hanc famam differant
Mé germanam mëam sororem in concubinátum tibi 690

Sic sine dote dédidisse mágis quam in matrimónium.

Quis me improbior pérhibeatur ésse? haec famigerátio

Té honestet, me autém conlutitet, sí sine dote dúxeris.

Tibi sit emoluméntum honoris: mihi quod obiectént siet.

LV. Quíd? te dictatórem censes fóre, si aps te agrum
accéperim? 695

LE. Néque uolo neque póstulo neque cénseo: uerúm
tamen

Ís est honos hominí pudico méminisse officiúm suum.

LV. Scío equidem te animátus ut sis: uídeo, subolet,
séntio, . . .

Íd agis ut, ubi adfínitatem intér nos nostram astrínxeris
Átque eum agrum dederís nec quicquam hic tibi sit qui
uitám colas, 700

Écfugas ex úrbe inanis, prófugus patriam déscras,
Cógnatos, adfinitatem, amícos factis núptiis.

Méa opera hinc protérritum te mēaque auaritia aútu-
ment:

Íd me commissúrum ut patiar fieri ne animum indúxerís.

ST. Nón enim possum quín exclamem: euge, eúge, Lu-
sitelés, *πάλην*. 705

Fácile palmam habés: hic uictust: uícit tua comoédia.

Híc agit magis ex árgumento et uérsus meliorés facit.

Étiam ob stultitiám tuam te túeris? multabó mina.

LE. Quíd tibi interpellátio aut in cónsiliu huc accés-
sio?

ST. Éodem pacto quo húc accessi apscéssero. LE. I
hac mecúm domum, 710

Lúsiteles: ibi de ístis rebus plúra fabulábimur.

LV. Nihil ego in oculo ágere soleo: méus ut animust
éloquar:

Sí mihi tua sorór, ut ego aequom cénseo, ita nuptúm
datur

Síne dote neque tu hinc abituru's, quód erit meum id
erít tuum:

Sín aliter animátus es, bene quód agas eueniát tibi: 715

Égo amicus numquám tibi ero alio pácto: sic sentén-
tiast.

ST. Ábiit hercle ille. écquid audis, Lúsiteles? ego té
uolo.

Híc quoque hinc abiit. Stásime, restas sólus: quid ego
núnc agam

Nísi uti sarcinám constringam et clúpeum ad dorsum ad-
cómmodem,

Fúlmentas iubeám suppingi sóccis? non sistí potest. 720

Vídeo caculam militarem mé futurum hau lóngius.

Átque aliquem ad regem in saginam [quom] érus se con-
iexít meus,

Crédo ad summos béllatores ácrem — fugitorém fore,
Ét capturum ibi spólia illum qui — méo ero aduorsus
uénérít.

Égomet quom extemplo árcum et pharetram mi ét sa-
gittas sumpsero, 725

Cássidem in capút, — dormibo plácidule in tabernáculo.
Ád forum ibo: núdius sextus quói talentum mútuom
Dédi reposcam, ut hábeam mecum quód feram uiáticum.

MEGARONIDES. CALLICLES.

ME. Vt míhi rem narras, Cállices, nulló modo
Pote fieri prosus quín dos detur uírgini. 730

CA. Namque hércle honeste fieri ferme nón potest
Vt eám perpetiar íre in matrimónium
Sine dóte, quom eius rém penes me habeám domi.

* * * * *
ME. * * * * *

Paráta dos domíst: nisi expectáre uís
Vt eám sine dote fráter nuptum cónlocet: 735

Post ádeas tute Phíltonem et dotém dare
Te ei dícas: facere id èius ob amicitíam patris.

Verum hóc ego uereor ne ístaec pollicitátio
Te in crímen populo pónat atque infámiam.
Non témere dicant té benignum uírgini: 740

Datám tibi dotem ei quám dares eius á patre:
Ex éa largiri te ílli, neque ita ut sít data
Incólumem sistere ílli, et detraxe aútument.
Nunc si ópperiri uís aduentum Chármidi,

Perlóngumst: huic ducéndi interea apscésserit 745

Lubído: atqui ea condítio huic uel primáriast.

CA. Eadem ómnia istaec uéniunt in mentém mihi.

ME. Vide si hóc utibile mágis atque in rem députas:

Ipsum ádi [adulescentem], édoce eum uti rés se habet.

CA. Vt égo nunc adulescénti thensaurum índicem 750

Indómito, pleno amóris ac lascíuiæ?

Minumé, minume hercle uéro: nam certó scio,

Locúm quoque illum omnem úbi situmst coméderit.

Quem fódere metuo, sónitum ne ille exaúdiat:

Ne rem ípsam indaget, dótem dare si díxerim. 755

ME. Quo pácto ergo igitur clám dos depromí potest?

CA. Dum occásio ei [rei] réperiat, ínterim

Ab amíco alicunde mútuom argentúm rogem.

ME. Potin ést ab amíco alicúnde exorari? CA. Potest.

ME. Gerraé: ne tu illut uérbum actutum inuénieris: 760

'[Hem,] míhi quidem hercle nón est quod dem mútuom.'

CA. Mallim hércle ut uerum dicant quam ut dent mútuom.

ME. Set uíde consílium sí placet. CA. Quid cónsílíst?

ME. Scítum, út ego opinor, cónsílíum inuení. CA. Quid est?

ME. Homo cónducatur iám aliquis quantúm potis 765

Ignóta facie, quæ non uisitáta sit:

Is homo éxornietur gráphice in peregrínúm modum,

Quasi sít peregrínus. CA. Quid is scit facere póstea?

ME. Mendácilocum aliquem [esse hóminem oportet dé foro,]

Falsídicum, confidéntem. CA. Quid tum póstea? 770

ME. Quasi ád adulescentem á patre ex Seleúcia

Veniát, salutem ei núnstiet uerbís patris:

Illúm bene gerere rem ét ualere et uiuere

Et eúm redíturum actútum. ferat epístulas

Duas: eas nos consignémus, quasi sint á patre. 775

Illí det alteram, álteram dicát tibi

Dare sése uelle. CA. Pérgé porro dícere.

ME. Seque aúrum ferre uírgini dotem á patre

Dicát patremque id iússisse aurum tíbi dare.

Tenés iam? CA. Propemodo, átque ausculto pér-
lubens. 780

ME. Tum tu ígitur demum id ádulescenti aurúm dabis,

Vbi erit locata uírgo in matrimónium.

CA. Scite hércle sane. ME. Hoc, úbi thensaurum ec-
fóderis,

Suspítionem ab ádulescente amóuerís.

Censébit aurum esse á patre adlatúm tibi: 785

Tu dé thensauro súmes. CA. Satis scite ét probe:

Quamquam hóc me aetatis súcphantarí pudet.

Set epístulas quando ópsignatas ádferet,

Nonne árbitraris túm adulescentem ánuli

Patérni signum nóuisse? ME. Etiam tú taces? 790

Sescéntae ad eam rem cáusae possunt cónligi:

Eum quem hábuit perdidit, álium post fecit nouom.

Iam si ópsignatas nó n feret, dici hóc potest

Aput pórtitores eas resignatás sibi

Inspéctasque esse. in huius modi negótio 795

Diém sermone térere segnitiés merast:

Quamuís sermones póssunt longi téxier.

Abi ád thensaurum iám confestim clánculum:

Seruós, ancillas ámoue: atque audín? CA. Quid est?

ME. Vxórem quoque eampse hánc rem uti celés face:

Nam pól tacere númquam quicquamst quód queant. 801

Quid núnc stas? quin tu hinc [te] ámoues et té moues?

Aperí, deprome inde aúri ad hanc rem quód sat est:

Contínuo operta dénuo: set clánculum,
Sicút praecepi: cúctos exturba aédibus. 805

CA. Ita fáciam. ME. At ãnim nimis lóngo sermone
útimur:

Diém conficimus, quóm iam properatóst opus.
Nihil ést de signo quód uereare: mé uide.
Lepidást illa causa, ut cónmemorauí, dícere
Aput pórtitores ésse inspectas. dénique 810
Diéi tempus nóu uides? quid illúm putas
Natúra illa atque ingénio? iam dudum ébriust.

* * * * *

Quiduís probare póterit: tum, quod máximumst,
Adférre, non se pétere hinc dicet. CA. Iám sat est.
ME. Ego súcophantam iám conduco dé foro 815
Epístulasque iám consignabó duas
Eumque húc ad adulescéntem meditatúm probe
Mittam. CA. Éo ego [ergo] igitur íntro ad officiúm
meum:

Tu istúc age. ME. Actum réddam nugacíssume.

A C T V S III.

CHARMIDES.

Sálipotenti et múltipotenti Ióuis fratri et Nerei [ét Por-
tumno] 820

Laétus lubens laudés ago gratas grátiſque habeo et flú-
ctibus ſalsis,

Quós penes mei [fũit] potestas, hònis meis quid foret ét
meae uitaë,

Quóm ſuis me ex locis in patriam urbem [úsque incolu-
mem] réducem faciunt.

Átque tibi ego, Neptúne, ante alios dèos gratis ago atque
hábeo ſummas.

Nám te omnes ſaeuómque ſeuerumque, áuidis moribús
commemorant, 825

Spúrcuficum, inmanem, íntolerandum, uéſanum: [ego]
contra ópera expertus.

Nám pol placidum te ét clementem eo usqué modo ut
uolui ús ſum in alto.

Átque hanc tuám [aput hómines] gloriám aúribus iam
accéperam ante:

Paúperibus te párcere ſolítum, dítiſ damnare átque do-
mare.

Ábi, laudo: ſciſ órdine ut aequomſ tráctare homines:
hóc diſ dignumſ: 830

Sémper mendicis modeti ſint. [ſecus] nobilís aput ho-
mines.

Fídu fuisti: infídu esse iterant. nam ápsque foret te,
sát scio in alto

Dístraxissent dísqe tulissent sátellites tui míserum
foede

Bónaque item omnia úna mecum pássim caeruleós per
campos: —

Íta iam quasi canés hau secus nauem circumstabant túr-
bine uenti: 835

Ímbres fluctusque átque procellae infénsae [fremere],
frángere malum,

Rúere antennas, scíndere uela: — ní pax propitiá foret
praesto.

Ápage a me sis: dēhinc iam certumst ótio dare me: sátis
partum habeo,

Quíbus aerumnis déluctaui, filio dum diuítias quaero.

Sét quis hic est qui in pláteam ingreditur cū nouo or-
natú specieque? 840

Pól quamquam domi cúpio opperiar: quam híc rem
agat, semul ánimu aduortam.

SVCOPHANTA. CHARMIDES.

SV. Huíc ego díe nomén Trínumno fácio: nam ego
operám meam

Tríbus nummis hodié locaui ad ártis nugatórias.

Áduenio ex Seleúcia, Macédonia, Asia atque Árabia,
Quás ego neque oculís neque pedibus úmquam usur-
paui meis. 846

Víden egestas quíd negoti dát homini miseró male?

Quía ego nunc subígór trium nummum caúsa ut has
epístulas

Dícam ab eo homine me áceppisse, quem égo qui sit homo
néscio

Néque noui neque nátus necne is fúerit id solidé scio.

CH. Pól hic quidem fungíno generest: cápíte se totúm
tegit. 851

Íllurica faciés uidetur hóminis: eo ornatu áduenit.

SV. Ílle qui me condúxit, ubi condúxit, abduxít domum:

Quaé uoluit mihi díxit, docuit ét praemonstráuit prius,

Quó modo quicque agerém. nunc adeo síquid ego addi-
dero ámplius, 855

Éo conductor mélius de me núgas conciliáuerit.

Ílle uti me exornáuit, ita sum ornátus: argentum hóc
facit.

Ípse ornamenta á chorago haec sumpsit suo perículo:

Núnc ego si potero órnementis hóminem circumdúcere,

Dábo operam ut me ipsúm plane esse sícophantam sén-
tiat. 860

CH. Quó magis specto, mínus placet mi ea hóminis
facies: míra sunt

Ni illic homost aut dórmitator aut sector zonárius.

Lóca contemplat, circumspectat sése atque aedis nó-
scitat:

Crédo edepol quo móx furatum uéniat speculatúr loca.

Mágis lubidost ópseruare quíd agat: ei rei operám
dabo. 865

SV. Hás regiones démonstrauit míhi ille conductór
meus:

Áput illas aedis sistendae míhi sunt sucophántiae.

Fóris pultabo. CH. Ad nóstras aedis híc quidem habet
rectám uiam:

Hércle opinor mi áduenienti hac nóctu agitandumst uí-
gilias.

SV. Áperite hoc, aperíte. heus, ecqui his fóribus tute-
lám gerit? 870

CH. Quid, adolescens, quaéris? quid uis? quíd istas
pultas? SV. Heús, senex,

Lésbonicum hic ádulescentem quaéro, in his regiónibus
Vbi habitet, et item álterum ad istanc cápitis albitú-
dinem,

Cálliclem [quem] aibát uocari qui hás mihi dedit epí-
stulas.

CH. Měum gnatum hic quidem Lésbonicum quaérit et
amicúm meum 875

Quoí ego liberósque bonaque cónnendauí Cálliclem.

SV. Fác me si scis cértiorem, hisce hómines ubi habi-
tént, pater.

CH. Quíd eos quaeris? aut quis es? aut únde's? aut
unde áduenis?

SV. Cénsus quom [sum], iúratori récte rationém dedi.

CH. * * * * *

SV. Múlta semul rogás: nescio quid éxpédiam potíssu-
mum. 880

Si únumquidquid síngillatim et plácide percontábere,

Ét meum nomen ét mea facta et ítinera ego faxó scias.

CH. Fáciam ita ut uis: ágedum, nomen prímum memora-
túm mihi.

SV. Mágnum facinus íncipissis péttere. CH. Quid ita?

SV. Quía, pater,

Si ánte lucem íre [hércle] occupias á meo primo nómine,

Cóncubium sit nóctis prius quam ad póstremum perué-
neris. 886

CH. Ópus factost uíático ad tuum nómen, ut tu praé-
dicas.

SV. Ést minusculum álterum quasi uésculum uinárium.

CH. Quid [id] est tibi nomén, adulescens? SV. Páx, id
est nomén mihi:

Hóc cotidiánumst. CH. Edepol nómen nugatórium: 890
Quási dicas, siquíd crediderim tíbi, pax periisse sílico.

Híc homo solide sícophantast. quíd ais tu, adulescéns?
SV. Quid est?

CH. Éloquere, isti tíbi quid homines débent quos tu
quaéritas?

SV. Páter istius ádulescentis dedit has duas mi epístu-
las,

Lésbonici: is míst amicus. CH. Téneo hunc manifestá-
rium: 895

Mé sibi epistulás dedisse dícit. Iudam hominém probe.

SV. Íta ut occepi, si ánimu aduortas, dícam. CH. Dabo
operám tibi.

SV. Hanc me iussit Lésbonico dáre suo gnato epístulam
Ét item hanc alterám suo amico Cállicli iussit dare.

CH. Míhi quoque edepol, quom híc nugatur, cóntra
nugarí lubet. 900

Vbi ipse erat? SV. Bene rém gerebat. CH. Érgo ubi?
SV. In Seleúcia.

CH. * * * * *

Áb ipsone istas ácccepisti? SV. E mánibus dedit mi ipse
ín manus.

CH. Quá faciest homó? SV. Sesquipede quídamst
quam tu lóngior.

CH. Haéret haec res, sí quidem ego apsens súm quam
praesens lóngior.

Nóuistine hominém? SV. Ridicule rógitas, quicum uná
cibum 905

Cápere soleo. CH. Quid est ei nomen? SV. Quód
edepol hominí probo.

CH. Lúbet audire. SV. Illi édepol — illi — illi — uae
miseró mihi.

CH. Quíd est negoti? SV. Déuorauí nómen inprudéns
modo.

CH. Nón placet qui amícos intra déntis conclusós habet.
SV. Átqui etiam modo uórsabatur míhi in labris primó-
ribus. 910

CH. Témperi huic hodie ánteueni. SV. Téneor manu-
festó miser.

CH. Iám reconmentátu's nomen? SV. Dèum me hercle
atque hominúm pudet.

CH. Víde modo hominem ut nóris. SV. Tamquam mé:
[set] fieri istúc solet:

Quód in manu teneás atque oculis uídeas, id desíderes.
Líteris recónminiscar: C ést principium nómini. 915

CH. Cállias? SV. Non ést. CH. Callippus? SV. Nón
est. CH. Callidémides?

SV. Nón est. CH. Callinícus? SV. Non est. CH. [ÁN]
Callimachus? SV. Níl agis:

Néque adeo edepol flócci facio, quándo egomet memini
mihi.

CH. Át enim multi Lésbonici súnť híc: nisi nomén
patris

Díces, non possum ístos monstrare hómines quos tu
quaéritas. 920

Quód ad exemplumst? cóniectura sí reperire póssumus.
SV. Ád hoc exemplumst: Chár. CH. Chares? an Chá-
rieles? numne Chármides?

SV. Hem,

Ístic erit: qui istúm di perdant. CH. Díxi ego iam du-
dúm tibi:

* * * * *

Béne te potius dícere aequomst hómini amico quám
male.

SV. Sátin inter labra átque dentis látuit uir minumí
preti? 925

CH. Né male loquere apsénti amico. SV. Quid ille ergo
ignauíssumus

Látitabat mihi? CH. Si áppellasses, rêspondisset nó-
mini.

Sét ubi ipsest? SV. Pol illúm reliqui ad Rhádamam in
Cecropia insula.

CH. * * * * *

Quí homost me insipiéntior qui ipse égomet ubi sim
quaéritem?

Sét nil discondúcit huic rei. quíd ais? quíd hoc quod té
rogo? 930

Quós locos adísti? SV. Nímium mírimodis mirábilis.

CH. Lúbet audire, nísi molestumst. SV. Quín discupio
dicere.

Ómnium primum in Póntum aduecti ad Árabiam terrám
sumus.

CH. Eho,

Án etiam in Ponto Árabiast? SV. Est: nó n illa ubi tus
gígnitur,

Sét ubi apsinthiúm fit ac cuníla gallinácea. 935

CH. Nímium graphicum hunc núgatore. sét ego sum
insipiéntior,

Qui égomet unde rédeam hunc rogitem, quae égo sciam
atque hic nésciat:

Nísi quia lubet éxperiri quo éuasurust dénique.

Sét quíd ais? quo inde ísti porro? SV. Si ánimum
aduortes, éloquar:

Ád caput amnis quí de caelo exóritur sub solió Iouis. 940

CH. Súb solio Iouis? SV. Ita dico. CH. E caelo?

SV. Atque e medió quidem.

CH. Eho,

Án etiam in caelum éscendisti? SV. Immo hóriola
aducti sumus

Vsque aqua aduorsá per amnem. CH. An tu étiam uidi-
disti Iouem?

SV. [Éum] alii di isse ad uillam aibant séruis depromptum
cibum.

Dēinde porro .. CH. Dēinde porro nóllo quicquam praé-
dices. 945

SV. [Táceo ego] hercle, sí molestumst. CH. Nám pu-
dicum néminem

[Praedicare] opórtet qui aps terra ad caelum perué-
nerit.

SV. Dímittam, ut te uéllé uideo. sét monstra hosce ho-
minés mihi

Quós ego quaero, quibus me oportet háS deferre epí-
stulas.

CH. Quid ais? tu nunc sí forte eumpse Chármidem con-
spéxeris 950

Íllum quem tibi istás dedisse cómmemoras epístulas,

Nórisne hominem? SV. Né tu me edepol árbitrare
béluam,

Quí quidem non nóuisse possim quicum aetatem exé-
gerim.

Án ille tam esset stúltus mihi qui mílle nummum cré-
deret

Philippum, quod me aurúm deferre iússit ad gnatúm
suum 955

Átque ad amicum Cállicem, quoi rem áibat mandasse
híc suam?

Mihin concrederét, ni me ille et égo illum novissem ad-
probe?

CH. Énimuero ego nunc sícophantae huic sícophantari
uolo,

Si hunc possum illo mille nummum Philippum circum-
ducere,

Quód sibi me dedisse dixit. quem égo qui sit homo nescio
Néque oculis ante hunc diem umquam uídi, eine aurum
créderem? 961

Quoi, si capitis res sit, nummum númquam credam plúm-
beum.

Ádgredundust híc homo mi astu. heus, Páx, te tribus
uerbís uolo.

SV. Vél trecentis. CH. Háben tu id aurum, quód [tu]
accepsti a Chármide?

SV. Átque etiam Philippúm, numeratum illíus in mensá
manu, 965

Mille nummum. CH. Némpe ab ipso id ácepisti Chár-
mide?

SV. Mírum quin ab auo eius aut proauo accíperem, qui
sunt mórtui.

CH. Ádulescens, cedodum ístuc aurum míhi. SV. Quod
ego dem aurúm tibi?

CH. Quód te a me accepísse fassu's. SV. Áps te acce-
pisse? CH. Íta loquor.

SV. Quís tu homo's? CH. Qui mille nummum tibi dedi
ego sum Chármides. 970

SV. Néque edepol tu is és neque hodie is úmquam eris,
auro huic quidem.

Ábi sis, nugatór: nugari nógatori póstulas.

CH. Chármides ego súm. SV. Nequiquam herclé's:
nam nihil aurí fero.

Nímis argute [me] óbrepstisti in ěapse occasiúncula:

Póstquam ego me aurum férre dixi, póst tu factu's Chármides: 975

Príus non tu is eras quam aúri feci méntionem. níl agis: Pròin tute itidem ut chármidatu's, rúsum [te] dechármiða.

CH. Quís ego sum igitur, sí quidem is non sum quísum?

SV. Quid id ad me áttinet?

Dúm ille ne sis quem égo esse nollo, sís mea causa quí lubet.

Príus non is eras quí eras: nunc is fáctu's qui tum nón eras. 980

CH. Áge siquid agis. SV. Quid ego agam? CH. Aurum rédde. SV. Dormitás, senex.

CH. Fássu's Charmidém dedisse aurum tibi. SV. Scriptum quidem.

CH. Próperas an non própere abire actútum ab his regiónibus,

Dórmitator, príus quam ego hic te iúbeo mulcarí male?

SV. Quam ób rem? CH. Quia illum quem émentitu's is ego sum ípsus Chármides,

Quém tibi epistulás dedisse aiébas. SV. Eho, quaeso án tu is es? 986

CH. Ís enimuero sum. SV. Áin tu tandem? is ípsus-ne's? CH. Aio. SV. Ípsus es?

CH. Ípsus, inquam, Chármides sum. SV. Ergo ípsus-ne's? CH. Ipsíssumus.

Ábin hinc ab oculís? SV. Enimuero séro quoniam [huc] áduenis,

Vápulabis meo árbitratu ét nouorum aedílium. 990

CH. Át etiám maledícis? SV. Immo, sáluos quando quidem áduenis,

Dí me perdant sí te flocci fácio an periissés prius.

Égo ob hanc operam argéntum accepi: té macto infor-
túnio. 993

Céterum qui sís, qui non sís, flóccum non intérdúim.
Íbo ad illum, renúntiabo, qui mihi tris nummós dedit,
Vt sciat se pérdidisse. ego ábeo. male uiue ét uale:
Quí di te omnes áduenientem péregre perdant, Chár-
mides.

CH. Postquam ille hinc abiit, póst loquendi líbere
Vidétur tempus uénisse atque occásio.

Iam dúdum meum ille péctus pungit áculeus, 1000

Quid illí negoti fúerit ante aedís meas.

Nam epístulae illae míhi concenturiánt metum

In córde et illut mílle nummum, quám rem agat.

Numquam édepol temere tinnit tintinnábulum:

Nisi qui illut tractataút mouet, mutúmst, tacet. 1005

Set quis hic est qui huc in pláteam cursuram ín-
cipit?

Lubet ópseruare quíd agat: huc concéssero.

STASIMVS. CHARMIDES.

ST. Stásime, fac te própere celerem, récipe te ad do-
minúm domum,

Né subito metus éxoriatur scápolis stultitiá [tua].

Ádde gradum, adproperá: iam dudum fáctumst quom
abistí domo. 1010

Cáue sis tibi ne búbuli in te cóttabi crebrí crepent,

Si áberis ab eri quaéstione: né destiteris cúrrere.

Écce hominem te, Stásime, nihili: sátin in thermo-
pólio

Cóndalium es oblítus, postquam thérmpotasti gútú-
rem?

Récipe te et recúrre petere [ré] recenti. CH. Huic, quis-
quis est, 1015

Gúrgulios exércitor, is hóminem hunc cursurám docet.
ST. Quid, homo nihili, nón pudet te? tríbusne te po-
tériis

Mémoriae esse oblítum? an uero, quía [tu] cum frugi hó-
minibus

Ibi bibisti, qui áb alieno fácte cohiberént manus,
Inter eosne homínés condalium té redipisci póstulas?
Chiruchus fuit, Cérconicus, Crímnus, Cricolabus, Cól-
labus, 1021

Cóllicrepidae, crúricrepidae, férriteri, mastígiae:
Quórum [hercle] unus súrpuerit curréti cursori solum.
CH. Íta me di ament, gráphicum furem. ST. Quid ego
quod perít petam?

Nisi etiam labórem ad damnum ádponam epíthecá in-
super. 1025

Quín tu quod perít perisse dúcis? cape uorsóriam:
Récipe te ad erum. CH. Nón fugitiuos híc homo: con-
memínit domi.

ST. Vtinam ueteres [uéterum mores], uéteres parsimó-
niae

Pótius [in] maióre honore híc éssent quam morés mali.
CH. Di inmortales, básilica híc quidem fácinora in-
ceptát loqui: 1030

Vétera quaerit, uétera amare hunc móre maiorúm scias.
ST. Nám nunc mores níhili faciunt quód licet nisi quód
lubet.

Ámbitio iam móre sanctast, líberast a légibus:
Scúta iacere fúgereque hostis móre habent licéntiam:
Pétere honorem pró flagitio móre fit. CH. Morem in-
probum. 1035

ST. Strénuos [nunc] praeterire móre fit. CH. Nequám quidem.

ST. Móres leges pérduxerunt iám in potestatém suam,
Mágis quis sunt obnoxiosae quám parentes liberis.
Eae misere etiam ad párietem sunt fixae clauis férreis,
Vbi malos morés adfigi nímio fuerat aequius. 1040

CH. Lúbet adire atque áppellare hunc: uérum ausculto pérlubens

Ét metuo, si cónpellabo, ne áliam rem occupiát loqui.

ST. Néque istis quicquam lége sanctumst: léges mori séruunt,

Móres autem rápere properant quá sacrum qua púplicum.

CH. Hércle istis malám rem magnam móribus dignúmst dari. 1045

ST. Nón hoc puplice ánimum aduorti: nam id genus hominum hóminibus

Vniuersis ést aduersum atque ómni populo mále facit.

Mále fidem seruádo illis quoque ábrogant etiám fidem,
Quí nil meriti: quíppe eorum ex ingénio ingenium hórum probant. 1049

Síquoí mutuóm quid dederis, fit pro proprio pérditum:
Quóm repetas, inimicum amicum inuénias benefactó tuo.

[* * * * *

Máge si exigere occúpias, duarum rérum exoritur óptio:

Vél illud quod credideris perdas uél illum amicum amiseris.]

Hóc qui uenerít mi in mentem, ré conmonitus súm modo.

CH. Méus est hic quidem Stásimus seruos. ST. Nam égo talentum mútuom 1055

Quoí dederam, talénto inimicum mi émi, amicum uéndidi.
Sét ego sum insipiéntior qui rébus curem púplicis

Pótius quam, id quod próximumst, meo térgo tutelám
geram:

Éo domum. CH. Heus tu, asta slico: audi, heús tu. ST.
Non sto. CH. Té uolo.

ST. Quíd, si egomet te uéllé nollo? CH. Ah nímium,
Stasime, saéuiter. 1060

ST. Émere meliust quoi ímperes. CH. Pol ego émi
atque argentúm dedi:

Sét si non dicto aúdiens est, quid ago? ST. Da magnúm
malum.

CH. Béne mones: ita fácere certumst. ST. Nísi quidem
es obnóxius.

CH. Sí bonust, obnóxius sum: sín secust, faciam út
mones.

ST. Quíd id ad me attinét bonisne séruis tu utare án
malis? 1065

CH. Quía boni malíque in ea re párs tibist. ST. Partem
áalteram

Tíbi permitto, illam áalteram aput me quód bonist ad-
pónito.

CH. Sí eris meritus, fíet. respice húc ad me: ego sum
Chármides.

ST. Hém, quis est qui méntionem homo hóminis fecit
óptumi?

CH. Ípsús homo optumúst. ST. Mare, terra, caélum,
di, uostrám fidem, 1070

Sátin ego oculispláne uideo? éstne hic an non ést? is est.
Cérte is est, is ést profecto. o mí ere exoptatíssume,

Sáue. CH. Sáue, Stásime. ST. Saluom té.. CH. Scio
et credó tibi.

Sét omitte alia: hoc míhi responde: líberi quid agúnt mei
Quós reliqui hic fílium atque fíliam? ST. Viuónt, ualent.

CH. Némpe uterque? ST. Vtérque. CH. Di me sál-
uom et seruátum uolunt. 1076

Cétera intus ótiose pércontabor quae uolo:

Ėamus intro: séquere. ST. Quonam té agis? CH.
Quonam nísi domum?

ST. Hicine nos habitáre censes? CH. Vbinam ego alibi
cénseam?

ST. Iám .. CH. Quid iam? ST. Non súnť nostrae aedes
ístae. CH. Quid ego ex te áudio? 1080

ST. Véndidit tuus gnátus aedis. CH. Périi. ST. Prae-
sentáriis

Árgenti mínis numeratis. CH. Quót? ST. Quadra-
ginta. CH. Óccidi.

Quís eas emit? ST. Cállices, quói túam rem conmen-
dáueras:

Ís habitatum huc cónmigrauit nósque exturbauít foras.

CH. Vbi nunc filiús meus habitat? ST. Híc in hoc po-
stículo. 1085

CH. Mále disperii. ST. Crédidi aegre tíbi id, ubi au-
dissés, fore.

CH. Égo miser summís periclis súm per maria má-
xuma

Véctus, capitalí periclò pér praedones plúrumos

Mé seruauí, sáluos redii: núnc híc disperíi miser

Própter eosdem quórum causa fui hác aetate exér-
citus: 1090

Ádimit animam mi aégritudo: Stásime, tene me.

ST. Vísne aquam

Tíbi petam? CH. Res quom ánimam agebat, túm esse
offusam opórtuit.

CALLICLES. CHARMIDES. STASIMVS.

CA. Quid hoc híc clamoris áudio ante aedís meas?

CH. O Cállices, o Cállices, o Cállices,

Qualíne amico méa commendauí bona? 1095

CA. Probo ét fideli et fido et cum magná fide:

Et sálue et saluom te áduenisse gaúdeo.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

CH. Credo, ómnia istaec sí ita sunt ut praédicas.

Set quís istest tuus ornátus? CA. Ego dicám tibi:

'Thensaúrum ecfodiebam íntus dotem fíliae 1100

Tuae quae daretur. sét íntus narrabó tibi

Et hóc et alia: séquere. CH. Stasime. ST. Hem.

CH. Strénue

Curre ín Piraeum atque únun curriculúm face.

Vidébis iam illic náuem qua aduectí sumus.

Iubéto Sagariónem quae imperáuerim 1105

Curáre ut ecferántur, et tu itó semul.

Solútumst portitóri iam portórium.

ST. Nihil ést morae. CH. Cito ámbula: actutúm
redi.

ST. Illic sum atque hic sum. CA. Séquere tu hac
me intró. CH. Sequor.

ST. Hic méo ero amicus sólus firmus réstitit 1110

Neque démutauit ánimum de firmá fide,

Quamquám labores múltos ob rem et [líberos

Apséntis mei eri] eum égo cepisse cénseo.

Set hic únus, ut ego súspicor, seruát fidem.

A C T V S V.

L V S I T E L E S.

Hic homóst omnium hominum praécipuos, 1115
Voluptátibus gaudiisque ántepotens.

Ita cómmoda quae cupio éueniunt,
Quod agó subit, adsecué sequitur:

Ita gaúdiis gaudium súppeditat.

Módo me Stasimus Lésbonici séruos conuenít [domi]: 1120
Ís mihi dixit súm erum peregre huc áduenisse Chár-
midem.

Núnc mi is propere cónueniundust, út quae cum eius
fílio

Égi ei rei patér sit fundus pótiior. eo [ego]: sét fores
Haé sonitu suó moram mihi óbiciunt incómmode.

C H A R M I D E S. C A L L I C L E S. L V S I T E L E S.

CH. Néque fuit neque erít neque esse usquam hómi-
nem terrarum árbitror, 1125

Quóius fides fidélitasque amícum erga aequiperét tuam:
Nam éxaedificauísset me ex hisce aédibus, apsque té
foret.

CA. Siquid amicum ergá bene feci aut cónsului fidé-
liter,

Nón uideor meruisse laudem, cúlpa caruisse árbítror.

Nám beneficium hómini proprium quód datur, prosúm
perit: 1130

Quód datum utendúmst, repetundi id cópiast, quandó
uelis.

CH. Ést ita ut tu dicis. set ego hoc néqueo mirari
satis

Éum sorórem déspondisse suam ín tam fortem fámiliam.

CA. Lúsiteli quidém Philtonis fílio. LV. Enim me nó-
minat.

CH. Fámiliam optumam óccupauit. LV. Quid ego cesso
hos cónloqui? 1135

Sét maneam etiam, opínor: namque hoc cómmodum or-
ditúr loqui.

* * * * *

CH. Váh. CA. Quid est? CH. Oblítus intus dúdum
tibi sum dícere:

Módo mi aduenienti [híc] nugator quídám occessit ób-
uiam,

Nímis pergraphicus súcophanta. is mílle nummum se
aúreum

Mèo datu tibi férre et gnato Lésbonico aibát meo: 1140

Quem égo nec qui esset nóram neque eum ante úsquam
conspexí prius.

Sét quid rides? CA. Meo ádlegatu uénit, quasi qui au-
rúm mihi

Férret aps te quód darem tuæ gnátæ dotem: ut fílius

Túus, quando illi a mé darem, esse adlátum id aps te
créderet

Neú qui rem ipsam pósset intellégere, thensaurúm tuum
Mé penes esse; atque á me lege pópuli patrium pósee-
ret. 1146

CH. Scíte edepol. CA. Megarónides comúnis hoc
meus ét tuus

Béneuolens comméntust. CH. Quin conlaúdo consilium
ét probo.

LV. Quid ego ineptus, dúm sermonem uéreor interrúm-
pere,

Sólus sto nec quód conatus sum ágere ago? homines
cónloquar. 1150

CH. Quís hic est qui huc ad nós incedit? LV. Chár-
midem socerúm suum

Lúsiteles salútat. CH. Di dent tíbi, Lusiteles, quae
uelis.

CA. Nón ego sum salúte dignus? LV. Imó salue,
Cállicles.

Húnc priorem aequómst me habere: túnica propior
pállíost.

CA. Dēos [deasque] uólo consilia uóstra recte uórtere.

CH. Fíliam meam tibi desponsam esse aúdio. LV. Nisi
tú neuis. 1156

CH. Imó hau nollo. LV. Spónden tu ergo túam gna-
tam uxórém mihi?

CH. Spóndeo et mille aúri Philippum dótis. LV. Do-
tem níl moror.

CH. Si illa tibi placét, placenda dós quoquest quam dát
tibi.

Póstremo quod uís non duces, nísi illut quod non uís
feres. 1160

CA. Iús hic orat. LV. Ímpetrabit te áduocato atque árbítro.

Ístac lege filiam tuam spónden mi uxorém dari?

CH. Spóndeo. CA. Et ego spóndeo itidem. LV. O sáluete adfinés mei.

CH. Átque edepol sunt rés quas propter tíbi tamen suscénsui.

LV. Quid ego feci? CH. Mèum corrumpi quía per-
pessu's fílium. 1165

LV. Si id mea uoluntáte factumst, ést quod mihi suscén-
seas.

* * * * *

Sét sine me hoc aps te ímpetrare quód uolo. CH. Quid
id ést? LV. Scies:

Síquid stulte fécit, ut ea míssa facias ómnia.

Quíd cassas capút? CH. Cruciatur cór mi et metuo.
LV. Quidnam id est?

CH. Quóm ille itast ut [eum] ésse nollo, id crúciór: me-
tuo, sí tibi 1170

Dénegem quod me óras, ne me léuiorem erga té putes.

Nón grauabor: fáciam ita ut uis. LV. Próbus es: eo ut
illum éuocem.

CH. Míserumst male proméríta ut meríta sánt si ulcisci
nón licet.

LV. Áperite hoc, aperíte propere et Lésbonicum, sí
domist,

Éuocate: ita súbitumst propere quód eum conuentúm
uolo. 1175

LESBONICVS. LVSITELES. CHARMIDES.
CALLICLES.

LE. Quis homo tam tumultuoso sónitu me exciuit foras?

LV. Béneuolens tuus átque amicust. LE. Sátine saluae?
dic mihi.

LV. Récte: tuum patrém redisse sáluom peregre gaúdeo.

LE. Quis id ait? LV. Ego. LE. Tún uidisti? LV. Et
túte item uideás licet.

LE. Ó pater, patér mi, salue. CH. Sálue multum,
gnáte mi. 1180

LE. Siquid tibi, patér, laboris . . CH. Nihil euenit, né
time:

Béne re gesta sáluos redeo. sí tu modo frugi ésse uis,
Haéc tibi pactast Cállicletis filia. LE. Ego ducám,
pater,

Ét eam et siquam aliám iubebis. CH. Quámquam tibi
suscénsui,

Miseria [una] uní quidem hominist ádfatim. CA. Immo
huíc parumst: 1185

Nám si pro peccátis centum dúcat uxorés, parumst.

LE. Át iam posthac téperabo. CH. Dícis, si faciés modo.

LV. Núnquid causaest quín uxorem crás domum ducám?
CH. Óptumumst.

Tú in perendinúm paratus sís ut ducas. CANTOR.
Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. I ad 222 iambici senarii
- 223 ad 231 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 232 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 233 et 234 iambici septenarii
  - 235 creticus tetrameter catalecticus
  - 236 iambicus septenarius
  - 237 et 238 trochaici septenarii
  - 239 et 240 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 241 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 242 trochaicus septenarius
  - 243 creticus tetrameter acatalectus
  - 244 ad 246 cretici tetrametri catalectici
  - 247 ad 249 trochaici dimetri catalectici
  - 250 et 251 cretici tetrametri catalectici
  - 252 trochaicus octonarius
  - 253 trochaicus septenarius
  - 255 iambicus octonarius
  - 256 et 257 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 258 bacchiacus trimeter acatalectus
  - 259 iambicus octonarius
  - 260 iambicus dimeter acatalectus
  - 261 et 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 264 et 265 trochaici octonarii
  - 266 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 267 ad 275 cretici tetrametri catalectici
  - 276 creticus tetrameter acatalectus
  - 277 et 278 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 279 ad 281 cretici tetrametri acatalecti
  - 282 iambicus octonarius

- V. 283 et 284 cretici tetrametri acatalecti
- 285 et 286 iambici octonarii
- 287 trochaicus octonarius
- 288 ad 291 trochaici septenarii
- 292 trochaicus octonarius
- 293 ad 300 cretici tetrametri catalectici
- 301 ad 391 trochaici septenarii
- 392 ad 601 iambici senarii
- 602 ad 728 trochaici septenarii
- 729 ad 819 iambici senarii
- 820 ad 841 trochaici octonarii
- 842 ad 997 trochaici septenarii
- 998 ad 1007 iambici senarii
- 1008 ad 1092 trochaici septenarii
- 1093 ad 1114 iambici senarii
- 1115 ad 1119 anapaestici dimetri acatalecti
- 1120 ad 1189 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI
C O M O E D I A E.

EX RECOGNITIONE
ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS II.
ASINARIAM BACCHIDES CVRCVLIONEM PSEVDVLYM
STICHVM COMPLECTENS.

L I P S I A E
SVMPTIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLI.

T. MACCI PLAVTI

A S I N A R I A.

GRAECA ONAGVS DEMOPHILV.

ARGVMENTVM.

Amánti argento filio auxiliárier
Sub inpério uiuens uólt senex uxório :
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreac
Numerári iussit sérulo Leónidae.
Ad amicam id fertur : cédit noctem fílius.
Riuínus amens ób praereptam múlIERem
Is rem ómnem uxóri pér parasitum núnťiat.
Adcúrrit uxor ác uirum e lustrís rapit.

P E R S O N A E.

LIBANVS SERVOS
DEMAENETVS SENEX
ARGVRIPPVS ADVLESCENS
CLEAERETA LENA
LEONIDA SERVOS
MERCATOR (CHLAMVDATVS)
PHILENIVM MERETRIX
DIABVLVS ADVLESCENS
PARASITVS
ARTEMONA VXOR
CATERVA.

P R O L O G V S .

Hoc ágite sultis, spéctatores, núnc iam :
Quae quídem mihi atque uóbis res uortát bene
Gregíque huíc et domino átque conductóribus.
Face núnc iam tu praeco omnem auritúm poplum.
Age núnc reside : caue modo ne grátiis. 5
Nunc quíd processerim húc et quid mihi uóluerim
Dicam : út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breuest.
Nunc quód me dixi uéllere uobis dícere
Dicam : huíc est nómen Graece Onago fábulae : 10
Demóphilus scripsit, Máccius uortit bárbare :
Asináriam uolt ésse, si per uós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia :
Ridícula res est : dáte benigne operám mihi.
Vt uósmet alias, páriter nunc Mars ádiuuet. 15

A C T V S I.

LIBANVS. DEMAENETVS.

LI. Sicút tuum uis únicum gnatúm tuæ
 Superésse uitæ sóspitem et supérstitem,
 Ita téd optestor pér senectutém tuam
 Perque íllam quam tu métuís uxorém tuam:
 Siquid med erga [tu] hódie falsum díxeris, 20
 Vt tibi superstes úxor aetatém siet
 Atque ílla uiuá úfuos ut pestem óppetas.

DE. [Per Dium Fidium quaeris: iurato mihi
 Video necesse esse eloqui quidquid roges.]
 Ita me ópstinatè adgréssu's, ut non aúdeam 25
 Proféccto percontánti quin promam ómnia.
 Proinde áctutum istuc quíd sit quod scire éxpetis
 Elóquere: ut ipse scíbo, te faciam út scias.

LI. Dice ópsecro hercle sério quod té rogem:
 Caue míhi mendací quícquam. DE. Quin tu ergó
 rogas? 30

LI. Num me ílluc ducis, úbi lapis lapidém terit?
 DE. Quid istúc est aut ubi térrarum istuc ést
 loci?

LI. Aput fústitudinas férricrepinas ínsulas,
 Vbi úfuos homines mórtui incursánt boues.

DE. Quid istúc aut ubi sit ístuc nequeo nóscere.

LI. Vbi flént nequam homines quí polentam pín-
 sitant. 36

DE. Modo pól percepi, Líbane, quid istuc sít
loci:

Vbi fít polenta, té fortasse dicere. LI. Ah,
Neque hércle ego istuc díco nec dictúm uolo
Teque ópsecro hercle ut quac locutu's dèspuas.

DE. Fiát: geratur mós tibi. LI. Age age, usque
éxcrea. 41

DE. Etiámne? LI. Age quaesó hercle úsque ex
penitis faúcibus:

Etiam ámplius. DE. Nam quo úsque? LI. Vs-
que ad mortém uolo.

DE. Caue sís malam rem. LI. Vxóris díco, nón
tuam.

DE. Donó te ob istuc díctum ut expers sís metu.

LI. Di tíbi dent quaequomque óptes. DE. Redde
operám mihi. 46

Quor hóc ego ex te quáeram aut quor minitér
tibi,

Proptérea quod me nón scientem féceris?

Aut quór postremo filio suscénseam,

Patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc nouíst?

Demíror quid sit ét quo euadat sum ín metu. 51

DE. Equidém scio iam filius quod amét meus

Istánc meretricem e próxumo Philénium.

Estne hóc ut díco, Líbane? LI. Rectam instás
uíam:

Ea rés est: set eum mórbus inuasít graús. 55

DE. Quid mórbíst? LI. Quia non súppetunt dic-
tís data.

DE. Tune és adiutor núnc amanti filio?

LI. Sum uéro, et alter nóster est Leónida.

DE. Bene hércle facitis: á me initis grátiam.

Verúm meam uxorem, Lísbane, scís qualís siet. 60

LI. Tu primus sentis: nós tamen in pretió sumus.

DE. Fateór eam esse inpórtunam atque incómmodam.

LL. Postérius istuc dícis quam credó tibi.

DE. Omnés parentes, Lísbane, liberís suis,

Qui mi aúscultabunt, fácient opsequéntiam: 65

[Quippe qui mage amico utantur gnato et beneuolo:]

Atque égo me id facere stúdeo: uolo amari á meis,

Volo mé patris mei símilem, qui caussá mea

Naoclérico ipse ornátu per falláciam

Quam amábam abduxit áb lenone múlIERem. 70

Neque púduit eum id actátis sucophántias

Struere ét beneficiis me émere gnatum sũum sibi.

Eos mé decretumst pérsequi morés patris.

Nam me hódie orauit Árgurippus filius,

Vtí sibi amanti fácerem argenti cópiam: 75

Et id ego percupio ópsequi gnátó meo.

[Volo amóri obsecutum illius, uolo amet me patrem.]

Quamquam illum mater árte contentéque habet,

Patrés ut consueuérunt: ego mitto ómnia haec.

Praesértim quom is me dígnum quói concréderet

Habuit, me habere honórem eius ingenió decet:

Quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequóms
patrem, 82

Cupio ésse amícae quód det argentúm suae.

LI. Cupis id quod cupere té nequiquam intélligo:

Dotálem seruom Saúream [ne] uxór tua 85

Addúxit, quói plus ín manu sit quám tibi.

DE. Argéntum accepi, dóte inperium uéndidi.

Nunc uérba in pauca cónferam quid té uelim.

Viginti iam usust filio argentí minis:

Face id út paratum iám sit. LI. Vnde géntium?

DE. Me défraudato. LI. Máximas nugás agis: 91

Nudó detrahère uéstimenta mé iubes.

[Defrudem te ego? age sis, tu sine pennis uola.]

Tene égo defraudem, quóí ipsi nihil est in manu,

Nisi quíd tu porro uxórem defraudaueris? 95

DE. Qua mé, qua uxorem, quá tu seruom Saúream

Potís, circumduce, aúfer: promittó tibi

Non óffuturum [mé], si id hodie ecféceris.

LI. Iubeás una opera mé piscari in aere

[Et] uénari autem réticulo in medió mari. 100

DE. Tibi óptionem súmito Leónidam:

Fabricáre quiduis, quíduis conminíscere:

Perfícito [id] argentum hódie ut habeat fílius,

Amícae quod det. LI. Quid ais tu, Demaénete?

[Quid si forte in insidias deuenero?] 105

Tun rédimes me, si me hóstes intercéperint?

DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliut cura
quód lubet.

DE. Ego eo ád forum, nisi quíd uis. LI. I, bene
ámula.

DE. Atque aúdin etiam? LI. Écce. DE. Siquid
té uolam,

Vbi eris? LI. Vbiquomque lúbitum erit animó
meo. 110

Profécito nemost quém iam dehinc metuám mihi,

Nequíd nocere póssit, quom tu míhi tua

Orátione omnem ánimum ostendistí tuum.

Quin té quoque ipsum fácio hau magni, si hóc
patro.

Pergám quo occepi atque íbi consilia exórdiar.

DE. Audín tu? aput Archibúlum ego ero argen-
tárium. 116

LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, siquíd opus fuerit.

LI. Méminero.

DE. Non ésse seruos péior hoc quisquám potest
Nec mágis uorsutus néc quo ab caueas aégrius.

Eidem hómini, siquíd récte curatúm uelis, 120

Mandés; moriri sése misere máuolet,

Quam nón perfectum réddat quod promísserit.

Nam illút ego argentum tám paratum filio

Scio ésse quam me hunc scípionem cóntui.

Set quíd ego cesso ire ád forum quo incéperam?

[Nunc íbo] atque ibi manébo aput argentárium. 126

ARGVRIPPVS.

Sícine hoc fit? foras aédibus me èicier?

Prómerenti óptume hocín preti rédditur?

Béne merentí mala's, mále merentí bona's.

Át malo cúm tuo: nam [áctutum] ex hóc loco 130

Íbo ego ad trísuiros uóstraque ibi nómina

Fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et filiam,

Pellécebrae, pernícies, aduléscentum exitium.

Nám mare haut ést mare: uós mare acérrumum:

Nam ín mari répperi, híc elauí bonis. 135

Íngrata atque ínrita esse ómnia intéllego

Quaé dedi et quód bene féci: at posthác tibi

Mále quod potero fácere faciam méritoque id faciám tuo:

Égo pol te redigam èodem unde orta's, ád egestatis tér-
minos:

Égo edepol te fáciam ut quae sis núnc et quae fuerís
scias. 140

Quaé prius quam ego ádii istam atque amáns meum ani-
mum istí dedi,

Sórdido uitam óblectabas páne in pannis ínopia:

Átque ea si erant, mágnam hábebas ómnibus dis grátiam.

Éadem núnc, quomst mélius, me quóius óperast ignorás,
mala.

Réddam ego te ex ferá fame mansuétem: me spectá
modo. 145

Nám isti quod suscénseam ipsi níhil est, nil quicquám
meret:

Túo facit iussú, tuo inperio páret: mater tu éadem era's.

Té ego ulciscar, té ego ut digna's pérdam atque ut de
mé meres.

Át scelesta uíden ut ne id quidem mé dignum esse exí-
stumat

Quém adeat, quem cónloquatur quoísque irato súpplicet?

Átque eccam inlecebra éxit tandem: opínor hic apte
óstium 151

Mèò loquar modo quaé uolam, quoniam íntus non lici-
túmst mihi.

CLEAERETA. ARGVRIPPVS.

CL. Vnum quodque istórum uerbum númmis Philippis
aúreis

Nón potest auférre hinc a me, síquis emptor uénerit:

Néc recte quae tú in nos dicis, aúrum atque argentúm
merumst. 155

Fíxus hic aput nós est animus túus clauo Cupídinis:

Rémigio uelóque quantum pótis es festina ét fuge :

Quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in portúm refert.

AR. Égo pol istum pórtitorem príuabo portório :

Égo te dehinc, ut mérita's de me et mēa re, tractare éxequar, 160

Quóniam tu me ut méritus sum non tráctas, quae [me] eicís domo.

CL. Mágis istuc percípimus lingua díci quam factís fore.

AR. Sólus solitúdine ego ted átque ab egestate ápstuli :

Sólus si ductém, referre grátiam numquám potes.

CL. Sólus ductató, si semper sólus quae poscám dabis :
Sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés
datis. 166

AR. Quid modist dandó ? nam numquam tú quidem explerí potes.

Módo quom accepisti, haú multo post áliquid quod poscás paras.

CL. Quid modist ductádo, amando ? núnquamne explerí potes ?

Módo remissistí, continuo iám ut remittam ad té rogas.

AR. Dédi equidem quod mécum egisti. CL. Et tibi ego
missi múlIERem. 171

Pár pari datum hóstimentumst, ópera pro pecúnia.

AR. Mále agis mecum. CL. Quid me accussas, sí facio
officiúm meum ?

Nám neque fictum usquámst neque pictum néque scriptum in poématis,

Vbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi ésse uolt. 175

AR. Míhi quidem te párcere aequomst tándem, ut tibi durém diu.

CL. Nón tu scís? quae amánti parcet, éadem sibi parcét
parum.

Quási piscis itidémst amator lénæ: nequamst nísi recens.
Ís habet sucum, is suáuitatem: eum quóuis pacto cóndias
Vél patinariúm uel assum uórses quo pactó lubet. 180
Ís dare uolt, is se áliquid posci: nam íbi de pleno prómítur,
Néque ille scit quid dét, quid damni fáciat: illi rēi studet:
Vólt placere sése amicae, míhimet nolt, uolt pédisequae,
Vólt famulis, ancíllis uolt, et quóque etiam catuló meo
Súbblanditur nóuos amator, se út quom uideat gaúdeat.
Véra dico: ad súm quemque hominem quaéstum esse
aequomst cállidum. 186

AR. Pérdidici istaec ésse uera dámno cum magnó meo.

CL. Si écastor nunc hábeas quod des, ália uerba praé-
híbeas:

Núnc quia nihil habés, male dictis te éam ductare póstu-
las?

AR. Nón meumst. CL. Nec mēum quidem edepol ád te
ut mittam grátiis. 190

Vérum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui:

Quía nobis lucró fuisti pótius quam decorí tibi,

Sí mihi dantur dúo talenta argénti numerata ín manum,

Hánc tibi noctem honóris caussa grátiis donó dabo.

AR. Quid, sí non est? CL. 'Tíbi non esse crédam: illa
alio ibít tamen. 195

AR. Vbi illaec quae dedi ánte? CL. Abussa: nám sí ea
durarént mihi,

Múlier mitterétur ad te néc te quicquam póscerem.

Diem aquam solem lúnám noctem, haéc argento nón
emo:

Cétera quae [nos] uólumus uti Graéca mercamúr fide.

Quom á pistore pánem petimus, uinum ex oenopólio, 200

Si aés habent, dant mércem: eadem nós disciplina úti-
mur:

Sémper oculataé manus sunt nóstrae, credunt quód uident.
Vétus est 'nihili cóctiost', scis cúius: non dico ámplius.

AR. Áliam nunc mi orátionem déspoliato praédicas,
[Longe aliam, inquam, praebes nunc atque olim quom
dabam] 205

Áliam atque olim quom ínliciebas mé ad te blande ac
bénédice.

Túm mi aedes quoque árridebant, quóm ad te ueniebám,
tuae.

Me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare aibás
mihi.

Vbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé
meo

Vsque eratis: mēo de studio stúdia erant uostra ómnia.
Vsque adhaerebátis: quod ego iússeram, quod uólue-
ram, 211

Fáciebatis: quód nolebam ac uótueram, de indústria
Fúgiebatis néque conari id fácere audebatis prius.
Núnc neque quid uelím neque nolim fácitis magni, pés-
sumae.

CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupi simíllumust.
Aúceps quando cóncinnauit áream, offundít cibum: 216
* * * * * aues
Ádsuescunt: necésses facere súmptum qui quaerít lu-
crum.

Saépe edunt: semél si captae súnť, rem soluont aúcupi.
Ítidem hic aput nos: aédis nobis áreast, aucéps sum ego,
Éscast meretrix, léctus inlex ést, amatorés aues. 221
Béne salutandó consuescunt, cónpellando blánditer,
Aúsculando, orátione uínnula, uenústula.

Sí papillam pértractauit, haút [id] est ab re áucupis.

Sáuium si sumpsit, sumere èum licet sine rétibus. 225

Haécine te esse oblítum, in ludo quí fuisti tám diu?

AR. Túa ista culpast, quae discipulum sémidoctum aps
te ámoues.

CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nactus: núnc
abi.

AR. Máne, mane, audi: díe, quid me aequom cénses pro
illa tíbi dare,

Ánnum hunc ne sit cúm quiquam alio? CL. Túne? ui-
gintí minas: 230

Átque ea lege: si álius ad me prfus attulerit, tú uale.

AR. Át ego est etiam prius quam abis, quod uólo loqui.
CL. Dic quód lubet.

AR. Nón omnino iám perii: est relícuom quo pereám
magis.

Hábeo unde istuc tíbi quod poscis dém: set in legés
meas

Dábo, uti scire póssis, perpetuom ánnum hunc mihi uti
séruiat 235

Néc quemquam interea álium admittat próssus quam me
ad sé uirum.

CL. Quín, si tu uolés, domi serui quí sunt castrabó
uiros.

Póstremo, ut uolés nos esse, súngraphum facito ádferas.

Út uoles, ut tíbi lubebit, nóbis legem inpónito:

Módo tecum una argéntum adferto, fácale patiar cé-
tera. 240

Pórtitorum símillumae sunt iánuae lenóniae:

Si ádfers, tum patént: si non est quód des, aedes nón
patent.

AR. Ínterii, si nón inuenio ego illas uigintí minas:

Ét profecto, nŕsi illut perdo argéntum, pereundúmst
mihi.

Núnc pergam ad forum átque experiar ópibus, omni
cópia: 245

Súpplicabo, exópsecrabo, ut quémque amicum uídero.

Dígnos, indignós adire atque éxperiri [stát] mihi:

Nám si mutuás non potero, cértumst sumam faénore.

A C T V S II.

L I B A N V S.

Hércle uero, Líbane, nunc te méliust expergíscier.

[Atque argento comparando fingere fallaciam.] 250

Iám diust factúm, quom discesti áb ero atque abiisti ad
forum,

Ígitur inueniúndo argento ut fingeres falláciam.

Íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.

Quín tu aps te socórdiam omnem rèicis, segnitiam
ámoues

Átque ad ingeniúm uetus uorsútum te recipís tuum?

Sérua erum: caue tú idem faxis álii quod seruí so-
lent, 256

Quí ad eri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.

Vnde sumam? quém interuortam? quó hanc celocem
cónferam?

Ínpetritum, inaúguratumst: quóuis admittúnt aues.

Pícus et corníx ab laeua, córuos, parra ab délixtera

Cónsuadent: certum hérclest uostram cónsequi sen-
téntiam. 261

Sét quid hoc, quod pícus ulmum túndit? hau temerá-
riumst.

Cérte hercle ego quantum éx augurio aúspicioque in-
téllego,

Aút mihi in mundó sunt uirgae aut átriensi Saúreae.

Sét quid illuc, quod éxanimatus cúrrit huc Leónida?

Métuo quod illic ópscaeuauit mèae falsae falláciae. 266

PLAVTVS II.

2

LEONIDA. LIBANVS.

LE. Vbi ego Libanum nunc requiram aut familiarem filium,

Vt ego illos lubentiores faciam quam Lubentias?

Maximam praedam et triumphum eis adfero aduentu meo.

Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
Hanc quidem quam nactus praedam pariter cum illis partiam. 271

LI. Illic homo aedis conpilauit, more si fecit suo:

Vae illi qui tam indiligenter opseruauit ianuam.

LE. Aetatem uelim seruire, Libanum ut conueniam modo.

LI. Mea quidem hercle opera [tu] liber numquam fies
ocius. 275

LE. Etiam de tergo ducentas plagas praegnatis dabo.

LI. Largitur peculium: omnem in tergo thesaurum gerit.

LE. Nam si occasione huic tempus sese suptrduxerit,
Numquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.

Erum [ille] in opsidione linquet, inimicum animos auxerit.

Sed si mecum occasionem opprimere hanc quae obuenit
studet, 281

Maximas opimitatis gaudio effertissimas

Suis eris ille una mecum pariet, gnatoque et patri,

Adeo ut aetatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,

Nostro deuincti beneficio. LI. Vinctos nescio quos ait.

Non placet: metuo in commune nequam fraudem fraus sit. 286

LE. Perii ego oppido, nisi Libanum inuenio iam, ubi
ubist gentium.

LI. Illic homo socium ad malam rem quaerit quem adiungat sibi.

Nón placet: pro monstro extemplost, quando qui sudat tremat.

LE. Sét quid ego hic properans concessio pedibus lingua largior? 290

Quín ego hanc iubeo tacere, quae loquens lacerat diem?

LI. [Heú] edepol hominem infelicem, qui patronam conprimat:

Nám siquid sceléste fecit, lingua pro illo péierat.

LE. Adproperabo, né post tempus praedae praesidium parem.

LI. Quae illaec praedast? ibo aduersum atque electabo quidquid est. 295

Iubeo te saluere uoce summa, quoad uires ualent.

LE. Gúmnasium flagrí, saluto. LI. Quíd agis, custos cárce-
ris?

LE. Ó catenarum colone. LI. O uirgarum lasciuia.

LE. Quót pondo ted esse censes nudum? LI. Non edepól scio.

LE. Scíbam ego te nescíre: at pol ego qui ted expendí scio. 300

Núdu uinctus centum pondo's, quando pendes per pedes.

LI. Quo argumento istuc? LE. Ego dicam, quo argumento et quo modo.

Ad pedes quando adligatumst aequom centumpondium,
Vbi manus manicae complexae sunt atque adductae ad
trabem,

Nec dependes nec propendes, quín malus nequamque sis. 305

LI. Vaé tibi. LE. Istoc testamento Séruitus legat tibi.

LI. Verbiuclitacionem fieri conpendi uolo:

Quíd istuc [tibi] negótist? LE. Certumst crédere? LI.
Audactér licet.

LE. Sís amanti súbuenire fámiliari fílio,
Tántum adest boni ínprouiso, uérum conmixtúm malo:
Ómnes de nobís carnificum cóncelebrabuntúr dies. 311

Libane, nunc audácia ussust nóbis inuenta ét dolis.
Tántum facinus módo ego inueni, út nos dicamúr duo
Ómnium digníssumi esse quó cruciatus cónfluant.

LI. Érgo mirabár quod dudum scápulæ gestibánt mihi,
Háriolari quæ ócceperunt ésse sibi in mundó malum. 316

Quídquid est elóquere. LE. Magnast praéda cum
magnó malo.

LI. Sí quidem omnes cóniuratim crúciamenta cónferant:
Hábeo opinor fámiliarem térgum, ne quaerám foris.

LE. Sí istanc animi firmitudinem óptines, saluí sumus.

LI. Quín si tergo rés soluondast, rápere cupio púplicum:
Pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique. 322

LE. Hém, ista uirtus ést, quando ussust, quí malum fert
fórtiter.

Fórtiter malúm qui patitur, ídem post potitúr bonum.

LI. Quín rem actutum edísseris? cupió malum nan-
ciscier. 325

LE. Plácide ergo unum quídquid rogita, ut ádquiescam:
nón uides

Mé ex cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age,
mánsero

Tuo árbitratu, uél adeo usque dúm peris. LE. Vbi-
námst erus?

LI. Máior aput forúmst, minor hic est íntus. LE. Iam
satis ést mihi.

LI. Túm igitur tu díues factu's? LE. Mítte ridicu-
lária. 330

LI. Mítto: [set] istuc [núnc] quod adfers aúres expectánt meae.

LE. Ánimum aduerte, ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.

Méministine asinós Arcadicos mércatori uéndere Péllaeo nostrum átriensem? LI. Mémini: quid tum póstea?

LE. Hem: 335

Érgo is argentum húc remissit, quód daretur Saúreae Pró asinis: aduléscens uenit módo, qui id argentum áttulit.

LI. Vbi is homost? LE. Iam déuorandum cénset, si conspéxeris?

LI. Íta enimuero: sét tamen tu némpe eos asinos praédicas

Vétulos, claudos, quíbus suptritae ad fémína iam erant úngulae? 340

LE. Ípsos, qui tibi súbuectabant rúre huc uirgas úlmeas.

LI. Téneo: atque idem té hinc uexerunt uíctum rus.

LE. Memor és probe.

Vérum in tonstrina út sedebam, me ínfít percontárier, Écquem filiúm Stratonis nóuerim Demaénetum.

Díco me nóuisse extemplo et me éius seruom praédico 345

Ésse et aedis démonstraui nóstras. LI. Quid tum póstea?

LE. Áit se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae, Víginti mínas: set se eum non nóuisse hominem qui siet: Ípsum uero sé nóuisse cállide Demaénetum.

Quóniam ille elocútust haec sic . . LI. Quid tum? LE.

Ausculata ergó: scies. 350

Éxtemplo fació facetum me átque magnificúm qírum,

Díco med esse átriensem. sic hoc respondít mihi

‘Égo pol Saureám non noui néque qua facie sít scio :

Té non aequomst súscensere: sí erum uís Demaénetum,
Quém ego noui, addúce: argentum nón morabor quín
feras.' 355

Égo me dixi erum ádducturam et mé domi praestó fore.
Ílle in balincás iturust: índe huc ueniet póstea.

Quíd nunc consili captandum cénse? dice. LI. Hem
istúc ago,

Quó modo argento ínteruortam et áduentorem et Saú-
ream.

Iam hóc opus est exásciato: nám si ille argentúm prius
Hóspes huc adfért, continuo nós ambo excludi sumus. 361
Nám me hodie senéx seduxit sólum sorsum ab aédibus:
Míhi tibiue intéminatust nós futuros úlmeos,
Ní hodie Arguríppo argenti éssent uiginti minae.

Iússit uel nos átriensem uél nos uxorém suam 365
Défraudare: díxit sese óperam promiscám dare.
Núnc tu abi ad forum ad erum et narra haec út nos actu-
rí sumus:

Té ex Leonidá futurum esse átriensem Saúream,
Dum árgentum adferát mercator pró asinis. LE. Faciam
út iubes.

LI. Égo illum interea hic óblectabo, prius si forte ad-
uénérít. 370

LE. Quíd ais? LI. Quid uis? LE. Púgno malam sí tibi
percússero

Móx quom imitabor Saúream, cauétó ne suscénseas.

LI. Hércle uero tú cauebis né me attingas, sí sapis,
Né hodie maló cum auspicio nómen conmutáueris.

LE. Quaesó aequo animo pátitor. LI. Patitor tú item,
quom ego te réferiam. 375

LE. Díco ut ussust fieri. LI. Dico hercle égo quoque ut
factúrus sum.

LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra ut mérueris.

LE. Égo abeo: tu iám, scio, patiére. set quis hic ést?
is est,

Íllest ipsus. iam égo recurro huc: túte hunc interea híc tene:

Vólo seni narráre. LI. Quin tuum offícium facis ergo ác fugis?
380

MERCATOR. LIBANVS.

ME. Vt démonstratae súnt mihi, hasce acédis esse opórtet,

Demaénetus ubi díctur habitáre. i, puere, púlta
Atque átriensem Sáuream, sist íntus, euocáto huc.

LI. Quis nóstras sic frangít foris? ohe, inquam, si-
quid aúdis.

ME. Nemo étiam tetigit: sánun es? LI. At cénsebam
attigísse
385

Proptérea huc quia habebás iter: nolo égo foris con-
séruas

Meas á te uerberarier: sane égo sum amicus nóstris.

ME. Pol haú periclumst cárdines ne fóribus ecfrin-
gántur,

Si istóc exemplo [tu] ómnibus qui quaérunt respon-
débis.

LI. Ita haéc moratast iánua: extémplo ianitórem
Clamát, procul siquém uidet ire ad se calcitrónem.
390

Set quíd uenis? quíd quaéritas? ME. Demaénetum
uolébam.

LI. Si sít domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?

LI. Nihiló mage intus ést. ME. Vbist? LI. Ad tón-
sorem ire díxit.

ME. Quid? póst non rediit? LI. Nón pol [huc] uenít:
set quid uolébas? 395

ME. Argénti uigintí minas, si adésset, accepísset.

LI. Qui pró istuc? ME. Asinos uéndidit Pellaéo
mercátóri

Mercátu. LI. Scio: tu id nunc refers? iam hic crédo
eum adfutúrum.

ME. Qua fácie uoster Saúreast? si is ést, iam scire
pótero.

LI. Maciléntis malis, rúfulust, aliquántum uentriósus,
Truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte. 401

ME. Non pótuit pictor réctius descríbere eius fórmam.

LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor: cassánti capite
incédit.

Quisque óbuiam huic occésserit iráto, uapulábit,
Si quidem hércle Aeacidinís minis animísque expletus
cédit. 405

[Set] sí me iratus tétigerit, irátus uapulábit.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANVS.

LE. Quid hoc ést negoti, néminem meum díctum magni
fácere?

Libanum ín tonstrinam ut iússeram ueníre, is nullus
uénit.

Ne ille édepol tergo et crúribus consúluit hau decóre.

ME. Nimis ínperiosust. LI. Vaé mihi. LE. Hodié sal-
uere iússi 410

Libanúm libertum? iám manust emíssus? LI. Opse-
cró te.

LE. Ne tu hércle cum magnó malo [tuo] mi óbuiam occes-
sísti.

Quor nón uenisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic
me morátust.

LE. Si quidem hércle nunc summúm Iouem te dícas de-
tinuísse

Atque is prelator ádsiet, malám rem ecfugies núnquam.
Tu uérbero inperíum meum contémpsisti? LI. Hospes,
périi. 416

ME. Quaeso hércle noli, Saúrea, mea caússa hunc uer-
beráre.

LE. Vtinám nunc stimulus in manu mihí sit . . ME. Qui-
esce quaéso.

LE. Qui látera conterám tua, quae occálluere plágis.
Apscéde ac sine me hunc pérdere, qui sémper me ira in-
céndit, 420

Quoi núnquam rem me unám licet semél praecipere fúri,
Quin céntiens eadem inperem atque oggánniam: itaque
iam hércle

Clamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.

Iussín, sceleste, ab iánua hoc stércus hinc auférri?

Iussín columnis dèicier operás araneórum? 425

Iussíne in splendorém dari has búllas foribus nóstris?

Nihil ést: tamquam si claúduš sim, cum fústist ambu-
lándum.

Quia tríduom hoc unúm modo foró dedi operam adsí-
duam,

Dum réperiam qui quaéritet argéntum in faenus: híc uos
Dormítis intereá domi atque erus in hara, haut aedibus
hábitat. 430

Hem ergo hóc tibi. LI. Hospes, te ópsecro, defénde.

ME. Saurea, óro

Mea caússa ut mittas. LE. Ého, [Coriscus] pró uectura
olíui

Rem sóluit? LI. Soluit. LE. Quóí datumst? LI. Sti-
chó uicario ípsi

Tuo. LE. Váh, delenire ádparas: scio míhi uicarium
éssé

Neque eo éssé seruom in aédibus eri quí sit pluris quam
íllest. 435

Set uína quae heri uéndidi uinário Exaerámbo,
Iam pro ís satis fecít Sticho? LI. Fecísse satis opínor:
Nam uídi huc ipsum addúcere trapéssitam Exaerámbum.
LE. Sic dédero: prius quae crédidi, uix áнно post exégi:
Nunc sát agit: adducít domum etiam últro et scribit
númmos. 440

Dromón mercedem réttulit? LI. Dimídió minus, opínor.
LE. Quid rélicuom? LI. Aibat réddere, quom' extém-
plo redditum ésset:

Nam rétineri, ut quod sít sibi operis locatum eíficeret.

LE. Scuphós quos utendós dedi Philodámo, rettulítne?

LI. Non étiam. LE. Non? hem, sí uelis dare, cómmoda
homini amíco. 445

ME. Perii hércle: iam híc me abégerit suo ódio. LI.
Heus, iam satís tu:

Audín quae loquitur? LE. Aúdio et quiéscó. ME. Tan-
dem opínor

Conticuit: nunc adeam óptumumst prius quam íncipit
tinníre.

Quam móx míhi operam? LE. Ehem, óptume: quam
dúdum tu aduenísti?

Non hércle te prouíderam: quaesó ne uitio uórtas. 450

Ita íracundia ópstitit oculís. ME. Non mirum fáctumst.

Set sí domist Demaénetum uolébam. LE. Negat esse íntus:

Verum istuc argentum tamen mihi si uis denumerare,
Repromittam istoc nomine solutam rem futuram.

ME. Sic potius ut Demaeneto tibi ero praesente reddam. 455

LI. Erus istunc nouit atque erum hic. ME. Ero huic praesente reddam.

LI. Da modo meo periculo: rem saluam ego exhibebo.
Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,
Suscenseat, qui [huic] omnium rerum ipse semper credit.

LE. Non magni pendo, ne duit: si non uult, sic sine astet.

LI. Da, inquam: uah, formido miser ne hic me tibi arbitretur 461

Suassisse sibi ne crederes. da quaeso, ne formida:
Saluom hercle erit. ME. Credam fore, dum quidem in manu ipse habebo.

Peregrinus ego sum: Sauream non noui. LI. At nosce sane.

ME. Sit, non sit, non edepol scio: si is est, cum esse oportet. 465

Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini homini.

LE. Hercle istum di omnes perduint. uerbo caue supplicassis:

Ferox est, uiginti minas meas tractare sese.

Nemo accipit: aufer te domum, apscede hinc, molestus ne sis.

ME. Nimis iracunde: non decet superbum esse hominem seruom. 470

LE. Malo hercle iam magnó tuo, ni isti nec recte dicis.

LI. Impure, nihili, non uides irasci? LE. Perge porro.

LI. Flagitium hominis, da opsecro argentum huic, ne male loquatur.

ME. Malum hércle uobis quaéritis. LE. Crura hércle
defringéntur,

Ni istum impudicum pércies. LI. Perii hércle: age in-
pudíce, 475

Sceléste, non audés mihi scelésto subueníre?

LE. Pergín precari péssumo? ME. Quae rés? tun li-
bero hómini

Male séruos loquere? LE. Vápula. ME. Id tíbi qui-
dem hercle fiet,

Vt uápules, Demaénetum semul ác conspexero hódie.

In iús uoco te. LE. Nón eo. ME. Non is? memento.

LE. Mémini. 480

ME. Dabitúr pol supplicíum mihi de térgo uostro. LE.

Vae te:

Tibi quídem de nobis, cárnufex, detúr supplicium? ME.

Atque étiam

Pro díctis uostris máledicis poenaé pendentur mi hódie:

* * * * *

LE. Quid, uérbero? ME. Ain tu? LE. Fúrcifer, nos-
mét fugitare cénses? 485

I núnc iam ad erum, quó uocas, iam dúdum quo uo-
lébas.

ME. Nunc démum? tam numquam hínc feres argénti
nummum, nísi me

Dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula
érgo.

Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?

Tam ego hómo sum quam tu. ME. Scilicet ita rés est.

LE. Sequere hac érgo. 490

Praefíscini hoc nunc díxerim: nemo étiam me accusáuit
Meritó meo, neque me álter est Athénis hodie quis-
quam,

Quoi crédi recte aequé putent. ME. Fortásse: set ta-
mén me

Numquam hódie induces út tibi credam hóc argentum
ignóto.

Lupus ést homo homini, nón homo, quom quális sit non
nóuit. 495

LE. Iam núnc secunda míhi facis: scibam huíc te capi-
tulo hódie

Factúrum satis pro iniúria: quámquam égo sum sordi-
dátus,

Frugí tamen sum héc potest pecúlium enúmerári.

ME. Fortásse. LE. Etiam nunc Périphanes Rhodó
mercator díues

Apsénte ero solús mihi taléntum argenti sóli 500

Adnúmerauit et crédidit mihi néque deceptust in eo.

ME. Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse si ésses
percontátus

Me ex áliis, scio pol créderes nunc quód fers. ME. Hau
negássim.

A C T V S III.

CLEAEBETA. PHILENIVM.

CL. Néqueone ego teđ interdīctis fácere mansuetém
meis? 504

Án ita tu's animáta ut qui expers mátris inperiis sies?

PH. Vbi piem Pietátem, si istoc móre moratám tibi

Póstulem placére, mater, míhi quo pacto praécipis?

CL. Hócinest pietátem colere, inpérium matris mí-
nuere?

Án decorumst áduorsari mēis te praeceptis? PH.
Quid est?

Néque quae recte faciunt culpo néque quae delin-
quónt amo. 510

CL. Sátis dicaculá's amatrix. PH. Máter, is quae-
stúst mihi:

Língua poscit, córpus quaerit, ánimus hortat, rés mo-
net.

Quín pol si reposúi remum, sóla ego in castéria

Vbi quiescō, omnis familiae caússa consistit tibi.

CL. Égo te uolui cástigare: tú mi accusatríx ades.

PH. Néque edepol te accússo neque id me fácere fas
exístumo. 516

Vérum ego meas querór fortunas, quóm illo quem amo
próhibeor.

CL. Écqua pars orátionis dé die dabitúr mihi?

PH. Ét meam partém locundi ét tuam tradó tibi:

Ád locundum atque ád tacendum túte habeas por-
tísculum. 520

CL. Quid ais tu, quam ego únam uidi múlIERem auda-
císsumam?

Quótiens te uotui Árgurippum filium Demaéneti
Cónpellare aut cóntrectare cónloquie aut cóntui?
Quid dedit? quid déportari iússit ad nos? án tibi 524
Vérba blanda esse aúrum rere, dícta docta pró datis?
Últro amas, ultro éxpetessis, últro ad te arcessí iubes:
illos qui dant eos derides: qui deludunt déperis.

Án te id expectáre oportet, síquis promittát tibi
Té facturum díuitem, si móriatur matér sua?

Écastor nobís periculum et fámiliae porténditur, 530
Dum eius expectámus mortem, né nos moriamúr fame.

Núnc adeo nisi mi húc argenti ádfert uigintí minas,
Né ille ecastor hinc trudetur lárgus lacrumarúm foras.
Haéc dies summást aput me ínopiae excussátio.

PH. Pátiar, si cibó carere mé iubes, matér mea. 535

CL. Nón uoto ted amáre qui danúnt, qua amentur
grátia.

PH. Sét si hic animus óccupatust, máter, quid faciám?
mone.

CL. Hem,

Mèum caput contémples, si quidem éx re consultás tua.

PH. Étiam opilió qui pascit, máter, alienás ouis, 540

Áliquam habet pecúliarem, qui spem soletúr suam.

Síne me amare unum Árgurippum ánimi caussa, quém
uolo.

CL. Íntro abi: nam té quidem edepol níhil est inpu-
déntius.

PH. Aúdentem dícto, mater, próduxisti fíliam.

LIBANVS. LEONIDA.

LI. Perfídiae laudes grátiasque habénus merito
mágnas, 545

Quom nóstris sucophántiis dolís astutiisque,
Scapulárum confidéntia, uirtúte ulmorum fréti

* * * * *

Qui aduórsum stimulos láminas crucésque conpe-
dísque

Neruós catenas cárceres numéllas pedicas bóias 550

Indúctoresque acérrumos gnarósque nostri térgi

[Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indi-
derunt]

* * * * *

Eae núnc legiones cópiaae exércitusque eórum

Pugnándo ui periúriis nostris, euge, potíti. 555

Virtúte id conlegae huius [mei] meáque comitáte

Factúmst: qui mest uir fórtior ad súfferundas plá-
gas?

LE. Edepól uirtutis quí tuas nunc póssit conlaudáre,

Sicút ego possum, quae domi duellíque male fecísti:

Ne ille édepol pro meritó tuo memoráre multa
póssit: 560

Vbi fídentem fraudáueris, ubi ero infidelis fúeris,

Vbi uérbis conceptís sciens lubénter periuráris,

Vbi párietes perfódéris, in fúrto ubi sis praehénsus,

Vbi saepe caussam díxeris pendéns aduorsus ócto

Artútos audacis uiros, ualéntis uirgatóres. 565

LI. Fateór profecto ut praédicas, Leónida, esse uéra:

Verum édepol etiam túa quoque male fácta iterari
múlta

Et uero possunt: ubi sciens fideli infidus fueris,
 Vbi praensus in furto sies manifesto et uerberatus,
 Vbi periuraris, ubi sacro manus sis admolitus, 570
 Vbi eris damno molestiae et dedecori saepe fueris,
 Vbi creditum quod sit tibi datum esse pernegaris,
 Vbi amicae quam amico tuo fueris magis fidelis,
 Vbi saepe ad languorem tua duritia dederis octo
 Validos lictores ulmeis adfectos lentis uirgis. 575
 Num male relatast gratia, ut conlegam conlaudauit?
 LE. Vt meque teque maxime atque ingenio nostro
 decuit.

LI. Iam omitte ista atque hoc quod rogo responde.
 LE. Rogita quod uis.

LI. Argenti uiginti minas habesne? LE. Hariolare.
 Edepol senem Demaenetum lepidum fuisse nobis:
 Vt adsimulabat Sauream med esse, quam facite: 581
 Vt memoriter me Sauream uocabat atriensem.
 Nimis aegre rissu me continui, ubi hospitem incla-
 mauit,

Quod sese apsepte mihi fidem habere nolisset.

LI. Manedum. LE. Quid est? LI. Philenium estne
 haec quae intus exit atque 585
 Vna Argurippus? LE. Opprime os: is est: subau-
 scultemus.

LI. Lacrumantem laciniâ tenet lacrumans: quid-
 nam esse dicam?

Tacite auscultemus. LE. Attatae: modo hercle in
 mentem uenit:

Nimis uellem habere perticam. LI. Quoi rei? LE.
 Qui uerberarem 589

Asinos, si forte occiperint clamare hinc ex crumina.

ARGVRIPPVS. PHILENIVM. LIBANVS. LEONIDA.

AR. Quor mé retentas? PH. Quía tui amáns abeuntis
égeo.

AR. Valé. PH. [Pol] aliquanto ámplius ualérem, si
hic manéres.

AR. Salué. PH. Saluere mé iubes, quoi tu ábiens
adfers mórbum?

AR. Matér supremam túa mihi dixít: domum ire iússit.

PH. Acérbum funus filiae faciét, si te caréndumst. 595

LI. Homo hércle hinc exclussúst foras. LE. Ita rés
est. AR. Mitte quaéso.

PH. Quo núnc abis? quin tu híc manes? AR. Nox si
uoles manébo.

LI. Audín hunc opera ut lágus est noctúrna? nunc
enim [híc] est

Intérdius negótiosus: uidelicet Solónem

Legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. gérrae:

Qui sése parere ádparent huius légibus, profécto 601

Numquám bonae frugí sient, diés noctisque pótent.

LE. Ne iste hércle ab ista nón pedem discédat, si li-
céssit,

Qui núnc festinat átque ab hac minátur sese abíre.

LI. Sermóni iam finém tuo face: hñius sermonem ac-
cípiam. 605

AR. Valé. PH. Quo properas? AR. Béne uale:
aput Órcum te uidébo:

Nam equidém me iam quantúm potis a uíta abiudi-
cábo.

PH. Quor tu ópsecro immeritó meo me mórti dedere
óptas?

AR. Egon té? quam si [ego] intélegam deficere uita,
iam ipse

Vitám meam tibi largiar et dé mea ad tuam áddam. 610

PH. Quor érgo minitarís mihi te uítam esse amissú-
rum?

Nam quíd me facturám putas, si istúc quod dicis fáxis?
Mihi cértumst ecficere ómnia in me eadém quae tu in
te fáxis.

AR. O mélle dulci dúlcior tu's. PH. Cérte enim tu
mihi uíta's:

Conpléctere. AR. Fació lubens. PH. Vtinám sic
ecferámur. 615

LE. O Líbane, ut miser [is] ést homo qui amát. LI. Im-
mo hercle uéro

Qui péndet multost míserior: scio quí periclum féci.

LE. Circúmsistamus: álter hinc, hinc álter appellé-
mus.

LI. Ere, sálue: set num fúmus est haec múlter quam
amplexáre?

AR. Quidúm? LI. Quia oculi sún tibi lacrumántes,
eo rogáui. 620

AR. Patrónus qui uobís fuit futúrus, perdidístis.

LI. Equidem hércle nullum pérdidi, ideó quia numquam
ullum hábui.

LE. Philénium, salué. PH. Dabunt di quae uelitis
uóbis.

LE. Noctém tuam et uiní cadum uelím, si optata fiant.

AR. Verbúm caue faxis, uérbero. LE. Tibi équidem,
non mihi, ópto. 625

AR. Tum tu ígitur loquere quód lubet. LE. Hunc
hércle uerberáre.

LI. Quisnam ístuc adcredát tibi, cinaéde calamistráte?

Tu uerberes qui pró cibo habeás te uerberári?

AR. Vt uóstrae fortunaé meis praecedunt, Libane,
lónge,

Hodié qui numquam ad uesperum uiuám. LI. Qua-
propter quaéso? 630

AR. Quia égo hanc amo et [itidem] haéc me amat:
huic quód dem nusquam quícquamst:

Hinc méd amantem ex aédibus eiécit huius máter.

Argénti uigintí minae ad mórtem me adpulérunt,

Quas hódie adulescens Díabulus ipsí daturus díxit,

Vt hanc ne quoquam mitteret nisi ad se hunc annum
tótum. 635

Vidétin uigintí minae quid póllent quídue póssunt?

Ille qui illas perdit sáluos est: ego qui non perdo
péreo.

LI. Iam dédit argentum? AR. Nón dedit. LI. Bono
ánimo es: ne formída.

LE. Secéde huc, Libane: té uolo. LI. Siquid uis.

AR. Opsecró uos,

Eadem ístac opera suáuiust compléxos fabulári. 640

LI. Non ómnia eadem aeque ómnibus, ere, suáuia esse
scíto.

Vobís est suaue amántibus compléxos fabulári:

Ego cónplexum huius níl moror, meum autótem hic
aspernátur:

Proinde ístut facias ípse, quod faciámus nobis suádes.

AR. Ego uéro et quidem edepól lubens: intérea, si
uidétur, 645

Concéдите ístuc. LE. Vín erum delúdi? LI. Dignust
sáne.

LE. Vín faciám ut te Philénium praesénte hoc am-
plexétur?

LL. Cupio hércle. LE. Sequere hac. AR. Écquid est
salútis? satis locúti.

LE. Auscúltate atque operám date et mea dicta de-
uoráte.

Primum ómnium seruós tuos nos ésse non negámus:
Set tñbi si uigintí minae argénti proferéntur, 651
Quo nós uocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non
patrónos?

AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic insunt in cru-
mína:

Has égo si uis [nunc] tñbi dabo. AR. Di té seruassint
sémper,

Custós erilis, decus popli, thensáurus copiárum, 655
Salus interioris córporis amórisque inperátor:

Hic póne, hic istam cónloca crumínam in collo pláne.

LE. Nolo égo te qui erus síis mihi onus ístuc sustinére.

AR. Quintú labore líberas te atque ístam inponis in me?

LE. Ego báulabo, tú ut decet dominum ánte me ito
inánis. 660

AR. Quid núnc? LE. Quid est? AR. Quin trádís
huc crumínam crum pressátum?

LE. Hanc quóí daturu's hánc iube petere átque orare
mécum:

Nam istúc procliuést quód iubes me pláne conlocáre.

PH. Da méus ocellus, méa rosa, mi ánime, mea uo-
lúptas,

Leónida, argentúm mihi: ne nós diiunge amántis. 665

LE. Dice ígitur me passérculum gallínam coturnícem,
Agnéllum haedillum mé tuum dice ésse uel uitéllum:
Praehénde auriculis, cónpara labélla cum labéllis.

AR. Tene aúsculetur, uérbero? LE. Quam uéro in-
dignum uíssumst?

Atquí pol hodie nón feres, ni gēua confricāntur. 670

AR. Quidúis egestas ínperat: fricēntur, dane quod
óro.

PH. Age, mí Leonida, ópsecro, fer amánti ero salútem:
Redime ístoc benefició te ab hoc et tíbi eme hunc isto
argénto.

LE. Nimis bélla's atque amábilis: et si hóc meum
esset, hódie

Numquám morarem quín darem. illúm te orarest mé-
lius: 675

Ille hānc mihi seruandám dedit: i sáne bella bēlle.

Cape hóc sis, Libane. AR. Fúrcifer, etiám me delus-
sísti?

LE. Numquam hércle facerem, gēua ni tam néquiter
fricáres.

Age sis tuam partem núnc iam hunc delúde atque am-
plexáre hanc.

LI. Taceás, me spectes. AR. Quín ad hunc, Philénium,
adgredímur, 680

Virúm quidem pol óptimum et non símilem furis
húius?

LI. Inámbulandumst: núnc mihi uicíssim supplicá-
bunt.

AR. Quaeso hércle, Libane, sis erum tuis fáctis so-
spitári,

Da míhi istas uigintí minas: uidés me amantem egére.

LI. Vidébitur: factúm uolo: redíto huc conticínio.

Nunc ístanc tantispér iube petere átque orare mé-
cum. 686

PH. Amándone exorárier te ús an ausculádo?

LI. Enimuéro utrumque. PH. Ego ópsecro te, utrúm-
que nostrum sérua.

AR. O Libane, mi patrónne, mihi trade istuc: magis
decórumst

Libértum potius quám patronum onus in uia portáre.

PH. Mi Libane, ocellus aúreus, donúm decusque
amóris, 691

Amábo, faciam quód uoles: da istúc argentum nóbis.

LI. Dice igitur me [tuam] anáticulam colúmbam uel
catéllum

Hirúndinem monédulam passérculum putíllum:

Face próserpentem béstiam me, dúplicem ut habeam
língnam, 695

Circúmdato me brácciiis, meum cóllum circumplécte.

AR. Ten cónplectatur, cárnufex? LI. Quam uéro
indignus uídeor?

Ne istúc nequiquam díxeris in mé tam indignum
díctum,

Vehés pol me hodie, sí quidem hoc argéntum ferre
spéres.

AR. Tene égo ueham? LI. Tune hóc feras argéntum
[hinc] aliter á me? 700

AR. Perii hércle: uerum sí quidemst decórum erum
uehere séruom,

Inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.

Asta igitur, ut consuétus es puer ólim: scin ut dícam?

Hem, síc: abi laudo: né te equo magis ést equos
nullus sápiens.

AR. Inscénde actutum. LI. Ego féceró: hem, quid
istúc est? ut tu incédís? 705

Demam hércle iam [tibi] de hórdeo, tolútum ni ba-
díssas.

AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Numquam hér-
cle hodie exorábis:

Nam iam calcari quadrupedem agitabo aduersum cli-
uom,

Postidea ad pistorés dabo, ut sibi cruciere cúrrrens.

Asta út descendam núnc iam in proclúi, quamquam
néquam es. 710

AR. Quid? núnc quoniam ambo nós ut est conlúbitum
delussístis,

Datísne argentum? LI. Sí quidem mihi áram et
statuam státuis

Atque út deo mi hic ínmolas bouém: nam ego tibi Sa-
lús sum.

LE. Etiám tu, ere, istunc ámoues aps te átque me ipse
adgrédere

Atque illa sibi quae hic iússerat mihi státuis suppli-
cásque? 715

AR. Quem té deum autem nóminem? LE. Fortunam
atque Opsequéntem.

AR. Iam istóc es melior. LI. Án quid olim hominíst
Salute mélius?

AR. Licét Fortunam laúdem, tamen ut né Salutem
cúlpem.

PH. Ecástor ambae súnt bonae. AR. Sciam, úbi boni
quid déderint.

LE. Opta íd quod ut contingát tibi uis. AR. Quid,
sí optaro? LE. Euéniet. 720

AR. Opto ánnum hunc perpetuóm mihi huius óperas.
LE. Inpetrásti.

AR. Ain uéro? LE. Certe inquam. LI. Ád me adi-
uicíssim atque experíre.

Exópta id quod uis máxume tibi éuenire: fiet.

AR. Quid ego áliut exoptem ámplius nisi illut quouis
inópiast?

Viginti argenti commodas minas, huius quas dem
mátri. 725

LI. Dabuntur: animo sis bono face: exoptata optíngent.

AR. Vt consueuere, hominés Salus frustráture et For-
túna.

LE. Ego caput huic argentó fui [tibi] hódie reperiúndo.

LI. Ego pés fui. AR. Quin nec caput nec pés ser-
monum adpáret:

Nec quíd dicatis scíre nec me quór ludatis póssum.

LE. Satis iám delussum cénseo: nunc rém ut est elo-
quámur. 731

Animum, Árgurippe, aduórte sis: patér nos ferre iússit
Hoc árgentum ad te. AR. Vt témpore opportúneque
attulístis.

LE. Hic ínerunt uigintí minae bonae mala opera pártac:
Has tibi nos pactis légibus dare iússit. AR. Quid id
est quaéso? 735

LE. Noctem huius et cenam út sibi darés. AR. Iube
adueníre:

Meritíssumo eius quae uolet faciémus, qui hosce amóres
Nostrós dispulsos cónpulit. LI. [Patiérin, Árgurippe,]
Patrem hánc amplexarí tuum? AR. Haec faciet facile
ut pátiar.

Leónida, curre ópsecro: patrem húc orato ut uéniat.

LE. Iam dúdumst intus. AR. Hác quidem non uénit.

LE. Angipórto 741

Illác per hortum tránsiit clam, néquis se uidéret

Huc íre familiárium. LI. Ne uxór resciscat méruit.

De argénto si matér tuasciát, ut sit factum. . AR. Héia:

Bene dícite. LI. Ite intró cito. AR. Valéte. LE. Et
uos amáte. 745

A C T V S III.

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Agedum istum ostende quém conscripsti súngraphum

Intér me et amicam et lénam: leges péllege:

Nam tú poeta's próssus ad eam rem únicus.

PA. Horrécet faxo léna, leges quom aúdiet.

DI. Age quaéso mi hercle tránslege. PA. Audin?

DI. Aúdio. 750

PA. 'Djábulus Glauci fílius Cleaéretae

Lenaé dedit argénti uigintí minas,

Philénium ut secum ésset noctis ét dies

Hunc ánnum totum.' DI. Néque cum quiquam alió quidem.

PA. Addóne? DI. Adde et scribas uide plane ét probe. 755

PA. 'Aliénium hominem intro míttat [ad se] néminem:

Quod illa aút amicum [suum] aút patronum nóminet

Aut quód illa amicae [suae] amatorem praédicet,

Forés occlussae [eius] ómnibus sint nísi tibi:

In fóribus scribat óccupatam [iam] ésse se. 760

Aut quód illa dicat péregre adlatam epístulam,

Ne epístula quidem úlla sit in aédibus

Nec cérata adeo tábula: et siqua inútilis

Pictúra sit, eam uéndat: ní in quadríduo

Abálienarít, quó ex argentum accéperit, 765
 Tuus árbitratus sít: conburas, sí uelis,
 Ne illí sit cera, ubi fácere possit líteras.
 Vocét conuiuiam uéminem illa: tú uoces.
 Ad córum ne quemquam óculos adiciát suos:
 Siquem álium aspexit, caéca continuó siet. 770
 Tecum úna postea aéque pocla pótitet,
 Aps téd accipiat, tíbi propinet, tú bibas,
 Ne mínus illa aut plus quám tu sapiat.' DI. Sátis
 placet.

PA. 'Suspítiones ómnis ab se ségreget,
 Neque illaec ulli péde pedem [usquam] hominí
 premat. 775
 Quom súrgat, neque [illa] in léctum inscendat
 próximum,
 Neque quóm descendat inde, det quoiquám ma-
 num.

Spectándum ne quoiquam ánulum det néque roget.
 Talós ne quoiquam admóueat homini nsi tibi.
 Quom iáciat, "te" ne dícat, nomen nóminet. 780
 Deam ínuocet sibi quám lubebít própítiam,
 Deum nállum: si magis réligiosa fúerit,
 'Tibi dícat: tu pro illa óres ut sit própítius.
 Neque ulli illa homini nútet nictet ádnuat.
 Post sí lucerna extíncta sit, nequíd sui 785
 Membrí conmueat quícquam in tenebris.' DI. Óp-
 tumumst:

Ita scílicet factúram: uerum in cúbiculo
 Deme ístuc: equidem illám moueri géstio.
 Nolo íllam habere caússam et uotitam dícere.
 PA. Scio, cápiones métais. DI. Verum. PA. Ergo,
 út iubes, 790

Tollám. DI. Quid ni? PA. Audi rélicua. DI. Elo-
quere: aúdio.

PA. 'Neque úllum uerbum fáciat perplexábile
Neque úlla lingua scíat loqui nisi Áttica.

Fors sí tussire occépsit, ne sic tússiat

Vt quoíquam linguam in tússiundo próserat: 795

Quod illa aútem simulet quási grauedo prófluat,

Hoc né sic faciat: tú labellum apstérgeas

Potiús quam quoíquam sáuium faciát palam.

Nec máter lena ad uínun accedat interim

Neque úlli uerbo mále dicat: si díxerit, 800

Haec múlta ei esto, uíno uigintí dies

Vt cáreat.' DI. Pulcre scrípstí: scitum súngra-
phum.

PA. 'Tum sí coronas sérta unguenta iússerit

Ancíllam Veneri déferre aut Cupídini,

Tuus séruos seruet, Vénerine eas det án uiro. 805

Si fórte pure uélle habere díxerit,

Tot nóctis reddat spúrças, quot pure hábuerit.'

Haec súnť non nugae: nóń enim mortuália.

DI. Placént profecto léges: sequere intró. PA. Se-
quor.

---

*	*	*	*	*	*	*	*	*
	*	*	*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*	*	*	*

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Sequere hác: egone haec [ut] pátiar aut ta-
ceam? émorí 810

Me málim, quam haec non éius uxori índicem.

Ain tu? áput amicam mínus adulescéntuli

Fungáre, uxori excússes te et dicás senem?

Praerípias scortum amánti atque argentum óbicias

Lenaé? supples clám domi uxorém tuam? 815

Suspéndam potius mé, quam tacita haec tu aúferas.

Iam quidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própe
diem,

Nisi quidem illa ante occupássit te, ecfligés scio,

Luxúriae sumptus súppeditare ut póssies.

PA. Ego síc faciundum cénseo: me honéstius 820

Quam té palam hanc rem fácerest, ne illa exístumet

Amóris caussa pércitum id fecísse te

Magis quám sua caussa. DI. At pól qui dixti réctius.

Tu ergó face illi túrbas, litis cóncias,

Cum sũo sibi gnato [una] únam ad amicam dé die

Potáre, illam expiláre clam. PA. Ne mé mone: 826

Ego istúc curabo. DI. Át ego te opperiár domi.

A C T V S V.

ARGVRIPPVS. DEMAENETVS. (PHILENIUM.)

AR. Age decumbamus sis, pater. DE. Vt iusseris,
Mi gnate, ita fiet. AR. Pueri, mensam adponite.

DE. Numquidnam tibi molestumst, gnate mi, si haec
nunc mecum adcubat? 830

AR. Pietas, pater, oculis dolorem prohibet: ego quam-
quam istam amo,

Possum equidem inducere animum, ne aegre patiar, quia
tecum adcubat.

DE. Decet uerecundum esse adolescentem, Argurippe.

AR. Edepol, pater,

Meritó tuo facere possum. DE. Age ergo hoc agitemus
conuiuium

Vino et sermone suavi: nolo ego metui, amari mauolo,
Mi gnate, me apud te. AR. Pol ego utrumque facio, ut
aequomst filium. 836

DE. Credam istuc, si te esse hilarum uidero. AR. An
tu me tristem putas?

DE. Putem ego quem uideam aequae esse maestum, quasi
dies si dicta sit?

AR. Ne dixis istuc. DE. Ne sic fueris: ilico ego non
dixero.

AR. Hem, 840

Aspecta, rideo. DE. Utinam male qui mihi uolunt sic
rideant.

AR. Scio équidem quam ob rem mé, pater, tu trístem
credas núnc tibi:

Quia istaéc est tecum: atque égo quidem hercle, ut ué-
rum tibi dicám, pater,

Ea rés me male habet, át non eo quia tíbi non cupiam
quaé uelis:

Verum ístam amo: aliam técum esse equidem fáci-
sum pérpeti. 845

DE. At ego hánc uolo. AR. Ergo súnt quae exoptas:
míhi quae ego exoptém uolo.

DE. Vnum húncc diem perpétere, quoniam tíbi potesta-
tém dedi

Cum hac ánnum ut esses átque amanti argénti feci có-
píam.

AR. Hem,

Istóc me facto tíbi deuinxti. DE. Quín te ergo hilarum
dás míhi? 850

ARTEMONA. PARASITVS. DEMAENETVS.
ARGVRIPPVS. PHILENIVM.

ART. Áin tu, meum uirúm potare hic ópsecro cum
fílio

Ét ad amicam détulisse argénti uigintí minas,
Mèoque filiό sciēte id fácere flagitiúm patrem?

PA. Néque diuini néque mi humani pósthac quicquam
adcréduas,

Ártemona, si húius rei me méndacem esse inuénérís.

ART. Át scelesta ego praéter alios mēum uirum fui
rata 856

Síccum frugi cóntinentem amántem uxoris máxume.

PA. Át nunc dehinc scito illum ante omnis mínumi
mortalém preti,
Mádidum nihili incóntinentem atque óssorem uxoris
suae.

ART. Pól ni uera ista éssent, numquam fáceret ea
quae núnc facit. 860

PA. Égo quoque hercle illum ántehac hominem sém-
per sum frugí ratus:

Vérum hoc facto sése ostendit, qui quidem cum filio
Pótet una atque únam amicam dúctet decrepítus senex.

ART. Hóc ecastor ést quod illic ád cenam cotídie
Áit sese ire ad Árchidemum Chaéream Chaeréstratum
Clíniam Chremém Cratinum Díniam Demósthenum:
Ís aput scortum córrumptelaest líberis, lustrís studet.

PA. Quín tu illum iubés ancillas rápere sublimém do-
mum? 868

ART. Táce modo: ne [ego] illum ecastor míserum
habebo. PA. Ego istúc scio

Íta fore illi, dúm quidem cum illo núpta eris. ART.
Ego cénseo 870

Éum etiam hominem [aut] ín senatu dáre operam
aut cluéntibus:

Íbi labore délassatum nóctem totam stértere.

Ópere illic forís faciundo lássus noctu [ad me] áduenit:
Fúndum alienum arát, incultum fámiliarem déserit.

Ís etiam corrúptus porro sùum corrúpit filium. 875

PA. Séquere hac me modó: iam faxo ipsum hóminem
manifesto ópprimas.

ART. Níhil ecastor ést quod facere máuelim. PA.
Manedúm. ART. Quid est?

PA. Póssis, si forte ádcubantem túum uírum con-
spéxeris

Cúm corona amplexum amicam, sí uideas, cognóscere?

ART. Póssum ecastor. PA. Én tibi hominem. ART.

Périi. PA. Paulispér mane:

Aúcupemus éx insidiis clánculum quam rém gerant.

ARG. Quid modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fa-
teor, gnáte mi . . . 882

ARG. Quid fatere? DE. Mé ex amore huius [éssé]
corruptum óppido.

PA. Aúdin quid ait? ART. Aúdio. DE. Egone ut
nón domo uxóri meae

Súbrupiam in delíciis pallam quam hábet atque ad te
déferam? 885

Nón edepol condúci possum uíta uxoris ánnua.

PA. Cénsen tu illunc hódie primum ire ádsuctum esse
in gáneum?

ART. Ille ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
Súspicabar átque insontis míseras cruciabám. ARG.

Pater,

Iúbe dari uinúm: iam dudum fáctumst quom primúm
bibí. 890

DE. Dá, puere, ab summo: áge, tu interibí ab ínfumo
da sáuium.

ART. Périi mísera: ut aúsculatur cárnufex, capulí
decus.

DE. Édepol animam suáuiorem aliquánto quam uxo-
rís meae.

PH. Díce amabo, an ánima foetet úxoris tuae? DE.
Naúteam

Bíbere malim, sí necéssum sí, quam illam ausculáric.

ART. Né ille ecastor faénerato [haec] fúnditat: nam
sí domum 896

Rédierit hódie, aúsculando ego úlciscar potíssimum.

PLAUTVS II.

PH. Miser ecaster es. ART. Ecaster dignus est.

ARG. Quid ais, pater?

Écquid matrem amas? DE. Egone illam? nunc amo,
quia non adest.

ARG. Quid, quom adest? DE. Perisse cupio. PA.
Ámat homo hic te, ut praedicat.

ART. Áin tandem? edepól ne tu istuc cum malo
magnó tuo 901

Dixisti in me. sine modo uenias domum: faxó scias
Quid pericli sit dotatae uxóri uitium dicere.

ARG. Iáce, pater, talós, ut porro nós faciamus. DE.
Máxume.

Té, Phileniúm, mihi atque uxóri mortem. hoc Véné-
riumst. 905

Púeri, plaudite ét mi ob iactum cántharo mulsúm date.

ART. Nón queo duráre. PA. Si non didicisti fulló-
niam,

Nón mirandumst: in oculos [cucúlo] inuadist óptu-
mum.

ART. Égo pol uiuam et tá istaec hodie cum tuo magnó
malo.

Ínuocasti. PA. Écquis currit póllictorem arcéssere?

ARG. Máter, salue. ART. Sát salutist. PA. Mór-
tuost Demaénetus. 911

Témpus est subducere hinc me: púlcre hoc gliscit
proélium.

Íbo ad Diabulúm: mandata dicam facta ut uóluerit.

Átque interea ut decumbamus suádebo, hi dum litigant.

Póst eum demum huc crás adducam ad lénam, ut ui-
ginti minas 915

Éi det, in partem hác amanti ut liceat ei potírier.

Árgurippus éxorari spéro poterit ut sinat.

Sese alternas cūm illo noctis hāc frui: nam nī inpetro,
Régem perdidī: ex amore tantumst hominī incēdium.

ART. Quid tibi hunc receptio ad test meūm uirum?

PH. Pol mé quidem 920

Miseram [istic] odio enīqauit. ART. Sūrge amator,
í domum.

DE. Nullus sum. ART. Immo es, né nega, omnium
[hóminum] pol nequissimus.

At etiam cubāt cuculus: sūrge amator, í domum.

DE. Vaé mihi. ART. Vera háriolare: sūrge amator,
í domum.

DE. Ápscede ergo paúlulum istuc. ART. Sūrge ama-
tor, í domum. 925

DE. Iam ópsecro, uxor. ART. Nūc uxorem mé esse
meministí tuam?

Módo, quom dicta in me íngerebas, ódium, non uxor
eram.

DE. Tótus perii. ART. Quid tandem? anima foé-
tetne uxorís tuae?

DE. Múrram olet. ART. Iam súbrupuisti pállam
quam scortó dares?

PH. Écastor qui súbrepturum pállam promissit tibi.

DE. Nón taces? ARG. Ego díssuadeham, máter.
ART. Bellum fílium. 931

Ístoscin patrem aéquomst mores líberis largírier?

Níne te pudét? DE. Pol si aliut níl sit, tui me, uxor,
pudet.

ART. Cáno capite té cuculum úxor ex lustrís rapit.

DE. Nón licet manére (cena cóquitur) dum ceném
modo? 935

ART. Écastor cenábis hodie, ut dígnus es, magnúm
malum.

DE. Mále cubandumst: iúdicatum me úxor abducit domum.

ARG. Dícebam, patér, tibi ne mátri consulerés male.

PH. Dé palla meménto, amabo. DE. Iúben hanc hinc apscédere?

ART. Í domum. PH. Da sáuium etiam prius quam abis. DE. Abi ín crucem. 940.

PH. Immo potius íntro: sequere hac, mí anime.

ARG. Ego ueró sequor.

C A T E R V A .

Híc senex siquíd clam uxorem súo animo fecít uolup,
Néque nouom neque mírum fecit néc secus quam alii
solent.

Néc quisquamst tam ingénio duro néc tam firmo
péctore,

Quín, ubi quicque occássionis sít, sibi faciát bene. 945

Núnc si uoltis déprecari huíc seni ne uápulet,

Rémur ínpenetrári posse, plaússum sí clarúm datís.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 126 iambici senarii
- 127 ad 132 cretici tetrametri acatalecti
- 133 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 134 ad 137 cretici tetrametri acatalecti
- 138 ad 380 trochaici septenarii
- 381 ad 503 iambici septenarii
- 504 ad 544 trochaici septenarii
- 545 ad 745 iambici septenarii
- 746 ad 829 iambici senarii
- 830 ad 850 iambici octonarii
- 851 ad 947 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

B A C C H I D E S.

GRAECA [DISEXAPATON MENANDRY].

P E R S O N A E.

PISTOCLERYVS ADVLESCENS

BACCHIDES SORORES MERETRICES

CLEOMACHVS MILES

SERVVS

LVDVS SERVVS

CHRVSALVS SERVVS

NICOBVLVS SENEX

MNESILOCHVS ADVLESCENS

PHILOXENVVS SENEX

PARASITVS

PVER.

ARTAMO LORARIVS

CATERVA.

ACTVS I.

PISTOCLERVS.

Quibus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine
uernilitate

Vinea uirgaé molae: saécitudo mala
Fit péior

Quae sodalem atque me exercitos habet.

BACCHIS I. PISTOCLERVS.

BA. Vlixem audiui fuisse aerumnosissimum, 5
Qui uiginti annis errans a patria afuit.
Verum hic Vlixem multo adulescens antidit:
Qui hic sileo errat intra muros ciuicos

BA. mei cognominis fuit.

BA. Conuórrite [aedis] scópis, agite strénue 10
ecquis euocat
Cum nássiterna et cum aqua istum inpurissimum?

CLEOMACHVS. BACCHIS II. SERVOS.

CL.

Sin lénocinium fórte conlubítumst tibi,
Videás mercedis quíd tibist pactúm dari,
Ne istác me aetate séctarere grátiis.

15

Ne a quóquam acciperes álio mercedem ánnuam
Nisi áb se nec cum quíquam limarés caput.

limacés niri.

PISTOCLEVS. BACCHIS II. SERVOS.

PI.

Sicut lacte lácti similist: quídquid est nomén sibi.

SE. Latrónem suam qui áuro uitám uenditát. 20

Sció spiritum éius maiórem esse múlto
Quam sólles tauríni halitánt, quom liquéscunt
Petraé, ferrum ubí fit. PI. Quolátis [tibi uíssust]?
SE. Praenéstinum opíno esse: ita erát glóriósus.
PI. oppidúm 25
Neque [id] háu subditíua arbitrór gloria [éssé].

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). PISTOCLEVS.

BA. cór meum, spés mea,
Mél meum, suáuitudó, cibus, gáúdium.

Sine te amem

Arabus

30

cupidon té confecit áñne amor?

fortásse ted amáre suspiciáñer.

argéntum hinc facito

Nám tu quidem credo éxcantare quóñis facile cór potes.

SO.

BA. Quid sí hoc potis est út tu taceas, égo loquar? SO.

Lepidé: licet.

35

BA. Vbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás,
soror.

SO. Pól magis metuo míhi in monendo né defuerit óptio.

BA. Pól ego metuo lúsciniolae né defuerit cántio:

Séquere hac. PI. Quid agunt dúae germanae méretrices
cognómines?

BA. Míserius nihil ést quam mulier. PI. Quid esse dicis
dignius?

40

Quid in consilio cónsuluistis? BA. Béne. PI. Pól hau
meretríciumst.

BA. Haéc ita me orat síbi qui caueat áliquem ut hominem
réperiam

Ád istunc militem: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát
domum.

Íd, amabo te, huic cáueas. PI. Quid isti cáueam? BA.

Vt reuehatúr domum,

44

Vbi ei dederit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá síbi.

Nám si haec habeat aúrum quod illi rénumeret, faciát
lubens.

Pl. Vbi nunc is homost? BA. Iam híc credo aderit. sét
hoc ídem aput nos réctius
Póteris agere: atque is dum ueniat sédens ibi opperi-
bere:

Éadem biberis, éadem dedero tibi ubi biberis sauium.

Pl. Viscus merus uostrást blanditia. BA. Quid iam?

Pl. Quia enim intéllego, 50

Dúae [me] unum expetitis palumbem: † perij harundo
alas uérberat.

Nón ego istuc mihi fácinus, mulier, códucibile esse
árbitror.

BA. Quí, amabo? Pl. Quia, Bécchis, Bacchas métuo et
bacchanál tuum.

BA. Quid est quod metuis? né tibi lectus málitiam aput
me suádeat?

Pl. Mágis inlectum túum quam lectum métuo: mala tu's
béstia. 55

Nam huic aetati nón conducit, múlter, latebrosús locus.

BA. Égomet aput me néquid stulte fácere occupias pró-
hibeam.

Sét ego aput me té esse ob eam rem, míles quom ueniát,
uolo:

Quía, quom tu aderis, huic mihiqúe hau fáciet quisquam
iniúriam. 60

Tú prohibebis ét eadem opera túo sodali operám
dabis, 60

Ét ille adueniens túam med esse amícam suspicábitur.

Quíd, amabo, opticuísti? Pl. Quía istaec lépida sunt
memorátui:

Éadem in usu atque úbi periculum fácias aculeáta sunt,

Ánimum fodicant, bóna distimulant, fácta et famam saú-
ciant.

SO. Quid ab hac metuis? PI. Quid ego metuam rógitas?

adulescens homo 65

Pénetrare huius modi in palaestram, ubi dâmnis desu-
dâscitur?

[Vbi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus.]

SO. Lépide memoras. PI. Vbi ego capiam pró machaera
túrturem,

Vbiq[ue] imponat in manum alius mishi pro cestu cántha-
rum:

Pró galea scaphiúm, pro insigni sit corolla pléctilis; 70

Pro hásta talus: pró lorica málacum capiam pállium:

Vbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto ádcu-
bet?

[Ápage a me, ápage. SO. Ah, nímium ferus es. PI. Míhi
sum: SO. Malacissándus es:

Équidem tibi do hanc óperam. PI. At nímium prétiosa's
operária.

BA. Símulato me amáre. PI. Vtrum ego istuc iócon ad-
simulem an sério? 75

BA. Héia, hoc agerest mélius: miles quom húc adueniat,
té uolo

Me ámplexari. PI. Quid eo mi opus est? BA. Vt ille
te uideát, uolo:

Scío [ego] quid ago. PI. Et égo pol scio quid métuo. set
quid áis? BA. Quid est?

PI. Quid si aput te eueniát desubito prándium aut po-
tátio

Fórte aut cena, ut sólet in istis fieri conciliábulis, 80

Vbi ego tum ádcubem? BA. Áput me, mi anime: ut lé-
pidus cum lepida ádcubet.

Locus hic aput nos, quámuis subito uénias, semper liber est.

Vbi tu lepide uóles esse tibi, 'méa rosa' mihi dicito, 'Dáto qui bene sit': ego ubi bene sit tibi locum lepidum dabo.

PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transiri potest.

BA. Átque ecastor áput hunc fluuium aliquid perdandumst tibi:

Mánum da et sequere. PI. Ah mínume. BA. Quid ita?

PI. Quia istoc inlecebrósius

Fieri nil potést, nox mulier únum homini adulescéntulo.

BA. Áge igitur: equidém pol nihili fáció nisi caussá tua.

Ille quidem hanc abducet: nullus tu ádfueris, si nón lubet.

PI. Súmne autem nihili qui nequeam ingénio moderari meo?

BA. Quid est quod metuas? PI. Nihil est: nugae. mulier, tibi me emáncupo:

Túus sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. nunc ego te facere hóc uolo:

Égo sorori méae cenam hodie dáre uolo uiaticam:

Éo tibi argentum iubebo iam intus ecférrí foras,

Tú facito opsonátum nobis sit opulentum opsónium.

PI. Égo opsonabo: nám id flagitium sit, mea te grátia

Ét operam dare mi ét ad eam operam fácere sumptum dé tuo.

BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino equidem, sí lubet.

Própera amabo. PI. Prius hic adero quám te amare désinam.

SO. Béne med accipis áduenientem, méa soror. BA.

Quid ita, ópsecro?

SO. Quíá piscatus mēo quidem animo hic tibi hodie euenít bonus.

BA. Méus ille quidemst. tibi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror,

Út hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mīlite.

SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. calet aqua: ěamus hinc intro út laues: 105

Nám ut in naui uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm, soror:

Sémul hic nescio quí turbare [coépit]: deccedámus [hinc].

BA. Séquere hac igitur me íntro lotum, ut sédes lassitúdinem.

A C T V S II.

LVDVS. PISTOCLEVS.

LV. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
 Inspéctans quas tu rés hoc ornatú geras. 110

Namque ita me di ament, út Lucurgus míhi quídem
 Vidétur posse híc ad nequitiam addúcier.

Quo núnce capessis téd hinc aduorsá uia
 Cum tánta pompa? PI. Húc. LV. Quid, huc? quis
 istíc habet?

PI. Amór Voluptas Vénus Venustas Gaúdium 115
 Iócus Lúdus Sermo Suáuisaiátio.

LV. Quid tibi conmercist cúm dis damnosíssimis?

PI. Malí sunt homines quí bonís dicúnt male.

Tu díis nec recte dícis: non aequóm facis.

LV. An déus est ullus Suáuisaiátio? 120

PI. An nón putasti esse? hém quam, o Lude, es bár-
 barus,

Quem ego sápere nimio cénsui plus quám Thalem.

I, stúltior es bárbaro Potício,

Qui tántus natu dëorú nescis nómina.

LV. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi 125
 Hoc adparauit: míhi paratumst quóí placet.

LV. Etiám med aduorsum éxordire argútias?

Qui sí decem habeas línguas, mutum esse addecet.

PI. Non ómnis aetas, Lúde, ludo cónuenit.

Magis únun in mentemst míhi nunc, satis ut cómmode

Pro dignitate opsoni haec concurret coquos. 131

LV. Iam perdidisti te atque me atque operam meam,
Qui tibi nequiquam saepe monstraui bene.

PI. Ibidem meam operam perdididi ego, ubi tu tuam:
Tua disciplina nec mihi prodest nec tibi. 135

LV. O praeligatum pectus. PI. Odiosus mihi's:
Tace atque sequere, Lude, me. LV. Illuc sis uide:
Non paedagogum iam me, set Ludum uocat.

PI. Non par uidetur neque sit consentaneum,
Quom hic intus sit et [una] cum amica adcubet 140
Quomque ausculetur et conuiuae alii adcubent,

• Praesente ibus una paedagogus ut siet.

LV. An hoc ad eas res opsonatumst, opseero?

PI. Sperat quidem animus: quo euenat dis in manust.

LV. Tu amicam habebis? PI. Quom uidebis, tum scies.

LV. Immó neque habebis neque sinam: i russum do-
mum. 146

PI. Omítte, Lude, ac caue malo. LV. Quid, caue malo?
O bátrathrum, ubi's nunc? ut ego te ussurpém lubens.

[Viuó iam nimio multo plus quam uolueram.]

Vixisse nimio satiust iam quam uiuere. 150

Magístron quemquam discípulum minitárier?

PI. Iam excéssit mi aetas ex magisteriό tuo.

LV. Nil móro discípulos mihi esse plenos sanguínis:
Valéns adfflictet mé uociuom uírium.

PI. Fiam, ut ego opinor, Hércules, tu autém Linus. 155

LV. Pol métuo magis ne Phoénix tuis factis suam
Teque ad patrem esse mórtuom renúntiem.

PI. Satis históriarumst. LV. Híc uereri perdidit:

Occíssus hic homost. écquid in mentémst tibi

Patrém tibi esse? PI. Tibi ego an tu mihi séruos es?

LV. Conpéndium edepol haút aetati optábile 161

Fecisti, quom istanc nánctu's inpuéntiam.
 Peiór magister té istaec docuit, nón ego.
 Nimio's tu ad istas rés discipulus dócilior
 Quam ad illa quae te dócui, ubi operam pérdidi. 165
 Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
 Quom istaec flagitia mé celauisti ét patrem.
 Pl. Istáctenus tibi, Láde, libertás datast
 Orátionis: sátis est. sequere hac me ác tace.

CHRVSALVS.

Erilis patria sálue, quam ego biénio 170
 Postquam hinc in Ephesum ábii conspició lubens.
 Salúto te, uicéne Apollo, qui aédibus
 Propínquos nostris ádcolis, ueneróque te
 Ne Nicobulum mé sinas nostrúm senem
 Prius cónuenire quám sodalem uíderim 175
 Mnesílochi Pistoclérum, quem ad epístulam
 Mnesílochus missit súper amica Bácchide.

PISTOCLERVS. CHRVSALVS.

Pl. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaéserc,
 Qui abíre hinc nullo pácto possim, sí uelim:
 Ita mé uadatum amóre uinctumque áttines. 180
 Ch. Pro di inmortales, Pistoclerum cónspicor.
 O Pistoclère, sálue. Pl. Salue, Chrúsale.
 Ch. Conpéndi uerba múlta iam faciám tibi.
 Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
 Hospítium et cenam póllicere, ut cónuenit 185

Peregre áduenienti: ego autem uenturum ádnuo.

Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.

Rogábis me ubi sit: uénit. PI. Nempé recté ualet?

CH. Istúc uolebam ego ex te percontárier.

PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam
ád modum? 190

CH. Quia, sí illa inuentast quám amat, uiuit ét ualet.

[Si non inuenta est, minus ualet moribundusque est.]

Animást amica amánti: si abest, núllus est.

[Si adest, res nulla est, ipso est, nequam et miser.]

Set tú quid factitásti mandatis super? 195

PI. Egone út, quod ab illo [me] áttigisset núntius,

Non ínpetratum id áduenienti ei rédderem?

Regiónes colere máuellem Acherúnticas.

CH. Eho,

An ínuenisti BÁCchidem? PI. [Et] Samiám quidem. 200

CH. Vide quaéso nequis tráctet illam indíligens:

Scis tu út confringi uás cito Samiúm solet.

PI. Iamne út soles? CH. Dice úbi ea nunc est, óp-
seco.

PI. Hic, éxeuntem mé unde aspexisti modo.

CH. Vt istúc est lepidum: próxume uicíniac 205

Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?

Immo únice unum plúrumi pendit. CH. Papae.

PI. Immo út eam credis? míseré amans desidérat.

CH. Scitum istuc. PI. Immo, Chrúsale, en, non tán-
tulum

Vmquam íntermittit témpus quin eum nóminet. 210

CH. Tanto hércle melior. PI. Ímmo . . CH. Immo her-
cle ábiero

Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís eri?

CH. Non rés, set actor míhi cor odio saúciat.

Etiam Épidicum, quam ego fábulam aequae ac me ípsam
amo,

Nullam aequae inuitus spécto, si agit Póllio. 215

Set Bácschis etiam fórtis tibi uissást? PI. Rogas?

Ni náctus Venerem essem, hánc Iunonem dúcerem.

CH. Edepól, Mnesiloche, ut rem hánc natam esse in-
téllego,

Quod amés paratumst: quód des inuentóst opus.

Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippeó quidem.

CH. Atque ò fortasse iám opust. PI. Immo etiám
prius: 221

Nam iam húc adueniet mīles. . . CH. Et milés quidem.

PI. Qui de ámittunda Bácschide aurum hic éxigit.

CH. Aduéniat quando uólt atque ita ne sít morae.

Domíst: non metuo mīhi nec quoiquam súpplico, 225

Dum quidem hóc ualebit pēctus perfidiá meum.

Abi íntro: ego hic curábo. tu íntus dícito

Mnesílochum adesse Bácschidi. PI. Faciam út iubes.

CH. Negótium ad me hoc áttinet aurárium.

Mille ét ducentos Phílippos tulimus áureos 230

Ephesó, quos hospes déhibuit nostró seni:

Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,

Vt áurum ecficiam amánti erili filio.

Set fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

NICOBVLVS. CHRVSALVS.

NI. Ibo in Piraeum: uíssam ecquaenam aduénierit 235

In pórtum ex Epheso náuis mercatória.

Nam méus formidat ánimus, nostrum tám diu

Ibi désidere néque redire filium.

CH. Extéxam ego illum púlcre iam, si dī uolunt.
Hau dórmitandumst: ópus est chruso Chrúsalo. 240

Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem
Phrxi: ita detondebo aúro usque ad uiuám cutem.
Seruós salutat Nícobulum Chrúsalus.

NI. Pro di inmortales, Chrúsale, ubi mist filius?
CH. Quin tú salutem prímum reddis quám dedi? 245

NI. Salué. set ubinamst Mnésilochus? CH. Viuít, ualet.

NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, aspersísti aquam.
Benene úsque ualuit? CH. Páncratice atque athlétice.

NI. Quid hóc qua caussa cum [hínc] in Ephesum misse-
ram?

Accépitne aurum ab hóspite Archidémidē? 250

CH. Heu, cór mi et cerebrum, Nícobule, fínditur,
Istíus hominis úbi fit quomque méntio.

Tune hóspitem illum nóminas hostém tuum?

NI. Quid ita, ópsecro hercle? CH. Quía edepol certó scio,
Volcánus Luna Sól Dies, di quáttuor, 255

Sceléstiozem nállum inluxere álterum.

NI. Quamne Árchidemidem? [hém.] CH. Quam, in-
quam, Archidémidem.

NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé
rogas?

Primúmdum infitias íre coepit filio:

Negáre se dehibére tibi trióbulum. 260

Contínuo [ibi] antiquom hóspitem nostrúm sibi

Mnesilochus aduocáuit, Pelagoném senem:

Eo praésente homini extémplo ostendit súmbulum,

Quem túte dederas ad eum ut ferret filio.

NI. Quid, úbi ei ostendit súmbulum? CH. Infit dí-
cere 265

Adúlterinum, nóñ uerum esse súmbulum:

Adúlterare eum áibat rebus céteris:

Quotque ínnocenti ei díxit contumélias.

NI. Habétin aurum? id [prímum] mihi dici uolo.

CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit, 270
Damnátus demum, uí coactus réddidit

Mille ét ducentos Phílippos. NI. Tantum déhibuit.

CH. Porro étiam ausculta púgnam quam uoluit dare.

NI. Etiám quid porro? hem, áccipitrina haec núnc erit.

Decéptus sum: Autoluco hóspti aurum crédidi. 275

CH. Quin tu áudi. NI. Hem, auidi ingénium hau per-
noram hósptis.

CH. Postquam aúrum apstulimus, ín nauem conscén-
dimus

Domí cupientes. fórte ut adsedi ín stega,

Dum [mé] circumspecto, átque ego lembum cónspicor

Longum áps tricone málefico exornárier. 280

NI. Perii hércle: lembus ílle mihi laedit latus.

CH. Is erat communis cum hóspte et praedónibus.

NI. Adeón me fuisse fúngum ut qui illi créderem,

Quom mi ípsum nomen éius Archidémidés

Clamáret dempturum ésse siquid créderem? 285

CH. Is nóstrae nauí lémbus insidiás dabat.

Occépi ego opseruáre eos quamnam rém gerant.

Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.

Vbi pórtu eximus, hómínes remigió sequi,

Neque aués neque uenti cítiús. quoniam séntio 290

Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.

Quoniám uident nos stáre, occeperúnt ratem

Séruáre in portu. NI. Édepol mortalís malos.

Quid dénique agitis? CH. Rússum in portum récipi-
mus.

NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea? 295

CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.

NI. Aurum hércle auferre uólueret: ei rei operám dabant.

CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.

Quoniám uidemus aúro insidias fieri,

Capimús consilium cóntinuo [hoc]: postrídie 300

Auférimus aurum omne [íllim] illis praeséntibus

Palam átque aperte, ut illi id factum scíscerent.

NI. Scite hércle: cedo, quid illi? CH. Tristes sílico,

Quoniam éxtemplo a portu íre nos cum auro uident,

Subducunt lembum cápítibus cassántibus. 305

Nos áput Theotimum omne aúrum deposuimus,

Qui illíc sacerdos ést Dianae Éphesiae.

NI. Qui istíc Theotimum? CH. Mégalobusi fílius,

Qui núnc in Ephesost Éphesiis caríssimus.

NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto cáríor, 310

Si méd illo auro tánto circumdúxerit.

CH. Quin ín eapse aede [dëae] Dianae cónditumst:

Ibidém puplicitus séruant. NI. Occidístis me:

Nimio híc priuatim séruaretur réctius.

Set nílne [huc] attulístis inde auri domum? 315

CH. Immo étiam: uerum quántum attulerit nésco.

NI. Quid, néscis? CH. Quia Mnesílochus noctu clán-culum

Deuénit ad Theotimum: nec mihi crédere

Nec quóiquam in nauti uóluit. eo ego nésco

Quantum íllim attulerit: uérum hau permultum áttulit.

NI. Etiám dimídium cénses? CH. Non edepól scio: 321

Verum haút opinor. NI. Fértne partem tértiam?

CH. Non hércle opinor: uérum uerum nésco:

Profécto de auro níl scio nisi nésco.

Nunc tñbimet illuc náui capiundúmst iter, 325

Vt illút reportes aúrum ab Theotímó domum.

Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui

Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?

CH. Quia id sígnumst cum Theotímó, qui eum illi
ádferet,

Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.

Set istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas? 331

Quine hábeat auro sóccis suppactúm solum?

NI. Quor íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:

Nescit quid faciat aúro. NI. Mihi dúst uelim.

Set quí praesente id aúrum Theotímó datumst? 335

CH. Populó praesente: núllust Ephesi quín sciat.

NI. Istúc sapienter sáltem fecit filius,

Quom díuiti homini id aúrum seruandúm dedit:

Ab eó licebit quámuis subito súmer.

CH. Immo, én, tantisper númquam te morábitur, 340

Quín hábeas illut quó die illuc uéneris.

NI. Censébam me ecfugísse a uita márituma,

Ne náuigarem tándem hoc aetatis senex.

Id [iám] mi utrum uelim háu licere intéllego:

Ita béllus hospes fécit Archidémides. 345

Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus filius?

CH. Deos átque amicos iit salutatum ad forum.

NI. At ego hínc abeo illum ut cónueniam quantúm
potis.

CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.

Exórsa haec tela nón male omninó mihist, 350

Vt amántem erílem cópem facerem filium.

Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,

Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.

Senéx in Ephesum [hínc] íbit aurum arcéssere:

Hic nóstra agetur aétas in malacúm modum, 355

Si quidem híc relinquet néque secum abducét senex
 Med ét Mnesilochum. quás ego híc turbás dabo.
 Set quíd futurumst, quóm hoc senex rescúerit?
 Quom se éxcucurrisse illuc frustra scíuerit
 Nosque aúrum abussos, quíd mihi fiet póstea? 360
 Credo hércle adueniens nómen mutabít mihi
 Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrúsalo.
 Aufúgero hercle, sí magis ussus uénerit.
 Si eró repraensus, mácto ego illum infortúnio:
 Si illí sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist. 365
 Nunc íbo: erili fílio hanc fabricám dabo
 Super aúro amicaque ċius inuenta BÁCchide.

L V D V S.

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óp-
 secro:
 Nam équidem haut aliter ésse duco: quippe quo nemo
 áduenit
 Nísi quem spes reliquere omnes ésse ut frugi póssiet. 370
 BÁCchides non BÁCchides, set BÁCchae sunt acérrumae.
 Ápage istas a mé sorores, quae hóminum sorbent sán-
 guinem.
 Ómnis ad pernícieiem instructa dómus opime atque ópi-
 parest:
 Quae ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
 Égone ut haec conclússa gestem clánculum? ut celém
 patrem, 375
 Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
 [Quíbus patrem et me téque amicosque ómnis adfectás
 tuos

Ád probrum damnúm flagitium adpéllere una et pér-
dere.]

Néque mei neque tui ted intus púditumst factis quae facis :

Quibus tuum patrém meque una amícos adfinís tuos 380

Tua [tu] infamiá fecisti gérulifigulos flágití.

[Núnc prius quam málum istoc addis cértumst iam dicám
patri.]

Dé me hanc culpam démolibor iám et seni faciám palam,

Vt [ille] eum ex lutulénto coeno própere hinc eliciát
foras.

A C T V S III.

MNESILOCHVS (CVM PEDISEQVIS).

Múltimodis meditátus egomet mécum sum et ita esse ár-
bitror: 385

Hómini amico quíst amicus ita uti nomen póssidet
Nísi deos ei níl praestare: id ópera expertus sum ésse ita.
Nám ut in Ephesum hinc ábii (hoc factumst férme abhinc
biénnum),

Éx Epheso huc ad Pístoclerum mèum sodalem líteras
Míssi, amicam ut mi ínueniret Bácschidem. illum intél-
lego 390

Ínuenisse, ut méus mi seruos nuntiauit Chrúsalus.
Cóndigne is quam téchnam de auro aduórsum meum fe-
cít patrem,
Vt mihi amanti cópia esset. [aéquom uideo id réddere.
Nám pol meo quidem ánimo ingrato hómine nihil inpén-
siust.

Málefactorem amítti satiust quám relinqui béneficum. 395
Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.
Íllum laudabúnt boni: hunc etiam ípsi culpabúnt mali.
Quá me caussa mágis cum cura esse aéquomst: obuigi-
láto opust.

Núnc, Mnesiloche, spécimen specitur, núnc certamen
cérnitur,
Sísne necne ut ésse oportet: málus, bonus quoiquoi
modi: 400

Iústus, iniústus: malignus, lárgus: [tristis,] cómmodus.

Cáue sis te superáre seruom síeris faciundó bene.

Útut eris, moneo, haút celabis.] sét eccos uideo incédere
[Mèi] patrem sodális et magistrum: aúscultabo hinc
quám rem agant.

LVDVS. PHILOXENVS. MNESILOCHVS
(CVM PEDISEQVIS).

LV. Núnc experiar sírne aceto tibi cor acre in pectore:
Séquere. PH. Quo sequár? quo ducis núnc me? LV.

Ad illam quae tuum 406

Pérdidit, pessúm dedit tibi fílium unice únicum.

PH. Héia, Lude: léniter qui saéuiunt sapiúnt magis.

Mínus mirandumst illaec aetas síquid illorúm facit 409

Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia.

LV. Heí mihi, hei mihi, pérdidit illum ístaec adsentátio
Nam ápsque te esset, égo illum haberem réctum ad inge-
niúm bonum:

Núnc propter te túamque prauos fáctus est fidúciam

Pístoclerus. MN. Di ímmortales, mèum sodalem hic nó-
minat:

Quíd hoc negotist Pístoclerum Lúdus quod erum tám
ciet? 415

PH. Paúlisper, Lude, ést lubido hómini suo animo óp-
sequi:

Iam áderit tempus quóm sese etiam ipse óderit. morém
geras:

Dúm caueatur praéter aequom néquid delinquát, sine.

LV. Nón sino neque équidem me uiuo illum conrumpi
sinam.

Sét tu qui pro tám conrupto dícis caussam filio, 420
Éademe erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns
eras?

Négo tíbi hoc annís uiginti fuisse primis cópiac,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut ecferres aédibus.
Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum árcessebátur
malum:

Ét discipulus ét magister pérhibebantur ínprobi. 425
Ánte solem nísi [tu] exorientem ín palaestram uéneras,
Haú mediocris gúmnasi praefécto poenas pénderes.
Íbi cursu luctádo disco hásta pugilatú pila
Sáliundo sese éxercebant mágis quam scorto aut sáuiis.
[Íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.]
Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,
Cínticulo praecíntus in sella áput magistrum adsí-
deres: 432

Quóm librum legerés, si [in] una péccauisses súllaba,
Fieret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.
MN. Própter me haec nunc mèò sodali díci discruciór
miser: 435

Ínnocens suspítionem hanc sústinet caussá mea.

PH. Álii, Lude, núnc sunt mores. LV. Íd equidem ego
certó scio.

Nam ólim populi príus honorem cápíebat suffrágio,
Quám magistro désínebat ésse dicto oboédiens.
Át nunc, prius quam séptuennis ést, si attingas èum
manu, 440

Éxtemplo puer paédagogo tábula disrumpít caput.

Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicít pater:

‘Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.’

Próuocatur paédagogus: ‘ého senex minumí preti, 444
Ne áttigas puerum ístac caussa, quándo fecit strénue.’

Fít magister quási lucerna únto expretus línteo.

Ítur illinc iúre dicto. hócine hic pactó potest

Ínhibere inperiúm magister, sí ipsus primus uápulet?

MN. Ácris postulátio haec est: quom húius dicta in-
téllego,

Míra sunt ní Pístoclerus Lúdum pugnis cóntudit. 450

LV. Sét quis hic est quem astántem uideo ante óstium?
o Philóxene,

Dèos propitios mé uidere quám illum [hau] mauellém
míhi.

PH. Quís illic est? LV. Mnesílochus gnati tui sodalis
[híc quidemst]:

Haút consimili ingénio atque illest quí in lupanari ád-
cubat.

Fórtunatum Nícobulum, quí illum produxít sibi. 455

PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire gaú-
deo.

MN. Dí te ament, Philóxene. LV. Hic enim ríte pro-
ductúst patri:

Ín mare it, rem fámiliarem cúrat, custodít domum:

Ópsequens oboédiensquest móri atque inperiís patris.

Íllum meum malúm promptare málim quam pecúlium. 460

PH. Quídam? LV. Quia, malúm si promptet, ín dies
faciát minus.

* * * * *

Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit:

Tríduom non ínterest aetátis ut maiór siet:

Vérum ingenium plús triginta [huic] ánnis maius quam
álderist.

PH. Cáue malum et compésce in illum dícere iniusté.

LV. Tace: 465

Stúltus es qui illí male aegre pátere dici quí facit.

MN. Quid sodalem meum castigas, Lúde, discipulum
tuum?

LV. Périit tibi sodális. MN. Ne di s'erint. LV. Sic
est ut loquor:

Quin ego quom peribat uidi, non ex audito arguo.

MN. Quid factumst? LV. Meretricem indigne déperit.

MN. Non tú taces? 470

LV. Ác quae acerrume aestuosa apsórbet, ubi quemque
áttingit.

MN. Vbi ea mulier hábitat? LV. Hic. MN. Vnde esse
eam aiunt? LV. Éx Samo.

MN. Quis uocatur? LV. BÁCchis. MN. Erras, Lúde:
ego omnem rem scio

Quem ad modumst: tu Pistoclerum falso atque insontem
arguis.

Nám ille amico et béneolenti suo sodali sedulo 475

Rém mandatam exéquitur: ipso néque amat nec tu
créduas.

LV. Ítane oportet rem mandatam gérere amici sedulo,
Ut ipso in gremio ausculantem mulierem teneat sedens?

Núllon pacto res mandata potest agi, nisi idéntidem

Ad papillas manus ferat, labra á labris nusquam auferat?

Nám alia memorare quae illum facere uidi dispudet: 481

Quóm manum sub uestimenta ad corpus tetulit BÁCchidi

Mé praesente néque pudere quicquam * * * * *

Míhi discipulus, tibi sodalis.périit, huice fílius: 484

Nám ego illum perisse dico, quod quidem periit pudor.

Quid opust uerbis? si opperiri uellem paulispér modo,

Ut [illi] illius inspectandi mi esset maior cópia,

Plús uidissem [miser] opinor quám me atque illo aequóm
foret.

MN. Pérdidisti mé, sodalis. égone [ut] illam mulierem

Verúm quam illa umquam dé mea pecúnia
Raménta fiat plúmea propénsior,
Mendícum malim méndicando uíncere. 514
[Sed autem quam illa umquam meis opulentiis
Ramenta fiat grauior aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopia.]
Numquam édepol uiuom me ínridebit: nám mihi 515
Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitur
Tum quóm nihilo plus [ád suam rem illut] réferet,
Quam sí ad sepulcrum mórtuo dixit logos.
Profécto stabilest mé patri aurum réddere. 520
Eadem éxorabo Chrúsalo caussá mea
Patér ne noceat neú quid ei suscénseat,
Mea caússa de auro quód eum ludificátus est.
Nam illi aéquomst me consúlere, qui caussá mea
Mendácium [illut] díxit. uos me séquimini. 525

A C T V S III.

PISTOCLERVS. MNESILOCHVS.

PI. Rébus aliis ánteuortar, Bácsis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te ad-
ducám semul.

Nám illut animus méus miratur, si á me tetigit núntius,
Quíd remoretur. íbo ut uissam huc ád eum, si fortést
domi.

MN. Réddidi patrí [meo] omne aurum. núnc ego illam
mé uelim 530

Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptricém me ma-
Sét ueniam mihi quám grauate dēdit pater de Chrúsalo:
Vérum postremo ínpetraui, ut néquid ei suscēseat.

PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem
aspició meus?

PI. Cérte is est. MN. Is ést. PI. Adíbo cóntra et con-
tollám gradum. 535

Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Salue. PI. Sáluos quom
peregre áduenis,

Céna detur. MN. Nón placet mi céna quae bilém mouet.

PI. Númquae aduenienti aégritudo obiéctast? MN. At-
que acérruma.

PI. Vnde? MN. Ab homine quém mi amicum esse árbi-
tratus sum ántidhac.

PI. Múlti more isto átque exemplo ufuont, quos quom
cēseas 540

Ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,
 Língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
 Núllus est quói nón inuideant rém secundam optín-
 gere:

Síbimet ne inuideátur ipsi ignáua recté cauent.

MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditáté
 tenes. 545

Sét etiam unum hoc éx ingenio mălo malum inueniúnt
 suo:

Núlli amici súnť, inimicos ípsi ín sese omńs habent.

Átque í se quom frústrant, frustrari álios stolidi exístu-
 mant.

Síc ut est hic quém esse amicum rátus sum atque ípsus
 súm mihí:

Ílle quod in se fúit adcuratum hábuit quod possét mali

Fáceret in mē, incónciliaret cópias omńs meas. 551

PI. Ínprobum istunc ésse oportet hómínem. MN. Ego
 ita esse árbitror.

PI. Ópsecro hercle, elóquere quis is est? MN. Béné-
 uolens uiuít tibi:

Nám nĩ ita esset, técum orarem ut quód potesses èi mali

Fácere faceres. PI. Díc modo homínem quí sit: si non
 fétero 555

Èi male aliquo pácto, me esse dícito ignauíssimum.

MN. Néquam homost, uerum hércle amicus ést tibi.

PI. Tantó magis

Díc quis est: nequam hómínis [pol] ego páruí pendo
 grátiam.

MN. Vídeo non potésse quin tibi éius nomen éloquar:

Pistoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus. 560

PI. Quid istuc est? MN. Quid ést? missine ego ád te
 ex Epheso epístulam

Súper amica, ut mi inuenires? PI. Fáteor factum et répperi.

MN. Quí? tibi non meretrícum aliarum érat Athenis cópia,

Quíbuscum haberes rém, nisi cum illa quá ego mandas-
sém tibi

Óccuperes tute [ipse] amare et mi íres consultúm male?

PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex túo ma-
gistro: né nega. 566

Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro túis me prolectás
probris?

MN. Quíd? amas Bacchidém. PI. Duas ergo hic íntus
eéccas Bácschides.

MN. Quíd, duae? PI. Atque ambás sorores. MN. Ló-
queris nunc nugás sciens.

PI. Póstre mo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Tóllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam.

MN. Immo ibó: mane. 571

PI. Nón maneo neque tú me habebis fálsó suspectúm.

MN. Sequor.

PARASITVS (CVM PVERO). PISTOCLERVS.

PA. Parasítus ego sum hóminis nequam atque ín-
probi,

Milítis qui amicam sécum auexit éx Samo.

Nunc me íre iussit ad eam et percontárier, 575

Vtrum aúrum reddat áne eat secúm semul.

Tu dúdum, puere, cúm illac usque istí semul:

Quae harúm sunt aedes, púlta: adi actutum ad foris.

Recédin hinc dierécte? ut pulsat própudium.

Comésse panem trís pedes latúm potes, 580
 Forís pultare néscis. ecquis in aédibust?
 Heus, ecquis hic est? ecquis hoc aperit óstium?
 Ecqui éxit? PI. Quid istuc? quae istaec est pul-
 satio?

[Quid?] quae te mala crux ágitat, qui ad istúnc mo-
 dum

Aliéno uiris túas extentes óstio? 585
 Forís paene ecfregisti. quid nunc uís tibi?
 PA. Aduléscens, salue. PI. Sálue. set quem quae-
 ritas?

PA. Bacchídem. PI. Vtramne ergo? PA. Níl scio
 nisi Baccídem.

Paucís me missit míles ad eam Cléomachus,
 Vel út ducentos Philíppos reddat aúreos 590
 Vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm semul.

PI. Non ít: negat esse itúram. abi et renúntia.
 Alium illa amat, non illum. duc te ab aédibus.

PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam iracundús
 siem?

Ne tíbi [pol] hau longe ós ab infortúniost: 595
 Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt.

PA. Quom ego huius uerba intérpretor, mihi cáui-
 tiost

Ne núcifrangibula excússit ex malís meis.
 Tuo égo istaec igitur dícam illi perículo.

PI. Quid áts tu? PA. Ego istuc illi dicam. PI. Díc
 mihi, 600

Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum cór-
 poris.

PI. Nequam ésse oportet quol tam íntegumentum
 ínprobumst.

PA. Sufflatus ille huc ueniet. PI. Disruptum
uelim.

PA. Numquid uis? PI. Abeas: celeriter factost opus.

PA. Vale, dentifrangibule. PI. Et tu, integumen-
tum, uale. 605

In eum haec reuenit res locum ut quid consili

Dem meo sodali super amica nesciam:

Qui iratus renumerauit omne aurum patri,

Neque nummus ullus qui reddatur militi.

Set huc concedam: nam concreperunt fores. 610

Mnesilochus eccum maestus progreditur foras.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

MN. Petulans, proteruo, iracundo animo, indomito, in-
cogitato,

Sine modo et modestia sum, sine bono iure atque ho-
nore,

Incredibilis inposque animi, inamabilis, inlepidus uiuo,

Maleuolente genio gnatus: postremo id mihi istud quod uolo
aliis. 615

Nequior nemo quisquamst neque indignior

Quoi di bene faciant nec quem homo aut amet aut
adeat.

Inimicos quam amicos habere aequiust me:

Malos quam bonos par magist me iurare.

Omibus probris, quae improbis uiris 620

Digna sunt, dignior nullus est homo,

Qui patri reddidi quod fuit prae manu.

Credibile hoc [quod iamst]? sumne ego amens
homo?

[Quí] misere pérdidi me átque operam Chrúsali.

PI. Consólandus híc [nunc] mihíst: ad eum adíbo.

[Heús] Mnesiloche, quíd fit? MN. Perii. PI. Dí me-
liora fáxint. MN. Perii. 626

PI. Nón taces, insípiens? MN. Taceam? PI. Sátin [tu]
sanus núnc es? MN. Perii.

Múlta mala mi in pectore acríá átque acerba núnc eue-
niunt.

Críminin fidém me habuisse? inmérito iratus tíbi fui.

PI. Héia, habe bonum ánimum. MN. Vnde habeam?
plúris quam ego sum mórtuost.

PI. Mílitis parasítus [huc] modo aúrum petere hinc
uénérat: 631

Éum ego meis dictís malis his fóribus átque hac [mú-
liere]

Réppuli reiécíque hominem. MN. Quíd id [autem]
prodést mihi?

Quíd faciam misér? nil habeo: illé quidem hanc ab-
ducét, scio.

PI. [Pól] si mihi sit, nón pollicear. MN. Scío, dares:
nouí [tuum], 635

Ét, nisi ames, nunc tíbi fidem habeam tántam [quantam
máxumam].

Sát agitas tu túarum rerum: egone út opem ferre pu-
tém mihi

Pósse inopem te? PI. Táce modo: respíciet nos ali-
quís deus.

MN. Núgae. PI. Mane. MN. Quíd ést? PI. Tuam
copiam éccum uideo Chrúsalum.

CHRYSALVS. MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

CH. Hunc hominem decet auro expendi: huic statuum
statui decet ex auro. 640

Nam duplum hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum
adfectus.

Erum maiorem meum ita ego hodie lussi lepide, ut ludi-
ficatust.

Callidum senem callidis dolis

Conpuli et perpuli mi omnia ut crederet.

Nunc amanti ero, filio senis, 645

Quicum ego bibo, quicum edo et amo,

Regias copias aureasque optuli,

Ut domo sumeret neq. foris quaereret.

Non mihi isti placent Parmenones, Suri,

Qui duas, tres minas auferunt eris. 650

Nequius nil quam egens consili seruos est,

Nisi [is] habet multipotens pectus, [ut copias,]

Ubiquomque usus siet, pectore promat suo.

Nullus frugi esse homo * * * potest,

Nisi qui et bene facere et male tenet. 655

Inprobus sit cum improbis,

Harpaget [cum] furibus,

Quod queat. uorsipellem esse hominem conuenit,

Pectus quoi sapit.

Bonus sit bonis, 660

Malus sit malis:

Vt quaequomque res est, ita animum habeat [usque].

Sed lubet scire quantum aurum erus sibi

Dempsit et quid suo reddidit patri.

Si frugist, Herculem fecit ex patre: 665

Décumam partem ei dedit, sibi nouem abstulit.

Sét quem quaero, óptume ecce óbuam mihist.

Númqui tibi nummi éxciderunt, ére, quod sic terrám
[tacens]

Óptuere? quíd uos maestos tám tristisque cónspicor?

Nón placet nec témerest. etiam quíd respondetis mihi?

MN. Chrúsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsistí
parum? 671

MN. Quíd, malum, parum? ímmo uero nímis multo mi-
nus [quám] parum.

CH. Quíd [malum] igitur, stúlte, quoniam occássio ad
eam rém fuit

Mèa uirtute páta ut quantum uélles tantum súmeres,
Síc hoc digitulís duobus súmerbas primóribus? 675

Án nescibas, quam eius modi homini ráro tempus sé
daret?

MN. Érras. CH. At quidem túte errasti, quóm parum
inmersti ámpliter.

MN. Pól tu quam nunc méd accusses mágis, si magis rem
nóueris.

Óccidi. CH. Animus iám istoc dicto plús praesagitúr
mali.

MN. Périi. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm
ramento réddidi. 680

CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN.
Óppido. CH. Occissí sumus.

Quí in mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám ma-
lum?

MN. Bácschidem atque hunc súspicabar própter crimen,
Chrúsale,

Mále mi consulísse: ob eam rem omne aúrum iratus
réddidi

Mēo patri. CH. Quid, ūbi reddebas aŭrum, dixistí pa-
tri? 685

MN. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archi-
démide. CH. Hem,

Ístoc dicto [tú] dedisti hodie ín cruciatum Chrúsalum:

Nam ūbi me aspiciet, ád carnificem rápiet continuó
senex.

MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut fa-
ceret quód loquor?

MN. Ímmo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscén-
seat. 690

Átque aegre inpetráui. nunc hoc tibi curandumst, Chrú-
sale . .

CH. Quid uis curem? MN. Vt ád senem etiam [tu] ál-
teram faciás uiam.

Cónpara fabricáre finge quód lubet, conglútina,

Ūt senem hodie indóctum docte fállas aurumque aúferas.

CH. Vix uidetur fieri posse. MN. Pérge, ac facile ecfé-
ceris. 695

CH. Quám malum facile, quém mendaci praéndit manu-
festúm modo?

Quém si [ego] orem ut níl mihi credat, íd non aussit cré-
dere.

MN. Ímmo si audiás quae dicta díxit me aduorsúm tibi.

CH. Quid dixit? MN. Si tú illum solem sibi solem esse
díxeris,

Sé illum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.

CH. Émungam hercle hominém probe hodie, né id ne-
quiquam díxerit. 701

PI. Núnc quid nos uis fácere? CH. Enim níl nísi ut
ametis ínpero.

Céterum quantúm lubet me póscitote aurum: égo dabo.

Quíd mihi refert Chrúsalo esse nómen, nisi factís probo?
Sét nunc quantillum ússust auri tíbi, Mnesiloche, díe
mihi. 705

MN. Mílti nummís ducentis iam ússus est pro BÁCCHIDE.

CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est sumptu. CH.

Ah, placidé uolo

Vnum quicque agámus: hoc ubi égero, tum istúc agam.

Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam ín se-
nem.

Ēa ballista sí peruortam túrrim et propugnácula, 710

Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét
uetus:

Sí id capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,

Síc ut animus spérat. PI. Aput test ánimus noster, Chrú-
sale.

CH. Núnc tu abi intro, Pístoclere, ad BÁCCHIDEM atque
ecfér cito . .

PI. Quíd? CH. Stílum cerám tabellas línum. PI. Iam
faxo híc erunt. 715

MN. Quíd nunc es factúrus? id mihi díe. CH. Coctam
esto prándium:

Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.

MN. Síc ut dicis. CH. Pístoclero núlla amicast? MN.
Ímmo adest:

Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas BÁCCHI-
des.

CH. Quíd tu loquere? MN. Hoc, út futuri súm^{us}. CH.
Vbist biclínium 720

Vóbis stratum? MN. Quíd id exquaeris? CH. Rés
itast: dicí uolo.

Néscis quíd ego actúrus sim neque fácinus quantum ex-
órdiar.

MN. Cédo manum ac supséquere propius me ad foris.
intro inspice.

CH. Euax,

Nimis [hic] bellus atque ut esse máxume optabám locust.

PI. Quae inperauisti: inperatum béne bonis factum illicost. 726

CH. Quid parasti? PI. Quae parare tú [me] iussisti omnia.

CH. Cápe stilum propere ét tabellas tu has tibi. MN. Quid póstea?

CH. Quód iubebo scribito istic: nám propterea [té] uolo Scribere, ut patér cognoscat literas, quandó legat. 730

Scribe. MN. Quid scribám? CH. Salutem túo patri uerbis tuis.

PI. Quid si potius mórbum, mortem scribat? id erit réctius.

CH. Né interturba. MN. Iam inperatum in cera inest.

CH. Dic quem ad modum?

MN. 'Mnésilochus salutem dicit sùo patri.' CH. Ascribe hóc cito: 734

'Chrúsalus mihi úsque quaque lóquitur nec recté, pater, Quia tibi aurum réddidi et quia nón te defraudáuerim.'

PI. Máne dum scribit. CH. Célerem oportet ésse amatoris manum.

PI. Haec quidem herclest [ad] perdundum mágis quam ad scribundúm cita.

MN. Lóquere: hoc scriptumst. CH. 'Núnc, pater mi, pròin tu ab eo ut caueás tibi,

Súcophantiás componit, aurum ut aps te [id] áuferat: 740 Ét profecto se áblaturum dixit.' plane ascribito.

MN. Dic modo. CH. 'Atque id póllicetur sé daturum aurum mihi,

Quód dem scortis quódque in lustris cómedim et con-
graccém, pater.

Sét, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.'

MN. Lóquere porro. CH. Ascribendum etiam. MN. Ló-
quere quid scribám modo. 745

CH. 'Sét, pater, quod prómissisti mñhi te quaeso ut mé-
mineris,

Né illum uerberés, uerum aput te uíctum adseruató
domi.'

Cédo tu ceram ac línum actutum. age óbliga, opsigná
cito.

MN. Ópsecro, quid istís ad istunc ússust conscriptís
modum,

Vt tibi nequid crédat atque ut uíctum te adseruét domi ?

CH. Quía lubet ita: pótin ut cures te átque ut ne parcás
mihi ? 751

Mèa fiducia ópus conduxí et mèò periclo rém gero.

MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe.
CH. Animum aduórtite.

Mnésiloche et tu Pístoclere, iám facite in bielínio

Cúm amica sua utérque adcubitum eátis: ita negótiumst:

Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito. 756

PI. Númquid aliut ? CH. Hóc atque etiam: úbi erit
adcubitum semel,

Né quoquam exurgátis, donec á me erit signum datum.

PI. Ó inperatorém probum. CH. Iam bís bibisse opór-
tuit.

MN. Eúge eamus. CH. Vós curate uóstrum, ego ecfi-
ciám meum. 760

Insánum magnum mólior negótium

Metuóque ut hodie póssiem emolírier.

Set núnc truculento mi átque saeuo ussús senest.

Nam nón conducit huíce sucophántiae
 Seném tranquillum esse, úbi me [contra] aspéxerit.
 Vorsábo ego illunc hódie si uiuó probe. 766
 Tam fríctum ego illum réddam, quam frictúmst
 cicer.

Adámbulabo ad óstium, ut quando éxeat
 Extémplo aduenienti éi tabellas dem ín manum.

NICOBVLVS. CHRVSALVS. (LORARIVS.)

NI. Nimio illaec res est mágnae diuidiaé mihi, 770
 Suptérfugisse sic mihi hodie Chrúsalum.

CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
 Adeúndi ad hominém témpus. NI. Quis loquitúr
 prope?

Atque híc quidem, opinor, Chrúsalust. CH. Accés-
 sero.

NI. Bone sérue, salue: quíd fit? quam mox náuigo
 In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó do-
 mum? 776

Tacés? per omnis dèos adiuro, ní meum
 Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae is
 uelit,

* * * * *

Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe 780
 Ferrátusque in pistríno aetatem cónteras.
 Omnia rescui scélera ex Mnesilochó tua.

CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
 Ego súm sacer, sceléstus. specta rém modo.
 Ego uérbum [nullum] fáciam. NI. Etiam, cár-
 nufex, 786

Minitáre? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.

Nunc háš tabellas férre me iussít tibi:

Orábat quod istic éssset scriptum ut fieret.

NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóui. ubi ip-
sest? CH. Néschio.

Nil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia. 790

Scio mé esse seruom: néschio etiam id quód scio.

Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit:

Pendébit hodie púlcre, ita intendí tenus.

NI. Manedúm parumper: iam éxéo ad te, Chrúsale.

CH. Vt uérba mihi dat: út nescio quam rém gerat.

Seruós arcessit íntus, qui me uínciant. 796

Bene náuis agitur, púlcre haec confertúr ratis.

Set cónticiscam: nam aúdio aperirí foris.

NI. Constrínge tu illic, Ártamo, actutúm manus.

CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttúerit.

Quid haé locuntur líterae? CH. Quid mé rogas?

Vt áb illo accepi, ad te ópsignatas áttuli. 802

NI. Eho tú, [scelus,] loquitátusne es gnató meo

Male pér sermonem, quía mi id aurum réddidit,

Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen 805

Per súcophantiam? CH. Égone dixi istúc? NI. Ita.

CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI.

Tace.

Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,

Quas tu áttulisti: en, haé te uíncirí iubent.

CH. Ah, Bállerophontem túus me fecit fílius: 810

Egomét tabellas tétuli ut uíncirér: sine.

NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo

Vt pérgraecetur técum, teruenéficé.

CH. O stúlte, stulte, néscis nunc ueníre te:

Atque ín copse astas lápide, ut praeco praédicat. 815

NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di dí-
ligunt,

Aduléscens moritur, dúm ualet sentít sapit.

Hunc si úllus deus amáret, plus annís decem,

Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.

Terrae ódium [iam pridem] ámbulat: tam níl sapit

Nec sentit: tantist quántist fungus pútíus. 821

NI. Tun térrae me odium esse aútumas? abdúcite
hunc

Intro átque astringite ád columnam fórtiter.

Numquam aúferes hinc aúrum. CH. Atqui iám
dabis.

NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quídem ultro ut
aúferam, 825

Quom illúm rescisces críminatorém meum

Quanto ín periclo et quánta in pernicié siet.

Tum libertatem Chrúsalo largíbere:

Ego ádeo numquam accípiam. NI. Dic, scelerúm
caput,

Dic, quó in periclost méus Mnesilochus fílius? 830

CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo
géntium?

CH. Tris únos passus. NI. Vél decem. CH. Age-
dum tu Ártamo

Forem hanc pausillulum áperi: placide, né crepa.

Sat ést. accede huc [núnc] tu. uiden conuuium?

NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et BÁCchidem.

CH. Qui súnť in lecto illo áltero? NI. Interií mi-
ser. 836

CH. Nouístine hominem? NI. Nóui. CH. Dic
sodés mihi,

Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ád modum.

CH. Quid? illám meretricemne ésse censes? NI.
Quíppeni?

CH. Frustrá's. NI. Quis igitur ópsecrost? CH. In-
uénieris: 840

Ex mé quidem hodie númquam fies cértior.

CLEOMACHVS. NICOBVLVS. CHRVSALVS.

CL. Meamne híc Mnesilochus Nicobuli fílius
Per úm ut retineat múlierem? quae haec fáctiost?
NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenit milés
mihi.

CL. Non me árbitratur mílitem set múlierem, 845
Qui mé meosque nón queam deféndere.

Nam néque Duellona mi úmquam neque Mars cré-
duat,

Ni illum éxanimalem fáxo, si conuénero,

Niue éxheredem févero uitaé suae.

NI. Chrusále, quis illest quí minitatur fílio? 850

CH. Vir hic ést illius múlieris quicum ádcubat.

NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptanest
illa, ópsecro?

CH. Scies haú multo post. NI. Óppido interií
miser.

CH. Quid núnc? scelestus tibi uidetur Chrúsalus?
Age núnc uincito me, aúscultato fílio. 855

Dixín tibi ego illum te ínuenturum quális sit?

NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exoluí
cito:

Nam ní ego exoluor, iám manifesto hominem óp-
primet.

CL. Nihil ést lucri quod me hódie facere máuelim
Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo
út necem. 860

CH. Audín quae loquitur? quín tu me exoluí iubes?

NI. Exóluite istum. péril, pertimuí miser.

CL. Tum illám quae corpus púplicat uolgó suum
Faxó se hau dicat nánctam quem derídeat.

CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia 865

Potís. NI. Pacisce ergo ópsecro quod tibi lubet,
Dum né manifesto hominem ópprimat neue énicet.

CL. Nunc nísi ducenti Philippi redduntúr mihi,
Iam illórum ego animam ambórum exorbebo ópvido.

NI. Cum illóc pacisce, sí potes. perge ópsecro: 870

Pacisce quiduí. CH. Íbo et faciam sédulo.

Quid clámas? CL. Vbi erus tíus est? CH. Nus-
quam: néscio.

Vis tibi ducentos númmos iam promíttier,

Vt né clamorem híc fácias neu conúitium?

CL. Nihil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala
multa íngeram? 875

CL. Tuo árbitratu. CH. Vt súbblanditur cárnufex.

Pater híc Mnesilochist: séquere, is promíttét tibi.

Tu aurúm rogato. céterum uerbúm sat est.

NI. Quid fít? CH. Ducentis Philíppis pepigi. NI.

Váh, Salus,

Me séruauisti. ehém, quam mox dicó 'dabo'? 880

CH. Roga hunc tu, tu promítte huic. NI. Promíttó:
roga.

CL. Ducéntos nummos aúreos Philíppós probos

Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: 'respondé. NI.

Dabo.

CH. Quid núnc, impure? númquid delibetúr tibi?

Quid illi molestus? quid illum morte térritas? 885

Et égo te et ille mactámus infortúnio.

Si tíbist machaera, at nóbis ueruínást domi:

Qua quídem te faciam, sí tu me inritáueris,

Confóssiozem sóricina nénia.

• Iam dúdum hercle equidem séntio, suspítio 890

Quae té sollicitet: éum esse cum illa muliere.

CL. Immo ést quoque. CH. Ita me Iúppiter Iunó

Ceres

Minérua Spes Latóna Opis Virtús Venus

Castór Polluces Márs Mercurius Hércules

Submánus Sol Satúrnus dique omnés ament, 895

Vt ille cum illa néque cubat neque ámbulat

Neque áusculatur néque illut quod dicí solet.

NI. Vt iúrat: seruat mé ille suis periúriis.

CL. Vbi núnc Mnesilochus érgost? CH. Rus missít

pater:

Illa autótem in arcem [hinc] ábiit aedem ússere 900

Minéruae. nunc apértast: i, nisse éstne ibi.

CL. Abeo ád forum igitur. CH. Vél [tu] hercle in
malám crucem.

CL. Hodie éxigam aurum hoc? CH. Éxige ac sus-

pénde te:

Ne súpplicare, homo níhili, [tibi nos] cénseas.

Illést amotus. síne me, per te, ere, ópsecro 905

Deos ínmortalis, íre huc intro ad filium.

NI. Quid éó [nam] intro íbis? CH. Vt eum dictis

plúrumis

Castígem, quom haec hic fácta ad hunc faciát mo-
dum.

NI. Immo óro ut facias, Chrúsale, et ted ópsecro,

Caue pársis in eum dícere. CH. Etiam mé mones?

Satin ést si plura ex me áudiet hodié mala 911

Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio ?

Nl. Lippi illic oculi séruos est simíllumus:

Si nó n est, nolis ésse neque desíderes:

Si est, ápstinere quín attingas nó n queas. 915

Nam ní illic hodie fórte fortuna hí c foret,

Milés Mncsilochum cum úxore opprimerét sua

Atque óp truncaret moéchum manifestárium.

Nunc quási ducentis Phílippis emi fílium,

Quos dáre promissi míliti: quos nó n dabo 920

Temere étiam prius quam fílium conuénero.

Numquam édepol quicquam témere credam Chrú-
salo.

Verúm lubet etiam mi há s pellegere dénuo:

Aequómst tabellis cósignatis crédere.

A C T V S V.

C H R V S A L V S.

Atridae duo fratres cluent fecisse facinus maximum, 925
 Quom Priami patriam Pergamum diuina moenitum manu
 Armis equis exercitu atque eximiiis bellatoribus
 [Et] mille numero nauium decumo anno post subegerunt.
 Non prius termentó ruit, praeut ego erum expugnabo
 meum

Sine classe sineque exercitu et tanto numero militum. 930
 Cepi, expugnaui amanti erili filio aurum ab suo patre:
 Nunc huc prius quam senex uenit, lubet lamentari, dum
 exeat.

O Troia, o patria, o Pergamum: o Priame, periisti senex,
 Qui misere male mulcābere quadrigentis Philippis aureis.

Nam ego has tabellas opsignatas, consignatas quas fero,
 Non sunt tabellae, set equos quem misere Achiui ligneum. 936

Epiust Pistoclerus: ab eo haec sumpta. Mnesilochus
 Sinost

Relictus. illum: non in busto Achilli, set in lecto ad-
 cubat:

Bacchidem habet secum, ille olim [ut] habuit ignem quod
 signum daret:

Nunc ipsum exurit. ego sum Vlixes, quous consilio haec
 gerunt. 940

Tum quae híc sunt scriptae literae, hoc insunt in equo
mílites

Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque
adhuc.

Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet
ínpetum.

Exítium excidium exlécebra fiet híc equos hodie auro
senis.

Nostró seni huic stolido, èi profecto nómen facio ego
Ílio. 945

Milés Menelaust, égo Agamemno: idém [sum] Vlixes
Lártius:

Mnesílochust Alexandér, qui erit exítio rei patriaé suae;
Is Hélenam abduxit, quóia caussa núnc facio opsidium
Ílio.

Nam illi ítidem Vlixem audiui, ut ego sum, fuisse et au-
dacem ét malum.

Doli égo deprausus sum: ille mendicans paéne inuen-
tus interiit, 950

Dum exquaérit ibi facta Íliorum. adsímiliter mi hodie
óptigit:

Vinctús [fui], set dolís me exemi: item ille se seruauit
dolís.

Ílio tria fuisse audiui fáta, quae illi fúere exitio:

Sígnum ex arce sí perisset: álterum autemst Tróili
mors:

Tértium, quom pórtae Phrugiae límen superum scín-
deretur. 955

Pária item tria èis tribus sunt fáta nostro huic Ílio.
Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce
iam ápstuli.

Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppi-
dum.

Post úbi tabellas ád senem tetuli, ibi [ego] occidi Tróilum.
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum
mílitis, 961

Ibi uix me exolui: atque id periculum adsímulo, Vlixem
ut praédicant

Ab Hélena cognitum ésse proditum Hécubae. set ut
olim ille se

Blandítiis [ab illa] exémit et persuássit se ut amitteret,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et decepí senem.
Post cúm magnífico mílite, urbis uérbis qui inermús
capit, 966

Conflíxi atque hominem réppuli. dein púgnam conseruí
seni:

Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
Cepi [áb eo] spolia. is núnc ducentos númmos Philippos
míliti

Quos dáre se promissít dabit. * * * * * 970

Nunc álteris etiám ducentis ússus est, capto Ílio
Qui díspensentur, út sit mulsum qui triumphent mílites.
Set Príamus hic multo illi praestat: nón quinquagintá
modo,

Quadrigéntos filiós habet atque ómnis lectos sÍne probro:
Eos égo hodie omnis cóntruncabo dūobus solis íctibus.
Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómptionalém
senem 976

Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppi-
dum expugnáuero.

Set Príamum astantem eccum ánte portam uídeo. adibo
atque ádloquar.

NICOBVLVS. CHRYSALVS.

NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nícobule.

NI. Quíd fit? [CH. Euge.]

NI. Quíd? quod te missi écquid egisti? CH. [Hém,] ro-
gas? congrédere. NI. Gradior.

CH. Óptumus sum orátor: hominem ad lácrumas coegi
cástigando 981

Máleque dictis, quae quidem quiui cónninisci. NI. Quíd
ait? CH. Verbum

Núllum fecit: lácrumans tacitus aúscultabat quae égo
loquebar:

Tácitus conscripsít tabellas: ópsignatas has dedit mi:

Tíbi me iussit dáre. set metuo né ídem cantent quód
priors. 985

Nósce signum: estne éius? NI. Noui: lúbet pel-
legere has. CH. Péllege.

Nunc súperum limen scínditur, nunc [própe] adest
exitium ílio.

Turbát equos lepidé lígneus. NI. Chrusále, ades dum
ego has péllego.

CH. Quíd me tibi adesse ópus est [quaeso]? NI. Vt
scias quae scrípta sint hic. 989

CH. Níl moror neque scíre uolo [ego]. NI. Támen ades.

CH. Quíd ópus est? NI. Taceas.

CH. Nólo, inquam. NI. At uolo, inquam. CH. Quid opust?

NI. Át enim quod te iúbeo facias.

CH. Ádero: iustumst túus tibi seruus tuo árbitratu sér-
uiat. NI. [Vah,]

Cérae hau parsit néque stilo: set quídquid est, pellégere
certumst.

Hóc age nunc iam. CH. Vbi lubet recitá sis: tibi dico
aúrium operam.

NI. Eúge literás minutas. CH. Quí quidem uideát parum
[oculis]: 995

Vérum qui satis uideat, grandes sátis sunt. NI. Animum
aduórtito igitur.

‘Patér, ducentos Phílippos quaeso Chrúsalo

Da, sí esse saluom uís me aut uitalém tibi.’

CH. Malúm quidem hercle mágnus: tibi dicó. NI.
Quid est?

CH. Non prius salutem scrípsit? NI. Nusquam
séntio. 1000

CH. Inde á principio iam ínpudens epístulast.

Non dábis, si sapiés: uérum si das máxume,

Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:

Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.

Sat sic suspectus súm, quom careo nóxia. 1005

NI. Auscúlta porro, dúm hoc quod scriptumst pél-
lego.

‘Pudét prodire mé ad te in conspectúm, pater:

Tantúm flagitium té scire audiui meum,

Quod cúm peregrini cúbui uxore mílitis.’

Pol haú derides: nám ducentis aúreis 1010

Philippís redemi uítam ex flagitió tuam.

CH. Nihil ést illorum, quín ego illi dñxerim.

NI. ‘Stulté fecisse fáteor: set quaeso, pater,

Ne me, in stultitia sí deliqui, déseras.

Ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui: 1015

Persuásumst facere quòius me nunc factí pudet.’

Prius cáuisse ergo quám pudere aequóm fuit.

CH. Eadem ístaec uerba dúdum dixi illi ómnia.

NI. ‘Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrúsalus

Med óbiurgauit plúrumis uerbís malis 1020

Et mé meliorem fécit praeceptís suis,
Vt té ei habere grátiam aequom sít bonam.'

CH. Estne ístuc ístic scríptum? NI. En specta,
túm scies.

CH. Vt qui deliquit súpplex est ultro ómnibus.

NI. 'Nunc sí me fas est [órare etiam] aps té, pater,
Da míhi ducentos númmos Philippos, te ópsecro.'

CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine
péllegam: 1027

'Ego iús iurandum uérbis conceptís dedi,
Datúrum id me hodie múlieri ante uésperum
Prius quam á me abiret. núnc, pater, ne péierem
Cúra átque abduce me hínc ab hac quantúm potis,
Quam própter tantum dámni feci et flágití. 1032

Caue tibi ducenti númmi diuidiaé fuant:
Sescénta tanta réddam si uiuó tibi.

Vale átque haec cura.' quíd nunc censes, Chrú-
sale? 1035

CH. Nil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo
Neque ego haút conmittam ut, síquid peccatúm
siet,

Fecísse dicas dé mea senténtia.

Verum, út ego opinor, égo si in istoc sím loco,
Dem pótius aurum quám illum conrumpí sinam. 1040
Duae cónditiones súnť: utram accipiás uide:

Vel ut aúrum perdas uél ut amator péieret.
Ego néque te iubeo néque uoto neque suádeo.

NI. Miserét me illius. CH. Túus est: non mirúm
facis.

Si plús perdundum sít, perisse sátius est 1045
Quam illút flagitium uólgo dispaléscere.

NI. Ne ille édepol Ephesi múlto mauellém foret,
 Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.
 Quin égo istic quod perdúndumst properem pér-
 dere?

Binós ducentos Phílippos iam intus écferam: 1050
 Et míliti quos dúdum promissí miser

Et istos. mane istic: iam éxco ad te, Chrúsale.

CH. Fit uásta Troia, scíndunt proceres Pérga-
 mum.

Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.

Edepol qui me esse dícat cruciatú malo 1055

Dignúm, ne cum illo pígnus haut aussím dare:

Tantás turbellas fácio. set crepuít foris:

Ecfértur praeda ex Tróia. taceam núnc iam.

NI. Cape hóc tibi aurum, Chrúsale: i, fer fílio.

Ego ad forum autem hinc íbo, absoluam mílitem.

CH. Non équidem accipiam: próin tu quaeras quí
 ferat. 1061

Nolo égo mi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.

CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico
 ut rés se habet.

NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí
 mihi.

Vel da áliquem qui me séruet. NI. Odiosé fa-
 cis. 1065

CH. Cedo, sí necessest. NI. Cúra hoc. iam ego
 huc reuénero.

CH. Curátumst esse té senem misérrumum.

Hoc ést incepta ecfícere pulcre: uél mihi

Vt óuans praeda onústus incedam éuenit.

Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum 1070

Exércitum íntegrum ómnem redducó domum.

Set, spéctatores, ués nunc ne mirémini
Quod nón triumpho: pérualgatumst, níl moror.
Verúm tamen accipiéntur mulso milites.
Nunc hánc praedam omnem iám ad quaestorem dé-
feram. 1075

A C T V S VI.

P H I L O X E N V S.

Quam mágis in pectore mēo foueo, quas méus filius tur-
bás turbet,

Quam sé ad uitam et quos ad mores praecipitem insci-
tus capéssat:

Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu
conrúmpatur.

Scio: fúi ego illa actate ét feci illa omnia, set more
modésto.

Duxi hábui scortum pótaui edí donauí: at enim íd raro.

Neque plácitant mores quíbus uideo gnatis uolgo esse
paréntis. 1081

Ego dáre ludum gnato ínstítui, animo ópsequium ut
sumére possit:

Aequom ésse puto: set nímis nolo desídiae. nunc
Mnesílochum

Quod mándaui uisso écquid eum [mi] ad frúgem opera
sua cónpulerit: 1085

Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eo ingenio gnátust.

N I C O B V L V S. P H I L O X E N V S.

Nl. Quiquómque [ubi] ubique sunt, quí fuerunt quiqué
futuri sunt pósthac

Stultí stolidi fatuí fungi bardí blenni buccónes,

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus in-
doctis.

Períí: pudet: hocine me aétatis ludós bis factum esse
índigne? 1090

Quam mágis id reputo, tám magis uror, quae meus filius
túrbaui.

Perdítus sum atque etiam erádicatus sum: ómnibus ex-
emplis crucior.

Omnía me mala conséctantur, omnibus exitiis ínterii.

Chrusálus me hodie deláceravit, Chrusálus me miserum
spóliauit:

Is mé scelus auro usque áttendit dolis dóctis indoctum út
lubítumst. 1095

Ita míles memorat méretricem esse eam quám ille uxo-
rem esse áiebat:

Omníaque ut quicque actúmst memorauit: èam sibi hunc
annum cónductam:

Relicúom id auri factúm quod ego ei stultíssimus homo
promísissem.

Hoc hoc ést quo [pectus] péracescit, hoc est dénum
quod percrúciór:

[Me hoc aetatis ludificari: immo edepol sic ludos fac-
tum] 1100

Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse
emúctum.

Períí, hóc seruom meum nóñ nauci facere ésse aussum.
atque ego, si álibi

Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque id
mihi damno dúcam.

PH. Certo híc prope me mihi néscio quis loqui ús-
sust. set quem uídeo?

Hic quídemst pater Mnesilochi. NI. Eúge, socium
aerúmnac et mei mali uídeo. 1105

Philoxéne, salve. PH. Et tu, unde ágis? NI. Vnde
homo miser átque infortunátus.

PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem
deceat átque infortunátum.

NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH.
Sic est. sét tu,

Quíd tibist? NI. Pól mihi [aegrést] idem quód tibi.

PH. Númquidnam ad filium haec aégritudo áttinet?

NI. Ád modum. PH. Idém mihi mórbus in péc-
torest. 1111

NI. Át mihi Chrúsalus óptumus homó [meum]

Péridit filium, me átque rem omném meam.

PH. Quíd tibi ex fílio nam, ópsecro, aegrést? NI.
Scies:

Périit is cúm tuo: aequé ámbo amicás habent. 1115

PH. Quí scis? NI. Vidi. PH. Heí mihi [mísero]:
dispérii.

NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós
foras?

PH. Haú moror. NI. Heus Bácschis, iube sis áctutum
aperirí foris,

Nísi mauoltis föris et postis cónminui secúribus.

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). NICOBVLVS.
PHILOXENVS.

BA. Quis sónitu ac tumúltu tantó nominát me atque púl-
tat hasce aédis? 1120

NI. Ego átque hic. BA. Quid hóc est negóti nam, amábo?
quis ouís huc adégit?

NI. Ouis nos uocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom eunt sic a pecú palitántes.

BA. At haú pol nitént: sordidae ámbae uidéntur.

SO. Attónsae quidem ámbae usque súnt. PH. Vt
uidéntur 1125

Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.

BA. Rerín ter tu in áнно has [ouis] tonsitári?

SO. Pol hódie altera [haéc] iam bis détonsa cértost.

BA. Vetulaé sunt minae ámbae. SO. At bonás
fuisse crédo.

BA. Vidén limulís, opsecro, út contuéntur? 1130

SO. Ecástor sine ómni arbitrór malítia ésse.

PH. Merito hóc nobis fít, qui quidem húc uene-
rímus.

BA. Cogántur quidem íntro. SO. Hausció quid eo
opús sit:

Quae néc lacte néc lanam habént: sic sine ástent.

Exólueré, quánti fuére: omnis frúctus 1135

Iam illís decidít: non uidés ut palántes

[Solae libere]

Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:

Ne bálant quidém, quom a pecú cetero ápsunt: stultae
ác malae uidéntur.

BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Ilico ámbae manéte:
hae uolúnt uos. 1140

SO. Pródigium hoc quidémst: humana nós uoce ap-
pellánt oues.

PH. Haéc oues uobís malam rem mágnam quam de-
hibént dabunt.

BA. Síquam dehibes, té condono: tibi habe, numquam
aps té petam.

Sét quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?

PH. Quia nostros agnós conchlussos ístic esse aiúnt
duos. 1145

NI. Ét praeter eos ágnos meus est ístic clam mordáx
canes:

Quí nisi nobis próducuntur iam átque emittuntúr
foras,

Árietes trucés nos erimus: iám in uos incursábimus.

BA. Soror, ést quod te uolo sécreto. SO. Eho, amábo.

NI. Quo illaec ábeunt?

BA. Senem illúm tibi dedo ultériorem, lepide út leni-
túm réddas: 1150

Ego ad hunc [nunc] iratum ádgrediar, [si] hos póssumus
intro inlicere huc.

SO. Meum pénsum ego lepide adcúrado, quamquámst
mortem amplexári.

BA. Facito út facias. SO. Taceás. tu tuum facito: égo
quod dixi [ecfíciam].

NI. Quid illaec illic in cónsilio duae sécreto consúltant?

PH. Quid ais tu, homo? NI. Quid mé [nunc] uis? PH.
Pudet dícere me tibi quíddam. 1155

NI. Quid est quód pudeat? PH. Set amíco homini tibi
quód uolo credere cértumst:

Nihili sum. NI. Istuc iam prídem scio: set quí nihili sis
mémora.

PH. Tactús sum uehementér uisco: cor [pól mihi] sti-
mulo fóditur.

NI. Pol tibi multo aequius ést [nequam stimulári] coxen-
dícem.

Set quíd istuc est? etsi égo iam ipsus quíd sít prope
scire putó me: 1160

Verum áudire etiam ex té studeo. PH. Viden hanc?

NI. Video. PH. Hau malast múlter.

NI. Pol uéro ista mala et tú nihili. PH. Quid multa? ego amo. NI. An amas? PH. *Ναὶ γάρ.*

NI. Tunc, hómo putide, amatór istac fieri aétate audes? PH. Quí non?

NI. Quia flágitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo fílio non sum irátus

Neque té tuost aequom esse íratum: si amánt, sapienter faciunt. 1165

BA. * * * sequere hác. NI. Eunt eccas tándem

Probripéllecebrae et persuástrices. quid núnc? iam redditis nóbis

Fílios et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?

Non hómo tu quidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepidé appélles.

BA. Senex óptume, quantumst ín terra, sine [me] hóc exorare áps te, 1170

Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.

NI. Ni abeás, quamquam tu bélla's, malum tibi mágnum dabo iam. BA. Pátiar:

Non métuo nequid míhi doleat quod férias. NI. Vt blandíloquast.

Hei míhi, metuo. BA. Hicmagistránquillust: * * *

I hac mecúm intro: atque ibi síquid uis fílium concastigáto. 1175

NI. Abin á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?

SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro ut me intro abdúcas.

SO. Lepidúm te. PH. At scín quo pácto me ad te intro abdúcas? SO. Mecúm út sis.

PH. Omnia quae cupio conmemoras. SO. * * * *

NI. Vidi ego nequam homines, uerum te neminem deteriores. PH. Ita sum. 1180

BA. I hac mecum intro, ubi tibi sit lepide uictibus uino atque unguentis.

NI. Satis, satis iam uostris conuiui: nil paenitet ut sim acceptus:

Quadrigentis Philippis filius me et Chrusalus circumduxerunt,

Quem quidem ego ut non [hodie] excruciem, alterum tantum auri non meream.

BA. Quid tandem, si dimidium auri redditur? isne hac mecum intro 1185

Atque [induces animum haec] ut eis delicta ignoscas? PH. Faciet.

NI. Minime, nolo: nil moror: sine sic. malo illos ulcisci ambo.

PH. Etiam tu homo nihil, quod di dant boni caue culpa amissis.

Dimidium auri datur: accipias potesque et scortum adcumbas.

NI. Egone ubi filius corrumpatur meus, ibi potem? PH. Potandumst. 1190

NI. Egon quom haec cum illo adcubet inspectem? BA. Immo equidem pol tecum adcumbam.

NI. Caput prurit: perii. uix negito. PH. Non tibi in mentemst, [te] amabo,

Si dum uiuas tibi bene facias, pol id quidem esse hau perlonginquom,

Neque si hoc hodie amissis, id post mortem euenturum esse umquam?

NI. Quid agó? PH. Quid agas rogítas etiam? NI. Lubet
ét metuo. BA. Quid métais?

NI. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum,
amabo, istacc fiunt. 1196

Tuust: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi
déderis?

Hanc uéniam illis sine te éxorem. NI. Vt terebrát: satin
offirmátum

Quod míhi erat, [nunc] id me éxorat? BA. Te amábo et
te amplexábor.

NI. Tua sum ópera et propter te ínprobior. BA. Ne tís
quam mea mauéllem. 1200

NI. Age iam, útut est, etsist dédecori, patiár: facere in-
ducam ánimum.

BA. Satin égo istuc habeo offirmatum * * * * ?

NI. Quod díxi semel, hau mútabo. BA. It díes: ite intro
adcúbitum:

Filii uos expectánt intus. NI. Quam quídem áctutum
emoriámur?

BA. Vespér hic est: ite, sequímini. PH. Ducite nós
quo lubet addíctos. 1205

BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filiis fecere in-
sídias.

C A T E R V A.

Hí senes nisi fúissent nihili iam índé ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápítibus:
Néque adeo haec facerémus, ni antehac uídissemus fieri,
Vt aput lenonés riuales fíliis fierént patres. 1210
Spéctatores, uós ualere uólumus: clare adpláúdíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V.   1 trochaicus octonarius
- 2 creticus tetrameter acatalectus
  - 4 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 5 ad 18 iambici senarii
  - 19 trochaicus septenarius
  - 20 bacchiacus tetrameter catalecticis
  - 21 ad 26 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 27 et 28 cretici tetrametri acatalecti
  - 29 ad 108 trochaici septenarii
  - 109 ad 367 iambici senarii
  - 368 ad 499 trochaici septenarii
  - 500 ad 525 iambici senarii
  - 526 ad 572 trochaici septenarii
  - 573 ad 611 iambici senarii
  - 612 ad 615 trochaici octonarii
  - 616 creticus tetrameter acatalectus
  - 617 ad 619 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 620 duae tripodiae trochaicae catalecticae
  - 621 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 622 ad 624 cretici tetrametri acatalecti
  - 625 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 626 ad 628 trochaici octonarii
  - 629 ad 639 trochaici septenarii
  - 640 ad 642 trochaici octonarii
  - 643 et 645 binae tripodiae trochaicae catalecticae
  - 644 creticus tetrameter acatalectus
  - 646 iambicus dimeter acatalectus
  - 647 ad 649 cretici tetrametri acatalecti
  - 650 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica catalectica
  - 651 ad 654 cretici tetrametri acatalecti
  - 655 iambicus dimeter acatalectus
  - 656 et 657 trochaici dimetri catalectici
  - 658 creticus tetrameter acatalectus

- V. 659 trochaica tripodia catalectica
- 660 et 661 bacchiaci dimetri catalectici
  - 662 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 663 ad 667 cretici dimetri acatalecti cum tripodiis trochaicis catalecticis
  - 668 ad 760 trochaici septenarii
  - 761 ad 924 iambici senarii
  - 925 ad 952 iambici octonarii
  - 953 ad 955 trochaici octonarii
  - 956 trochaicus septenarius
  - 957 ad 978 iambici octonarii
  - 979 ad 985 trochaici octonarii
  - 986 trochaicus septenarius
  - 987 et 988 iambici octonarii
  - 989 ad 996 trochaici octonarii
  - 997 ad 1075 iambici senarii
  - 1076 ad 1086 anapaestici octonarii et septenarii alternantes
  - 1087 et 1088 anapaestici septenarii
  - 1089 ad 1098 anapaestici octonarii
  - 1099 ad 1108 anapaestici septenarii
  - 1109 ad 1115 cretici tetrametri acatalecti
  - 1116 creticus tetrameter catalecticus
  - 1117 ad 1119 trochaici septenarii
  - 1120 et 1121 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 1122 ad 1138 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1139 et 1140 bacchiaci hexametri acatalecti
  - 1141 ad 1148 trochaici septenarii
  - 1149 ad 1206 anapaestici septenarii
  - 1207 ad 1211 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

C V R C V L I O.

ARGVMENTVM.

Curcúlio missu Phaédromi it [in] Cáriam,
 Vt pétat argentum. ínibi eludit ánulo
 Riúálem, scribit átque opsignat líteras.
 Cognóscit signum Lýco, ubi uidit, mílitis:
 Vt amícam mittat, prétium lenoní dedit.
 Lycónem miles ác lenonem in iús rapit.
 Ipsús sororem quám peribat répperit,
 Orátu quoius Phaédromo nuptúm locat.

5

P E R S O N A E.

PALINVRVS SERVVS
 PHAEDROMVS ADVLESCENS
 LEAENA ANVS
 PLANESIVM VIRGO
 CAPPADOX LENO
 COQVVS
 CVRCVLIO PARASITVS
 LVCO TARPESSITA
 CHORAGVS
 THERAPONTIGONVS MILES
 CANTOR.

ACTVS I.

PALINVRVS. PHAEDROMVS. (PVER.)

PA. Quo téd hoc noctis dícam proficiscí foras
Cum istóc ornatu cúmque hac pompa, Phaédrome?

PH. Quo Vénus Cupidoque ínperat suadétque Amor:
Si média nox est síuest prima uéspera,
Si státus condictus cum hóste intercedít dies, 5
Tamen ést eundum quo ínperant ingrátis.

PA. At tándem tándem . . PH. Tándem es odio-
sús mihi.

PA. Istúc quidem nec béllumst nec memorábile:
Tuté tibi puer es: laútus luces céreum.

PH. Egone ápicularum cóngestum opera nón feram,
Ex dúlci oriundum, méculo dulcí meo? 11

PA. Nam quó te dicam ego íre? PH. Si tu mé roges,
Dicam út scias. PA. Si rógitem, quid respónd eas?

PH. Hoc Aésculapi fánumst. PA. Plus iam annó
scio.

PH. Huic próximum illut óstiumst oculíssimum. 15
Salué: ualúistine úsque, oculíssimum óstium?

PA. Carúitne febris te herí uel nudíustértius,
Et herí cenauístine? PH. Deridésne me?

PA. Quid tú ergo, insane, rógitas ualeatne óstium?

PH. Bellíssimum hercle uídi et taciturníssimum:
Numquam úllum uerbum múttit: quom aperitúr,
tacet, 21

Quomque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

PA. Numquid tu quod te aut genere indignum sit
tuo

Facis aut inceptas facinus facere, Phaédrome?

Num tú pudicae quopiam insidiás locas 25

Aut quám pudicam opórtet esse? PH. Némini,

Nec me ille sierit Iúppiter. PA. Ego itém uolo:

Ita túum conferto amáre semper, sí sapis,

Ne id quód ames, populus sí sciat, tibi sit probro.

Sempér curato né sis intestábilis. 30

PH. Quid istúc est uerbi? PA. Caúte ut incedás
uia:

Quod amás amato téstibus praeséntibus.

PH. Quin léno hic habitat. PA. Nemo hinc prohibet
néc uotat

Quin quód palamst uenále, si argentúmst, emas.

Nemo íre quemquam púplica prohibét uia, 35

Dum né per fundum saéptum faciat sémitam:

Dum téd apstineas núpta uidua uírgine

Iuuentúte et pueris liberis, ama quód lubet.

PH. Lenónis haec sunt aédes. PA. Male istis énenat.

PH. Qui? PA. Quía scelestam séruitutem sér-
uiunt. 40

PH. Oblóquere. PA. Fiat máxume. PH. Etiam
[tú] taces?

PA. Nempe óbloqui me iússeras. PH. At núnc uoto.

[Set] ita ut ocepi dicere, eist ancíllula . .

PA. Nempe huíc lenoni qui híc habet? PH. Recté
tenes. 44

PA. Minus fórmidabo ne éxcidat. PH. Odiósus es.

Eam uólt meretricem fácere: [at] ea me déperit:

Ego autém cum illa fácere nolo mútuom.

PA. Quid itá? PH. Quia proprium fácio: amo paritér semul.

PA. Malus clándestinus ést amor, damnúmst merum.

PH. Est hércle ita ut tu dícis. PA. Iamne ea fért iugum? 50

PH. Tam a mé pudicast quási soror mea sít, nisi Sist áusculando quípiam inpudíciór.

PA. Sempér, tu scito, flámma fumo próxumast: Fumó comburi níl potest, flammá potest.

E núce nuculeum qui ésse uolt, frangít nucem: 55 Qui uólt cubare, pándit saltum sáuiis.

PH. At illást pudica néque dum cubitat cúm uiris.

PA. Credám, pudor si quoíquam lenoní siet.

PH. Immo út illam censes? út quaeque illi occás-siost

Subrúpere se ad me: ubi sáuium oppegít, fugit. 60

Id eó fit, hic quia léno aegrótus incubat

In Aésculapi fáno: is me excruciát. PA. Quid est?

PH. Aliás me poscit pró illa trigintá minas,

Aliás talentum mágnum: neque quicquám queo

Aequí bonique ab eo ímpetrare. PA. Iniúriu's, 65

Qui quód lenoni núllist id ab eó petas.

PH. Nunc hínc parasítum in Cáriam missí meum

Petítum argentum a mēo sodali mútuom:

Quod sí non adfert, quó me uortam nésco.

PA. Si dēos salutas, déxtrouorsum cénseo: 70

Nunc ára Veneris haéc est ante horúnc foris.

PH. Me inférre Veneri uóui iam ientáculum.

PA. Quid? án te pones Véneri iam ientáculo?

PH. Me té atque hosce omnis. PA. Túm tu Venerem uómere uis.

PH. Cedo, púere, sinum. PA. Quid facturu's?

PH. Iám scies. 75

Anus híc solet cubitáre custos iánitrix:

Nomén Leaenaest: múltibiba atque mérobibast.

PA. Quasi tú lagaenam dicas, ubi uinúm solet

Chium ésse. PH. Quid opust uérbis? uinosíssumast:

Eaque éxtemplo ubi uino hásce conspersí foris, 80

De odóre adesse mé scit, aperit slico.

PA. Eine híc cum uino sínus fertur? PH. Nísi
neuis.

PA. Nolo hércle: nam isti hunc quí fert afflictúm
uelim:

Ego nóbis ferri cénsui. PH. Quin tú taces?

Siquid super illi fúerit, id nobís sat est. 85

PA. Quisnam ístic fluuiust, quém non recipiát
mare?

PH. Sequere hác, Palinure, mé ad foris: fi mi óp-
sequens.

PA. Ita fáciam. PH. Agite bíbite, festiuáe fores,
Potáte, síte míhi uolentes própítiae.

PA. Voltísne oliuas aút pulmentum aut cápparim?

PH. Exúscitate uóstram huc custodém míhi. 91

PA. Profúndis uinum: quáe te res agitánt? PH.
Sine.

Viden? áperiuntur aédes festiuíssumae:

Num múttit cardo? est lépidus. PA. Quin das sá-
uujum? 94

PH. Tace: óccultemus lúmen et uocém. PA. Licet.

LEAENA. PALINVRVS. PHAEDROMVS.

LE. Flos uéteris uini náribus meis obiéctust: eius amor
cúpidam

Me prólicit huc per ténebras: ubi ubist, própe mest:
euax, hábeo.

Salue, ánime mi, lepos Líberi: ut uéteris [ego] sum
cúpida.

Nam ómnium unguéntum odos praé tuo naúteast:

Tú mihi stácte, tu cínnamum, tú rosa, 100

Tú crocinum et cásia's, tu bdéllium.

Nam ubi tú profussus és, ibi ego me péruelim sepúltam.

PA. Sitit haéc anus: quantillúm sitit? PH. Modi-
cást, capit quadrántal.

PA. Pol ut praédicas, uindémia haec huíc ánuí non
satis sólist.

LE. Sét quom adhuc náso, odos, ópsecutú's meo,

Dá uicissím meo gútturi gaúdium. 106

Níl ago técum: ubist ípsus? ipsum éxpeto

Tángere, inuérgere in mé liquorés tuos,

Síne, ductím. set hac ábiit, hac pérsequar.

PA. Canem ésse hanc quidem magis pár fuit: sagáx
nasum habet. LE. Amábo,

Quóia uox sonát procul? 111

PH. Cénseo hanc áppellandam ánum [esse]:
adibó. redi,

Réspice ad mé, Leaena. LE. Ínperatór quis est?

PH. Vínipollens, lépidus Liber,

Tibí qui screánti siccae semisómnae 115

Adfért potiónem et sitím [tuam] sedátum it.

LE. Quám longe a me abest? PH. Lúmen
hoc uide.

LE. Grándiorém gradum ergó face ad me, óp-
secro.

PH. Sálue. LE. Egon sálua sim, quae siti sícca sum?

PH. At iám bibes. LE. Diú fit. PH. En tibi [hóc],
anus lepida. LE. Sálue, 120

Óculíssume homo. PA. Age ecfunde hóc cito in bá-
rathrum: prolue própere

Cloácam. PH. Tace: nolo huic male dicí. PA. Fa-
ciam igitur pótius.

LE. Venús, de paulo paúlulum hoc dabó tibi hau lu-
bénter:

Nam tíbi propitiantés amantes únum dant potántes

Omnés: mihi hau saepe éuenunt talés hereditátes. 125

PA. Hóc [sis] uide ut auáriter merum ín se inpura
ingúrgitat

Faucibus plénis. LE. Hahahe. PA. Quid ést?
ecquid lubét? LE. Lubet.

PA. Míhi quoque etiam stímulo fodere té lubet.
PH. Nolí, tace.

PA. Táceo [ego]: ecce autém bibit arcus: hércle
credo, hodié pluet.

PH. Périi hercle: huic quid prímum dicam néscio.

PA. Hem, istuc quód mihi dixti. 130

PH. Quíd id est? PA. Periisse út te dicas. PH. Mále
di tibi faxínt. PA. Dice isti.

PH. Iámne ego huic dicó? PA. Quid dices? PH. Mé
perisse. PA. Age díce. PH. Anus audi.

Hóc uolo scíre te: pérditus súm miser.

LE. Át pol ego oppidó seruata.

Sét quid est quód lubet pérditum dícere 135

Té esse? PH. Quia [ego] id quód amo careo.

LE. Phaédrome mi, ne plóra amabo:

Tú me ne sitiám curato: ego tibi iam quod amas húc ad-
ducam.

PH. Né ego, si fidém [tu] mecum séruas, aureá pro
statua

Víneam tibi státuam, quae sit gútturi tuó monimentum.

Pálinure, in terrá qui me erit aéque fortunátus, illa 141

Sí ad me bitet? PA. Édepol qui amat, sí eget, misera
acrúmna adficitur.

PH. Nón ita res est: nám confido párasitum hodie [huc]
áduenturum

Cúm argento ad me. PA. Mágnum inceptas, sí illut ex-
pectás quod nusquamst.

PH. Quid si adeam ad foris átque occentem? PA. Sí
lubet, neque uotó neque iubeo,

Quándo ego te uideo ímutatis móribus esse, ere, átque
ingenio. 146

PH. Péssuli, heus péssuli, uós salutó lubens,

Vós amo, uós uolo, uós peto atque ópsecro,

Gérite amanti mihi mórem amoeníssumi:

Fíte caussá mea lúdii bárbari, 150

Sússulite, ópsecro, et míttite istánc foras,

Quaé mihi mísero amanti éxhibet ságuinem.

Hóc uide ut dórmiunt péssuli péssumi

Néc mea grátia cónmouent se ócius.

Perspício nihili mèam uos facere grátiam. st, táce tace.

PA. Táceo herele equidem. PH. Séntio 156

Sonítum: tandem edepol mihi morigeri péssuli [illi]
fiunt.

LEAENA. PLANESIUM. PALINURVS.

PHAEDROMVS.

LE. Plácide egredere et sónitum prohibe fórium et cre-
pitum cárdinum,

Né quod hic agimus érus percipiat fieri, mea Planésium.

Máne, suffundam aquolám. PA. Viden ut anus trémula
medicinám facit? 160

Ėapse merum condídicit bibere: fóribus dat aquam quám
bibant.

PL. Vbi tu's, qui me cónuadatu's Véneriis uadimóniis?

Sísto ego tibi me et míhi contra itidem [tú te] ut sistas
suádeo.

PH. Ádsum: nam si apsim haút recussem quín mihi male
sit, méi meum.

PL. Ánime mi, [me] prócul amantem abesse haut con-
sentáneumst. 165

PH. Pálinure, Palinúre. PA. Eloquere, quíd est quod
Palinurúm uocas?

PH. Ést lepida. PA. Nimis lépida. PH. Sum deus. PA.
Ímmo homo hau magní preti.

PH. Quíd uidisti aut quíd uidebis mágis dis aequiperá-
bile?

PH. Mále uales, ere, quód mihi aegrest. PH. Mále mi
morigerú's: tace.

PA. Ípsus se excruciát qui homo quod amat uidet nec
potitur dúm licet. 170

PH. Récte obiurgat: sáne haut quicquamst mágis quod
cupiam iám diu.

PL. Téne me, amplectere érgo. PH. Hoc etiamst quam
ób rem cupiam uiuere:

Quia te prohibet érus, clam potior. PL. Próhibet? nec
prohibére quit

Néc prohibebit, nísi mors meum animum áps te abalie-
náuerit. 174

PH. Sibi sua habeant régna reges, sibi diuitias díuites,
Sibi [illi] honores, sibi uirtutis, sibi pugnas, sibi proelia:
Dúm mi apstineant inuidere, sibi quisque habeant quód
suumst.

PA. Ēnimuero nequeó durare quín ego erum accusém
meum:

Nám bonumst pausillum amare sáne, insane nón bo-
numst:

Vérum totum insánum amare hoc ést quod meus erús
facit. 180

Quíd tu? Venerin péruiigare té uouisti, Phaédrome?

Nám hoc quidem edepol haú multo post luce lucebít.
PH. Tace.

PA. Quíd, taceam? quin tu is dormitum? PH. Dórmio:
ne occlámities.

PA. Tú quidem uigilas. PH. Át meo more dórmio: hic
somniaúst mihi. 184

PA. Heús tu, mulier: mále mereri de ínmerenti inscítiast.

PL. Írascare, sí te edentem hic á cibo abigat. PA. Ílicet:
Páriter hos períre amando uídeo: uterque insániunt.

Víden ut misere móliuntur? néqueunt conplectí satis.

Étiam dispertímini? PL. Nullist hómini perpetuóm
bonum:

• Iam huic uoluptati hóc adiunctumst ódium. PA. Quid
ais, própudium? 190

Túne etiam cum nóctuinis óculis odium mé uocas,

Ébriolae persólla, nugae? PH. Tún meam Venerem uí-
tuperas?

Quód quidem mihi pollúctus uirgis séruos sermoném
serat?

Át ne tu hercle cúm cruciatu mágno dixisti íd tuo.

Hém tibi male díctis pro istis, díctis moderari út queas.

PA. Túam fidem, Venus nóctuiigila. PH. Périgin etiam,
uérbero? 196

PL. Nóli amabo uérberare lápidem, ne perdás manum.

PA. Flágitium probrúmque magnum, Phaédrome, exper-
géfacis:

Béne monstrantem púgnis caedis, hánc amas, nugás
meras.

Hócine fieri ut ínmodestis te híc modereris móribus? 200

PH. Aúro contra cédo modestum amátorem: a me au-
rum áccipe.

PA. Cédo mihi contra aúrichalco, quóí ego sano sér-
uiam.

PL. Béne uale, ocule mí: nam sonitum et crépitum clau-
strorum aúdio:

Aédituom fanum áperire [arbitrór. set] quaeso ad hunc
modum

Ínter nos amóre utemur sémper subreptício? 205

PH. Mínime: nam parasítum missi núdiusquartus Cá-
riam

Pétere argentum: is hódie hic aderit. PL. Nímium con-
sultás diu.

PH. Íta me Venus amét, ut ego te hoc tríduom numquám
sinam

Ín domo esse istác, quin ego te liberalem liberem.

PL. Fácito ut meminerís: tene etiam priús quam hinc
abeo sáuium. 210

PH. Sí quidem mi hercle régnum detur, númquam íd
potius pérsequar.

Quándo ego te uidébo ? PL. Hem, istoc uérbo uindictám
para:

Sí amas, eme: ne rógites. facito ut prétio peruincás
tuo.

Béne uale. PH. Iamne égo relinquer ? púlcre, Palinure,
óccidi.

PA. Égo quidem, qui et uápulando et sómno pereó.

PH. Séquere me. 215

A C T V S II.

CAPPADOX. PALINURVS.

CA. Migráre certumst nunc iam ex fanó foras,
 Quando Aésculapi ita sentio senténtiam,
 Vt qui me nihili fáciat nec saluóm uelit.
 Valétudo decréscit, adcrescit labor.

Nam iam quasi sona líene cinctus ámbulo: 220

Geminós in uentre habére uideor filios.

Nil métuo nisi ne médius disrumpár miser.

PA. Si récte facias, Phaédrome, auscultés mihi
 Atque ístam exturbes éx animo aegritúdinem.

Paués parasitus quía non rediit Cária: 225

Adferre argentum crédo: nam si nón ferat,
 Torménto non retinéri potuit férreo,

Quin réciperet se huc éssum ad praesepém suam.

CA. Quis hic ést qui loquitur? PA. Quóiam uocem
 ego aúdio?

CA. Estne híc Palinurus Phaédromi? PA. Quis
 hic ést homo 230

Cum cónlatiuo uentre atque oculis hérbeis?

De fórma noui: dé colore nón queo

Nouísse: iamiam nóui: lenost Cáppadox.

Congrédiar. CA. Salue, Pálinure. PA. O scelerúm
 caput,

Saluétó: quid agis? CA. Víuo. PA. Nempe ut
 dignus es? 235

Set quid tibist? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, hiraе omnés dolent.

PA. Tum te igitur morbus ágitat hepatiárius.

CA. Lién diirectust. PA. Ámbula: id lieni óp-
tumumst. 240

CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu ali-
quót dies

Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi
Nunc dúm salsura sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestinis uílus.

CA. Aufér quaeso ista atque hóc responde quód
rogo: 245

Potin cóniecturam fácere, si narrém tibi
Hac nócte quod ego sómniaui dórmíens?

PA. Vah, sólus hic homost quí sciat diuínitus:
Quin cóniectores á me consiliúm petunt:
Quod eís respondi, ea ómnes stant senténtia. 250

COQVVS. PALINVRVS. CAPPADOX.

CO. Palinúre, quid stas? quín depromuntúr mihi
Quae opus súnť, parasito ut sít paratum prándium,
Quom uéniat. PA. Mane sis, dum huíc conicio
sómniúm.

CO. Tute ípse siquid sómniasti ad mé refers.

PA. Fateór. CO. Abi, deprome. PA. Áge tu in-
terea huíc sómniúm 255

Narrá: meliorem quam égo sum supponó tibi:

Nam quód scio omne ex hóc scio. CA. Operam ut
dét. PA. Dabit.

CA. Facit híc quod pauci, ut sít magistro [suo]
ópsequens.

Da mi igitur operam. CO. Tam étsi non nouí, dabo.

CA. Hac nócte in somnis uíssus sum tuérier 260

Procúl sedere lónge a me Aesculápium:

Neque eum ad me adire néque me magni pëndere

Vissúmst. CO. Item alios dēos facturos scílicet:

Sane illi inter se cóngruont concórditer.

Nihil ést mirandum, mélius si nil sít tibi. 265

Namque incubare sátius te fuerát loui,

Auxílium tibi qui in iúre iurandó tulit.

CA. Si quidem incubare quí periurarínt uelint,

Locus nón praehiberi pótis est in Capitólio.

CO. Hoc ánimu aduerte; pácem ab Aesculápio

Petás, ne fors tibi éuenat magnúm malum, 271

Quod ín quiete tibi portentumst. CA. Béne facis:

Ibo átque orabo. CO. Quae res male uortát tibi.

. . . . .

* * * * *

* * * * *

* * * * *

ACTVS III.

* * * * *

PALINVRVS. PHAEDROMVS.

PA. Pro di ínmortales, quém conspicio? quí illic
est?

Estne híc parasitus, míssus quist in Cáriam? 275
Heus [éxi,] Phaedrome, éxi, exi, exi inquam ócius.

PH. Qui istíc clamorem tóllis? PA. Parasitúm
tuum

Videó cúrrentem, ellum úsque platea in última.
Hinc áuscultemus quíd agat. PH. Sane cénseo.

CVRCVLIO. PHAEDROMVS. PALINVRVS.

CV. Dáte uiam mihi, nóti ignoti, dúm ego hic officiúm
meum 280

Fáció: fugite omnés, abite et dé uia secédite,
Néquem in cursu cápíte aut cubito aut péctore offen-
dam aút genu.

Íta nunc subito própere et celere obiéctumst mihi ne-
gótium.

Néc quisquam sit tám opulentus, quí mi opsistat in uia,
Néc strategus néc turannus quisquam neque agoráno-
mus 285

Néc demarchus néc comarchus néc cum tanta glória,
Quín cadat, quín cápite sistat in uia de sémita.
Túm isti Graeci pálliati cápite operto qui ámbulant,
Qui incedunt suffárcinati cúm libris, cum spórtulis,
Cónstant, conserúnt sermones inter sese drápetae: 290
Ópstant opsistúnt occedunt cúm suis senténtiis:
Quós semper uideás lubentis ésse in thermipólio:
Vbi quid subrupuére, operto cápitulo calidúm bibunt,
Tristes atque ebríoli apscedunt: éos ego si [hic] offén-
dero,

Éx uno quoque èorum excutiam crépitum polen-
tárium. 295

Túm isti qui ludúnt datatim sérui scurrarum in uia,
Ét datores ét factores ómnis subdam súb solum.

Próinde se domí contineant, uítent infortúnio.

PH. Récte hic monstrat, se íperare póscit: nam ita
nunc mós uiget,

Íta nunc seruitiúmst: profecto módus haberi nón
potest. 300

CV. Écquis est qui míhi conmonstret Phaédromum
geniúm meum?

Íta res subitast: céleriter mihi hómine conuentóst
opus.

PA. Té ille quaerit. PH. Quid si adeamus? heús
Curculio, té uolo.

CV. Quís uocat? quis nóminat me? PH. Quí te con-
uentúm cupit.

CV. Haú [me] magis cupís, quam te ego cúpío. PH.
O mea opportúnitas, 305

Cúrculio exoptáte, salue. CV. Sálua. PH. Saluom
gaúdeo

Te áduenire: cédo tuam mi dexteram. ubi sunt spés
meae?

Éloquere opsecro hércle. CV. Eloquere, te ópsecro
[hercle], ubi súnt meae?

PH. Quid tibist? CV. Tenebrae óboriuntur, génua
inedia succidunt.

PH. Lássitudine hércle credo. CV. Rétime, retine
me, ópsecro. 310

PH. Víde ut expalluít: datin isti séllam ubi adsidát
cito

Ét aquarem cum aquá? properatin ócius? CV. Animó
malest.

PH. Vín aquam? CV. Si frústulentast, da ópsecro
hercle, opsórbeam.

PH. Vaé capiti tuo. CV. Ópsecro hercle fácite uen-
tum ut gaúdeam.

PH. Máxume. CV. Quid fácitis quaeso? PA. Vén-
tum. CV. Nolo equidém mihi

Fferi uentulúm. PH. Quid igitur? CV. Ésse, ut uen-
tum gaúdeam. 316

PH. Iúppiter te díque perdant. CV. Pérli: prospici-
ció parum,

Ós amarumst, déntes † plenos, líppiunt faucés fame:
Íta cibi uocúitate uénio lassís láctibus.

PH. Iám edes aliquid. CV. Nólo hercle aliquid, cér-
tum quam aliquid máuolo. 320

PH. Ímmo si sciás reliquiae quae sint. CV. Scire
nímis lubet

Úbi sient: nam illís conuentis sáne opus est meis dén-
tibus.

PH. Pérnam suis abdómen sumen glándium. CV. Ain
tu ómnia haec?

În carnarió fortasse dícis? PH. Immo in lánclibus:

Quaé tibi sunt paráta, postquam scímus uenturúm.

CV. Vide 325

Né me ludas. PH. Íta me amabit quám ego amo, ut ego
hau méntior.

Sét quod te missí nihilo sum cértior. CV. Nihil áttuli.

PH. Pérdidisti me. CV. Ínuenire póssum, si mi
operám dabis.

Póstquam tuo iussú profectus súm, perueni in Cáriam.

Vídeo tuum sodálem, argenti rógo uti faciat cópiam.

Scíres uelle grátiam tuam: nóluit frustrárier, 331

Út decet uelle hómínem amicum amíco atque opitu-
láriér:

Réspóndit mihi paúcis uerbis átque adeo fidéliter,

Quód tibist itém sibi esse, máxumam argenti ínopiam.

PH. Pérdis me tuis díctis. CV. Immo séruo et ser-
uatúm uolo. 335

Póstquam mihi respónsumst, abeo ab illo maestus ád
forum,

Mé illo frustra déuenisse. fórte aspicio mílitem:

Ádgredior homínem, saluto aduéníens: 'salue' inquit
mihi,

Praéndit dexterám, seducit, rógat quid ueniam Cá-
riam:

Díco me illo uénisse animi caússa. ibi me intér-
rogat, 340

Écquem in Epidauró Luconem tárpressitam nóuerim.

Díco me nouísse. 'quid? lenónem Cappadocem?' ádnuo

Víssítasse. "sét quid eum uis?" 'quía de eo emi uír-
ginem

Tríginta minís, uestem, aurum : et pro hís decem accedunt minae.'

"Dedistin tu argentum?" inquam. 'immo' [inquit] 'apud tarpessitam situmst 345

illum quem dixi Luconem, atque ei mandavi, qui anulo meo tabellas opsignatas attulisset, ut daret

Operam ut mulierem a lenone cum auro et ueste abduceret.'

Postquam hoc mihi narrauit, ab eo ab illo. reuocat me slico,

Vocat ad cenam: religio fuit, denegare nolui. 350

'Quid si abeamus, decumbamus?' inquit. consilium placet.

Néque diem decet remorari néque nocti nocerier.

Omnis res paratast et nos quibus paratumst adsumus.

Postquam cenati atque adpoti, talos poscit sibi in manum,

Proutocat me in aleam, ut ego ludam. pono pallium:

Ille suum anulum opposiuit, inuocat Planesium. 356

PH. Meosne amores? CV. Tace parumper. iacit uolturnos quattuor.

Talos arripio, inuoco almam meam [mihi] nutricem Herculem,

Iacto basilicum, propino magnum poculum: ille exhibet,

Caput deponit, condormiscit. ego ei subduco anulum,

Deduco pedes de lecto clam, ne miles sentiat. 361

Rogitant serui quomodo eam: dico me ire quo saturi solent.

Ostium ubi conspexi, exinde me slico protinam dedi.

PH. Laudo. CV. Laudato, quando illud quod cupis effecero.

Ēamus nunc intro, út tabellas cónsignemus. PH. Núm
moror? 365

CV. Átque aliquid prius ópstrudamus, pérnam sumen
glándium:

Haéc sunt uentris stábilimenta: páne et assa búbula,
Póclum grande [et] aúla magna, ut sátis consília súp-
petant.

Túte tabulas cónsignato: híc minstrabit, [dúm] 'ego
edam.

Dícam quem ad modúm conscribas. séquere me hac
intró. PH. Sequor. 370

iii

ACTVS III

LVCO. CVRCVLIO (CVM PVERO). CAPPADOX.

LV. Beátus uideor: súbduxi ratiúnculam,
 Quantum aéris mihi sit quántumque aliení siet.
 Diués sum, si non réddo eis quibus déhibeo.
 [Si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.]
 Verum hércle uero bélle quom recógito, 375
 Si mágis me instabunt, ad praectorem súfferam.
 Habént hunc morem plérigue argentárii,
 Vt álius alium póscant, reddant némini,
 Pugnís rem soluant, síquis poscat clárius.
 Qui homó mature quaésiuit pecúniám, 380
 Nisi eám mature pársit, mature éssurit.
 Cupio áliquem [mi] emere púerum, qui ussurárius
 Nunc míhi quaeratur: ússus est pecúnia.

CV. Níl tú me saturum mónueris: memini ét scio.
 Ego hóc efectum lépide tibi tradám: tace. 385
 Edepól ne ego hic med íntus expleuí probe
 Et quídem reliqui in uentre cellae uní locum,
 Vbi réliquiarum réliquias recónderem.
 Quis hic ést operto cápíte qui Aesculápium
 Salútat? attat, quém quaerebam. séquere me. 390
 Simulábo quasi non nóuerim. heus tu, té uolo.

LV. Vnócule, salue. CV. Quaéso deridésne me?

LV. De Cóclitum prosápia te esse árbitror:
 Nam i súnt unoculi. CV. Cátapulta hoc ictúmst míhi

Apút Sicuonem. LV. Nám quid id refért mea, 395
An aúla quassa cúm cinere ecfossús siet?

CV. Supérstitiosus híc quidemst: uera praédicat:
Namque íllae catápultae ád me crebro cónmeant.

Aduléscens, ob rem púplicam hoc intús mihi
Quod ínsigne habeo, quaéso ne me incómities. 400

LV. Licetne ínforare, si íncomitiare haú licet?

CV. Non ínforabis mé quidem, nec míhi placet
Tuúm profecto néc forum nec cómitium.

Set húncc quem quaero cónmonstrare sí potes,
Ínsíbis a me sólídám et grandem grátiam. 405

Lucónem quaero tárpressitam. LV. Dícc mihi,
Quid cúm nunc quaeris? aut quoiatí's? CV. Élo-
quar:

Ab Thérapontigono Plátagidoro mílite.

LV. Noui édepol nomen: nám mihi istoc nómine,
Dum scribo, expleui tótas ceras quáttuor. 410

Set quíd Luconem quaéris? CV. Mandatúmst mihi
Vt hás tabellas ád eum ferrem. LV. Quís tu homo's?

CV. Libértus illius, quem ómnes Summanúm uocant.

LV. Summáne, salue. qui Summanu's? fác sciam.

CV. Quia uéstimenta [méa], ubi obdormiui ébrius,
Summáno: ob eam rem me ómnes Summanúm uo-
cant. 416

LV. Alibí te meliust quaérere hospitíum tibi:

Aput mé profecto níhil est Summanó loci.

Set istúm quem quaeris égo sum. CV. Quaeso, tunc
is es,

Lucó tarpessita? LV. Égo sum. CV. Multam mé
tibi 420

Salútem iussit Thérapontigonus dícere

Et hás tabellas dáre me iussit. LV. Mihíne? CV. Ita.

Cape, sígnum nosce. nóstin? LV. Quid ni nóuerim?
Clupeátus elephantum úbi machaera díssicit.

CV. Quod ístíc scriptum esset, íd te orare iússerat
Profécto ut faceres, sũam si uelles grátiam. 426

LV. Concéde: inspiciam quíd sit scriptum. CV.
Máxume

Tuo árbitratu, dum aúferam aps te íd quód peto.

LV. ‘Milés Luconi in Épidauro [hospes] hóspiti
Suo Théraptigonos Plátagidorus plúruram 430
Salútem dicit.’ CV. Méus hic est, hamúm uorat.

LV. ‘Tecum óro et quaeso, qui hás tabellas ádferet
Tibi, út ei detur quám ístíc emi uírginem,
Quod té praesente isti égi teque intérprete,
Et aúrum et uestem. iám scis ut conuénit. 435
Argéntum des lenóni [et] huic des uírginem.’

Vbi ípsust? quor non uénit? CV. Ego dicám tibi:
In Cáriam quia núdiusquartus uénimús

Ex Índia: ibi nunc státuam uolt dare aúream
Solidám faciundam ex aúro Philippo, quac siet 440
Septémpedalis, fáctis monimentúm suis.

LV. Quam ob rem ístuc? CV. Dicam: quía enim
Persas Páphlagonas

Sinópas Arabes Cáras Cretanós Suros
Rhodiam átque Luciam, Pérediam et Bibésiam,
Centaúromachiam et Clássiam Vnomámmiam 445
Libuámque totam [et] ómnem Conterebrómmiam,
Dimídiam partem nátionum usque ómnium
Subégit solus íntra uigintí dies.

LV. Vah. CV. Quid mirare? LV. Quía enim in ca-
uea sí forent

Conclússi [illi] itidem ut púlli gallinácei, 450
Ita nón potuere uno ánno circumíreri.

Credo hércle te esse ab illo: nam ita nugás blatis.

CV. Immo étiam porro, sí uis, dicam. LV. Níl moror.

Sequere hác: te apsoluam, qua áduenisti grátia.

Atque éccum uideo * * * * * 455

* * * * * léno, salue. CA. Dí te ament.

LV. Quid hóc quod ad te uénio? CA. Dicas quíd uelis.

LV. Argéntum accipias, cú illo mittas uírginem.

CA. Quid quód iuratus súm? LV. Quid id refért tua,
Dum argéntum accipias? CA. Quí monet quasi ádiuuat. 460

Sequimini. CV. Leno, cáue [ne] in te sit móra mihi.

C H O R A G V S.

Édepol nugatórem lepidum lépide hunc nanctust
Phaédromus.

Hálophantamne an súcophantam hunc mágis dicam
esse néscio.

Órnamenta quae locaui métuo ut possim récipere.

Quámquam cum istoc míhi negoti níhil est (ipsi Phaé-
dromo 465

Crédidi), tamen ádseruabo. sét dum hic egreditúr
foras,

Cónmonstrabo quó in quemque hominem fácale in-
ueniatís loco,

Né nimio opere súmat operam, síquis conuentúm uelit
Vél uitiosum uél sine uitio uél probum uel improbum.

Quí periurum cónuenire uólt hominem, ito in có-
mitium: 470

Quí mendacem et glóriosum, apút Cloacinaé sacrum.
Dítis damnosós maritos súb basilica quaérito.

Íbidem erunt scorta éxoleta quíque stipularí solent:

Súmbolarum cónlatores áput forum piscárium.

Ín foro infumó boni homines átque dites ámbu-
lant: 475

Ín medio proptér canalem ibi óstentatorés meri.

Cónfidentes gárrulique et máleuoli suprá lacum,

Qui áleri de níhilo audacter dícunt contuméliam

Ét qui ipsi sat habént quod in se póssit uere dícier.

Súb ueteribus ibi sunt qui dant quíque accipiunt
faénore. 480

Póne aedem Castóris ibi sunt súbito quibus credás
male.

Ín Tusco uico ibi sunt homines quí ipsi sese uén-
ditant.

Ín Velabro uél pistorem uél lanium uel harúspicem

Vél qui ipsi uortánt uel qui aliis út uorsentur praé-
hibeant.

[Dites damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.] 485

Sét interim forés crepuere: linguae moderándúmst
mihi.

C V R C V L I O. C A P P A D O X. L V C O. (P L A N E S I V M.)

CV. Í tú prae, uirgo: nón queo quod póne mest
seruáre.

Et aúrum et uestem omném suam esse aíébat quam
haec habéret.

CA. Nemo ít infitias. CV. Át tamen meliúsculumst
monére.

LV. Meménto promissísse te, si quísqúam hanc liberáli
490

Caussá manu adsererét, mihi omne argéntum red-
ditum íri,

Minás triginta. CA. Méminero: de istóc quietus
ésto:

Et núnc idem dicó. CV. Set haec conméminisse ego
uolám te.

CA. Memini ét mancupio tibi dabo. CV. Egone
áb lenone quícquam

Mancúpio accipiam, quíbus sui nihil ést nisi una
língua, 495

Qui abiúrant siquid créditumst? aliénos mancupátis,
Manu álienos emíttitis aliénisque inperátis:

Nec uóbis auctor úllus est nec uósmet estis úlli.

Itém genus est lenónium inter hómines meo. quidem
ánimo

Vt múscae culices címices pedésque pulicésque: 500

Odio ét malo et moléstiae: bono ússui estis núlli:

Nec uóbiscum quisquam ín foro frugí consistere
aúdet:

Qui cónstitit, culpánt eum, conspúitur, uituperátur,
Eum rém fidemque pérdere, tam etsí nil fecit,
áiunt.

LV. Edepól lenones méo animo nouísti, lusce,
lépide. 505

CV. Eodem hércle uos pono ét paro: paríssumi estis
híbus.

His sáltem in occultís locis prostánt, uos in foro
ípso:

Vos faénore, hisce mále suadendo et lístris lacerant
hómines.

Rogitationes plúrumas proptér nos populus sciuit,
 Quas uós rogatas rúmpitis: aliquám reperitis rí-
 mam: 510

Quasi aquám feruentem frígidam esse ita uós puta-
 tis léges.

LV. Tacuísse mauellem. CA. Haú male meditáte
 male dicáx es.

CV. Indígnis si male dícitur, male dictum id esse
 dúco:

Verúm si dignis dícitur, bene dictumst meo quidem
 ánimo.

Ego máncupem te níl moror nec lénonem alium
 quémquam. 515

Lucó, numquid uis? LV. Béne uale. CV. Vale.
 CA. Heús tu, tibi ego díco.

CV. Elóquere, quid uis? CA. Quaéso ut hanc cu-
 rés [ut] bene sit ísti:

Bene ego ístam eduxi mēae domi et pudíce. CV. Si
 huius míseret,

Ecquíd das qui bene sít? CA. Malum. CV. Tibi
 opúst qui te procúres.

CA. Quid, stúlta, ploras? né time: bene ego hércle
 uendidí te. 520

Face síis bonae frugí síes: sequere ístum bella bélle.

LV. Summáne, numquid núnc iam me uís? CV. Vale
 atque sálue.

Nam et óperam [tu] et pecúniám benígne praehi-
 buísti.

LV. Salútem multam dícito patróno. CV. Nun-
 tiábo.

LV. Numquíd uis, leno? CA. Istás minas decém,
 qui me procúrem, 525

Dum mélius sit mihi, dés. LV. Dabuntur: crás
peti iubéto.

CA. Quandó bene gessi rém, uolo hic in fáno sup-
plicáre.

Nam illám minis olím decem puéllam paruolam émi,
Set eúm qui mihi illam uéndidit numquám postilla
uídi:

Perísse credo: quíd id mea refért? ego argentum
hábeo. 530

Qoi dí sunt homini própítii, lucrum èi profecto
obíciunt.

Nunc rèi diuinæ operám dabo: certúmst me bene
curáre.

A C T V S V.

THERAPONTIGONVS. LVCO.

TH. Nón ego nunc mediócri incedo irátus iracúndia,
 Sét eapse illa qua éxcidionem fácere condidici óppidis.
 Núnc nisi tu mihi própere properas dáre iam trigintá
 minas, 535

Quás ego aput te déposiui, uítam propera pónere.

LV. Nón edepol ego núnc mediócri mácto te infor-
 túnio,

Sét eopse illo quó mactare sóleo quoi nil déhibeo.

TH. Né mihi te faciás ferocem aut súpplicare cénseas.

LV. Néc tu me quidem úmquam subiges rédditum ut
 reddám tibi, 540

Néc daturus súm. TH. Idem ego istuc quóm credebam
 crédidi,

Té nihil esse rédditurum. LV. Quór nunc a me igitúr
 petis?

TH. Scíre uolo quoi réddidisti. LV. Lúscó libertó tuo:
 Ís Summanum sé uocari díxit: ei réddidi, 544

Qui ház tabellas ópsignatas áttulit. TH. Quas tú mihi
 Tábulas, quos luscós libertos, quós Summanos sómnias?

Néc mihi quidem libértus ullus ést. LV. Facis sa-
 piéntius

Quám latronum párs libertos quí habent et eos dese-
 runt.

TH. Quid fecisti? LV. Quód mandasti, féci honoris
 grátia:

Tuum qui signum ad me attulisset nuntium ne spernerem. 550

TH. Stultior stultus fuisti, qui his tabellis crederes.

LV. Quis res publica et priuata geritur, non is crederem?

Ego abeo: tibi res solutast recte. bellator, uale.

TH. Quid, ualeam? LV. At tu aegrotas, si lubet, per me aetatem quidem.

TH. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus 555

Ut mi oboedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

CA. Quoi homini di sunt propitii, ei non esse iratos puto.

Postquam rem diuinam feci, [post] mihi in mentem uenit,

Né tarpessita exulatum abierit, argentum ut petam,
Ut ego potius comedim quam ille. TH. Iusseram saluere te. 560

CA. Therapontigone Plátagidore, salue: saluos quom aduenis

In Epidaurum, hic hodie apud me — numquam delingés salem.

TH. Bene uocas: uerum locata res est ut male sit tibi. Sét quid agit meum mercimonium apud te? CA. Nil apud me quidem.

Né facias testis: neque equidem dehibeo quicquam. TH. Quid est? 565

CA. Quód fui iurátus, feci. TH. Réddin an non uirginem

Príus quam te huic meae machaerae óbicio, mastígia?

CA. Vápulare ego té uehementer iúbeo: ne me térrites.

Ílla abductast: tu aúferere hinc á me si pergés mihi

Mále loqui profécto, quoi ego nísi malum nil déhibeo.

TH. Míhin malum minitáre? CA. Atque edepol nón

minitabor, sét dabo, 571

Míhi si perges ésse molestus. TH. Léno minitatúr mihi

Mëaeque pugnae proéliares plúrumae optritae iacent?

Át ita me machaéra et clupeus * * * * 574

Béne iuuent pugnántem in acie: nísi mi uirgo rédditur,

Iam égo te faciam ut híc formicae frústillatim dífferant.

CA. Át ita meae uolséllae pecten spéculum calami-

strúm meum

Béne me amassint méaque axicia línteumque extérsui,

Út ego tua magnífica uerba néque istas tuas magnás

minas

Nón pluris fació quam ancillam mëam quae latrinám

lauat. 580

Égo illam reddidi [ëi] qui argentum a te áttulit. TH.

Quis is ést homo?

CA. Tùum libertum sése aiebat ésse Summanúm.

TH. Meum?

Áttat, Curculio hércle uerba míhi dedit, quom cógito:

Ís mihi anulúm subrupuit. CA. Pérdidistin tu ánulum?

Míles pulcre cénturiatus ést expuncto in mánipulo. 585

TH. Úbi nunc Curculiónem inueniam? CA. In tritico

facíllume

Vél quingentos cúrculiones pro úno faxo réperies.

Égo abeo: uale átque salue. TH. Mále uale, male sit

tibi.

Quid ego faciam? máneam an abeam? sícin mihi
esse os óblitum?

Cúpio dare mercédem, qui illunc úbi sit conmonstrét
mihi. 590

CYRCYLIO. (THERAPONTIGONVS.)

CV. Ántiquom poétam audiui scrípsisse in tragoédia,
Múlieres duás peiores ésse quam unam: rés itast.

Vérum mulierém peiorem, quam haéc amicast Phaé-
dromi,

Nón uidi [aut] audíui neque pol díci nec fingi potest:
Quae [éxtemplo] ubi med hunc habere cónsicatast
ánulum, 595

Rógat unde habeam. 'quid id tu quaeris?' "quia mi
quaesitóst opus."

Négo me dicere. út eum eriperet, mñum [meam] arri-
puit mórdicus.

Vix foras me abrípui atque ecfugi. ápage istanc caní-
culam.

PLANESIVM. PHAEDROMVS. CYRCYLIO.

THERAPONTIGONVS.

PL. Phaédrome [mi], properá. PH. Quid properem?

PL. Párasitum ne amísseris:

Mágná res est. PH. Núllast mihi: nam quam hábui
apsumpsi céleriter. 600

Téneo: quid negótist? PL. Rogita unde ístunc habeat
ánulum:

Páter istum meus géstitauit. CV. Át [pol] mea ma-
tértera.

PL. Máter illi utúndum dederat. CV. Túus pater
russúm mihi.

PL. Nugas garris. CV. Sóleo: nam proptér eas uiuo
fácilis.

Quíd nunc? PL. Opsecró parentis né meos mihi pró-
hibeas. 605

CV. Quíd ego? sub gemmáne apstrussos hábeo tuam
matrem ét patrem?

PL. Líbera ego sum náta. CV. Et alii múlti, qui nunc
séruunt.

PL. Ěnimuero irascór. CV. Dixi equidem tibi, unde
ad me hic peruénérít:

Quótiens dicundúmst? elussi militem, inquam, in álea.

TH. Sáluos sum: eccum quém quaerebam. quíd agis,
bone uir? CV. Aúdio: 610

Sí uis tribus bolís uel in chlamudem. TH. Quín tu is
in malám crucem

Cúm bolis, cum búlbis? etiam rédde argentum aut
uírginem.

CV. Quód argentum, quas tú mihi tricas nárras? quam
tu uírginem

Mé reposcis? TH. Quám ab lenone abdúxti [tu] hodie,
scélus uíri.

CV. Núllam abduxi. TH. Cérte eccistam uídeo. PH.
Virgo haec líberast. 615

TH. Méane ancilla líbera ut sit, quam égo numquam
emissí manu?

PH. Quís tibi hanc dedit mancúpio aut únde emisti?
fác sciam.

TH. Égo quidem pro istác rem solui áb tarpessitá meo,

Quam égo pecuniám quadruplicem aps té et [ab] lenone
aúferam.

PH. Quí scís mercari furtiuas átque ingenuas uírgines,
Ámbula in ius. TH. Nón eo. PH. Licet ántestari?

TH. Nón licet. 621

PH. [Át] te Iuppitér male perdat: íntestatus uiuito.

CV. Át ego quem licét. PH. Tu accede huc. TH.
Séruom antestari? uide.

CV. Hem,

Út scias me líberum esse. TH. Ergo ámbula in ius.
hém tibi. 625

CV. Ó ciues, ciués. TH. Quid clamas? PH. Quid
tibi istum táctiost?

TH. Quía mi lubitumst. PH. Áccede huc tu: ego
illum tibi dedám: tace.

CV. Phaédrome, ópsecró, serua me. PH. Támquam
me et geniúm meum.

Míles, quaeso tú mihi dicas, únde illum habeas ánulum,
Quém parasitus híc te elussit. PL. Pér tua genua te
ópsecro, 630

Út nos facias cértiores. TH. Quid istuc ad uos áttinet?
Quaératis chlamudem ét machaeram hanc, únde ad me
peruénerit.

CV. Út fastidit glóriosus. TH. Mitte istum: ego
dicam ómnia.

CV. Níhil est quod ille dícit. PH. Face me cértio-
rem, [te] ópsecro.

TH. Ego dícam: surge. hanc rem ágite atque ani-
mum aduórtite. 635

Patér meus habuit Périphanes. PL. [Hem, Péri-
phanes?]

TH. Is príus quam moritur míhi dedit tamquám suo,

Vt aequom fuerat, filio . . PL. Pro Iuppiter.

TH. Et istí me heredem fécit. PL. [O] pietás mea,
Seruá me, quando ego té seruavi sédulo. 640

Fratér mi, salue. TH. Quí ego istuc credám? cedo,
Si uéra memoras, quae fuit matér tua?

PL. Cleobúla. TH. Nutrix quae fuit? PL. Arché-
strata.

Ea mé spectatum túlerat per Dionúsia

* * * * * 645

Postquam illo uentumst, iám ut me conlocáuérat,

Exóritur uentus túrbo: spectacula íbi ruont:

Ego pértimesco: tum íbi nescio quis me árripit

Timidam átque pauidam, néc uiuam nec mórtuam:

Nec quó me pacto apstúlerit possum dícere. 650

TH. Memini ístanc turbam fíeri: set tu díe mihi,

Vbi is ést homo, qui té subrupuit? PL. Néschio:

Verum hunc seruavi sémper mecum una ánulum,

Cum hoc ólim perii. TH. Cédo ut inspiciam. CV.

Sánane es,

Quae istí conmittas? PL. Síne modo. TH. Pro

Iuppiter: 655

Hic ést quem tibi ego míssi natalí die:

Tam fácte noui quám me. salue, méa soror.

PL. Fratér mi, salue. PH. Dëos uolo bene uórttere

Istám rem uobis. CV. Ét ego nobis ómnibus:

Tu ut hódie adueniens cénam des soróriam: 660

Hic núptialem crás dabit: promíttimus.

PH. Tace tú. CV. Non taceo, quádo res uortít
bene.

Tu ístanc desponde huic, míles: ego dotém dabo.

TH. Quid dótis? CV. Egone? ut sémper dum ui-
uát me alat.

TH. Verum hércle dicit: mé lubente féceris. 665
Set léno hic dehibet nobis trigintá minas.

PH. Quam ob rem istuc? TH. Quia illic ita repro-
missit mihi,

Si quisquam hanc liberáli adseruissét manu,
Sine cóntrouorsia ómne argentum réddere.

CV. Nunc éamus ad lenónem. TH. Laudo. PH.
Hoc prius uolo: 670

Meam rem ágere. TH. Quid id est? PH. Vt mihi
hanc despóndeas.

CV. Quid céssas, miles, hanc huic uxorem dare?

TH. Si haec uólt. PL. Mi frater, cúpio. TH. Fiat.
CV. Béne facis.

PH. Spondésne, miles, mihi hanc uxorem? TH.
Spóndeo.

PH. Et ego [á me] huic uictum spóndeo. CV. Le-
pidé facis. 675

[Set] * * * * *

TH. * * * * *

Set eccúm lenonem, incédit, thensaurúm meum.

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

PHAEDROMVS. PLANESIVM.

CA. Árgentariís male credi qui áiunt, nugas praédicant:
Néc bene nec male crédi dico: id ádeo ego hodie
expértus sum. 680

Nón male creditúr qui numquam réddunt, set pros-
súm perit.

Vélut decem minás dum [hic] soluit, ómnis mensas
tránsiit:

Póstquam nil fit, clámore hominem pósko: ille in ius
mé uocat.

Péssume metuí ne mi hodie apút praetorem sólueret:
Vérum amici cónpulerunt: réddit argentúm domo. 685
Núnc domum properáre certumst. TH. Heús tu, leno:
té uolo.

PH. Ét ego te uolo. CA. Át ego uos nolo ámbos. TH.
Sta sis sílico.

PH. Átque argentum própere propera uómere. CA.
Quid tecúmst mihi?

Aút tecum? TH. Quia fáciam ex te hodie pílum cata-
pultárium
Átque ita te neruó torquebo, ítidem ut catapultaé so-
lent. 690

PH. Délicatum te hódie faciam, cúm catello ut ádcubes,
Férreum ego dico. CA. Át ego uos ambo in robusto
cárcere

Út pereatis. TH. Cóllum opstringe, abdúce istum in
malám crucem.

PH. Quídduid est, ipse íbit potius. CA. Pró deum
atque hominúm fidem:

Hócin pacto [hinc] índemnatum atque íntestatum me
ábripi? 695

Ópsecro, Planésium, et te, Phaédrome, auxilium út
feras.

PL. Fráter, opsecró te, noli hunc índemnatum pér-
dere:

Béne et pudice mé domi habuit. TH. Haú uoluntate
íd sua:

Aésculapio huíc habeto, quóm pudica's, grátiam:

Nám si is ualuissét, iam pridem quóquo posset mít-
teret. 700

PH. Ánimum aduortite, [égo] si possum hoc ínter uos
compónere.

Mitte istunc. accéde huc, leno. dicam meam sentén-
tiam,

Sí quidem uoltis quód decrero fácere. TH. Tibi per-
míttimus.

CA. Dúm quidem hercle ita iúdicēs, ne quisquam a
me argentum aúferat. 704

TH. Quódne promistí? CA. Promissi? qui? TH.
Lingua. CA. Eadem núnc nego:

Dícundi, non rém perdundi grátia haec natást mihi.

TH. Níhil agit, collum ópstringe homini. CA. Iámiam
faciam ut iússeris.

TH. Quándo uir bonú's, responde [hoc] quód rogo.
CA. Roga quód lubet.

TH. Prómistin, si líberali quisquam hanc adsererét
manu,

Té omne argentum rédditurum? CA. Nón conmemini
dicere. 710

TH. Quid, negas? CA. Nego hércle uero: quó prae-
sente? quo in loco?

TH. Mé ipso praesente ét Lucone tárpressita. CA.
Nón taces?

TH. Nón taceo. CA. Non égo te flocci fácio: ne me
térrites.

TH. Mé ipso praesente ét Lucone fáctumst. PH. Satis
credó tibi.

Núnc adeo, ut tu scíre possis, léno, meam senténtiam,
Líbera haec est, híc huius frater, haéc autem illiúst
soror: 716

Haéc mihi nubet, tu huíc argentum rédde: hoc iudi-
ciúm meumst.

CA. Hércle istam rem iúdicasti pérfidiose, Phaédrome.

Ét tibi oberit ét te, miles, dí deaeque pérduint.

TH. Tu aútem in neruo iám iacebis, nísi mi argentum rédditur. 720

CA. Túm me sequere. TH. Quó sequar te? CA. Ád tarpessitám meum,

Ád praetorem: nám inde rem soluo ómnibus quibus déhibeo.

TH. Égo te in neruom, haut ád praetorem hinc rápíam, ní argentúm refers.

CA. Égo te uehementér perire cúpio, ne me néscias.

TH. Ítane uero? CA. Ita hércle uero. TH. Nóui ego hos pugnós meos. 725

CA. Quid tum? TH. Quid tum, rógitas? hisce ego, sí tu me inritáuérís,

Plácídum te hodie réddam. CA. Age ergo récipe[hoc] actutúm. TH. Licet.

PH. Tú, miles, aput mé cenabis: hódie fient núptiae.

TH. Quac res bene uortát mi et uobis. CANTOR. Spéctatores, plaúдите.

METRA HVIYS FABVLAE HAEC SVNT

- V.   1 ad 95 iambici senarii
- 96 et 97 anapaestici septenarii
  - 98 iambicus septenarius
  - 99 et 100 cretici tetrametri acatalecti
  - 101 creticus trimeter acatalectus
  - 102 ad 104 iambici septenarii
  - 105 ad 109 cretici tetrametri acatalecti
  - 110 iambicus septenarius
  - 111 trochaicus dimeter catalecticus
  - 112 et 113 cretici tetrametri acatalecti
  - 114 trochaicus dimeter acatalectus
  - 115 et 116 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 117 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 118 et 119 cretici tetrametri acatalecti
  - 120 ad 125 iambici septenarii
  - 126 ad 129 trochaici septenarii
  - 130 ad 132 trochaici octonarii
  - 133 et 135 cretici tetrametri acatalecti
  - 134 136 137 trochaici dimetri acatalecti
  - 138 ad 146 trochaici octonarii
  - 147 ad 154 cretici tetrametri acatalecti
  - 155 iambicus octonarius
  - 156 trochaicus dimeter catalecticus
  - 157 iambicus septenarius
  - 158 ad 215 trochaici septenarii
  - 216 ad 279 iambici senarii
  - 280 ad 370 trochaici septenarii
  - 371 ad 461 iambici senarii
  - 462 ad 486 trochaici septenarii
  - 487 ad 532 iambici septenarii
  - 533 ad 634 trochaici septenarii
  - 635 ad 678 iambici senarii
  - 679 ad 729 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

P S E V D V L V S.

M . IVNIO . M . FIL . PR . VRB .

ACTA . MEGALESIIS

ARGVMENTVM I.

Praeséntis numerat quíndecim milés minas:
 Simúl consignat sýmbolum, ut Phoenícium
 Eí det leno qui ċum cum relicuo ádferat.
 Veniéntem caculam ínteruortit sýmbolo
 Dicéns Syrum se Bállionis Pseúdolus
 Opémque [suo] erili íta tulit: nam Símmiae
 Lenó mulierem, quém is supposuit, trádidit.
 Venit Hárpax uerus: rés palam cognóscitur
 Senéxque argentum quód erat pactus réddidit.

5

ARGVMENTVM II.

Caludórus [meretricem ádulescens Phoenícium]
 Efflictim deperíbat, nummorum índigus.
 Eándem miles, qui uiginti múlíerem
 Minís mercatus ábiit, soluit quíndecim,
 Scortúm reliquit ád lenonem ac sýmbolum,
 Vt, qui áttulisset sígnum simile cétero
 Cum prétió, secum auéheret emptam múlíerem.
 Mox míssus ad praendéndum scortum a mílite
 Venít calator mílitaris. ċum [dolis]
 Adgréditur adulescéntis seruos Pseúdulus
 Tamquám lenonis átriensis, sýmbolum
 Aufért minasque quínque acceptas mútuas
 Dat súbditiuo cáculae cum sýmbolo.
 Lenónem fallit sýcophanta cácula:
 Scortó Caludorus pótitur saluo Pseúdulo.

5

10

15

PERSONAE.

PSEVDVLVS SERVOS
CALVDORVS ADVLESCENS
BALLIO LENO
LORARIVS
SIMO SENEX
CALLIPHO SENEX
HARPAX CACVLA
CHARINVS ADVLESCENS
PVER
COQVOS
SIMMIA SVCOPHANTA
PHOENICIVM MVLIER.

PROLOGVS.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

* * * * *

Expórgi meliust lúmbos atque exúrgere :
Plautína longa fábulá in scaená m uenit.

ACTVS I.

PSEVDVLVS. CALVDORVS.

PS. Si ex té tacente fieri possem cértior,
Ere, quae miseriae té tam misere mácerent,
Duorúm labori ego hóminum parsissém lubens: 5
Mei té rogandi et tís respondendí mihi.
Nunc quóniam id fieri nón potest, necéssitas
Me súbigit ut te rógitem. respondé mihi:
Quid ést quod tu exanimátus iam hos multós dies
Gestás tabéllas técum, eas lacrumís lauis 10
Neque tui participem cónsili quemquám facis?
Elóquere, ut quod ego nésco tecúm sciam.
CA. Miséré miser sum, Pseúdule. PS. Id te Iúp-
piter
Prohibéssit. CA. Nihil hoc Ióuis ad iudiciúm átti-
net:
Sub Véneris regno uápulo, non súb Ionis. 15
PS. Licétne id scire quid sit? nam tu me ántidhac
Suprémum habuisti cómitem consiliís tuis.

CA. Idem ánimus nunc est. PS. Fáce me certum
quíd tibist:

Iuuábo aut re [te] aut ópera aut consilió bono.

CA. Cape háas tabellas: túte hinc narrató tibi, 20
Quae mé miseria et cúra contabéfacit.

PS. Mos tibi geretur. sét quid hoc, quaesó? CA.
Quid est?

PS. Vt opínor, quaerunt líterae hae sibi líberos:

Aliam ália scandit. CA. Lúdin me ludó tuo?

PS. Has quídem pol credo, nísi Sibulla légerit, 25
Intérpretari pótis esse alium néminem.

CA. Quor inclementer dícis lepidis líteris,

Lepidís tabellis, lépida conscriptís manu?

PS. An ópsecro hercle habént quas gallinaé manus?

Nam has quídem gallina scrípsit. CA. Odiosús
mihí's: 30

Lege uél tabellas rédde. PS. Immo enim péllegam:

Aduórtito animum. CA. Nón adest. PS. At tú
cita.

CA. Immo égo tacebo: tú istinc ex cerá cita:

Nam istíc meus animus núnc est, non in péctore.

PS. Tuam amícam uideo, Caludore. CA. Vbi east,
ópsecro? 35

PS. Eccam ín tabellis pórrectam: in cerá cubat.

CA. At té di deaeque, quántumst . . PS. Seruas-
sint quídem.

CA. Quasi sólstitialis hérba paulispér fui:

Repénte exortus súm, repentino óccidi.

PS. Tace, dúm tabellas péllego. CA. Ergo quín
legis? 40

PS. 'Phoenícium Caludóro amatorí suo

Per céram et linum líterasque intérpretes

Salútem mittit ét salutem aps te éxpetit

Lacrumáns titubantique ánimo corde et péctore.’

CA. Perit: salutem núsquam inuenio, Pseúdule, 45
 Quam illi remittam. PS. Quám salutem? CA. Ar-
 génteam.

PS. Pro lígnean salúte uis argénteam

Remítttere illi? uíde sis quam tu rém geras.

CA. Recitá modo: ex tabéllis iam faxó scies,
 Quam súbito argento mi ússus inuentó siet. 50

PS. ‘Lenó me peregre míliti Macédonio
 Minís uiginti, méa uoluptas, uéndidit.
 Ei príus quam hinc abiit quíndecim milés minas
 Dederát: nunc unae quínque remorantúr minae.

Ea caússa miles híc reliquit súmbulum, 55

Expréssam in cera ex ánulo suam imáginem,

Vt qui húc adferret éius similem súmbulum

Cum eo sēm̄ul me [leno] mitteret: ei rèi dies

Haec praéstítutast próxuma [ad] Dionúsia.’

CA. Cras éa quidem sunt: própe adest exitiúm mihi,
 Nisi quíd mi in ted est aúxili. PS. Sine péllegam. 61

CA. Sino: nám mihi uideor cúm ea fabulárier.

Lege: dúlce amarumque úna nunc miscés mihi.

PS. ‘Nunc nóstri amores móres consuetúdines
 locus lúdus sermo suáuis sauiátio;’ 65

Conpréssiones ártae amantum cónparum,

Tenerís labellis mólles morsiúnculae,

Papíllarum horridulárum oppressiúnculae:

Harúm mihi uoluptatum ómnium atque itidém tibi

Distráctio discídium uastitiés uenit, 70

Nisi quae mi in ted est aut tibist in mé salus.

Haec quae égo scio tu ut scíres curauí ómnia:

Nunc égo te experiar quíd ames, quíd simulés. uale.’

CA. Est misere scriptum, Pseúdule. PS. O misérume.

CA. Quin flés? PS. Pumíceos óculos habeo: nón queo 75

Lacrumam éxorare ut éxpuant unám modo.

CA. Quid itá? PS. Genus nostrum sémper siccolúum fuit.

CA. Nilne ádiuare me aúdes? PS. Quid faciám tibi?

CA. Eheú. PS. Eheu? id quidem hércle ne parsis: dabo.

CA. Misér sum: argentum núsquam inuenio mútuom. . 80

PS. Eheú. CA. Neque intus númmus ullus ést. PS. Eheu.

CA. Ille ábducturus múliorem cras ést. PS. Eheu.

CA. Istócine pacto me ádiuuas? PS. Do id quód mihist:

Nam is míhi thensaurus iúgis in nostrást domo.

CA. Actum hódie de mest. sét potes nunc mútuam Drachumám míhi unam dáre, quam cras reddám tibi? 86

PS. Vix hércle opino, etsí me opponam pínori.

Set quíd ea drachuma fácere uis? CA. Restím uolo Míhi émere. PS. Quam ob rem? CA. Quí me faciam pénsilem:

Certúmst míhi ante ténebras tenebras pérsequi. 90

PS. Quis míhi igitur drachumam réddet, * * * ?

An tu éa te caussa uís sciens suspéndere,

Vt mé defraudes dráchuma, si dederím tibi?

CA. Profécito nullo pácto possum uíuere,

Si illa á me abalienátur atque abdúcitur. 95

PS. Quid flés, cucule? uíues. CA. Quid ego ní fleam,
Quoi néc paratus númmus argentí siet

Neque libellai spés sit usquam géntium?

PS. Vt líterarum ego hárum sermonem aúdio,
Nisi tu illi lacrumis fléueris argénteis, 100
Quod tu istis lacrumis té probare póstulas,
Non plúris refert quám si imbrem in cribrum ín-
geras.

Verum égo te amantem, né paue, non déseram.
Spero álicunde hodie mēa bona opera hercle aut
mala

Tibi [me] ínuenturum esse aúxilium argentárium.
Atqui íd futurum unde, únde dicam néscio, 106
Nisi quísa futurumst: íta supérciliúm salit.

CA. Vtinám quae dicis díctis facta súppetant.

PS. Scis tú quidem hercle, mēa si conmouí sacra,
Quo pácto et quantas sóleam turbellás dare. 110

CA. In té nunc omnes spés sunt aetatí meae.

PS. Satin ést si hanc hodie múlierem ecfició tibi
Tua út sit aut si tibi do uigintí minas?

CA. Satis, sí futurumst. PS. Róga me uigintí minas,
Vt me écfecturum tibi quod promissí scias. 115

Roga, ópsecro hercle: géstio promíttère.

CA. Dabísne argenti mí hódie uigintí minas?

PS. Dabó: molestus núnc íam ne síis mihi.

Atque hóc, ne dictum tibi neges, dicó prius:
Si néminem alium pótero, tuum tangám patrem.

CA. Pietátis caussa uél etiam matrém quoque. 121
Di té mihi [semper] séruent. uerum sí [haú] potes?

PS. De istác re ín oculum utrúmuis conquiészito.

CA. [In] óculumne an in aurem? PS. Át hoc per-
uolgatúmst nimis.

Nunc néquis dictum síbi neget, dico ómnibus, 125

Pubé praesenti in cóntione, omni poplo,

Omníbus amicis nótisque edicó meis,

In hunc diem a me ut cáueant, ne credánt mihi.

CA. St,

Tace, ópsecro hercle. PS. Quid negotist? CA. 130

Óstium

Lenónis crepuit. PS. Crúra mauellém modo.

CA. Atque ípse egreditur íntus, periurí caput.

BALLIO. LORARIÍ. (SERVAE.) CALVDORVS.

PSEVDVLVS.

BA. Éxite, agite exíte, ignaui, mále habiti et male cón-
ciliati,

Quórum numquam quíecquam quoiquam uénit in mentem
ut récte faciant,

Quíbus, nisi ad hoc exéplum experior, nón potest ussura
ússurpari. 135

Néque homines magis ásinos umquam uídi: ita plagis
cóstae callent:

Quós quom ferias, tíbi plus noceas. éo enim ingenio hi
súnt flagritribae,

Qui haéc habent consília: ubi data occássio, rape
clépe tene,

Hárpaga bibe és fuge.

Hóc eorum opust, ut máuelis lupós aput ouis línquere

Quam hós domi custódes. 141

Át faciém quom aspícias eorum, hau máli uidentur:
ópera fallunt.

Núnc adeo hanc edíctionem nísi animum aduortétis omnes,

Nisi somnum socórdiamque ex pectore oculisque ámo-
uetis,

Íta ego uostra látera loris fáciam ualide uária uti sint,
Vt ne peristromáta quidem aequé pícta sint Cam-
pánica 146

Neque Aléxandrina béluata cónculiata tapétia.

Atque héri iam edixeram ómnibus dederámque suas
prouíncias:

Verum íta uos estis néglegentes pérditi ingenio ín-
probo,

Offícium uostrum ut uós malo cupiátis conmoné-
rier: 150

Nempe íta ánimati estis, uíncere durítia tergi hoc át-
que me.

Numquam édepól uostrum dúrius tergum érit quam
terginum hóc meumst.

Hoc uíde sis: alias rés agunt. hoc ágite, hoc animum
aduórtite.

Qui núnc? doletne? hem síc datur, síquís erum
seruos spérnit.

Adsístite omnes cóntra me et quae lóquor aduórtite
ánimum. 155

[Huc ádhibete auris quae égo loquar, plagígerula
genera hóminum.]

Tu qui úrnam habes, aquam íngere: face plénumahe-
num sít cito.

Te cúm securi caúdicali praéficio prouínciae.

LO. At haéc retunsast. BA. Síne siet. itidém uos
quoque estis plágis:

Numquí minus ea grátia tamen ómnium utor ópera?

Tíbi hoc praecipio ut níteant aedes: hábés quod facias:
própera, abi intro. 161

Tú esto lectistérniator. tú argentum eluito, ítidem extruito.

Haéc, quom ego a foró reuortar, fácite ut offendám parata,
Vórsa sparsa térsa strata laúta structaque ómnia ut sint.
Nám mi hodiést natális diēs: eum décet omnis uos cón-
celebrare. 165

Pérnam callum glándium sumen fáce in aqua iaceánt.
satin audis?

Mágnifice uolo mé uiros summos áccipere, ut rem mi
ésse reantur.

Íntro abite atque haéc celerate, né mora quae sit, cóquos
quom ueniat.

Ego eo ín macellum, ut píscium quidquíd ibist pretio
praéstinem.

I, púere, prae: crumínam ne quisquám pertundat cá-
uitiost. 170

Vel ópperire: est quód domi fui paéne oblitus dícere.

Audítin? uobis, múlieres, hanc hábeo edictiónem.

Vós quae in munditíis mollitíis déliciisque aetátulam agitis
Viris cum summis, ínclutae amicae: núnc ego scibo at-
que hódie experiar,

Quae capiti, quae uéntri operam det, quae suae rei, quae
sómno studeat: 175

Quám libertam fóre mi credam et quám uenalem * * * *

Fácite mi hodie ut múnera multa huc áb amatoribús con-
ueniant:

Nám nisi mi annuos cóngeretur pénus, cras populo pró-
stituam uos.

Nátalem mi esse húncc diem scitis: úbi isti sunt quibus
uós oculi estis,

Quíbus uitae estis, quíbus deliciae, sáuia, mammillae
mellitae? 180

Mánipulatim múnérigeruli mñhi iam ante aedis fácite hic
adsint.

Quór ego uestem aurum átque ea quibus est uóbis
ussus praéhíbeo?

Quíd mihi nisi malúm uostra operast, ínprobac, uini
modo cupidae?

Ėo uos uostrosque ádeo panticés madefacitis, quom égo
sim hic siccus.

Nunc ádeo hoc factust óptumum, ut suo quémque ap-
pellem nómine, 185

Ne dictum esse actutúm sibi quisquám uostrarum mñhi
neget.

Aduórtite animum cúntac.

Principio, Hedulium, técum ago, quac amíca's frumen-
táriis,

Quibus cúntis montes máximi fruménti sunt [structí]
domi:

Face síis sit delatum húc mihi fruméntum, hunc annum
quód satis 190

Mihi ét familiae omní meae sit, ádeo ut frumento ad-
fluam,

Vt cúitas nomén mihi conmutet meque ut praédicet
Lenóne ex Ballióne regem Iásionem. CA. Audin,
fúrcifer

Quaé loquitur? * * sátin magníficus tíbi uidetur?

PS. Pól iste, atque etiám málíficus: set táce [nunc]
atque hanc rém gere. 195

BA. Aéschrodora, tú quac amicos tíbi habes leno-
num aémulos

Lánios, qui item ut nós iurando iúre male rem quaérunt,
audi:

Nísi carnariá tria grauida tégoribus onere úberi hodie

Míhi erunt, cras te, quási Dircam olim ut mémorant
duo gnatí Iouis

Déuinxere ad taúrum, item hodie cónstringam ad
carnárium: 200

Íd tibi profecto taúrus fiet. CA. Nímis sermone huius
íra incendor.

Húncine hic hominém pati [nos] cólere iuuentutem
Átticam?

Vbi sunt, ubi latént quibus aetas íntegrast, qui amant á
lenone?

Quín conueniunt? quín una omnes péste hac popu-
lum líberant?

Sét [ego] nimis sum stúltus, nimium indóctus:
[nempe] illi aúdeant 205

[Ís] id facere, quibus ut [miseri] séruiant suús amor cogit?
[Simul prohibeat faciant aduersum eos quod malint.]

PS. Vah, táce. CA. Quid est? PS. Male míhi mori-
geru's, quóm sermoni huius ópsonas.

CA. Táceo. PS. At taceas málo multo quám tacere dí-
cas. BA. Tu autem,

Xústulis, face ut ánimu aduortas, quòius amatorés oliui
Dúnamin domi habent máxumam: 211

Sí mihi non iam huc cúlleis

Óleum deportátum erit,

Té ipsam culleo égo cras faciam ut déportere in
pérgulam.

Íbi tibi adeo léctus dabitur, úbi tu hau somnum cápias,
set ubi 215

Úsque ad languorém —: tenes

Quóssum haec tendant quae loquor.

Áin tu excetra, quae tibi amicos tót habes tam probe
óleo onustos?

Númqui quoiplámst tuorum túa opera hodie cónservorum
Nítidiusculúm caput? aut num ipse égo pulmento
utór magis 220

Vñctiusculó? set scio, tu óleum hau magni péndis: uino
[Tú] te deungis. síne modo:

Égo quidem repéndam haec heróde cúncta una opera, tú
nisi hódie

Fácis efecta quae loquor.

Tu áútem, quae pro cápíte argentum míhi iam tam [diu]
sémper numeras, 225

Quae pacisci módo scis, set quod pácta's non scis
sóluere,

Phoenícium, tibi ego haec loquor, delíctiae summatúm
uirum:

Nisi hodie mi ex fúndis tuorum amícorum omne huc
pénus adfertur,

Crás, Phoeniciúm, poenicio cório inuisses pér-
gulam.

CA. Pseudúle, non audis quae híc loquitur? PS. Audío,
ere, atque animum aduórto.

CA. Quid míhi's auctor huic út mittam, ne amícam hic
meam prostituat? 231

PS. Nil cúrassis: liquidó's animo: ego pro mé et pro te
curábo.

Iam díu ego huic et mi hic béne uolumus et amícitiast
antíqua:

Mittam hódie huic suo die náiali malam rém magnam et
matúram.

CA. Quid opíst? PS. Potin aliam rem út cures? CA. At..
PS. Bát. CA. Crucior. PS. Cor dúra.

CA. Non póssum. PS. Face possís. CA. Quonam pacto
ánimum uincere póssim? 236

PS. In rém quod sit praeuórtaris quam re áduorsa animo
auscúltes.

CA. Nugae istaec sunt: non iúcundumst, nisi amáns
facit stulte. PS. Périgin?

CA. O Pseúdule mi, sine sím nihili: sine síis. PS. [Sino:]
sine modo ego ábeam. 239

CA. Mane, máne: iam ut [tu] med ésse uoles ita eró.
PS. Nunc tu sapiis [démum].

BA. It díes: ego mihi cesso. í prae, puere. CA. Heus
[tú, ille] abit: quin réuocas?

PS. Quid próperas? placide. CA. At prius quam abeat.

BA. Quid, málum, tam placide is, púere?

PS. Hódie nate, heus, hódie nate: tíbigo dico: heus,
hódie nate,

Redi ét respice ad nos. tam etsí's occupátus,
Morámur. mane: ést conloquí qui uolúnt te. 245

BA. Quid hóc est? quis ést qui morám mi oc-
cupáto

Moléstam optulít? PS. Qui tibi sospitális
Fuit. BA. Mortuóst qui fuit: qui est [is] únuost.

PS. Nímis superbe. BA. Nímis molestu's. CA. Réprae-
hende hominem: adséquere. BA. I, puere.

PS. Occédamus hác ob uiám. BA. Iuppitér te 250
Perdát, quisquis és. PS. Te uolo. BA. Át uos

ego ámbos.

Vorte hác te, puér. PS. Non licét conloquí te?

BA. At míhi non lubét. PS. Sin tuám quípiam
ín remst?

BA. Licétne, opsecró, bitere án non licét? PS.
Vah, 254

Mánta. BA. Omitte. CA. Bállio, audi. BA. Súrdu-
sum. CA. Profécto [saeuo's].

BA. Inánilocus és tu.

CA. Dedí, dum fuit. BA. Non petó quod dedísti.

CA. Dabó, quando erít. BA. Ducitó, quando habébis.

CA. Heú heu, quam ego malis pérddi modis
Quód tibi détuli et quód dedi. BA. Mórtua 260
Vérba re núnc facis: stúltus es, rem áctam agís.

PS. Nósce saltem hunc quis est.

BA. Iam diu scio qui fuit: núnc qui is est ipsús sciat.
ambulá tu.

PS. Potin út semel modo, Bállio, huc cúm lucro re-
spícias?

BA. Réspiciam istoc prétio: nam si sácrificem summó
Ioui 265

Átque in manibus éxta teneam ut póriciam, intereá loci

Sí lucrí quid détur, potius rém diuinam déseram.

Nón potis [est] pietáti opsisti huic, útuti res sunt céterae.

CA. Dèos quidem, quos máxume aequomst métuere, eos
minumí facit. 269

BA. Cónpellabo. sálue multum, sérue Athenis péssume.

PS. Dí te deaeque amént uel huius árbitratu uél meo:

Vél, si dignu's álio pacto, néque ament nec faciánt bene.

BA. Quíd agitur, Caludóre? CA. Amatur átque egetur
ácri ter.

BA. Mísereat, si fámiliam alere póssim misericórdia.

PS. Héia, scimus nós quidem te quállis sis: ne praé-
dices. 275

Sét scin quid nos uólumus? BA. Pol ego própe modum:
ut male sít mihi.

PS. Ét id et hoc quod té reuocamus quaéso animum ad-
uorte. BA. Aúdio:

Átque in pauca, ut óccupatus núnc sum, confer quíd uelis.

PS. Hunc pudet, quod tibi promissit quaque id promissit die,

Quia minas uiginti tibi pro amica non etiam dedit. 280

BA. Nimmio id quod pudet facilius fertur quam illud quod piget.

Non dedisse istunc pudet: me quia non accepi piget.

PS. At dabit, parabit: aliquot hos dies tanta modo.

Nam id hic metuit ne illam uendas ob similitudinem suam.

BA. Fuit occasio, si uellet, iam pridem argentum ut daret. 285

CA. Quid si non habui? BA. Si amabas, inuenires mutuom.

Ad danistam deuenires, adderes faenuscum:

Subruperes patri. PS. Subruperet hic patri, audacissime?

Non periculumst nequid recte monstres. BA. Non lenoniumst.

CA. Egon patri subrumpere possim quicquam, tam cautio seni? 290

Atque adeo, si facere possim, pietas prohibet. BA. Audio:

Pietatem ergo istam amplexator noctu pro Phoenicio.

Sed quoniam pietatem amori uideo tuo praeuoltere:

Omnes [homines] tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges

Mutuom argentum? CA. Quin nomen quoque iam interit mutuom. 295

PS. Heus tu, postquam hercle isti a mensa surgunt [saturata cute],

Qui suum [quom] repetunt, alienum reddunt nato nemini,

Postilla omnes cautiores sunt ne credant alteri.

CA. Nímis miser sum: númmum nusquam réperire argentí queo:

Íta miser et amóre pereó et ínopia argentária. 300

BA. Émito die caeca hércle oliuom, id uéndito oculatá die:

Iam hércle uel ducéntae possunt fieri praesentés minae.

CA. Périi: annorum léx me perdit quí nauicenária:

Métuont credere ómnes. BA. Eademst míhi lex: metuo crédere.

PS. Crédere autem? eho, an paénitet te, quáto hic fuerit ússui? 305

BA. Nón est ussu quisquam amator nísi qui perpetuát data:

Aút det usque [aut] quádo nil sit sémul amare désinat.

CA. Nílne te miserét? BA. Inanis cédis: dicta nón sonant.

Átque ego te uiuóm saluomque uéllem. PS. Eho, an iam mórtuost? 310

BA. Vtut est, mihi quidémprofecto cúm istis dictis mórtuost.

Ílico uixít amator, úbi lenoni súpplicat.

Sémper tu ad me cum árgentata accédito querimónia:

Nám istuc quod nunc lámentare, nón esse argentúm tibi,

Áput nouercam quérere. PS. Eho, an tu umquam huius nupsistí patri?

BA. Dí meliora fáxint. PS. Face hoc quod té rogamus, Bállio, 315

Měa fide, si istí formidas crédere. ego in hoc tríduo

Aút terra aut mari álicunde [aliqua] euóluam id argentúm tibi.

BA. Tíbi ego credam? PS. Quór non? BA. Quia pol quá opera credám tibi

Ůna opera adligém canem fugitŮuam agninis lácibus.

CA. Sícin mi aps te béne merenti mále refertur grátia?

BA. Quid nunc uis? CA. Vt ópperiare hos séx dies
festós modo, 321

Né illam uendas neú me perdas hóminem amantem. BA.
Animó bono's:

Vél sex mensis ópperibor. CA. Eúge, homo lepidíssume.

BA. Ímmo uin etiám te faciam ex laéto laetantém magis?

CA. Quid iam? BA. Quia enim nón uenalem iám habeo
Phoenícium. 325

CA. Nón habes? BA. Non hércle uero. CA. Pseudule,
arcesse hóstias

Víctumas laniós, huic ut ego sácruŮicem summó Ioui:

Nam híc mihi nunc est múlto potior Iúppiter quam Iúppiter.

BA. Nólo uictumás: mininis me éxtis placarí uolo.

CA. Própera: quid stas? árcesse agnos: aúdin quid ait
Iúppiter? 330

PS. Iám hic ero: uerum éxtra portam mi étiam currundúmst prius.

CA. Quid eo? PS. Lanios inde arcessam dúo cum tinnábulis:

Éadem duo gregés uirgarum inde úlmearum adégero,

Ůt hodie ad litátionem huic súppetat satiás Ioui.

BA. Í in malam crucem. PS. Ístuc ibit Iúppiter lenónius.

BA. Éx tua re nón est ut ego emóriar. PS. Qui dum?

BA. Síc: quia, 336

Sí ego emortuós sim, Athenis té sit nemo néquior.

Éx tua rest út ego emoriar. CA. Quí dum? BA. Ego
dicám tibi:

Quía edepol, dum ego úuos uiuam, núnquam eris frugí
bonae.

CA. Dic mihi, opsecro hércle, uerum sério, hoc quod té rogo: 340

Nón habes uenálem amicam tú meam Phoenícium?

BA. Nón edepol habeo profecto: nám iam pridem uéndidi.

CA. Quó modo? BA. Sine órnementis, cum íntestinis ómnibus.

CA. Mëam tu amicam uéndidisti? BA. Válide: uiginti minis.

CA. Víginti minis? BA. Vtrum uis, uél quater quinís minis: 345

Míli Macédonio. et iam quíndecim habeo [dõmi] minas.

CA. Quid ego ex te audió? BA. Tuam esse amícam factam argénteam.

CA. Quór id aussu's fácere? BA. Lubuit: méa fuit.

CA. Eho, Pseúdule,

Í, gladium adfer. PS. Quid opust gladio? CA. Qui hunc occidam [una] átque me.

PS. Quín tu ted occidis potius? nam hunc fames iam occíderit. 350

CA. Quid ais, quantum [in] térra degit hóminum periurissume?

Iúraistin té illam nulli uénditurum nísi mihi?

BA. Fáteor. CA. Nempe concéptis uerbis? BA. Étiam consultís quoque.

CA. Périurauistí, sceleste. BA. At árgentum intro cón-didi.

Égo scelestus nunc árgentum prómere [mihi] possum domo: 355

Tú qui pius es, istoc genere gnátus, nummum nón habes.

CA. Pseúdule, adsiste áltrim secus atque ónera hunc male dictís. PS. Licet:

Númquam ad praetorem aéque cursim cúrram, ut emit-
tár manu.

CA. Íngere [huic] mala múlta. PS. Iam ego te dífferam
dictís meis.

Ínpudice. BA. Itást. PS. Scelesto. BA. Dícis uera.
PS. Vérbero. 360

BA. Quíppini? PS. Bustírape. BA. Certo. PS. Fúr-
cifer. BA. Factum óptume.

PS. Sóciofraude. BA. Súnť mea istaec. PS. Párricida.
BA. Pérge tu.

CA. Sácrilege. BA. Fateór. CA. Periure. BA. Vétera
uaticinámini.

CA. Légirupa. BA. Validé. PS. Pernicies ádulescen-
tum. BA. Acérrume.

CA. Fúr. BA. Babae. PS. Fugitíue. BA. Bombax.
CA. Fraús poplí. BA. Planíssume.

PS. Fraúdulente. CA. Inpúre leno. PS. Caénnum. BA.
Cantorés probos. 366

CA. Vérberauistí patrem atque mátreť. BA. Atque
occidí quoque

Pótius quam cibúm praehiberem: núť peccaui quípiam?

PS. Ín pertussum ingyrimus dicta dólíum: operam lú-
dimus.

BA. Núťquid alíum [me] étíam uoltis dícere? CA. Ecquíd
té pudet? 370

BA. Téne amatorem ésse ínuentum ínánem quasi cassám
nucem?

Vérum quamquam múlta malaque dícta dixistís mihi,
Nísi mihi [hodie] attúlerit míles quínque quas dehibét
mínas,

Sícť haec est praéstítuta súmťa ei argentó díes: 374

Sí id non adfert, pósse opínor fácere me officiúm meum.

CA. Quid id est? BA. Si tu argéntum attuleris, cùm illo
perdideró fidem:

Hóc officium mēumst. magis operae sí sit, plus tecúm
loquar.

Sét sine argento frústra's qui me tui misereri póstulas.
Haéc meast senténtia, ut tu hinc pórró quid agas cón-
sulas.

CA. Iámne abis? BA. Negóti nunc sum plénus. PS.
Paulo póst magis. 380

Illic homo meus ést, nisi omnes dí me atque homines dé-
serunt.

Éxossabo ego illúm simulter ítidem ut muraenám co-
quos.

Núnc, Caludore, té mihi operam dare uolo. CA. Ecquid
ínperas?

PS. Hóc ego oppidum ádmoenire ut hódie capiatúr uolo.
Ád eam rem ussust hómíne astuto dócto scito et cállido,
Qui ínperata ecfécta reddat, nón qui uigilans dórmíat.

CA. Cédo mihi, quid és facturus? PS. Témpéri ego
faxó scies. 387

Nólo bis iterári: sat sic lóngae fiunt fábulae.

CA. Óptumum atque aequíssumum oras. PS. Própera,
adduce hominem [húc] cito.

CA. Paúci ex multis súnť amici, hómíni certí qui sient.

PS. Égo scio istuc: érgo utrumque tibi nunc dilectúm
para 391

Átque exquaere ex illis multis únúm qui certús siet.

CA. Iám hic faxo aderit. PS. Pótin ut abeas? tibi mo-
ram dictís creas.

Postquam ille hinc abiit, tu ástas solus, Pseúdule.

Quid núnc acturu's, póstquam erili filio 395

Largítu's dictis dápsilis lubéntias?

Quoi néque paratast gútta certi cónsili
 Neque ádeo argenti * * * * *
 Neque éxordiri primum unde occupiás habes
 Neque ad détexundam télam certos términos. 400
 Set quási poeta, tábulas quom cepít sibi,
 Quaerít quod nusquamst géntium, reperít tamen:
 Facit illut ueri símile quod mendáciumst:
 Nunc égo poeta fíam: uiginti minas,
 Quae núsquam nunc sunt géntium, inueniám tamen.
 Atque égo me iam pridem húc daturum díxeram 406
 Ac uólui inicere trágulam in nostrúm senem:
 Verúm is nescio quo pácto praesensit prius.
 Set cónprimunda uóx mihi atque orátio:st
 Erum éccum uideo huc [mẽnm] Simonem uná simul
 Cum sũo uicino Cálliphone incédere. 411
 Ex hóc sepulcro uétere uigintí minas
 Ecfódiam ego hodie, quás dem erili fílio.
 Nunc húc concedam, ut hórur sermoném legam.

SIMO. CALLIPHO. PSEVDVLVS.

SI. Si dé damnosis aút si de amatóribus 415
 Dictátor fiat núnc Athenis Átticis,
 Nemo ánteueniat fílio credó meo.
 Ita núnc per urbem sólum sermoni ómnibust,
 Eum uélle amicam liberare et quaérere
 Argéntum ad eam rem: hoc álii mihi renúntiant 420
 Atque íd iam pridem sénsi et subolebát mihi,
 Set díssimulabam. PS. Iám illi [subolet] fílius:
 Occíssast haec res, haéret hoc negótium.
 Qua in cónmeatum uólueram argentárium

Proficisci, ibi nunc óppido opsaeptást uia. 425

Praesénsit: nihil est praédae praedatóribus.

CA. Hominés qui gestant quíque auscultant crimína,

Si meo árbitratu liceat, omnes péndeant,

Gestóres linguis, aúditores aúribus.

Nam istaec quae tibi renúntiantur, fílium 430

Te uéllé amantem argénto circumducere,

Fors fíat an istaec dícta sint mendácia.

Set sí sint ea uera, út nunc mos est, máxume,

Quid mírum fecit? quíd nouom, adulescéns homo

Si amát, si amicam líberat? PS. Lepidúm senem.

SI. Vetus nólo faciat. CA. Át enim nequiquám
neuis: 436

Vel tú ne faceres tále in adulescéntia.

Probúm patrem esse opórtet, qui gnatúm suum

Essé probiorem quam ípsus fuerit póstulet.

Nam tú quod damni et quod fecisti flágití 440

Populó uiritim pótuít dispertírier.

Tene íd mirari, sí patrissat fílius?

PS. Ω Ζεῦ, [Ζεῦ,] quam pauci éstis homines cóm-
modi:

En, illuc est patrem ésse ut aequomst fílio.

SI. Quis hic lóquitur? meus est híc quídem seruos

Pseúdulus. 445

Hic míhi conrumpit fílium, scelerúm caput:

Hic dúx, hic illist paédagogus: hunc ego

Cupio éxcruciari. CA. Iám istaec insipiéntiast,

[Sic] íram in pròptu gérere: quanto sátius est

Adíre blandis uérbis atque exquaérere, 450

Sintne illa necne sint quae tibi renúntiant.

SI. Tibi aúscultabo. PS. Ítur ad te, Pseúdule:

Orátionem tibi para aduorsúm senem.

Bonus ánimus in malá re dimidiúmst mali.

Erúm saluto primum, ut aequomst: póstea 455

Siquid superfit [íd] uicino inpértio.

SI. Salué. quid agitur? PS. Státur hic ad hunc modum.

SI. Statúm uide hominis, Cállipho, quam básilicum.

CA. Bene cónfidenterque ástitisse intélego.

PS. Decet innocentem, qui sit, atque innóxium 460

Seruóm superbum esse áput erum potíssimum.

CA. Sunt quae te uolumus pércontari, quae quasi

Per nébulam nosmet scimus atque audiuimus.

SI. Conficiet iam te hic uérbis, ut tu cénseas

Non Pseúdulum, set Sócratem tecúm loqui. 465

PS. Itást: iam pridem tú me spernis, séntio.

[Paruam esse apud te mihi fidem ipse intellego.]

Cupis mé esse nequam: támen ero frugí bonae.

SI. Face sis uociuas, Pseúdule, aedis aúrium,

Mea út migrare dicta possint quó uolo. 470

PS. Age lóquere quiduis, tam étsi tibi suscénseo.

SI. Mihin dómino seruos tú suscenses? PS. Núm tibi

Mirum íd uidetur? SI. Hércle qui, ut tu praédicas,

Cauéndumst mi aps te iráto, atque haut alió modo

Me uérberare atque égo te soleo cógitas. 475

Quid cénses? CA. Edepol mérito esse iratum árbitor,

Quom aput té tam paruast éi fides. SI. Iam sic sino

Irátus sit: ego néquid noceat cáuero.

Set quíd ais? quid hoc quod té rogo? PS. Quid-uís roga:

Quod scíbo Delphis tíbi responsum dúcito. 480

SI. Aduórte ergo ánimum et fáce sis promissí memor.

Quid ais? ecquam scis filium tibícinam

Meum amáre? PS. *Nai γάρ.* SI. Líberare quám uelit?

PS. *Kai τοῦτο ναί γάρ.* SI. Écquas uigintí minas
[Per sucophantiam atque per doctos dolos] 485

Paritás ut auferás a me? PS. Aps te ego aúferam?

SI. Ita: quás meo gnato dés, qui amicam líberet?

Fatére? dic. PS. *Kai τοῦτο ναί, καὶ τοῦτο ναί.*

SI. Fatétur. dixin, Cállipho, dudúm tibi?

CA. Meminí. SI. Quor haec, tu úbi rescuisti
ílico, 490

Celáta me sunt? quór non rescui? PS. Éloquar:

Quia nólebam ex me mórem progigni malum,

Erum út [suum] seruos críminaret áput erum.

SI. Iubéren [tu] hunc praecípitem in prístinúm
trahi? 494

CA. Numquíd, Simo, peccátumst? SI. Immo máxume.

PS. Desíste: recte ego mēam rem sapio, Cállipho.

Peccátane ea sunt? ánimum aduerte núnc iam,

Quaprópter gnati amóre te expertem hábuerim:

Quia míhi sciebam prístinum in mundó fore.

SI. Non á me scibas prístinum in mundó fore, 500

Quom ea mússitabas? PS. Scíbam. SI. [Quin]
dictúmst mihi?

PS. Quia illút malum aderat, [istuc aberat longius:
Illut erat praesens,] huic erant diéculae.

SI. Quid núnc agetis? nam hínc quídem a me nón
potest

Argéntum auferri, quí praesertim sénserim. 505

Nc quisquam credat númmum, iam edicam ómnibus.

PS. Numquam édepol quoiquam súpplicabo, dúm
quidem

Tu [uſuos] uiues: tú mi hercle argentúm dabis:
Aps te équidem sumam. SI. Tú a me sumes?

PS. Strénue.

SI. Exlſdito mi hercle óculum, si dederó. PS. Da-
bis. 510

Iam díco ut a me cáueas. SI. Certe edepól scio:

Si apstúleris, mirum et mágnum facinus féceris.

PS. Faciam. SI. [Át] si non apstúleris? PS. Vir-
gis caédito.

Set quíd si apstulero? SI. Dó louem testém tibi,
Te aetátem inpune habitúrum. PS. Facito ut mé-
mineris. 515

SI. Egone út cauere néqueam, quoi praedícitur?

PS. Praedíco, ut caueas: díco, inquam, ut caueás:
caue:

Hem, istís mihi tu hodie mánibus argentúm dabis.

SI. Edepól mortalem gráphicum, si seruát fidem.

PS. Seruítum tibi me abdúcito, ni féceró. 520

SI. Bene átque amice dicís: nam nunc nón meu's.

PS. Vin étiam dicam quód uos magis mirémini?

SI. Age dúm: studeo hercle audíre: te auscultó
lubens.

PS. Prius quam ístam pugnam púgnabo, ego etiám
prius

Dabo áliam pugnam cláram et commemorábilem. 525

SI. Quam púgnam? PS. Hem, ab hoc lenóne ui-
cinó tuo *

Per súcophantiam átque per doctós dolos

Tibícinam illam túus quam gnatus déperit,

Ea circumducam lépide lenonem: ét quidem

Ecféctum hoc hodie réddam utrumque ad uéspe-
rum. 530

SI. Si quidem istaec opera, ut praedicas, perfeceris,
Virtute [tu] regi Ágathocli antecesseris.

Set si [id] non faxis, numquid caussaest flico

Quin te in pristrinum condam? PS. Non unum [in]
diem,

Verum hércle in omnis, quantumst. set si ecfécero,
Dabín mi argentum, quód dem lenoni, flico 536

Tuá uoluntate? CA. Iús bonum orat Pseudulus:

'Dabo' inque. SI. At enim scin quid mihi in men-
tém uenit?

Quid si hisce inter se consenserunt, Cállipho,
Aut de conpecto faciunt consutís dolis, 540

Qui me argento interuórtant? PS. Quis me au-
dácior

Sit, si istuc facinus aúdeam? immo síc, Simo,
Si sumus conpecti seú consilium umquam inimus, 543
[De istac re aut si de ea re umquam inter nos con-
uenimus]

Quasi quom in libro scribúntur calamo literae, 544
Stilis me totum usque úlmeis conscribito.

SI. Índice ludos núnc iam, quándó lubet.

PS. Da in hunc diem operam, Cállipho, quaesó
mihi,

Nequó te ad aliut óccupes negótium.

CA. Quin rús ut irem iam heri constituíueram.

PS. At núnc disturba quas statuisti máchinas. 550

CA. Nunc nóñ abire certumst istac grátia:

Lubídost ludos túos spectare, Pseudule:

Et si hunc uidebo nóñ dare argentum tibi

Quod dixit, potius quám id non fiat égo dabo.

SI. Non démutabo. PS. Nánque edepol, si nóñ
dabis, 555

Clamóre magno et múlto flagitábere.

Agite ámolimini hñc uos intro núnc ïam

Ac mèis uicissim dáte locum falláciis.

SI. Fiát. CA. Geratur mós tibi. PS. Set té uolo

Domi úsque adesse. CA. Quín tibi hanc operám
dico. 560

SI. At ego ád forum ibo: iam ádero hic. PS. Actu-
túm redi.

Suspítios mihi núnc uos suspicárier,

Me idéirco haec tanta fácinora [his] promittere;

Quo uós oblectem, hanc fábulam dum tránsigam,

Neque sím facturus quód facturum díxeram. 565

Non démutabo, ut quód [ego pro] certó sciam:

Quo id sím facturus pácto, nil etiám scio,

Nisi quía futurumst: nám qui in scaenam próuenit

Nouo módo, nouom aliquid ínuentum adferre ád-
deceat:

Si id fácere nequeat, dét locum illi quí queat. 570

Concédere aliquántisper hinc mi intró lubet,

Dum cóncenturio in córde sucophántias.

Tibícen uos intérea hic delectáuert.

A C T V S II.

P S E V D V L V S.

Pro Iúppiter, ut mihi quídduid ago lepide ómnia prospereque éueniunt:

Neque quód dubitem neque quód timeam meo in pectore
conditum cónsiliūst. 575

Nam éa stultitiast, fácinus magnum tímido cordi credere:

Nam ómnes res perinde sunt,

Vt agas, eas ut mágni facias. iám ego in pectore meo
prius

Íta paraui cópias

Duplicis triplicis dolos pérfidias, ut cum hóstibus ubi
[ubi] cóngrediar — 580

Maiórum meúm fretus uirtute dícam

Meaque industria ét malitiá fraudulénta —

Facile út uincam, facile út spoliem meos pérduellis meis
pérfidiis.

Núnc inimicum ego hunc communem meúm atque uo-
strorum ómnium

Bállionem exbállistabo lepide: date operám modo.

Ad hoc ego oppidúm uetus continuo legionés meas 586
Protínus adducam: hoc si expugno, facilem hanc rem
ciuibz meis faciam:

Inde me ét semul participés omnis meos praéda onerabo
atque ópplebo.

Métum et fugam perdùellibus meis [iniciam], med út
sciant

Quó sim genere gnátus. magna ecficere facinora ád-
deceť, 590

Quaé post diu mihi clára clueant.

Set hic quém uideo? quis hic ést qui oculis meis ób uiam
ignobilis óbicitur?

Lubét scire hic quíd uenerít cum machaéra:

[Pol] huíc quam rem agát hinc dabó [nunc] in-
sídias.

HARPAX. PSEVDVLVS.

IIA. Hi lóci sunt atque hae régiones quae mi áb ero sunt
demónstratae, 595

Vt ego óculis rationém capio: nam mi íta dixit erus
méus miles,

Septumás esse aedis á porta, ubi ille hábitet leno quói
iussit

Me súmbulum ferre et hoc árgentum. nimis [quám] ue-
lim certum qui íd faciat

Mihi Bállio leno ubi hic hábitat.

PS. St, táce tace: meus hic ést homo, ni omnes dé-
serunt di [me] atque hómínes.

Nouo cónsilio nunc mi ópus est: noua res súbito mi
haec obléctast. 601

Hoc praéuortar: illa ómnia missa habeo quae ante
agere occépi.

Iam pól ego aduenientem hunc stratioticum núntium
probe percútiam.

HA. Óstium pultábo atque intus éuocabo aliquém foras.

PS. Quísquis es, compéndium ego te fácere pultandi
uolo: 605

Nam égo precator ét patronus fóribus processí foras.

HA. Túne es Ballio? PS. Immo uero ego éius sum Sub-
bállio.

HA. Quíd istuc uerbist? PS. Cónodus promus súm, pro-
curatór peni.

HA. Quási te dicas átriensem. PS. Immo átriensi ego
ínpero.

HA. Quíd tu, seruosne és an liber? PS. Núnc quidem
etiam séruio. 610

HA. Íta uidere: et nón uidere dígnum qui libér sies.

PS. Nón soles respícere te, quom dícis iniuste álteri?

HA. Húnc hominem malum ésse oportet. PS. Dí me
seruant átque amant:

Nam haéc mihi incus ést: procudam ego hínc hodie mul-
tós dolos.

HA. Quíd illic secum sólus loquitur? PS. Quíd ais tu,
adulescéns? HA. Quid est?

PS. Ésne tu an non és ab illo mílite [c] Macédonia? 616

Séruos eius quí hinc a nobis ést mercatus múlIERem,
Quí argenti meo eró lenoni quíndecim dederát minas,
Quínque dehibet? HA. Súm. set ubi tu mé nouisti gén-
tium

Aút uidisti aut cónlocutu's? nam équidem Athenas án-
tidhac 620

Númquam adueni néque te uidi ante húnc diem umquam
oculís meis.

* * * * *

PS. Quía uidere inde ésse: nam olim quom ábiit, ar-
gento haéc dies

Praëstitutast, quòad referret nóbis, neque dum réttulit.

HA. Immo adest. **PS.** Tune áttulisti? **HA.** Égomet.

PS. Quid dubitás dare? 625

HA. Tíbi ego dem? **PS.** Mihi hércle uero, quí res rationésque eri

Bállionis cúro, argentum accépto et quoi dehibét dato.

HA. Sí quidem hercle etiám supremi prómptes thensaurós Iouis,

Tíbi libellam argénti numquam crédam. **PS.** Dum te strénuas,

Rés erit solúta. **HA.** Vincitám pótius sic seruáuero. 630

PS. Vac tibi: tu inuéntu's uero mēam qui furcillés fidem?

Quási non mihi sescénta tanta sóli soleant crédier.

HA. Pótest ut alii ita árbitentur ét ego ut ne crédam tibi.

PS. Quási tu dicas mé te uelle argénto circumducere.

HA. Immo uero quasi tu id dicas quasique ego autem súspicer. 635

Sét quid est tibi nómen? **PS.** Seruos ést huic lenoní Surus:

Éum esse me dicám. Surus sum. **HA.** Súrus? **PS.** Id est nomén mihi.

HA. Vérba multa fácimus. erus si túus domist, quin prouocas,

Vt id agam quod míssus huc sum, quidquid est nomén tibi?

PS. Sí intus esset, éuocarem: uérum si dare uís mihi,

Mágis solutum erít quam si ipsi déderis. **HA.** At enim scín quid est? 641

Réddere hoc, non pérdere, erus me míssit. nam certó scio

Núnc febrim tibi ésse, quia non lícet huc inicere úngulas.
Égo nisi ipsi Bállioni argéntum credam némini.

PS. Át illic nunc negótiosust: rés agitur apud iúdicem.

HA. Dí bene uortant. át ego, quando eum ésse censebó
domi, 646

Rédiero. tu epístulam hanc a me áccipe atque illí dato:
Nám istic sumbulúst inter erum méum et tuum de mú-
liere.

PS. Scío equidem: qui argéntum adferret átque expres-
sam imáginem

Húc suam ad nos, cúm eo aiebat uélle mitti múlierem:

Nám hic quoque exemplúm reliquit éius. HA. Omnem
rém tenes. 651

PS. Quid ego ni teneám? HA. Dato istunc súmbulum
ergo illí. PS. Licet.

Sét quid est tibi nómen? HA. Harpax. PS. Ápage te,
Harpax: haú places.

Húc quidem hercle haut íbis intro, néquid harpax féceris.

HA. Hóstis uiuos rápere soleo ex ácie: ex hoc nomén
mihist. 655

PS. Pól te multo mágis opinor uása ahena ex acédibus.

HA. Nón itast. set scín quid te oro, Súre? PS. Sciam,
si díxeris.

HA. Égo deuortar éxtra portam hinc ín tabernam tér-
tiam

Áput anum illam dóliarem clúdam crassam Chrúsidem.

PS. Quid nunc uis? HA. Inde út me arcessas, érus tuus
ubi uénerit. 660

PS. Tuo árbitratu máxume. HA. Nam ut lássus ueni dé
uia,

Mé uolo curáre. PS. Sane sápis et consiliúm placet.

Sét uide sis ne in quaéstione sis quando arcessám mihi.

HA. Quin ubi pranderó, dabo operam sómno. PS. Sane cénseo.

HA. Númquid uis? PS. Dormítum ut abeas. HA. Ábeo.
PS. Atque audin, Hárpáge? 665

Iúbe sis te operiri: beatus éris, si consudáueris.

Di inmórtales, cónservauit mé ille homo aduentú suo:

Súo uiaticó redduxit me úsque ex errore ín uiam.

Námque ipsa Oppórtúnitas non pótuít mi oppórtúnus

Áduenire, quam haéc adlatást mi óppórtune epístula. 670

Nam haéc adlata córnu copiaést, ubi inest quidquíd uolo:

Híc doli, hic falláciae omnes, híc sunt sucophántiae,

Híc argentumst, híc amanti amíca erili fílio.

Átque ego nunc me ut glóriosum fáciam: copi péctore,

Quó modo quicque ágerem, út lenoni súbruperem muliér-
culam, 675

Iam ínstituta, ornáta cuncta mi órdine, ánimo ut uól-
eram,

Cérta, deformáta habebam. sét profecto hoc síc erit:

Céntum doctum hominúm consilia sóla haec deuincít
dea,

Fórtuna. atque hoc uérumst: proinde ut quisque for-
tuna útitur,

Íta praecellét átque exinde sápere eum omnes dicimus.

Béne ubi discimús consilium quof cecidisse, hominém
catum 681

Éum esse declarámus, stultum autem illum, quoi uortít
male.

Stúlti hauscimus frústra ut simus, quóm quid cupientér
dari

Pétimus nobis: quási quid ín rem sít possimus nóscere.

Cérta amittimús, dum incerta pétimus. atque hoc éuenit
ín labore atque ín dolore, ut mórs obrepat ínterim. 686

Sét iam satis est philosophatum: nímis diu et longúm loquor.

Di inmortales, aúrichalco cónta non carúm fuit
Mëum mendaciúm, modo hic quod súbito commentús fui,
Quí a lenone mé esse dixi. núnc ego hac epístula 690
Trís deludam, erum ét lenonem et qui hánc dedit mi
epístulam.

Eúgepae: porro áliut autem quód cupiebam cóntigit:
Vénit cecum Caludórus: ducit néscio quem secúm semul.

CALVDORVS. CHARINVS. PSEVDVLVS.

CA. Dúlcia atque amára aput te sum élocutus ómnia:
Scís amorem, scís laborem, scís egestatém meam. 695

CH. Cónmemini omnia: íd tu modo me quíd uis facere
fác sciam.

CA. Pseúdulus mi ita íperauit, áliquem ut hominem
strénuom,

Béneuolentem addúcerem ad se. CH. Séruas inperiúm
probe:

Nám et amicum et béneuolentem dúcis. set istic Pseú-
dulus

Nóuos mihist. CA. Nimiúmst mortalis gráphicus: heu-
retés mihist: 700

Ís mihi haec sese éfecturum díxit quae díxí tibi.

PS. Mágifice hominem cónpellabo. CA. Quóia [hic]
uox sonát? PS. Io,

Té, io te, turánne, te uocó qui inperitas Pseúduo.

Quaéro quoi ter trínas triplicis tríbus demeritas ártibus
Dém laetítias, dé tribus partas pér malítiam et pér do-
lum, 705

In libello hoc ópsignato [quás] tuli pausíllulo.

CA. Illic homost: ut páratragoedat cárnufex. PS. Con-
fér gradum

Cóntra pariter: póрге audacter ád salutem brácchium.

CA. Díce utrum Spemne án Salutem té salutem, Pseú-
dule.

PS. Immo utrúmque. CA. Vtrúmque, salue: sét quid
actumst? quíd taces? 710

Áttuli hunc. PS. Quid, áttulisti? CA. 'Addúxi' uolui
dicere.

PS. Quís istic est? CA. Charínus. PS. Euge, lám
χαρίν τούτῳ ποιῶ.

CH. Quín tu quod opus ést mi audacter ínperas? PS.
Tam grátias.

Béne sit tibi, Charíne: nolo tíbi molestos ésse nos.

CH. Vós molestos míhi? molestumst [íd] quidem. PS.
Tum igitúr mane. 715

CA. Quid istuc est? PS. Epístulam hanc modo ín-
cepi et súmbulum.

CA. Súmbulum? quem súmbulum? PS. Qui a mílite
adlatúst modo.

Éius seruo qui hunc ferebat cúm quinque argentí mí-
nis,

Túam qui amicam hinc árcessebat, éi [ego] os subleu-
modo.

CA. Quó modo? PS. Horum caússa haec agitur spéctato-
rum fábula: 720

Hí sciunt qui hic ádfuerunt: uóbis post narrávero.

CA. Quid nunc agimus? PS. Líberam hodie túam ami-
cam amplexábere.

CA. Égone? PS. Tu ne. CA. Ego? PS. Ípsus, inquam,
sí quidem hoc uiuét caput:

Sí modo hominem mi ínuenietis própere. CH. Qua facié?

PS. Malum

Cállidum doctúm, qui quando princípium prae'hénderit,
Pórro sua uirtúte teneat quíd se facere opórteat: 726

Átque qui hic non uíssítatus saepe sit. CH. Si sér-
uos est,

Númquid refert? PS. Ímmo multo máuolo quam libe-
rum.

CH. Pósse opinor mé dare hominem tibi malum et doc-
túm, modo

Quí ad patrem aduenít Carusto néc dum exit ex aédibus
Quóquam neque Athenás aduenit úmquam ante hester-
núm diem. 731

PS. Béne iuuas: set quínque inuentis ópus est argenti
minis

Mútuís, quas hódie reddam: nam huius pater dehibét
mihi.

CH. Égo dabo: ne quaére aliunde. PS. O hóminem
opportunúm mihi.

Étiam chlamude opúst, machaera et pétaso. CH. Possum
a mé dare. 735

PS. Di ímortales, nón Charínus mi híc quidemst, set
Cópia.

Sét iste seruos éx Carusto qui húc aduenit quíd sapit?

CH. Hírcum ab alís. PS. Mánuleatam túnícá habere
hominem áddecet.

Écquid [autem] homo hábet aceti in pectore? CH. At-
que acidíssimi.

PS. Quíd, sí opus sit dúlce ut promat índidem, ecquid
habét? CH. Rogas? 740

Múrrinam passúm defrutum mélinam mel quoiquoi-
modi:

Quín in corde instrúere quondam coépit thermipólium.

PS. Eúgepae: lepidé, Charine, mēo me ludo lámberas.

Sét quid nomen ésse dicam ego ísti seruo? CH. Símmiae.

PS. Scítne in re aduorsá uorsari? CH. Túrbo non
aequé citust. 745

PS. Écquid argutúst? CH. Malorum fácinorum saepíssume.

PS. Quid quom manifestó tenetur? CH. Ánguillast:
elábitur.

PS. Écquid is homo scítust? CH. Plebi scítum non est
scítius.

PS. Próbus homost, ut praédicare te aúdio. CH. Immo
síc scias:

Ýbi te aspexerít, narrabit últro quid sesé uelis. 750

Sét quid eo factúru's? PS. Dicam: úbi hominem exornáuero,

Súbditiuom fieri ego illum mílitis seruóm uolo:

Súmbulum hunc ferát lenoni cúm quinque argentí minis,

Múlierem ab lenóne abducat: én tibi omnem fábulam.

Céterum quo quícque pacto fáciat, ipsi díxero. 755

CA. Quíd nunc igitur stámus? PS. Hominem cum órnamētis ómnibus

Éxornatum addúcite ad me iam ád tarpessitam Aéschinum:

Sét properate. CH. Príus illi erimus quám tu. PS. Abite
ergo ócius.

Quídquid incertí mi in animo príus aut ambiguóm fuit,

Núnc liquet, nunc défaecatúst: cór [meum] mihi nunc
péruiumst. 760

Ómnis ordine [égo] sub signis dúcam legionés meas

Áue sinistra, auspício liquido atque éx [mea] senténtia.

Cónfidentiást inimicos mēos me posse pērdere.

Nūc ibo ad forum átque onerabo mēis praeceptis Sím-
miam,

Quíd agat: nequíd títubet, docte ut hánc serat fallá-
ciam. 765

Iam égo hoc ipsum oppidum éxpugnatum fáxo erit lenó-
nium.

A C T V S III.

P V E R.

Quoi séruitutem dí danunt lenóniam
Pueró, [simitu quom] áddunt turpitúdinem,
Ne illí, quantum ego nunc córde conspició meo,
Malám rem magnam múltasque aerumnás danunt.
Velut haéc mi euenit séruitus, ubi ego ómnibus 771
Paruís magnisque mínsteriis praefúlciór:
Neque égo amatorem mi ínuenire ullúm queo,
Qui amét me, ut curer tándem nitidiúscule.
Nunc huíc lenonist hódie natalís dies: 775
Intérminatus ést a minumo ad máxumum,
Siquís non hodie múnus mississét sibi,
Eum crás cruciatu máxumo perbítère.
Nunc néscio hercle rébus quid faciám meis:
Nam nísi lenoni múnus hodie míssero, 780
Cras míhi potandus frúctus ést fullónius.
Neque égo illut possum quód illi qui possúnt solent.
Eheú, quam illi rei ego étiam nunc sum páruolus.
Atque édepol ut nunc mále malum metuó miser,
Si quispiam det quí manus grauiór siet, 785
Quamquam illut aiunt mágno gemitu fieri,
Conprimere dentis uídeor posse aliquó modo.
Set cónprimundast uóx mihi atque orátio:
Erus éccum recipit sé domum et ducít coquom.

BALLIO. · COQVOS. PVER.

BA. Forúm coquinum quí uocant, stulté uocant:
 Nam nón coquinum, uérum furinúmst forum. 791
 Nam ego sí iuratus [péssumum] hominem quaérerem,
 Peiórem [hau] potui quam hunc quem duco dúcere,
 Multiflocum gloriósum insulsum inútilem.
 Quin ób eam rem Orcus récipere ad se hunc nóluit,
 Vt ésset hic qui mórtuis cenám coquat: 796
 Nam hic sólus illis cóquere quod placeát potest.
 CO. Si me árbitrabare ístoc pacto ut praédicas,
 Quor cónducebas? BA. Ínopia: alius nón erat.
 Set quór sedebas ín foro, sí erás coquos, 800
 Tu sólus praeter álios? CO. Ego dicám tibi:
 Hominum égo auaritia fáctus sum inprobiór coquos,
 Non mèopte ingenio. BA. Quá ístuc ratione? CO.
 Éloquar.
 Quia ením, quom extemplo uéniunt conductúm co-
 quom,
 Nemo illum quaerit qui óptumus, caríssumust:
 Illúm conducunt pótius qui uilíssumust. 806
 Hoc égo fui hodie sólus opsessór fori.
 Illí sunt drachumis míseri: me nemó potest
 Minóris quisquam númmo ut surgam súbigere.
 Non égo item cenam cóndio ut alii coqui, 810
 Qui míhi condita práta in patinis próferunt,
 Boues quí conuinas fáciant, herbasque óggerunt,
 Eas hérbas herbis áliis porro cóndiunt:
 Indúnt coriandrum féniculum alium átrum holus,
 Adpónunt rumicem brássicam betám blitum, 815
 Eo lásarpici líbram pón-do díluont:
 Teritúr sinapis scélera, quae illis quí terunt

Prius quám triuerunt óculi ut extillént facit.

Ei hómines cenas úbi cocunt, quom cóndiunt,

Non cóndimentis cóndiunt, set strígibus, 820

Viús conuiuis íntestina quae éxedint.

Hoc híc quidem homines tám breuem uitám colunt,

Quom hasce hérbas huius modi ín suum aluom cón-
gerunt

Formídulosas dictu, non essú modo.

Quas hérbas pecudes nón edunt, homínés edunt. 825

BA. Quid tú? díuinis cóndimentis útere,

Qui prórogare uitam possis hóminibus,

Qui ea cúlpes condiménta? CO. Audacter dícito:

Nam uél ducenos ánnos poterunt úfuere

Meas qui éssitabunt éscas quas condíuero. 830

Nam ego cícilendrum quádo ín patinas índidi

Aut cépolindrum aut máccidem aut saucáptidem,

Ipsae se patinae féruefaciunt sílico.

Haec ad Neptuni pécudes condiménta sunt:

Terréstris pecudes cícimandro cóndio, 835

Hapalópside aut cataráctria. BA. At te Iúppiter

Dique ómnes perdant cúm condimentís tuis

Cumqué tuis istis ómnibus mendáciis.

CO. Sine síis loqui me. BA. Lóquere atque [i] ín
malám crucem.

CO. Vbi ómnes patinae férunt, omnis áperio: 840

Is odós dimissis mánibus ín caelúm uolat.

BA. Odós dimissis mánibus? CO. Peccaui ínsciens.

BA. Qui dúm? CO. 'Dimissis pédibus' uolui dícere:

Eum odórem cenat Iúppiter cotidie. 844

BA. Sí núsquam coctum is, quídnam cenat Iúppiter?

CO. It íncenatus cúbitum. BA. I ín malám crucem.

Istácine caussa tíbi hodie nummúm dabo?

CO. Fateór equidem esse mé coquom caríssumum:

Verúm pro pretio fácio ut opera adpáreat 849

Mea quó conductus uénio. BA. Ad furandúm quidem.

CO. An tu ínuenire póstulas quemquám coquom

Nisi msluinis aut aquilinis úngulis?

BA. An tú coquitatum te íre quoquam póstulas,

Quin íbi constrictis úngulis cenám coquas?

Nunc ádeo tu, qui méus es, iam edicó tibi, 855

Vt nóstra properes ámoliri [hinc] ómnia:

Tum ut huius oculos ín oculis habeás tuis.

Quoquo híc spectabit, éo tu spectató semul.

Siquo híc gradietur, páriter [tu] progrédimino.

Manum sí protollet, páriter profertó manum. 860

Suum síquid sumet, íd tu sínito súmer:

Si nóstrum sumet, tú teneto altrínsecus.

Si iste íbit, íto: stábit, astató semul.

Si cónquiniscet, ístic conquinísquito.

Item hís discipulis príuos custodés dabo. 865

CO. Habe módo bonum animum. BA. Quaéso qui
possúm doce

Bonum ánimum habere, qui te ad me adducám do-
mum?

CO. Quia sórbitione fáciám ego hodie té mea

Item út Medea Péliam concoxít senem,

Quem medicamento et sùis uenenis díctur 870

Fecísse russus éx sene adulescéntulum:

Item égo te faciam. BA. Eho, án etiam uenéfícu's?

CO. Immo édepol uero [sum] hóminum seruatór
magis.

BA. Ehem,

Quanti ístuc unum mé coquitare pérdoces? 875

CO. Quid? BA. Vt te seruem, néquid subrupiás mihi.

CO. Si crédis, nummo: sí non, ne miná quidem.

Set utrúm tu amicis hódie an inimicís tuis

Datúru's cenam? BA. Pól ego amicis scilicet.

CO. Quin tú inimicos pótius quam amicós uocas?

Nam ego ita conuiuis cénam conditám dabo 881

Hodie átque ita suaui suáuitate cóndiam:

Vt quisque quicque cónditum gustáuerit,

Ipsús sibi faciam ut dígitos praerodát suos.

BA. Quaeso hércle, prius quam quícquam conuiuís
dabis, 885

Gustáto tute prius et discipulís dato,

Vt praerodatis uóstras furtificás manus.

CO. Fortásse haec tu nunc mñhi non credas quae
loquor.

BA. Meléstus ne sis: nímium tinnis: nóñ places.

En, illic habito ego: intro abi et cenám coque 890

Properé. CO. Quin tu is adcúbitum? i, conuiuás cedo:

Conrúmpitur iam céna. BA. En, subolem síis uide:

Nam hic quóque scelestus ést coqui sublíngio.

Profécto quid nunc prímum caueam néscio:

Ita in aédibus sunt fúres, praedo in próxumost. 895

Nam hic méus uicínus àput forum pauló prius

Patér Caludori [a me] ópere petiit máxumo,

Vt mñhi cauerem a Pseudulo seruó suo,

Ne fídem ei haberem: nám eum circum ire in hunc
diem,

Vt mé, si posset, múliere interuórteret. 900

Eum prómississe firmiter dixít sibi,

Sese ábducturum a mé dolis Phoenícium.

Nunc íbo intro atque edícam familiáribus,

Prófecto nequis quícquam credat Pseudulo.

A C T V S III.

PSEVDVLVS. SIMMIA.

PS. Si úmquam quemquam di ínmortales uóluere esse
auxílio adiutum, 905

Iám mihi Caludorúm uolunt seruátum esse et lenónem
extinctum,

Quóm te adiutorém genuerunt míhi tam doctum homi-
nem átque astutum.

Sét ubi illest? sumne égo homo insipiens, qui haéc lo-
quar mecum égom et solus?

Dèdit mihi uerba hercle, út [ego] opinor: cúm malo ma-
lus stúlte caui.

Túm pol ego interii, hómo si ille abiit: néque opus quod
uolui hódie ecfciam. 910

Sét eccillum uideó uerbeream státuam: ut magnifice
ínfert sese.

Hém, te hercle ego circúmspectabam: nímis metuebam
mále ne abisses.

SI. Fùit meum officium ut fácerem, fateor. PS. Vbi
restiteras? SI. Vbi mi lubitumst.

PS. Istuc ego satís scio. SI. Quid érgo quod scis mé
rogas?

PS. At hóc uolo, monére te. SI. Monéndus ne me
móneas. 915

PS. Nímis tándem aps te contémnor.

SI. Quippe égo te ní contémnam,
Stratióticus homo qui clúear?

PS. Iam hoc uolo quod oceptúmst agi. SI. Numquid
agere aliut mé uides?

PS. Ámbula ergó cito. SI. Immo ótiosé uolo. 920

PS. Haéc est occássio: dum ille dormít, uolo

Tú prior óccupes.

SI. Quid próperas? placide: né time. ita ille faxit Iúp-
piter,

Vt ille palam ibidem ádsiet, quisquís illest quist a mílite.

Númquam edepol erit ille potior quám ego. habe ani-
múm bonum: 925

Púlcre ego hanc éxplicatám tibi rém dabo.

Síc ego illúm dolis átque mendáciis

In timorém dabo mílitarem áduenam,

Ípsus sese út neget ésse eum quí siet

Méque ut esse aútumet qui ípsus est. PS. Quí
potest? 930

SI. Occídís me, quom ístuc rogás. PS. Ho-
minem lépidum.

SI. Té quoque etiám, dolis átque mendáciis

Quí malis pár mihi's, * * * * *

PS. Iúppiter té mihi séruet. SI. Immó mihi.

Sét uide, ornátus hic sátine me cóndecet? 935

PS. Óptume. SI. Esto. PS. Tántum tibi boní di
inmortalés duint,

Quántum tu tibi óptes: nam si exóptem quantum díg-
nus es,

Mínus sit nihilo: néque ego hoc homine quémquam
uidi mágis malum.

SI. Tune íd mihi? PS. Probus hic ést homo. SI. Neque
hic est néque ego. PS. At uide ne títubes.

SI. Potin' út taceas? memorem ínmemorem facit quí mo-
net quod memor méminít. 940

Teneo ómnia: in pectore cóndita sunt: meditáti sunt
doli dócte.

PS. Taceó. set quid tibi béne faciam, si hanc sóbrie rem
adcurássis?

Ita mé di ament.. SI. Ita nóñ facient: mera iám men-
dacia fúndes.

PS. Vt ego ób tuam, Simmia, pérfidiam te amo ét metuo
et magnífico.

SI. Ego istúc aliis dare cóndidici: mi optrúdere non
potes pálpum. 945

PS. Vt ego hódie te accipiám lepidé, ubi tu ecféceris
hoc opus. SI. Háhahe.

PS. Lepidó uictu uino únguentis inter pócula pulpa-
méntis.

Lepida íbidem una aderit múlter tibi super sáuia sauia
quæ det.

SI. Lepidé áccipis me. PS. Immo si écfexis, tum fáxo
magis [id] dícas.

SI. Ni ecfécero, [pol] cárnufex cruciábiliter me
accípito. 950

Set própéra mihi monstráre ubi sit ós lenonis aé-
dium.

PS. Tértium hoc est. SI. St', tace: aedes híscunt.
PS. Credo animó malest

Aédibus. SI. Quid iám? PS. Quia edepol ípsum
lenonem éuomunt.

SI. Íllicinest? PS. Íllic [ípsus] est. SI. Mala mérx
est. PS. Illuc sis uide:

Nón prorsus, uerúm transuorsus cédit, quasi cancér
solet. 955

BALLIO. PSEVDVLVS. SIMMIA.

BA. Mínus malum hunc hominem ésse opinor quám
esse censebám coquom:

Nám nihil etiam dum hárpagauit praéter cuathum et
cántharum.

PS. Heús tu, nunc occássio et témpus. SI. Tecum
séntio.

PS. Íngredere in uíam dolo: egomet híc in insidiis
ero.

SI. Háui numerum sédulo: hoc est séxtum a porta
próximum 960

Ángiportum: in id ángiportum mé deuorti iússerat.
Quótumas aedis díxerit, id ego ád modum incertó
scio.

BA. Quis hic homo chlamudátus est? aut úndest?
aut quem quaéritat?

Pégrina faciés uidetur hóminis atque ignóbilis.

SI. Sét eccum qui ex incérto faciet míhi quod quaero
cértius. 965

BA. Ád me adit recta. únde ego hominem hunc ésse
dicam géntium?

SI. Heús tu qui cum hirqúna barba astás, responde
[hoc] quód rogo.

BA. Eho,

Án non prius salútas? SI. Nullast míhi salus da-
tária.

BA. Nám pol hinc tantúndem accipies. PS. Iám
inde a principiό probe. 970

SI. Écquem in angipórto hoc hominem tú nouisti,
té rogo.

BA. Égomet me. SI. Pauci istuc faciunt hómines
quod tu praédicas:

Nam ín foro uix decumus quisquest, quí ípsus sese
núerit.

PS. Sáluos sum: iam phílosophatur. SI. Hóminem
ego hic quaeró malum

Légirupam inpiúm periurum atque ínprobum. BA.
Me quaéritat: 975

Nám illa [mea] sunt cógnomenta: nómen si memorét
modo.

Quíd est ei homini nómen? SI. Leno Bállio. BA.
Sciúne ego?

Ípse ego is sum, aduléscens, quem tu quaéris. SI.
Tunc's Bállio?

BA. Égo enimuero is sum. SI. Vt uestitu's, pér-
forator párietum

* * * * * 980

BA. Crédo, in tenebris cóspicatus sí sis me, apsti-
neás manum.

SI. Érus meus tibi mé salutem múltam uoluit dícere.
Hánc epístulam áccipe a me: hánc me tibi iussit
dare.

BA. Quís is homost qui iússit? PS. Perii, núnc ho-
mo in medió lutost.

Nómen nescit: haéret haec res. BA. Quém hanc
mississe ad me aútimas? 985

SI. Nósce imaginém: tute eius nómen memorató
mihi,

Vt sciam te Bállionem esse ípsum. BA. Cedo mi
epístulam.

SI. Áccipe et cognósce signum. BA. Eho, Pólu-
machaeroplágides

Púrus putus est ípsus: noui. heus, Pólumachaeroplágides

Nómen est. SI. Scio iám tibi me récte dēdisse
epístulam, 990

Póstquam Polumachaéroplagidem élocutus nómen
es.

BA. Quid is agit? SI. Quod homo édepol fortis
átque bellatór probus.

Sét propera hanc pellégere quaeso epístulam: ita
negótiumst:

Átque accipere argéntum actutum múlieremque
emíttre.

Nam hódie Sicuoní necesseset mé esse aut cras mor-
tem éxequi: 995

Íta erus meus est ínperiosus. BA. Núi: notis
praédicas.

SI. Própera pellegere érgo epístulam. BA. Íd ago,
sí taceás modo.

‘Milés lenoni Bállioni epístulam

Conscriptam mittit Pólumachaeroplágides,

ImáGINE opsignátam quae inter nós duo 1000

Conuénit olim.’ SI. Súmbulust in epístula.

BA. Video ét cognosco sígnus. set in epístula

Nullám salutem míttre ascriptám solet?

SI. Ita mílitaris dísciplinast, Bállio:

Manú salutem míttunt bene uoléntibus, 1005

Eadém malam rem míttunt male uoléntibus.

Set ut óccepisti, pérge opera experíri,

Quid epístula ista nárret. BA. Auscultá modo.

‘Harpáx calator méus est ad te qui uenit . . ’

Tunc és is Harpax? SI. Égo sum: atque ipse

Harpáx quidem. 1010

BA. 'Qui epístulam istam fért: ab eo argentum
accipi

Et cum eo simitu múlierem mitti uolo.

Salútem scriptam dígnumst dignis mittere:

Te si árbitrarem dígnum, mississém tibi.'

SI. Quid núnc? BA. Argentum dés, abducas
múlierem. 1015

SI. Vtér remoratur? BA. Quín sequere ergo in-
tró. SI. Sequor.

PS. Peiórem ego hominem mágisque uorsuté
malum

Numquam édepol quemquam uídi, quam hic est
Símnia:

Nimisqúe égo illunc hominem métuo et formidó
male,

Ne málus item erga mé sit, ut erga illúm fuit: 1020

Ne in ré secunda núnc mi obuortat córnua,

Si occássionem cápsit. quoi, [si] sít malus,

* * * * *

Atqui édepol equidem nólo: nam illi béne
uolo.

Nunc in metu sum máxumo triplicí modo. 1025

Primum ómnium iam hunc cónparem metuó meum

Ne déserat me atque [hínc] ad hostis tránseat.

[Tum] métuo ne erus rédeat etiam dum á foro:

Ne cápta praeda cápti praedonés fuant. 1029

[Iuxtá cum his] metuo né ille huc Harpax áduenat

Prius quam hínc hic Harpax ábierit cum mi-
liere.

Perii hércle: nimium tárde egrediuntúr foras.

Cor cónligatis uásis expectát meum,

Si nó n educat múlierem secúm semul,

Vt éxulatum ex pectore aufugiát meo. 1035

* * * * *

Victór sum: uici cautos custodés meos.

SIMMIA. PSEVDVLVS. (PHOENICIUM.)

SI. Ne plóra: nescis út sit res, Phoenícium,
Verum haú multo post fáxo scibis ádcubans.
Non égo te ad illum dúco dentatúm uirum 1040

Macédoniensem, quí te nunc flentém facit:
Quoiam ésse te uis máxume, ad eum dúxero:
Caludórum hau multo póst faxo amplexábere.

PS. Quid tú intus quaeso désedisti tám diu?
Mihi cór retunsumst oppugnando pectore. 1045

SI. Occássionem répperisti, uérbero,
Vbi pérconteris mé * * * * *
* * * * * insidiis hostílibus.

Quin [hínc cito imus] grádibus militáribus?

PS. Atque édepol quamquam néquam homo's,
recté mónes. 1050

Ite hác, triumphé, ad cántharum rectá uia.

A C T V S V.

B A L L I O. S I M O.

BA. Hahaé, nunc demum mi ánimus in tutó locost,
 Postquam ille hinc abiit átque abduxit múlíerem.
 Lubét nunc ueniat Pseúdulus, scelerúm caput,
 Abdúcere a me múlíerem falláciis. 1055

Concéptis hercle uérbis satis certó scio
 Ego périurare mé mauellem míliens
 Quam míhi illum uerba pér deridiculúm dare.
 Nunc dérídebo hercle hóminem, si conuénero.
 Verum in pristrino crédo, ut conuenít, fore. 1060
 Nunc égo Simonem mi ób uiam ueniát uelim,
 Vt mēa laetitia laétus promiscám siet.

SI. Vissó quid rerum méus Vlixes égerit,
 Iamne hábeat signum ex árce Balliónia.

BA. O fórtunate, cédo fortunatám manum. 1065

SI. Quid ést? BA. Iam.. SI. Quid iam? BA. Nihil
 est quod metuás. SI. Quid est?

Venítne homo ad te? BA. Nón. SI. Quid est igitúr boni?

BA. Minaé uiginti sánae et saluae súnť tibi,
 Hodié quas aps ted ést stipulatus Pseúdulus.

SI. Velím quidem hercle. BA. Róga me uiginti
 minas, 1070

Ille hódie si illa sít potitus múlíere
 Siue èam tuo hodie gnáto, ut promissít, dabit.

Roga ópsecro herclé: géstio promíttre.

Atque étiam habeto múlíerem donó tibi:

Omníbus modis tibi ésse rem ut saluám scias. 1075

SI. Nullúm pericúmst, quód sciam, stipulárier,

Vt cóncepisti uérba. uigintí minas

Dabín? BA. Dabuntur. SI. Hóc quídem actumst
háu male.

Set cónuenístine hóminem? BA. Immo ambós
semul. 1079

SI. Quid ást? quíd narrat? quaéso quíd díxít tibi?

BA. Nugás theatri: uérba quae in comoédiis

Solént lenoni díci, quae puerí sciunt:

Malum ét scelestum et périurum aibat ésse me.

SI. Pol háu mentitust. BA. Érgo haut iratús fui.

Nam quánti refert èi nec recte dícere, 1085

Qui níhili faciat quíque infítias nóń eat?

SI. Quid est quód non metuas áb eo? id audire
éxpeto.

BA. Quia núnquam abducet múlíerem iam nec
potest.

[SI. Qui dúm? BA.] Memínístin tibi me dudum
dícere

Eam uéníuisse míliti Macédonio? 1090

SI. Memini. BA. Hem, illius seruos húc ad me
argentum áttulit

Et [epístulam eius] ópsignatam, súmbulum

Qui intéř me et illum conuénerat. SI. Quid
póstea? 1093

BA. Is sécum abduxit múlíerem hau multó prius.

SI. Bonán fide istuc dícis? BA. Vnde ea sít mihi?

SI. Vide módo ne illic sit cóntechnatus quípiam.

BA. Epístula atque imágo me certúm facit:

Qui illám quidem iam in Sícuonem abduxít modo.
 SI. Bene hércle factum. quíd ego cesso Pseúdu-
 lum

Facere út det nomen ád molas colóniam? 1100
 Set quis hic homost chlamudátus? BA. Non
 edepól scio:

Nisi ópseruemus quó eat aut quam rém gerat.

HARPAX. BALLIO. SIMO.

HA. Málus et nequamst quí homo nihili erí sui seruos
 fácit inperium:

Níhilist autem sũm qui officium fácerešt inmemor nísi
 si admonitust.

Nam quí liberós se ilico ésse arbitrántur, 1105
 Ex cónspectu erí si suí se abdidérunt,
 Luxántur lustrántur comedũt quod habent,
 [quód non:]

I nómen diũ seruitútis ferũt.

Néc boni ingeni quícquam in is inest,
 Nísi uti se inprobís sustineant ártibus: cum his nec
 locus 1110

Míhi nec sermo cónuenit neque úmquam eis nobilís fui.
 Étsi abest, híc adesse ċrũm [meum] arbitror:
 Nũc ego illum metuó quom híc non adést, ne me-
 tuam quom ádsiet.

Ego út mi inperátumst, ei rei óperam dabó.
 Nam ín taberna úsque adhuc síuerat [mé] Surus,
 Quóí dedi súmbulum. mánsi uti iússerat: 1116
 Léno ubi essét domi, me áibat arcéssere.
 Vérum ubi is nón uenít nec [manentém] uocat,

Vénio huc ultro ut sciam quid rei sit, né illic homo me
lúdicetur:

Néc quicquamst [mi] mélius quam ut hoc púltem atque
aliquem huc éuocem intus.

Léno argentum hóc uolo 1121

Á me accipiat átque amittat míliaem mecúm semul.

BA. Heús tu. SI. Quid uis? BA. Híc homo meus est.

SI. Quí dum? BA. Quia praeda haéc meast:

Scórtum quaerit, hábet argentum: iam ádmordere
hunc mihi lubet.

SI. Iamne illum coméssurus és? BA. Dum recéns
est, 1125

Dúm datat, dúm calet, déuorari decet.

Bõni uiri paúperant me, ínprobi [me] alunt.

Popló strenuú, mihi damnósi ussuú sunt.

SI. Malúm quod tibi di dabúnt: sic sceléstu's.

BA. Vénus mihi haec bona dát, quom [ea] homines
húc [ad me] adigit lúcrifugas,

Dámni cupidos, quí se suamque aetátem bene curánt,
edunt 1131

[Pótitant] scortántur. alio súnť illi ingenio átque tu,
Quí nec tibi bene ésse patere et illis quibus est ínuides.

HA. Me núnc conmorór, has forís quom non
fério,

Úť sciam sítne [nunc] Bállio domi. 1135

Heús, ubi estis uos?

Heús, ubi estis? BA. Híc quidem ad me récta habet
rectám uiam.

Béne ego ab hoc praedátus ibo: nóui, bona scaeuást
mihi.

HA. Écquis hoc aperit? BA. Heús, chlamudate, quíd
istic dehibetúr tibi?

HA. Aédium dominum lenonem Ballionem quaérito.

BA. Quisquis es, aduléscens, operam fáce conpendi
quaérere. 1141

HA. Quid iam? BA. Quia ted ípsus coram praésens
praesentém uidet.

HA. Túne is es? SI. Chlamudáte, caue sis tibi a curuo
infortúnio

Atque in hunc inténde digitum: hic lénost. BA. At
hic est uír probus.

Sét tu, bone uír, flágitare saépe clamore ín foro, 1145
Quóm libella núsquamst, nisi quid léno hic subuenít
tibi.

HA. Quín tu mecum fábulare? BA. Fábulor. quid
uís tibi?

HA. Árgentum accipiás. BA. Iam dudum, sí des, por-
rexí manum.

HA. Áccipe: hic sunt quínque argenti léctae nume-
rataé minae: 1149

Hóc tibi erus me iússit ferre Pólumachaeroplágides,
Quód dehiberet, átque ut mecum mitteres Phoenícium.

BA. Érus tuus? HA. Ita díco. BA. Miles? HA. Íta
loquor. BA. Macédonius?

HA. Ád modum, inquam. BA. Té ad me missit Pólu-
machaeroplágides?

HA. Véra memoras. BA. Hóc argentum ut míhi da-
res? HA. Si tú quidem es

Léno Ballío. BA. Átque ut a me mülierem tu abdú-
ceres? 1155

HA. Íta. BA. Phoenícium [éam] esse dixit? HA. Récte
meministí. BA. Mane:

Iám redeo ad te. HA. At máture própera: nam pro-
peró: uides

Iám die multum ésse? BA. Video: hunc áduocare
etiám uolo.

Mánc modo istic: iám reuortar ád te. quid nunc fít,
Simo?

Quíd agimus? manifésto hunc hominem téneo, qui
argentum áttulit. 1160

SI. Quíd iam? BA. An nescis quae sit haec res?

SI. Iúxta cum ignaríssumis.

BA. Pseudulus tuus ádlegauit hunc, quasi [si] a Macé-
donio

Mílite esset. SI. Háben argentum ab hómine? BA.
Rogitas quód uides?

SI. Heús, memento ergó dimídiū míhi istinc de
praedá dare:

Cómune istuc ésse oportet. BA. Quín malum, id
totúm tuum. 1165

HA. Quám mox mi operam dás? BA. Tibi do equidem.
quíd nunc míhi's auctór, Simo?

SI. Éxploratorem hunc faciamus lúdos suppositícium,
Ádeo donicum ípsus sese lúdos fieri sénserit.

BA. Séquere. quid ais? némpé tu illius séruos es?

HA. Planíssume.

BA. Quánti te emit? HA. Sũarum in pugna uírium
uictória: 1170

Nám ego eram domi ínperator súmmus in patriá mea.

BA. Án etiam ille umquam éxpugnauit cárcerem pa-
triám tuam?

HA. Cóntumeliám si dicis, aúdiēs. BA. Quotumó die

Éx Sicuone huc péruenisti? HA. Áltero ad merí-
diem.

SI. [Eúge,] strenué mehercle isti. quámuis pernix híc
homost. 1175

BA. Vbi suram aspiciás, scias posse eum gérere cras-
sas cónpedis.

Quíd ais? tune etiám cubitare sólitu's in cunís puer?

SI. Scilicet. BA. Etiámne facere sólitus es, scin quíd
loquar?

SI. Scilicet solitum ésse. HA. Sanine éstis? BA.
Quíd hoc quod té rogo?

Nóctu in uigiliám quando ibat miles, quom tu ibás se-
mul, 1180

Cónueniebatne in uaginam túam machaera mīlitis?

HA. Í in malam crucém. BA. Licebit tibi [quidem]
hodie témperi.

HA. Quín tu emittis mīhi mulierem aut réddis argen-
túm? BA. Mane.

HA. Quíd maneam? BA. Chlamudem hánc conmemo-
res quánti conductást. HA. Quíd est?

SI. Quíd meret machaéra? HA. Elleborum hisce hó-
minibus opus ést. BA. Eho.

HA. Mítte. BA. Quíd mercédis petasus hódie domino
démeret? 1186

HA. Quoi domino? SI. Quíd sócci * * * * *
* * * * ? HA. Quíd sómniatis? méa quidem
haec habeo ómnia,

Měo peculio émpta. BA. Nempe quod fémina summa
sústinent?

HA. Vñcti hi sunt senés: fricari sése ex antiquó uo-
lunt. 1190

BA. Résponde opsecro hércle hoc uero sério quod té
rogo:

Quíd meres? quantíllo argenti té conduxit Pseudulus?

HA. Quí istic Pseudulúst? BA. Praeceptor túus, qui
hanc [sucophántiam]

Dócuit te, ut falláciis hinc múlierem a me abdú-
ceres.

HA. Quém tu Pseudulúm, quas tu mi praédicas fallá-
cias? 1195

Quem égo hominem nullí coloris nóui. BA. Non tu
istínc abis?

Níhil est hodie hic súcophantis quaéstus. proin tu
Pseúdulo

Núnties abdúxisse alium praédam, qui occurrit prior
Hárpax. HA. Is quidem édepol Hárpax égo sum. BA.
Immo cdepol ésse uis.

Púrus putus hic súcophantast. HA. Égo tibi argen-
túm dedi 1200

Ét dudum adueniéns extemplo súmbulum seruó tuo,
[Méi] eri imagine ópsignatam epístulam, hic ante
óstium.

BA. Mèò tu epistolám dedisti séruo? quoi seruó?
HA. Suro.

BA. [Sátin] confidit néquam? nugas ést meditatus
[haú] male.

Édepol hominem uérberonem Pseúdulum, ut docté
dolum 1205

Cónmentust: tantúndem argenti, quántum miles dé-
hibuit,

Dédit huic atque hominem éxornauit, múlierem qui
abdúceret.

* * * * *

Nám illam epistolam ípsus uerus Hárpax huc ad me
áttulit.

HA. Hárpax ego uocór: ego seruos súm Macedonis
mílitis. 1210

Égo nec sucophántiose quícquam ago nec málefice

Néque istum Pseudulúm mortalis quí sit noui néque scio.

SI. Tú, nisi mirumst, léno, plane pérdidisti múlierem.

BA. Édepol ne istuc mágis magisque métuo, quom uerba aúdio.

Míhi quoque edepol iám dudum ille Súrus cor perfrigéfacit, 1215

Súmbulum qui [ab] hóc accepit. SI. Míra sunt [ni] Pseudulust.

Ého tu, qua facié fuit dudum quóí dedisti súmbulum?

HA. Rúfus quidam, uéntriosus, crássis suris, súbniger, Mágnó capite, acútis oculis, óre rubicundo, ád modum

Mágnis pedibus. BA. Pérdidisti, póstquam dixisti pedes. 1220

Pseudulus fuit ípsus. actumst dé me. iam moriór, Símó.

HA. Hércle hau te sinám moriri, nísi mi argentum rédditur,

Víginti minae. SI. Átque etiam mihi áliae uiginti minae.

BA. Aúferetur quód promissi pér iocum a me praémium?

SI. De ínprobis uíris auferri praémium et praedám decet. 1225

BA. Sáltem Pseudulúm mihi dedas. SI. Pseudulum ego dedám tibi?

Quíd deliquit? díxine ab eo tibi ut caueres céntiens?

BA. Pérdidit me. SI. At mé uiginti módicis multauit minis.

BA. Quíd nunc faciam? HA. Sí mi argentum déderis, te suspéndito.

BA. Dī te perdant. séquere ergo hac sis me ad forum
ut soluám. HA. Sequor. 1230

SI. Quid ego? BA. Peregrinós apsoluam: crás agam
cum cūibus.

Pseúdulus mihi cénturiata cápitis habuit cómitia,
Hódie qui illum ad me adlegauit, mūliorem qui ab-
dúceret.

Séquere tu. nunc ne éxpectetis, dum hác domum re-
deám uia:

Íta res gestast: ángiporta haec cértumst consecrárier.

HA. Sí graderere tántum [quantum] lóquere, iam esses
ad forum. 1236

BA. Cértumst mi hunc emórtualem fácere ex natalí
die.

SI. Béne ego illum tetigí, bene autém séruos inimi-
cúm suum.

Núnc mihi certumst álio pacto Pseúdulo insidiás dare,
Quam ín aliis comoédiis fit, úbi cum stimulis aut
flagris 1240

Ínsidiantur. égo iam inultus prómam uigintí minas
Quás promissi, si écfecisset: ób uiam ei ultro déferam.
Nímis illic mortális doctust, nímis uorsutus, nímis
malus.

Súperauit dolúm Troianum átque Vlixem Pseúdulus.
Núnc ibo intro, argéntum promam, Pseúdulo insidiás
dabo. 1245

P S E V D V L V S.

Quid hóc? sicine hóc fit? pedés, statin án non?
An íd uoltis út me hinc iacéntem aliquis tóllat?

Nam hércle si cécidero, flágitium uóstrum erit.
Pérgitin pérgere? ah, séruindúm mihist.

Magnum hóc uitium uínost: 1250

Pedés captat prímum, luctátor dolósust.
Profécto edepol égo nunc probe ábeo madúlsa:
Ita uíctu excuráto, ita múnđitiis dígñis
Itaque ín loco festíuo sumus féstiue accépti.

Quid opúst me multás agere ambáges? 1255

Hoc ést homini quam ób rem amet uítam:

Hic ómnes uoluptátes, omnés uenustatés sunt.

Deís proxumam ésse arbitrór [suauitátem]:

Úbi amans complexúst amantem, úbi labra ad labélla ad-
iungit,

Álter ubi alterúm bilingui mánufesto inter sé præhen-
dunt, 1260

Úbi mamma mammicúla opprimitur aút si lubet corpóra
conduplicant,

Manú candidá cantharúm [tum] dulcíferum

Propínare amícissumám [tibi tuam] amícam,

Neque ibi álium alii ésse ódio nec sérmonibús mo-
rologís utiér:

Vuguénta atque odóres, lemníscos, coróllas 1265

Darí dapsilís: neque etiám parce prómi uictúm ce-
terúm.

[Nunc] néquis rogét me:

Hoc égo modo atque erús minor hunc diem prothume
súmpsimus.

Postquam ópus meum ut uoluí fugatis pérpetraui omne
hóstibus,

Illós ad cubántis potántis amántis cum scórtis reliqui

Et mèum scortum ibidém cordi atque ánimo opse-
quéntis. 1271

Set póstquam exurréxi, med órant ut sáltem.

Ad hunc me modum illi intulí satis facéte:

Enim éx discipliná, quippe ego qui Iónica probe perdídici.

Sic pálliolatim amíctus hac incéssi ludibúndus. 1275

Plaudúnt partim: [illi] ínclamitánt me ut reuórtar.

Occépi hoc modó denuó uolui: amícae dabám me,
ut me amáret:

Circumuortór, cado: nénia ludo id fuit.

Ítaque dum enitór, prox, iam paene ínquinaui pállium.

Nímiae tum uoluptáti edepol fui. dátur ob cassum
cántharus. 1280

Connúto ilicó pallium, illut posúi:

Inde húc exíí, crapulám dum amouérem.

Núnc ad erum meúm maiorem uénio foedus cónmemo-
ratum.

Áperite, aperite. heús, Simoni adésse me quis núntiate.

SIMO. PSEVDVLVS.

SI. Vóx uiri péssumi me éxciet foras. 1285

Sét quid hoc? quó modo? quíd ita uideo ego?

PS. Cúm corona ébrium Pseúdulum tuum.

SI. Libere hercle hóc quidem. sét uide statum:

Núm mea grátia pértimescít magis?

Cógito saéciter blánditerne ádloquar. 1290

Sét illi me hoc uím uotat fácere nunc [iam]

Quód fero: síqua in hoc spés sitast mihi.

PS. Vír malus uiro óptumo ob uiam it.

SI. Dí te ament, Pseúdule. fú, malam i in crucem.

PS. Quor égo nam afflicter? SI. Quid, malum, tu in
os mi inructas ébrius? 1295

PS. Molliter sustine mé: caue né cadam.

Nón uides méd uti mádide madeám?

SI. Quae istaec audáciast, té sic intérdius 1298

Cúm corolla ébrium incédere? PS. Ita lubet.

SI. Quid, lubet? périgin ructáre in os mihi?

PS. Suávis ructús mihist: síc sine: i modo.

SI. Crédo equidem potis ésse te, scelus,

Mássici móntis ubérrumos quáttuor

Frúctus exbíbere in una hóra. PS. 'Hiberna' ád-
dito.

SI. Hau mále mones. set díe tamen, 1305

Vnde onustám celocem ágere te praédicem?

PS. Cúm tuo filio pérpotauí modo.

Múlier hoc facit: túo cum filio

Líbera adcubat. SI. Péssumu's homo.

PS. Sét, Simo, ut probe táctus Balliost: 1310

Quae tibi díxi ut ecfécta reddidi?

SI. Ómnia ut quícque egisti órđine [ego] scio.

PS. Quid érgo dubitas dáre mi argentum? SI. Iús petis,
fateór: tene.

PS. Át negabás daturum ésse te mihi:

Tamén das? SI. Derídes? quid? hóc, Pseudule,
aúfersne 1315

Aps túo ero? PS. Lubéntissumó corde atque ánimo.

SI. Non aúdes quaeso aliquám partem mihi grátiam fa-
cere huius árgenti?

PS. Non. mé dices auidum ésse hominem: nam hinc
númquam eris nummo díuitior.

SI. Hem, [hércle] hoc ego numquám ratus sum fore mihi,
tibi uti fierém supplex. 1319

PS. Onera hóc humerum atque me cónsequere hac. SI.

Egone ísto me onerem? PS. Scio, ónerabis.

SI. Quid ego huíc homini faciám? satin ultro argéntum
aufert et me ínridet?

PS. Vae uíctis: uorte ergó tergum.

SI. Heu heú, [íam] desine: dóleo. PS. Ní doléres
tu, ego dolérem:

Neque té mei tergi mísereret, si hoc nón hodie ecfe-
císsem.

SI. Erit úbi te ulciscar, sí uiuo. PS. Quid mínitare?
habeo [dòmi] tergum. 1325

SI. Age sáne. PS. Igitur redi. SI. Quid redeam?

PS. Redi módo: non eris decéptus.

SI. Redeó. PS. Mecum i potátum. SI. Egone eam?

PS. Face quód iubeo: si is, dímidium

Aut plús etiam faxó feres hinc. SI. Eo: dúc me
quo uis. PS. Quid nunc?

Númquid irátus es aút mihi aut fílio

Própter has rés, Simo? SI. Níl profecto. PS.

Í [modo] hac. 1330

SI. Té sequor. quín uocas spéctatorés semul?

PS. Hércle me isti haú solent: néque ego ergo
istós uoco.

Vérum si uóltis adplaúdere atque ádprobare

Húnc gregem et fábulam, in crástinum uós uoco.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 132 iambici senarii
- 133 ad 137 trochaici octonarii
  - 138 et 140 trochaici septenarii
  - 139 trochaicus dimeter catalecticus
  - 141 trochaica tripodia acatalecta
  - 142 ad 145 trochaici octonarii
  - 146 trochaicus septenarius
  - 147 ad 153 iambici octonarii
  - 154 ad 156 iambici septenarii
  - 157 et 158 iambici octonarii
  - 159 et 160 iambici septenarii
  - 161 ad 168 trochaici octonarii
  - 169 ad 171 iambici octonarii
  - 172 iambicus septenarius
  - 173 ad 181 trochaici octonarii
  - 182 trochaicus septenarius
  - 183 et 184 trochaici octonarii
  - 185 et 186 iambici octonarii
  - 187 iambicus dimeter catalecticus
  - 188 ad 193 iambici octonarii
  - 194 trochaicus octonarius
  - 195 et 196 trochaici septenarii
  - 197 et 198 trochaici octonarii
  - 199 et 200 trochaici septenarii
  - 201 203 206 trochaici octonarii
  - 202 204 205 trochaici septenarii
  - 208 iambicus octonarius
  - 209 et 210 trochaici octonarii
  - 211 ad 213 trochaici dimetri catalectici
  - 214 trochaicus septenarius
  - 215 trochaicus octonarius
  - 216 et 217 trochaici dimetri catalectici
  - 218 219 221 trochaici octonarii
  - 220 trochaicus septenarius
  - 222 et 224 trochaici dimetri catalectici
  - 223 et 225 trochaici octonarii

- V. 226 trochaicus septenarius
- 227 iambicus octonarius
  - 228 trochaicus octonarius
  - 229 trochaicus septenarius
  - 230 ad 242 anapaestici septenarii
  - 243 trochaicus octonarius
  - 244 ad 248 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 249 trochaicus octonarius
  - 250 ad 254 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 255 trochaicus octonarius
  - 256 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 257 et 258 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 259 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 260 et 261 cretici tetrametri acatalecti
  - 262 creticus dimeter acatalectus
  - 263 et 264 iambici septenarii
  - 265 ad 393 trochaici septenarii
  - 394 ad 573 iambici senarii
  - 574 et 575 anapaestici octonarii
  - 576 et 578 trochaici septenarii
  - 577 et 579 trochaici dimetri catalectici
  - 580 et 583 anapaestici octonarii
  - 581 et 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 584 ad 586 trochaici septenarii
  - 587 et 588 anapaestici octonarii
  - 589 et 590 trochaici septenarii
  - 591 trochaicus dimeter acatalectus
  - 592 anapaesticus octonarius
  - 593 et 594 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 595 ad 598 anapaestici octonarii
  - 599 anapaesticus dimeter catalecticus
  - 600 ad 603 anapaestici septenarii
  - 604 ad 766 trochaici septenarii
  - 767 ad 904 iambici senarii
  - 905 ad 913 trochaici octonarii
  - 914 trochaicus septenarius
  - 915 iambicus septenarius

- V. 916 ad 918 iambici dimetri catalectici
- 919 iambicus octonarius
  - 920 et 921 cretici tetrametri acatalecti
  - 922 creticus dimeter acatalectus
  - 923 et 924 iambici octonarii
  - 925 trochaicus septenarius
  - 926 ad 930 cretici tetrametri acatalecti
  - 931 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 932 ad 935 cretici tetrametri acatalecti
  - 936 ad 938 trochaici septenarii
  - 939 ad 949 anapaestici septenarii
  - 950 iambicus septenarius
  - 951 iambicus octonarius
  - 952 ad 997 trochaici septenarii
  - 998 ad 1102 iambici senarii
  - 1103 et 1104 trochaici octonarii
  - 1105 ad 1107 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1108 bacchiacus tetrameter catalecticus
  - 1109 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 1110 et 1111 trochaici septenarii
  - 1112 compositus ex cretico dimetro acatalecto et trochaica
tripodia catalectica
  - 1113 trochaicus septenarius
  - 1114 bacchiacus tetrameter catalecticus
  - 1115 ad 1118 cretici tetrametri acatalecti
  - 1119 et 1120 trochaici octonarii
  - 1121 creticus dimeter acatalectus
  - 1122 ad 1124 trochaici septenarii
  - 1125 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1126 creticus tetrameter acatalectus
  - 1127 ut v. 1112
  - 1128 et 1129 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1130 ad 1133 trochaici septenarii
  - 1134 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1135 ut v. 1112
  - 1136 trochaica tripodia catalectica
  - 1137 ad 1245 trochaici septenarii

- V. 1246 et 1247 bacchiaci tetrametri acatalecti
- 1248 et 1249 cretici tetrametri acatalecti
  - 1250 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 1251 ad 1254 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1255 et 1256 bacchiaci trimetri acatalecti
  - 1257 et 1258 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1259 ad 1261 trochaici octonarii
  - 1262 et 1263 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1264 et 1266 bacchiaci hexametri catalectici
  - 1265 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1267 bacchiacus dimeter acatalectus
  - 1268 et 1269 iambici octonarii
  - 1270 bacchiacus hexameter acatalectus
  - 1271 ad 1273 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1274 et 1275 iambici septenarii
  - 1276 bacchiacus tetrameter acatalectus
  - 1277 bacchiacus hexameter acatalectus
  - 1278 creticus tetrameter acatalectus
  - 1279 et 1280 trochaici septenarii
  - 1281 et 1282 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1283 et 1284 trochaici octonarii
  - 1285 ad 1288 ut v. 1112
  - 1289 et 1290 cretici tetrametri acatalecti
  - 1291 et 1292 ut v. 1112
  - 1293 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
(cum hiatu in diaeresi)
  - 1294 ut v. 1112
  - 1295 iambicus octonarius
  - 1296 et 1298 cretici tetrametri acatalecti
  - 1297 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
  - 1299 ad 1301 ut v. 1112
  - 1302 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
  - 1303 et 1304 cretici tetrametri acatalecti
  - 1305 iambicus dimeter acatalectus
  - 1306 et 1307 cretici tetrametri acatalecti
  - 1308 ad 1310 compositi ex binis trochaicis tripodiis catalecticis

V. 1311 et 1312 ut v. 1112

- 1313 iambicus octonarius
  - 1314 ut v. 1112
  - 1315 et 1316 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 1317 ad 1321 anapaestici octonarii
  - 1322 anapaesticus quaternarius
  - 1323 iambicus septenarius
  - 1324 1326 1328 anapaestici septenarii
  - 1325 et 1327 anapaestici octonarii
  - 1329 ad 1334 cretici tetrametri acatalecti.
-

T. MACCI PLAVTI

S T I C H V S.

**GRAECA · [PHIL]ADELPHOE · MENANDRV · ACTA
LVDIS · PLEBEIS · CN · BAEBIO · L · TERENTIO · AED · PL ·
[EGIT] · C · PVBLILIVS · POLLIO · [MODVLATVS · EST]
MARCIPOR · OPPII · TIBIIS · SARRANIS · TOTAM
P · SVLPICIO · C · AVRELIO · COS ·**

ARGVMENTVM.

Senéx castigat fílias, quod eaé uiros
Tam péseuerent péregrinantis paúperes
Ita sústinere frátres neque relínquere:
Contraque uerbis délenitur cómmodis,
Habére ut sineret quós semel nactaé forent. . 5
Virí reueniunt ópibus aucti tráns mare:
Suam quísque retinet, ac Sticho ludús datur.

P E R S O N A E.

PHILVMENA [PANEGYRIS]	}	SORORES
PAMPHILA [PINACIVM]		
ANTIPHO SENEX		
GELASIMVS PARASITVS		
CROCOTIVM ANCILLA		
PINACIVM PVER		
* * *	[EPIGNOMVS]	}
PAMPFILVS	[PAMPFILIPPVS]	
STICHVS	}	SERVI
SAGARINVS		
STEPHANIVM ANCILLA		
TIBICEN.		

---

* * * Huius personae nomen EPIGNOMVM verum non fuisse, sed ex altera demum recensione huius fabulae post Plautinam aetatem facta sicut PANEGYRIN PINACIVM PAMPFILIPPVM nomina profectum esse evincunt numeri eorum in quibus legitur versuum tantum non omnium, qui nomen requirunt a vocali incipiens et mensuram paeonis secundi exaequans, velut *Epistrophus Abro-nichus Aristratus Onesimus* et quae sunt eius generis similia.

A C T V S I.

PHILUMENA. PAMPHILA.

PH. Crédo ego miserám fuisse Pénélopam, sorór, suo
ex animo,

Quaé tam diu uiró suo uidua cárui: nam nos éius ani-
mum

De nóstris factis nóscimus, quarum hinc uiri apsun-
Quorúm quidem nos negótiis apsentum, ita ut aequomst,
Sollicitae noctis ét dies, sorór, sumus semper. 5

PA. Nostrum ófficium aequomst fácere nos: neque id
magis facimus

Quam nós monet pietás. PH. Set hic, sorór, adside:
Volo técum loqui de ré uiri. PA. Saluaéne amabo?

PH. Speró quidem et uoló. set hoc,

Sorór, crucior patrém tuum 10

Meumque ádeo, qui unus únice

Ciuiúbus ex omnibús probus

Perhibétur, eum nunc ínprobi

Viri ófficio uti: qui uiris

Tantás apsentibús facit 15

Nostris inmerito iniúrias

Nosque áb eis uolt abdúcere.

Haec rés uitae me, söror, saturant,

Haec mñhi diuidiae et sénio sunt.

PA. Ne lácruma, soror, neu túo id animo 20

Face quód tibi pater faceré minatur.

Spes ést eum melius fácturum.

Noui égo illum: ioculo istaéc dicit:

Neque ille [haú] sibi mereat Pérsarum

Montís qui esse aurei pérhibentur, 25

Vt istúc faciat quod tú metuis.

Tam sí faciat, minume írasci

Decet: néque id inmerito euéniet.

Nam uiri nostri domo ut ábierunt,

Hic tértiust annus. PH. Ita út memoras: 30

Quom ipsi ínterea uiuánt, ualeant,

Vbi sint, quid ágant, ecqui índigeant,

Neque párticipant nos néque redeunt.

PA. An íd doles, sorór, quia

Illí suum officium nón colunt, 35

Quom tú tuum facis? PH. Íta pol.

PA. Tace sís: caue sis audíam ego istuc

Posthác ex te. PH. Nam quíd iam?

PA. Quia pól meo animo omnis sápiéntis

Suum offícium aequomst colere ét facere. 40

Quam ob rem égo te hoc, soror, tam etsí's maior,

Moneo út tuum memineris offícium:

Et si illi inprobí sint atque áliter nos fáciant

Quam aequóm sit, tam pól [noxiaé] nequid mágis sit,

Omníbus obnixe opibús nostrum 45

[Nos] offícium meminísse decet.

PH. Placet: táceo. PA. At memineris fácito.

[PH. Nolo égo, soror, me crédi esse inmemorém uiri:

Neque ille éos honores míhi quos habuit pérdidit.

Nam míhi pol grata accéptaque huiust benígnitas. 50

Et mé quidem haec condítio nunc non paénitet

Nequést quor studeam has núptias mutárier.

Verúm postremo in pátris potestatést situm:

Faciúndumst nobis quód parentes íperant.

PA. Scio átque in cogitádo maerore aúgeor: 55

Nam própe modum iam osténdit suam senténtiam.

PH. Igitúr quaeramus nóbis quid facto ússus sit.]

ANTIPHO. PHILVMENA. PAMPHILA.
(CROCOTIVM.)

AN. Quí manet ut moneátur semper séruos homo offi-
cium suum

Néc uoluntate id fácere meminit, séruos is habitu hau
proboſt.

Vós meministis quótkalendis pétere demensúm cibum:
Quí minus meminístis quod opust fácto facere in aédi-
bus? 61

Iám quidem in suo quicqué loco nisi erit míhi situm su-
pelléctilis,

Quom égo reuortar, uós monimentis cónmonefaciam bú-
bulis.

Nón homines habitáre mecum míhi uidentur, sét sues.

Fácite sultis nítidae ut aedes mèae sint, quom redeám
domum. 65

Iam égo domi adero: ad mèam maiorem filiam inuissó
domum.

Síquis quaeret me, índe uocatote áliqui: aut iam egomet
híc ero.

PH. Quid agimus, soror, si óffirmabit páter áduorsum
nós? PA. Pati

Nós oportet quód ille faciat, quõius potestas plús potest.

Éxorando, haut áduorsando súmundam operam cénseo.

Grátiam si [páce] petimus, spéro ab eo inpetrássere. 71

Aduorsari sine dedecore et scelere summo hau pössu-
mus:

Néque ego id sum factúra neque tu ut fácias consiliúm
dabo,

Vérum ut exorémus. noui ego nóstros: exorábilist.

AN. Príncipium ego quo pácto cum illis óccupiam, id
ratiócinor: 75

Vtrum ego perplexím lacessam orátione ad hunc modum,
Quási numquam quicquam ádeo adsimulem, an quási
quid indaudíuerim

Ēas in se meruisse culpam: pótius temptem léniter

Án minacítér. scio litis fóre: ego meas noui óptume.

Sí manere hic sése malint pótius quam alio núbere, 80

Fáciant: quid mihi ópust decurso aetátis spatio cúm
meis

Gérere bellum, quóm nil quam ob rem id fáciam me-
ruisse árbitror?

Minume: nolo túrbas. set hoc mihi óptimum factu ár-
bitror:

[Sic faciam: adsimulabo quasi quam culpam in sese ad-
miserint.]

Pérplexabilitér earum hodie pérpauefaciam péctora: 85

Póst id igitur dèinde ut animus méus est, id faciám palam.

Múlta scio faciúnda uerba: ibo íntro. set apertást foris.

PH. Cérto enim mihi patérnae uocis sónitus auris ác-
cidit.

PA. Ís est ecastor: férre aduorsum homini óccupemus
aúsculum.

PH. Sálue, mi pater. AN. Ét uos ambae. flico agite
apscédite. 90

PH. Aúsculum. AN. Sat est aúsculi mi uóstri. PH.
Qui, amabó, pater?

AN. Quia ita meae animae salsura euénit. PA. Adside
híc, pater.

AN. Nón sedeo istic: uós sedete: ego sédero in sup-
scllio.

PA. Máne puluinum. AN. Béne procuras mñhi: sat sic
fultúmst mihi.

PA. Síne, pater. AN. Quid opúst? PA. Opust. AN. Mo-
rem tibi geram. atque hoc ést satis.

PA. Númquam enim nimis curáre possunt sũum paren-
tem fíliae. 96

Quem aéquiust potiórem habere quám te? postideá,
pater,

Viros nostros, quibus tú nos uoluisti éssé matres fámí-
lias?

AN. Bõnas ut aequomst fácere facitis, quóm tamen ap-
sentís uiros

Prõinde habetis quási praesentes sint. PA. Pudicitíast,
pater, 100

Éos nos magnificáre qui nos sócias sumpserúnt sibi.

AN. Númquis hic est aliénus nostris díctis auceps aú-
ribus?

PH. Núllust praeter nósque teque. AN. Vóstrum ani-
mum adhiberí uolo.

Nám ego ad uos nunc ínperitus rerum et morum múlíe-
rum

Díscipulus uenio ád magistras: quíbus matronas móri-
bus 105

Quae óptumae sunt éssé oportet, id utraque ut dicát mihi.

PA. Quid istuc est quod huc éxquaesitum múlíerum mo-
rés uenis?

AN. Pól ego uxorem quaéro, postquam uóstra mater
mórtuast.

PA. Fácile inuenies ét peiorem et péius moratám, pater,
Quám illa fuit: meliorem neque tu réperies neque sól
uidet. 110

AN. Át ego ex te exquaero átque ex istac tua sorore.

PA. Edepól, pater,

Scío ut oportet ésse: si sint ita ut ego aequom cénseo.

AN. Vólo scire ergo ut aéquom censes. PA. Vt, per
urbem quom ámbulent,

Ómnibus os optúrent, nequis mérito male dicát sibi.

AN. Díc uicissim núnc iam tu. PH. Quid uis tibi dicám,
pater? 115

AN. Vbi facillum é spectatur mília quae ingenióst bono?

PH. Quoí male faciundíst potestas, quóm ne id faciat
témperat.

AN. Haú male istuc. áge tu [dice]: utrást conditio pén-
sior,

Virginemne an uíduam habere? PA. Quánta meast sa-
piéntia,

Éx malis multís malum quod mínimumst, id minumést
malum. 120

Quí pote mulierés uitare, is uítet: ut cotidie

Prídie caueát ne faciat quód pigeat postrídie.

AN. Quae tibi muliér uidetur múlto sapientíssuma?

PH. Quae tamen, quom rés secundae súnt, se poterit
nóscere:

Ét illa quae aequo animó patietur sibi esse peius quám
fuit. 125

AN. Édepol uos lepidé temptaui uóstrumque ingenium
íngeni.

Sét hoc est quod ad uos uénio quodque esse ámbas con-
uentás uolo:

Íta mi auctores súnt amici, ut uós hinc abducám domum.

PA. Át enim nos quarúm res agitur áliter auctorés
sumus.

Nam aut olim, nisi tibi placebant, nón datas opórtuit 130

Aut nunc non aequómst abduci, páter, illis apsentibus.

AN. Vósne ego patiar cúm mendicis núptas me uluó
uiris?

PA. Plácet ille meus míhi mendicus: súus rex reginaé
placet.

Ídem animust in paúpertate qui ólim in diuitiis fuit.

AN. Vós latrones ét mendicos hómines magni pén-
ditis? 135

PH. Nón tu me argentó dedisti opínor nuptum, sét uiro.

AN. Quíd illos expectátis qui abhinc iam ábierunt trién-
nium?

Quín uos capitis cónditionem ex péssuma primáriam?

PA. Stúltitiast, patér, uenatum dúcere inuitás canes.

Hóstis est uxór inuita quae ad uirum nuptúm datur. 140

AN. Cértumnest neutrám uostrarum pérsequi inperiúm
patris?

PH. Pérsequimur: nam quó dedisti núptum abire nó-
lumus.

AN. Béne ualete: ibo átque amicis uóstra consília élo-
quar.

PA. Próbiores, credo, árbitrabunt, sí probis narráueris.

AN. Cúrate igitur fámiiliarem rém ut potestis óptume.

PH. Núnc places quom récte monstras: núnc tibi auscul-
tábimus. 146

Núnc, soror, abeámus intro. PA. Ímmo interuissám
domum.

Sí ab uiro tibi fórte ueniet núnctius, facito út sciam.

PH. Néque ego te celábo neque tu mé celassis quód
scias.

Ého Crocotium, i, parasitum Gélasimum huc arcéssito:
Técum adduce. nám illum ecastor mittere ad portúm
uolo, 151

Síquae forte ex Ásia nauis héri eo aut hodie uénerit.

Nám dies totós aput portum séruos unus ádsidet:

Sét tamen uolo interuissi. própera atque actutúm redi.

A C T V S II.

GELASIMVS. CROCOTIVM.

GE. Famem égo fuisse súspicor matrém mihi: 155
 Nam póstquam natus súm, satur numquám fui.
 Neque quísqum melius réferet matri grátiam,
 Quam ego mátri refero mèae Fami inuitíssumus.
 Nam mé illa in aluo ménsis gestauit decem:
 At égo illam in aluo gésto plus annós decem. 160
 Atque illa puerum mé gestauit páruolum,
 Quo mínus laboris cépisse illam exístumo:
 Ego nó n pausillulam in utero gestó famem,
 Verum hércle multo máxumam et grauíssumam.
 Vterí dolores mi óriuntur cotídie: 165
 Set mátrém parere néqueo nec quid agám scio.
 [Ita] aúditauí saépe hoc uolgo dícier,
 Solére elephantum gráuidam perpetuós decem
 Esse ánnos: eius ex sémine haec certóst fames.
 [Nam iam complures annos utero haeret meo.] 170
 Nunc sí ridiculum hóminem quaerat quíspíam,
 Venális ego sum cum órnaméntis ómnibus:
 Inániméntis éxplementum quaérito.
 Gelásimo nomen mi índidit paruó pater,
 Quia iam á pausillo púero ridiculús fui. 175
 Proptér pauperiem hoc ádeo nomen répperi,
 Eo quía paupertas fécit ridiculús forem:
 Nam illa ártis omnis pérdocet, ubi quem áttigit.

Per cáram annonam díxit me natúm pater :
 Proptérea, credo, núnc adessurio ácrius. 180
 Set géneri nostro haec rédditast benígnitas :
 Nullí negare sóleo, siquí essúm uocat.
 Orátio una intérfiit hominum péssume,
 Atque óptuma hercle méo animo et scitíssuma,
 Qua ante útebantur : 'uéní illo ad cenam : sic face :
 Promítte uero : né grauare : est cómmodum ? 186
 Volo ínquam fieri : nón amittam quin eas.'
 Nunc réppererunt iam éi uerbo uicárium,
 Nihilí quidem hercle uérbum id ac uilíssimum :
 'Vocém te ad cenam, nísi egomet cerém foris.' 190
 Ei hércle uerbo lúmbos defractós uelim,
 † Ni uére perierít, si cenassít domi.
 Haec uérba subigunt mé uti mores bárbaros
 Discam átque ut faciam praéconis compéndium
 Itaque aúctionem praédicem, ipse ut uénditem. 195
 CR. Hic illést parasitus quem árcessitum míssa
 sum :

Quae lóquítur auscultábo prius quam cónloquor.
 GE. Set cúriosi súnť hic conplurés mali,
 Aliénas qui res cúrant studio máxumo,
 Quibus ípsis nullast rés quam procurént sua. 200
 Ei quádo quem auctiónem facturúm sciunt,
 Adeúnt, perquírunt quíd siet caussae fíco :
 Vxórin sit reddúnda dos diuórtio :
 Aliénum aes cogat án pararit praédium.
 Eos ómnis tam etsi hercle haút indignos iúdico 205
 Qui múltum miseri sát laborent, níl moror.
 Dicam aúctionis caússam, ut damno gaúdeant :
 Nam cúriosus némost quin sit máleuolus.
 Damna éuenerunt máxuma, [heu,] miseró mihi.

Ita mé mancupia míserum adfecerúnt male: 210

Potátiones plúruruae demórtuae:

Quot ádeo cenae quas defleui mórtuae,

Quot pótiones múlſi, quot item prándia,

Quae intéŕ continuom pérddidi triénnum.

Prae maéŕore adeo míser atque aeŕgrítúdiŕe 215

Consénui: paene súm fame demórtuos.

CR. Ridícúlus aeque núllust [quam hic] quando
éssurit.

GE. Nunc aúctionem fácere decretúmst mihi:

Forás necessumst quídquid habeo uéndere.

Adéste sultis: praéda erit praeséntium. 220

Logós ridiculos uéndo. age licémini.

Quis céna poscit? écqui poscit prándio?

Hercúleo stabunt prándio, cená tibi.

Ehem, ádnuistin? némo meliorés dabit

[Nulli meliores esse parasito sinam] 225

Cauillátiones, ádsentatiúnculas

Ac périuratiúnculas parasíticas.

Robíginosam strígilem, ampullam rúbidam

[Ad] úñctiones Graécas sudatórias

Vendó: † uelalias málacas crapulárias: 230

Parasítum inanem quó recondas réliquias.

Haec uéniuisse iám opus est quantúm potest:

Vt, décumam partem [si] Hérculi pollúceam,

Eo máior * * * *

CR. Ecástor auctiónem [non] magní preti. 235

Adhaésit homini ad ínfumum uentrém fames.

Adſbo ad hominem. GE. Quís haec est quae ad-
uorsúm uenit?

† Epígnomi ancilla haec quidemst, Crocótium.

CR. Gelásime, salue. GE. Nón id est nomén mihi.

CR. Certó mecastor íd fuit nomén tibi. 240

GE. Fuít disertim, uérum id ussu pérddi:

Nunc Míccotrogus nómine e ueró uocor.

CR. Au, ríssi te hodie múltum. GE. Quando aut
quo ín loco?

CR. Hic, quom aúctionem praédicabas péssumam.

GE. Eho, 245

An aúdiuisti? CR. Té quidem digníssumam.

GE. Quo núnc is? CR. Ad te. GE. Quid uenis?

CR. Philúmena

Rogáre iussit témet opere máxumo,

Mecúm simitu ut fres ad sesé domum.

GE. Ego illuc mehercle uéro eo quantúm potis. 250

Iamne éxta cocta súnť quot agnis fécerat?

CR. Illá quidem nullum sácrificauit. GE. Quó
modo?

Quid ígitur me uolt? CR. Trítici modiós decem

Rogáre opinor. GE. Méne, ut ab sesé petam?

CR. Immó [tu] ut aps te mútuom nobís duís. 255

GE. Negáto mihi esse néc quod dem [isti] mú-
tuom

Neque áliut quicquam nísi hoc quod habeo pállium.

Linguám quoque etiam uéndidi datáriam.

CR. Au,

Nullán tibi linguast? GE. Quae quidem dicát 'dabo'

Veterém reliqui: eccíllam quae dicát 'cedo'. 261

CR. Malúm di tibi dent * * * *

GE. Malúm quidem si uis, haéc eadem dabít tibi.

CR. Quid núnc? ituru's án non? GE. Abi sané
domum:

Iam illó uenturum dícito. propera átque abi. 265

Demíror quid illaec mé ad se arcessi iússerít,

Quae núnquam iussit mé ad se arcessi ante hún-
diem,

Postquám uir abiit éius. miror quíd siet:

Nisi út periclum fiat, uissam quíd uelit.

Set éccum Pinacium éius puerum. hoc [sís] uide:

Satin út facete [aeque] átque ex pictura ástitit? 271

Ne iste édepol uinum póculo pausíllulo

Saepe éxanclauit súbmerum scitíssume.

PINACIVM. GELASIMVS.

PI. Mercúrius, Iouis qui núnlius perhibétur, numquam
aequé patri

Suo núnlium lepidum áttulit, quam ego núnc meae nun-
tiábo erae. 275

Ítaque onustum péctus porto laétitia lubéntiaque:

Néque lubet nisi glóriose quícquam proloquí pro-
fecto.

Amoénitatis ómnium uenerum ét uenustatum ádfero,

Rípisque superat mi átque abundat péctus laetitiá meum.

Nunc tñbi potestas ádipiscundist glóriam laudém decus:

Própera, Pinaciúm, pedes hortáre, honesta dicta
factis, 281

Eraéque egenti súbueni * * * *

Quae mísera in expectátione † Epígnomi aduentús uirist:

Proinde út decet uírum amát suum [et] cupide éxpétit.

nunc, Pínacium,

Age út placet, curre út lubet: caue quémquam flocci
féceris: 285

Cubitis depulsa dé uia, tranquillam concinná uiam.

Si réx opstabit ób uiam, regem ípsum prius peruórtito.

GE. Quidnam dicam Pínacium tam líxabundum cúr-
rere?

Harúndinem fert spórtulamque et hámulum piscárium.

PI. Set tándem opino aequómst eram mihi ésse sup-
plicem átque [eam] 290

Óratores mittere ad me dónaque ex auro ét quadrigas,
Quí uehar: nam pédibus ire nóñ queo. ergo iám re-
uortar:

Ád me adiri et súpplicari mi égomet aequom cénseo.
An uéro nugas cénseas nihíue esse ego quod núnc scio?
Tantum á portu adportó boni, tam gaúdium grande ad-
fero: 295

Vix ipsa domina hoc, sí sciat, exóptare ab dis aúdeat.
Nunc últro hoc deportem? haú placet neque íd uiri of-
ficium árbitror.

Sic hóc uidetur míhi magis meo cónuenire huic núntio:
Aduórsum ueniat, ópsecret se ut núntio hoc inpértiam.
Secúndas fortunás decent [fastídia et] supérbiae. 300
Set tándem quom recógito, qui pótis est scíre haec scíre
me?

Nón enim possum quín reuortar, quín loquar, quín
édissertem

Erámque ex macrore éximam, bene fácta maiorúm
meum

Exaúgeam atque illam aúgeam insperáto opportunó
bono.

Contúndam facta Tálthubi contémnamque omnis nún-
tios: 305

Sèmulque cursurám meditabor ád ludos Olúmpios.
Set spátium hoc oppidó breuíst currículo: quam me
paénitet.

Quid hóc? occlussam iánuam uideo: íbo et pultabó foris.

Aperíte atque adproperáte, fores facite út pateant: remouéte moram.

Nimis haéc res sine curá geritur: uide quám dudum hic asto ét pulto. 310

Somnóne operam datis? éxperiar fores án cubiti ac pedes plús ualeant.

Nimis uellem hae fores erum fúgissent, ea caússa ut haberent málum magnum.

Deféssus sum pultádo.

Hoc póstremum esto uóbis.

GE. Ibo átque hunc conpellábo. 315

Saluós sis. PI. Et tu sálue.

GE. Iam tú piscator fáctu's?

PI. Quam pridem non edísti?

GE. Vnde ís? quid fers? quid féstinas?

PI. Tua quód nil refert, né cures. 320

GE. Quid istíc inest? PI. Quas tu edés colubras.

GE. Quid tam íracundu's? PI. Si ín te

Pudor ádsit, non me appélles.

GE. Possúm scire ex te uérum?

PI. Potis: hódie non cenábis. 325

PHILVMENA. GELASIMVS. PINACIVM.

PH. Quisnam ópsecro has frangít foris? tune haéc facis? tun mi hostís uenis?

GE. Sálue: tuo arcessítu huc uenio. PH. Ean grátia forís ecfringis?

GE. Túos inclama, túi delinquent: égo quid me uellés uissebam.

Nám me quidem miserébat harum. PI. Érgo auxilium própere latumst.

PH. Quisnam loquitur híc tam prope nos? GE. Pínacium. PH. Vbi is est? PI. Réspice

Ád me et relínque egentem párasitum, Philúmena. 331

PH. Pínacium. PI. Istuc índiderunt nómen maiorés mihi.

PH. Quid agis? PI. Quid agam rógitas? PH. Quid ni rógitem? PI. Quid mecúmst tibi?

PH. Mín fastidis, própudiose? elóquere propere, Pínacium.

PI. Iúbe me omittere ígitur hos qui rétinent. PH. Qui retinént? PI. Rogas? 335

Ómnia membra lássitudo mihi tenet. PH. Linguám quidem

Sát scio tibi nón tenere. PI. Ita céleri curriculó fui

Própere a portu honóris caussa tui. PH. Écquid adportás boni?

PI. Nímio adporto múlto tanto plús quam speras. PH. Sálua sum.

PI. Át ego perii, quói medullam lássitudo pérbibit. 340

GE. Quid ego, quói miseró medullam uéntris percepít fames?

PH. Écquem conuenísti? PI. Multos. PH. Át uirum ecquem? PI. Plúrumos:

Vérum ex multis néquiores nállum quam hic est. PH. Quó modo?

GE. Iám dudum ego istunc [aégre] patior dícere iniusté mihi.

Praéterhac si me ínritassis... PI. Édepol essuriés male. 345

GE. Ánimum inducam ut [né] istuc uerum te élocutum esse árbitrer.

PI. Múnditias uolo fieri: ecferite huc scópas semulque harúndinem,

Út operam omnem aráneorum pérdam et texturam
inprobam

Dèiciamque eorum ómnis telas. GE. Míseri algebunt
póstea.

PI. Quid? illos itidemne ésse censes quási te cum ueste
única? 350

Cápe illas scopas. GE. Cápiam. PI. Hoc egomet, tú
hoc conuorre. GE. Ecfécero.

PI. Écquis huc ecfert nássiternam cùm aqua? GE.
Sine suffrágio

Pópuli tamen aedílitatem hic quidem gerit. PI. Age
tu ócius

Térge humum, conspérge ante aedis. GE. Fáciam.
PI. Factum opórtuit.

Égo hinc araneás de foribus dèiciam et de páriete. 355
GE. Édepol rem negótiosam. PH. Quid sit nil etiám
scío:

Nísi forte hospités uenturi sùnt. PI. [Vos] lectos
stérnite.

GE. Príncipium placét de lectis. PI. Álii ligna caé-
dite:

Álii piscis dépurgate, quós piscator áttulit:

Pérnam et glandium [álii] deícite. GE. Hércle homo
hic nimiúm sapit. 360

PH. Nón ecastor, út ego opinor, sátis erae morém
geris.

PI. Ímmo res omnis relictas hábeo prae quod tú uelis.

PH. Túm tu igitur, qua caússa missus és ad portum,
id éxpedi.

PI. Dícam. postquam mé missisti ad pórtum cum luci
semul,

Cómmodum radiósus sesc sól superabat éx mari. 365

Dúm percontor pórtitores, écquae nauis uénerit
Éx Asia, [ac] negánt uenisse, cónspicatus sum ínterim
Cércurum, quo ego mé maiorem nón uidisse cénseo.
Ín portum uentó secundo, uélo passo péruenit.

Álius alium pércontamur: 'quóíast nauis? quíd ue-
hít?' 370

Ínterim + Epignomúm conspicio túm uirum et ser-
uóm Stichum.

PH. Hém, quid? + Epignomum élocutu's? GE. Túum
uirum et uitám meam.

PI. Vénit, inquam. PH. Túne eum [ípus] ípsu ui-
distí? PI. Lubens.

GE. Hércle uero cápiam scopas átque hoc conuorrám
lubens.

PI. Árgentique auríque aduexit nímiu. GE. Nímis
factúm bene. 375

PI. Lánam purpurámque multam. GE. Hém, qui
uentrem uéstiam.

PI. Léctos ebúratós, auratos. GE. Ádcubabo régie.

PI. Túm Babulonica péristromata, conchúliata tapétia
Áduexit. GE. Nímiu bonae rei: hércle rem gestám
bene.

PI. Póste, ut occepi narrare, fídícinas tibícinas 380
Sámbricas aduéxit secum fóрма exímia. GE. Eúgepae.
Quándo adbíbero, adlúdiabo: túm sum ridiculíssu-
mus.

PI. Póste unguenta múltígenerum multa. GE. Non
uendó logos:

lám [ego] non facio aúctionem: mi óptígit heréditas.

Máleuoli perquísitores aúctionum péríerint. 385

Hércules, decumam ésse adauctam tibi quam uoui grá-
tutor.

[Spés] est tandem aliquándo inportunam éxigere ex
[uteró famem].

PI. Póste autem aduexit parasitos sécum . . GE. Hei,
períí miser.

PI. Rídiculissumós. GE. Reuorram hercle hóc quod
conuorrí modo.

Vénales logí sunt illi quós negabam uéndere. 390

Ílicit: iam mēo malost quod máleuolentes gaúdeant.

Hércules, qui déus sis, sane díscessisti nón bene.

PH. Vídístin uirúm sororis Pámphilum? PI. Non.

PH. Nón adest?

PI. Ímmo uenisse eum simitu aiébant illi: ego húc
citus

Praécucurri, ut nuntiarem nuntium exoptáblem. 395

PH. Í intro, Pinaciúm, iube famulos rém diuinam mi
ádparent.

Béne uale. GE. Vin áministrem? PH. Sát seruo-
rum habeo domi.

GE. Ēnimuero, Gelásime, opinor próuenisti fúttile,
Sí neque ille adést neque hic qui uénit quicquam sub-
uenit.

Íbo intro ad librós et discam dé dictis melióribus: 400

Nám ni illos hominés expello, ego óccidi planíssume.

A C T V S III.

† EPIGNOMVS. STICHVS.

EP. Quom béne re gesta sáluos conuortór domum,
 Neptúno gratis hábeo et tempestátibus:
 Semúl Mercurio, quí me in mercimóniis
 Iuuit lucrisque quádruplicauit rém meam. 405
 Olím quos abiens ádfeci aegrimónia,
 Eos núnc laetantis áduentu faciám meo.
 Nam iam Ántiphonem cónueni adfiném meum
 Cumque èo reueni ex inimicitia in grátiam.
 Vidéte quaeso quíd potest pecúnia. 410
 Quoniám redisse béne re gesta mé uidet
 Magnásque adportauísse diuitiás domum,
 Sine áduocatis íbidem in cercuro, in stega,
 In amícitiam atque in grátiam conuórtimus.
 Et is hódie aput me cénat et fratér meus. 415
 Nam heri ámbo in uno pórtu fuimus: sét mea
 Hodié solutast náuis aliquantó prius.
 Age abdúce hasce intro quas mecum adduxí, Stiche.
 ST. Ere, sí ego taceam seú loquar, scio scíre te
 Quam múltras tecum míserias † mulcáuerim: 420
 Nunc húnc diem unum ex illis multis míseriis
 Volo mé eleutheria iam ágere aduenientém domum.
 EP. Et iús et acquom póstulas: sumás, Stiche,
 Tibi húnc diem: te níl moror. abi quó lubet.
 Cadúm tibi ueteris uíní propinó. ST. Papae, 425

Ducam hódie amicam. EP. Vél decem, dum dé tuo.

ST. Quod hoc . . . ? EP. Quid . . . ?

ST. Ad cenam ibo . . . . .

Sic hoc placet . . . . .

EP. Vbi cénas hodie? ST. Sic hanc rationem institi:

Amícam ego habeo Stéphanium hinc ex próxumo, 431

Tui frátris ancillam: èo condicam: súmbulam

Ad cénam ad eius conséruiom Sagarinúm feram.

Eadémst amica ambóbus: riualés sumus.

EP. Age abdúce has [nunc'iam] íntro. hunc tibi
dedó diem. 435

ST. Me in cúlpa habeto, nísi probe excrucíuero.

Iam hercle égo per hortum ad amícam transibó
meam,

Mi hanc óccupatam nóctem: eadem súmbulam

Dabo ét iubebo ad Sagarinum cenám coqui.

Aut égomet ibo atque ópsonabo opsónium. 440

Sagarinu . . . . .

Seru . . . . . nam meae

Aduors . . . . . cum uerberibus . . .

Dar . ut . . . m uerberabundum adducam domum

Paráta hic faciam ut sint. [set] egomet mé moror.

Atque íd ne uos mirémini, homines séruolos 446

Potáre amare atque ád cenam condícere:

Licet hóc Athenis nóbis. set quom cógito,

Potíus quam inueniam inuídiam, est etiam hic óstium

Allút posticum nóstrarum harunce aédium: 450

[Posticam partem magis utuntur aedium.]

Ea ibo ópsonatum atque èadem referam opsónium:

Per hórtum utroque cónmeatus cóntinet. 452

Ite hác secundum uós. ne ego hunc laceró diem.

GELASIMVS. † EPIGNOMVS.

GE. Librós inspexi: tám confido quám potis
Me meum óptenturum régem ridiculís logis. 455
Nunc interuísso iámne a portu aduénierit,
Vt eum áduenientem méis dictis deléniam.

EP. Hic quidem Gelasimus ést parasítus qui uenit.

GE. Auspicio [hercle] hodie [ego] óptumo exiui
foras.

Quom stréna [mi] opscaeuáuit, spectatum hóc mihist,
Mustélla murem [ut] ápstulit praetér pedes. 461

Nam ut illa uitam répperit hodié sibi,
Itém me spero fácturum, augurium ác facit.

† Epígnomus híc quidemst qui ástat: ibo atque ad-
loquar.

[O] † Epígnome, ut ego núnc te conspició lubens:
Vt praé laetitía lácrumae prosullúnt mihi. 466

Valuístine usque? EP. Sústentatumst sédulo.

GE. Propíno tibi salútem plenis faucibus.

EP. Bene átque amice dícis. di dent quae uelis.

GE. * * * * * 470

EP. Cenem illi aput te? GE. Quóniam saluos ad-
uenis.

EP. Locátast opera núnc quidem: tam grátia st.

GE. Promítte. EP. Certumst. GE. Sic face, inquam.

EP. Est certa res.

GE. Lubénte me hercle fácies. EP. Idem ego istú scio:

Quando ússus ueniet, fiet. GE. Nunc ergo ússus
est. 475

EP. Non édepol possum. GE. Quid grauare? cén-
scas:

Nescio quid + uero hábeo in mundo. EP. Í modo:
Aliúm conuiuam quaérito tibi in hunc diem.

GE. Quin tú promittis? EP. Nón grauer, si pós-
siem.

GE. Vnúm quidem hercle cérte promittó tibi: 480
Lubéns accipiam cérto, si promísseris.

EP. Valeás. GE. Certumnest? EP. Cértum: ce-
nabó domi.

GE. Sic quóniam nil procéssit, [igitur] ádiero
Apértiore mágis uia ac plané loquar.

Quandó quidem tute ad mé non uis promittere, 485
Vin ád te ad cenam uéniam? EP. Si possit, uelim:
Verum híc aput me cénant aliení nouem.

GE. Hau póstulo equidem in lécto med adcúmbere:
Scis tú med esse [unum] ími supsellí uirum.

EP. At ei óratores pópuli sunt, summí uiri: 490
Ambrácia ueniunt húc legati púplice.

GE. Ergo óratores pópuli summatés uiri
Summi ádcubent, ego ínfumatis ínfumus.

EP. Haut aéquomst te inter óratores áccipi.

GE. Equidem hércle orator súm, set procedít pa-
rum. 495

EP. Cras dé reliquiis nós uolo. multúm uale.

GE. Perii hércle uero pláne, nihil obnóxie.

Vnó Gelasimo mínus est quam dudúm fuit.

Certúmst mustellae pósthac numquam crédere:

Nam incértiorem núllam noui béstiam. 500

Quaene éapse deciens in die mutát locum,

Eam aúspicaui ego in re capitali mea?

Certúmst amicos cónuocare, ut cónsulam

Qua lége nunc med éssurire opórteat.

Itidem amici cónlabascunt. rés amicos ínuenit.

EP. Iám redeo. nimiást uoluptas, sí diu afuerís domo,
Dómum ubi redierís, si tibi nulla aégritudo animo ób
uiamst. 524

Nam ita me apseñte fámiiliarem rem úxor curauít meam:
Ómnium me exilem átque inanem fécit aegrítúdinum.

Sét eccum fratrem Pámphilum [meum]: incédit cum so-
ceró suo.

PA. Quid agitur, [mi] †Epígnome? EP. Quid tu? quám
dudum in portúm uenis?

PA. Haú longissumé. EP. Postilla iám istest tranquil-
lús tibi?

AN. Mágis quam mare quo ambo éstis uecti. EP. Fácis
ut alias rés soles. 530

Hódíene exonerámus nauem, fráter? PA. Clementér uolo:
Nós potius onerémus nosmet uicissatim uoluptátibus.

Quám mox coctast céna? inpransus égo sum. EP. Abi
intro ad me ét laua.

PA. Dèos salutatum átque uxorem módo intro deuortór
domum.

[Haéc si ita ut uoló confexo, cóntinuo ad te tránseo.] 535

EP. Áput nos eccillám festinat cúm soróre uxór tua.

PA. Óptumest: iam istúc morai mínus erit. EP. Iam
ego áput te ero.

AN. Priús quam abis, praeséñte ted huic ápologum agere
unúm uolo.

EP. Máxume. AN. Fuit ólim, quasi [nunc] égo sum,
senex. ei fíliæ

Dúæ erant, quasi nunc mèac sunt. eac erant dûobus
nuptae frátribus, 540

Quási nunc meac sunt uóbis. PA. Miror quo éuassurust
ápologus.

AN. Érat minori illi ádulescenti [quási nunc tibi] tibícina :
Péregre aduexerát, quasi nunc tu. sét ille erat caeléps
senex,

Quási ego nunc sum. PA. Pérgé porro: praésens hic
quidemst ápologus.

AN. Dèinde senex ille illi dixit, quòius erat tibícina, 545
Quási ego nunc tibi dico . . PA. Ausculto atque ánimum
aduorto sédulo.

AN. 'Égo tibi meam fíliam bene quícum cubitarés dedi:
Núnc mihi reddi ego aéquom esse aps te quícum cubitem
cénseo.'

PA. Quís istuc dicit? án ille quasi tu? AN. Quási ego
nunc dicó tibi.

"Ímmo duas dabo" inquit ille aduléscens "una sí pa-
rumst: 550

Ét si duarum paénitebit" inquit "addentúr duae."

PA. Quís istuc, quaesó? an ille quasi ego? AN. Is ipse
quasi tu. [túm] senex

Ílle quasi ego 'sí uis' inquit 'quáttuor sané dato,
Dúm quidem hercle quód edint addas, mèum ne contrun-
cént cibum.'

PA. Vídelicet parcúm fuisse illúm senem, qui [id] dixerit,
Quóm ille illi qui póllicetur èum cibum popóscerit. 556

AN. Vídelicet nequám fuisse illum ádulescentem, qui
flico,

Vbi ille poscit, dénégarit dáre se granum trítici.

Hércle qui aequom póstulabat sènex, quando quidem
fíliae

[Quám] ille dederat dótem accípere [eum uóluit] pro
tibícina. 560

PA. Hércle ille quidem cérto aduléscens dócte norsutús
fuit,

Quí seni illi cóncubinam dáre dotatam nóluit.

AN. Sènex quidem uoluit, si posset, indipisci dé cibo:

Quía nequit, qua lége licuit uélle dixit fieri.

“Fíat” ille inquit adolescens: ‘fácis benigne’ inquit
senex. 565

‘Hábeon rem pactam?’ inquit. “faciam ita” inquit “ut
fierí uoles.”

Sét ego ibo intro et grátulabor uóstrum aduentum fíliis.
Póste ibo lautum in puelum: ibi fouébo senectutém
meam:

Póste ubi lauero, ótiosus uós opperiar ádcubans.

PA. Gráphicum mortalem Ántiphonem: ut ápologum
fecít fabre. 570

Étiam nunc sceléstus sese dúcit pro adulescéntulo.

Dábitur homini amíca, noctu quae in lecto occentét se-
nem:

Námque edepol aliút quidem illi quíd amica opus sit
néscio.

Sét quid agit parasítus noster Gélasimus? etiám ualet?

EP. Vídí edepol hominem haú perdudum. PA. Quíd
agit? EP. Quod famélicus.

PA. Quín uocasti hominem [ád te] ad cenam? EP. Né-
quid adueniens pérderem. 576

Átque eccum tibi lúpum in sermone: praésens essuriéns
adest.

PA. Lúdificemur hóminem. EP. Capti cónsili memo-
rém mones.

GELASIMVS. PAMPHILVS. †EPIGNOMVS.

GE. * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

Sét ita ut ocepí narrare uóbis: quom hic non ádfui,
 Cúm amicis deliberaui iám et cum cognatis meis. 580
 Íta mi auctores fũere, ut egomet me hódie iugularém
 fame.

Sét uideone ego Pámphilum cum fratre †Epignomo?
 átque is est.

Ádgrediar hominem. [ó] sperate Pámphile, o [salús] mea,
 Ó mea uita, o méa uoluptas, sálue. saluom gaúdeo

Péregre te in patriám redisse. sálue. PA. Salue, Gé-
 lasime. 585

GE. Válúistin bene? PA. Sústentaui sédulo. GE. Ede-
 pol gaúdeo.

Édepol ne ego núnc mihi modium mǐlle esse argenti
 uelim.

EP. Quíd eo tibi opust? GE. Húnc hercle ad cenam út
 uocem, te nón uocem.

EP. Áduorsum te fábulare. GE. Illút quidem ‘ambos
 út uocem’

. . equidem s . . . . . ic ne uostrae uitassem
 dom. 590

N . me s . . . . . ns . . . . . a . nihil est atque hoc
 scít . u .

EP. Édepol te uocém lubenter, sí superfiát locus.

GE. Quín tum stans opstrússero aliquid strénue. EP.
 Immo unum hóc potest . .

GE. Quíd? EP. Vbi conuiuae ábierint, tum ut uénias.
 GE. Euax, áttatae.

EP. Vása lautum, nón ad cenam díco. GE. Di te pér-
duint. 595

Quíd ais, Pamphile? PA. Ád cenam [hodie] hercle álio
promissi foras.

GE. Quíd, foras? PA. Foras hércle uero. GE. Qui
malum tibi lassó lubet

Fõris cenare? PA. Vtrúm tu censes? GE. Iúbe domi
cenám coqui

Átque ad illum renúntiari. PA. Sólus cenabó domi?

GE. Nón enim solus: mé uocato. PA. At ille ne sus-
cénseat, 600

Měa qui caussa sump̃tum fecit. GE. Fácile excussari
potest.

Mihi modo auscultá: domi cenam iúbe coqui. EP. Non
mé quidem

Fáciet auctore, hódie ut illum décipiat. GE. Non tu
hínc abis?

Nisi me non perspícere censes quíd agas. caue sis tú
tibi:

Nam illic homo tuam heréditatem ínhiat, essuriéns lu-
pust. 605

Nón tu scis quamde ádflictentur hómines noctu hic ín
uia?

PA. Tánto pluris qui defendant íre aduorsum iússero.

EP. Nón it, quia tanto ópere suades né [ad me] bitat.

GE. Iúbe domi

Míhi tibiue túaeque uxori céleriter cenám coqui.

Si hércle faxis, nón opinor díces deceptúm fore. 610

PA. Pér hanc tibi cenam ín cenato, Gélasime, esse hodié
licet.

GE. Íbisne ad cenám foras? PA. Aput frátrem ceno ín
próximo.

GE. Cértumnest? PA. Certum. GE. Édepol te hodie
lápide percussúm uelim.

PA. Nón metuo: per hórtum traibo, nón prodibo in
púplicum.

EP. Quid ais, Gelasime? GE. Óratores tu áccipis: ha-
beás tibi. 615

EP. Túa pol refert. GE. Ěnimuero si mēa refert, opera
úttere:

Pósce. EP. Edepol tibi opínor etiam uní locum [esse]
cónspicor,

Vbi adcubes. PA. Sané faciundum cénseo. GE. O lux
óppidi.

EP. Si árte poteris ádcubare. GE. Vél inter cuneos
férreos:

Tántillum loci úbi catellus cúbet, id satis erít mihi. 620

EP. Éxorabo aliquó modo: ueni. GE. Húcline? EP.
Immo in cárcerem.

Nám hic quidem geniúm meliorem túum non facies. éa-
mus, tu.

PA. Dēos salutabó modo: poste ad té continuo tránseo.

GE. Quid igitur? EP. Dixi équidem in carcerem íres.
GE. Quin si iússeris,

Ěo quoque ibo. EP. Di ínmortales, híc quidem pol sum-
mam ín crucem 625

Céna aut prandió perducí pótis. GE. Ita ingeniúm,
meumst:

Quícumuis depúgno multo fácilius quam cúm fame.

EP. Nóui ego: aput me sátis spectatast míhi iam tua ista
fácilitas

* * * * *

Dúm parasitus míhi atque fratri fúisti, rem confrégi-
mus. 630

Núnc ego nolo mi éx Gelasimo fieri te Catagélasimum.

GE. Iámne abis tu? [abít profecto.] núnc consilio sáno
opust.

[Ámbo abierunt:] uíde, Gelasime, quíd capturu's cónsili.

* * * * *

Égone? tu ne. míhine? tibi ne. uíden ut annonást gra-
uis? 635

Víden benignitátes hominum ut périere et prothúmiae?

Víden ridiculos nihili fieri atque ipsos parasitárier?

Númquam edepol me uíuom quisquam in díem prospiciet
crástinum:

Nám mihi iam íntus pótione iúncea onerabó gulam

Néque ego hoc committam út me esse homines mórtuom
dicánt fame. 640

A C T V S V.

S T I C H V S.

More hóc fit atque stúlte mea senténtia,
 Si quem hómínem expectant ěum solent prouíssere:
 Illá qui caussa hercle ócius nihiló uenit.
 Idem égo nunc facio, quí prouisso Ságarinum:
 Qui níhilo citius uéniet tamen hac grátia. 645
 Iam hercle égo decumbam sólus, si ille huc nón
 uenit.

Cadúm modo hinc a me húc cum uino transférám:
 Postídea adcumbam. quási nix tabescit dies.

S A G A R I N V S. S T I C H V S.

SA. Saluétc Athenae, quae nutrices Graéciae:
 Erílís patria, [sálue: ut] te uideó lubens. 650
 Set amíca mea et consérúa quid agat Stéphanium,
 Curást ut uideam. nám Sticho mandáuérám
 Salútem [ei] ut nuntiáret atque ei díceret
 Me hodié uenturum, ut cénám coqueret témpéri.
 Set Stíchus est hic quidem. ST. Fécisti, ere, fa-
 cétias, 655

Quom hoc dónauisti dóno tuum seruóm Stichum.
 Pro di ínmortales, quót ego uoluptatís fero,
 Quot ríssiones, quót iocos, quot sáua
 Saltátiones blánditias prothúmias.

SA. Stiche, quid fit? ST. Euge, Ságarine, lepidissime: 660

Feró conuiuam Díonusum mihique ét tibi.

Namque édepol cena cóctast: locus libér datust

Mihique ét tibi aput uos. nam áput nos est conuiuium:

Ibi uóster cenat cum úxore adeo et Ántipho:

Ibidem érus est noster. hóc mihi donó datumst. 665

SA. Quid? sómniastin? ST. Vérum [hercle ego dicó tibi.

SA. Quis igitur hoc donáuit?] ST. Quid id ad te áttinet?

Volo éluamus hódie peregrina ómnia.

[Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.]

Proin tú lauare própera. SA. Lautus sum. ST.

Óptume: 670

Sequere érgo hac me intro, [Ságarine.] SA. Ego ueró sequor.

[Pol mi hóc] domum redeúnti principiúm placet:

Bona scaéua strenaque ób uiam occessít mihi.

S T E P H A N I V M.

Mirúm uideri némini uóstrum uolo, spectatóres,

Quid ego hínc quae illi habito [huc] éxeam: faciám uos certióres. 675

Domo dúdum huc arcessíta sum. [nam] quóniam nuntiátumst

Istárum uenturós uiros, ibi féstinamus ómnes:

Lectís sternundis stúduimus mundítiisque adparándis.

Intér illut tam negótium meís curaui amícis

Sticho ét conseruo Ságarino meo céná cocta ut ésset.

Stichus ópsonatust: céterum id curádo [aliu] ad-
legáui. 681

Nunc íbo hinc et amicós meos curábo hic adueniéntis.

SAGARINVS. STICHVS. (TIBICEN.)

SA. Ágite ite foras: férte pompam. Stíche, te praefició
cado.

Ómnimodis temptáre certumst nóstrum hodie conuúsum.
Íta me di ament, lépide accipimur, quom hóc recipimur
in loco. 683

Quí praetereat, cómissatum uólo uocari. ST. Cónuenit,
Dúm quidem hercle cúm suo quisque uéniat uino: nam
hínc quidem

Hódie polluctúra praeter nós iam dabitur némini.

Nósmet inter nós minstremus mónotropi. SA. Hoc con-
uúsum

Pro ópibus nostris sátis commodulumst núcibus fabulis
fículis 690

Óleae trublíó lupillo cónminuto crústulo.

ST. Sátiust seruo hominí modeste fácere sumptum quam
ámpliter.

Suum quemque decet: quibus diuitiae dõmi sunt, sca-
phiis cántharis

Bátiacis bibúnt: nos nostro Sámiolo potério

[Sí nunc] bibimus, támen ecficimus pro ópibus nostra
moénia. 695

SA. Sét amica mea et túa dum comit dúmque se exornat,
nós uolo

Lúdere inter nós. strategum té facio huic conuúuo.

ST. Nímium lepide in méntem uenit. SA. Pótiusne in
supséllio

Cúnice accipimur quámde in lectis? ST. Híc enim magis est dúlcus.

SA. Vter amicam utrubi adcumbamus? ST. Ábi tu sane superior. 700

Átque adeo ut tu scíre possis, pácto ego tecum hoc díuido:

Víde, utram tibi lubét etiam nunc cápere, cape prouínciam.

SA. Quid istuc est prouínciae [autem]? ST. Vtrum fontine an Líbero

Ínperium te inihéere mauis? SA. Nímio liquido Líbero. Sét interím, stratége noster, quór hic cessat cántharus?

Víde quot cuathos bíbimus. ST. Tot quot dígiti tibi sunt ín manu. 706

Cántio Graecást: ἢ πέντ' ἢ τρία πέν' ἢ μὴ τέτταρα.

SA. Tíbi propino. decumum a fonte tíbi tute inde, sí sapis.

Béne uos: bene nos: béne te: bene me: béne nostram etiam Stéphanium.

ST. Lépide hoc actumst. tíbi propino cántharum. SA. Vinúm tu habes: 710

Nímis uellem aliquid púlpamenti. ST. Si hórum quae adsunt paénitet,

Níhil est. tene aquam. SA. Mélius dicis: níl moror cuppédia.

Bíbe, tibicen: [bíbe si bibis.] bíbúndum hercle hoc est: né nega.

Quíd hic fastidis quód faciundum uídes esse tibi? quín bibis?

Áge siquid agis. áccipe inquam: nám hoc ínpendit públicum. 715

Haú tuum istuc ést uereri te. éripe ex ore túbias.

ST. Vbi illic biberit, uel seruato mēum modum uel [égo]
dabo.

Nōlo ego nos [hoc] prōssum exhibere: nūlli rei erimus
pōstea.

Námque edepol quam uís desubito uel cadus uortí potest.

SA. Quid igitur? quamquám grauatus fūisti, non nocuít
tamen. 720

Áge tibicen, quādo bibisti, réfer ad labeas tībias:

Súffla celeritér tibi buccas quási proserpens béstia.

Áge dum, Stiche: uter démutassit, póculo multábitur.

ST. Bōnum ius dicis: ínpetrare opórtet qui aequom
póstulat.

SA. Áge ergo opserua: sí peccassis, mūltam hic retinebo
ílico. 725

ST. Óptumum atque aequíssimum oras. SA. Én tibi
hoc primum ómnium.

ST. Haéc facetiást, amare intér se riuális duos,

Vno cantharó potare [et] únum scortum dúcere.

Hóc memorabilést: ego tu sum, tú es ego: unanimí
sumus.

Vnam amicam amámus ambo: mécum ubist, tecúmst
tamen: 730

Técum ubi autemst, mécum [ea] itidemst: neútri neuter
ínuidet.

SA. Ohe,

Iám satis est: nolo óptaedescat: álium ludum nūc
uolo.

ST. Bibe si bibis. SA. Non móra erit aput me. édepol
conuiuí sat est:

Módo nostra huc amíca accedat: [sí] íd adest, aliut níl
abest. 735

ST. Vín amicam huc éuocemus? éa saltabit. SA. Cénseo.

ST. Mēa suavis amabilis amoena Stéphanium, ad amorē
tuos

Fōras egredere: sāt mihi pulcra's. SA. Át enim [mihi]
pulcérroma.

ST. Fáce nos hilares hílariōres ópera atque aduentú tuo.

SA. Péregre aduenientēs te expetimus, Stéphaniscidium,
mēl meum, 740

Sí amabilitas tibi placet nostra, ámbo si accepti sumus.

STEPHANIVM. STICHVS. SAGARINVS.. (TIBICEN.)

STE. Mórigerabor, mēae deliciae: nam ita me Venus
amoēna amet,

Vt ego huc iam dudum simitu exissem uobiscum foras,
Nisi me uobis exornarem. nam itast ingenium muliebre:
Bene quom lauta tersa ornata fictast, infectast tamen: 745
Nimioque sibi mulier meretrix reperit odium ocus
Sua immunditia, quam in perpetuum ut placeat munditia
sua.

STI. Nimum lepide fabulast. SA. Veneris merast
oratio.

STI. Sagarine. SA. Quid est? STI. Totus doleo.
SA. Totus? tanto miserior.

STE. Vtrubi adcumbo? SA. Vtrubi tu nis? STE. Cum
ambobus uolo: nam ambos amo.

STI. Vapulat peculium: actumst: fugit hoc libertas caput.

STE. Date mi locum ubi adcumbam, amabo, si quidem
placeo: nam mihi 752

[Nunc] cum utroque bene esse cupio. STI. Dispereo.
quid ais? SA. Quid est?

STI. Ita me di ament, numquam enim fiet hodie haec
quin saltet tamen.

Áge, mulsa mea suáuitudo, sálta: saltabo égo semul. 755

SA. Númquam edepol med ístoc uinces, quín ego ibídem
prúriam.

STE. Sí quídem mihi saltándumst, iam uos dáte bibat
tibícini.

STI. Ét quídem nobis. SA. Téne, tibicen, prímum:
postideá loci,

Sí hoc eduxerís, proinde ut consuétu's antehac, céleriter
Lépidam et suauem cántionem aliquam óccupito cinaédi-
cam, 760

Vbi perpruriscámus usque ex únguiculis. inde húc
aquam.

Tene tu hóc: educe. dúdum hau placuit pótio:

Nunc mínus grauate iam áccipit. tene tu. ínterim,

Meus óculus, da mihi sáuium, dum illíc bibit.

STE. Prostíbulist autem stántem stanti sáuium 765

Dare amícam amico. STI. Euge, eúge: sic furí datur.

SA. Age, iam ínfla buccas: núnc iam aliquid suáuitér.

Cedo cántionem uéterí pro uínó nouam.

Qui Iónicus aut cinaédicust, qui hoc tále facere póssit?

STI. Si istóc me uorsu uíceris, alió me prouocáto. 770

SA. Face tu hóc modo. STI. Attute hóc modo. SA. Babaé.

STI. Tatae. SA. Papaé. STI. Pax.

SA. Nunc páriter ambo. omnis uoco cinaédos, contra
[ut sáltent].

Satis ésse nobis nón magis [hoc] pótis est quam fungo
ímber.

STI. Intro hínc abeamus núnc iam: saltátum satis pro
uínost. 774

Vos, spéctatores, plaúдите atque ite ád uos comissátum.

